

Een onbekend Indisch toneels

GOPALAKELI CANDRIKA

201

W. CALAND

AMSTERDAM

JOHANNES MULLER

1917

Een onbekend Indisch tooneelstuk (gopālaketikāndrikā).

TEKST MET INLEIDING

DOOR

W. CALAND.

Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam.

AFDEELING LETTERKUNDE

NIEUWE REEKS

DEEL XVII N°. 3.

AMSTERDAM,
JOHANNES MÜLLER.
1917.

EEN ONBEKEND INDISCH TOONEELSTUK.

Toen voor eenigen tijd de Sanskrit handschriften te Leiden aanwezig, die voor 't meerendeel een schenking van Prof. KERN zijn, tot mijne beschikking werden gesteld om ze te beschrijven, bevond ik tot mijne niet geringe verrassing, dat één van die handschriften een tooneelstuk bevat, dat geheel en al onbekend blijkt te wezen. De titel van dit drama is: *gopalakelicandrika*, hetgeen letterlijk beteekent: „Herders-spel-maneschijn”; wij zouden het eerder noemen: „Het spel van den Herder”. Blijkens den inhoud is niet de eerste de beste herder of koeherder, doch inzonderheid de Herder Kṛṣṇa bedoeld, terwijl het woord „spel” te nemen is in de beteekenis van „scherts” of „liefdesspel”. Dat dit tooneelstuk in Europa onbekend is, blijkt daaruit, dat Aufrecht in zijn *Catalogus Catalogorum* het nergens vermeldt en het evenmin in de mij bekende *Catalogi* van handschriften, die na Aufrecht's werk verschenen zijn, voorkomt, terwijl Dr. F. W. THOMAS, de bibliothecaris van het India Office, mij berichtte, dat de titel ook hem onbekend was. In het volgende moge over dit tooneelstuk iets medegedeeld worden. Het liefst zou ik een volledige vertaling ervan aangeboden hebben, doch daartoe schieten voorschots de hulpmiddelen te kort. Wel is de tekst over 't algemeen vrij goed overgeleverd en hier en daar gecorrigeerd, doch vele plaatsen zijn moeilijk of niet leesbaar, en van een commentaar is natuurlijk geen sprake. Ook ontbreken er, jammer genoeg, drie bladen aan 't handschrift, en hier en daar heeft de afschrijver passages overgeslagen, die dan secunda manu in margine worden aangegeven. Door de zorgeloosheid evenwel van den binder zijn die ingevoegde passages meermalen geheel of ten deele onverstaanbaar geworden, ja soms onherroepelijk verloren gegaan, daar hij de bladen op gelijke breedte heeft ingekort.

handschrift. Het handschrift zelf van de Gopālakelicandrikā (n°. 2341 der Mss. lugl., n°. 2 der Sanskrit hss.) is niet oud, misschien een 200 jaar. Het is van bruin lompenpapier, 27 à 28 cm. lang, 8 à 9 cm. breed, en bevat 7 regels per pagina; het bestaat uit 102 blaadjes; het laatste is genummerd 113, hetwelk onjuist is ten gevolge daarvan, dat het op fol. 88 volgende blad abusievelijk 99 i. p. v. 89 genummerd is, terwijl er drie blaadjes (foll. 65, 66, 67) ontbreken. Het hs., in nāgarī, is niet zoo heel gemakkelijk te lezen, en de scherpste kritiek is vereischt; er wordt geenerlei onderscheid gemaakt tusschen *ta* en *na*; tusschen *uta*, *uma* en *lla*; tusschen *ca*, *va* en *ba*; tusschen *jja* en *ñja*; *ma* en *sa*, en *pa* en *ga* worden vaak verwisseld; *i* en *o*, en *kha* en *rava* zijn dikwijls bijna niet te onderscheiden; *ta* en *da* vallen vaak samen, eveneens *dya* en *gha*; *ṛṇa* wordt soms *sarga*, soms *ṛsā* of *ṛsma* geschreven; de anusvara is dikwijls zoo onduidelijk aangegeven, dat hij licht over 't hoofd gezien wordt.

Er bestaan gronden om aan te nemen, dat ons hs. copie is van een palmblad origineel, en wel in ander schrift dan nāgarī; dat het een afschrift van een palmblad hs. is, mag men besluiten uit de, soms op geregelde afstanden voorkomende, kringetjes, die blijkbaar de holten weergeven, waardoor het snoer, dat de palmbladeren bijeenhield, getrokken werd. Dat het origineel vermoedelijk in grantha was, volgt uit de verwisseling van *śi* en *gr*, van *pa* en *ca*, van *r* en *ra*, uit de verdubbeling van *p*, *y* en *c* na *r*, uit den sandhi (slot-*m* met begin *ka* bijv.: *ūka*, slot-*s* of *-s* voor begin-*s* of *-s*) en uit het, trouwens niet consequente, gebruik van den upadhmānya (óók voor *k* en *kh*).

Daar er stellig geen kans is, een ander, beter en vollediger, handschrift te verkrijgen, heb ik het gewaagd, niettegenstaande vele verzwarende omstandigheden, toch dit onbekende tooneelstuk, dat in vele opzichten merkwaardig mag heeten, als toevoegsel bij het hier geboden opstel uit te geven. Een factor van groot gewicht is natuurlijk de metrick, die mij in staat stelde menige passage in orde te brengen. Overal waar een of meer syllaben ontbreken, zijn die door mij in haakjes ingevoegd, terwijl mijne afwijkingen van het hs. in de noten vermeld worden. Dat er nog menige passage onbegrijpelijk is gebleven, kan geen wonder baren. Mogen de critici behulpzaam zijn, die te verbeteren.

*Eigenaardig-
heden van het
drama.*

Ons tooneelstuk vertoont hoogst merkwaardige eigenaardigheden, waardoor het afwijkt van bijna alle bekende Indische drama's. De eerste eigenaardigheid, die den lezer treft, is deze, dat het van 't begin tot het einde is opgesteld in zuiver Sanskrit, en dat niet,

zooals dat anders 't geval is, door niet-brahmanen en vrouwen Prākrit gesproken wordt

Wanneer na het gebruikelijk voorgebed (de nandī), de tooneeldirekteur den herfstnacht, die blijkbaar het tijdstip is, waarvoor het stuk bestemd is, heeft geprezen als bijzonder geschikt voor den rāsa-dans, d. w. z. den uitgelaten rondedans, dien Kṛṣṇa met zijne geliefde herderinnen uitvoert en waarin hij door zijne toovermacht 't haar doet voorkomen, alsof telkens tusschen twee herderinnen een Kṛṣṇa optreedt, — na dit voorgebed dan roept de tooneeldirekteur zijn huisvrouw ten tooneele; deze treedt op en vraagt in 't Prākrit: „Wat is er van uw verlangen, Mijnheer?” Waarop de ander op verwijtenden toon antwoordt: „Lieve, het is hier niet de gelegenheid voor de gemeene taal (de volkstaal, het Prākrit); dit hier is geen vergadering van gewone vorsten, maar van de uitgelezenste Viṣṇu-vereerders”. De tegenwerping der actrice, die zich een tooneelstuk zonder aanwending van Prakrit niet goed kan voorstellen, weerlegt hij door er op te wijzen, dat toch ook het Hanumannātaka in enkel Sanskrit is opgesteld, en dat dit stuk toch bij elke gelegenheid hoogelijk gewaardeerd wordt; dat derhalve de „godenspraak”, d. w. z. het Sanskrit, zonder bezwaar kan worden aangewend. Inderdaad is het door den sutradhāra hier vermelde tooneelstuk het eenige, dat in enkel Sanskrit is geschreven.

Een tweede eigenaardigheid van ons herdersspel is dit, dat het doorspekt is met allerlei beschrijvingen, deels meer van epischen, deels van lyrischen aard, die niet in den mond van een der eigenlijke acteurs passen, en het merkwaardige daarbij is nog dit, dat zoowel de vele lyrische intermezzi als andere, in proza vervatte mededeelingen, niet zelden in verhaaltrant, dus met de werkwoorden in den verleden tijd, worden gegeven. Een paar voorbeelden ter illustratie. Aan 't begin van het derde bedrijf, onmiddellijk nadat de herderinnen door Kṛṣṇa verlaten zijn, heet het: „De schare der herderinnen is bedrukt door 't heengaan van Kṛṣṇa, en wel zóó: „De strik van haar hoofdhaar is over haar gelaat neergevallen, door den struikelenden gang is haar gewaad afgezakt en de schoonheid harer welgebouwde gestalte geweken; met slap geworden voetstappen en door elkaar pratend komt daar de schare der vrouwen als waanzinnig nader”. „Nu stelt Rādhā”, zoo leest men onmiddellijk daarop, „de smart der scheiding minisch voor: „Naar alle zijden richt zij keer op keer op de openingen tusschen de dichte lianen den wimperval harer roodgeweende oogen en haar gelaat, schoon als de maanschijf; door den last der schaamte gekweld, bewaart zij voor hare vrien-

dinnen 't zwijgen'. Nu een voorbeeld van verhalend proza: „En zoo blaast Kṛṣṇa 'op zijn fluit. Daarop werd de herdersnederzetting gevuld met de uit de fluit voortgekomen klanken. De vrouwen der nederzetting, bedrukt door het van Kṛṣṇa gescheiden zijn, versperden vóór hem den weg.” Deze en dergelijke passages, die zeer talrijk zijn, kunnen natuurlijk niet aan een der medespelers in den mond gelegd zijn. Door wien ze uitgesproken worden, blijkt ten duidelijkste uit ééne passage, waar wij lezen: „De *sūcaka* tot de toeschouwers: „In de hand de rietfluit dragend en op den schouder den bamboestaf, het oog streelend, door zijn oorringen de oorgrens en de gevulde wang sierend, kwam daar de beminde Kṛṣṇa uit het prietel te voorschijn”. Het woord *sūcaka*, tot dusverre slechts uit een lexicographischen tekst bekend, komt hier voor 't eerst voor. Het moet volgens Hemacandra synonym zijn met *satradhāra*, tooneeldirecteur. Geheel daarmede gelijkstaand schijnt het toch niet te zijn; op grond van de etymologie van het woord kan men als beteekenis aannemen: „hij die aanduidt, verklaart”. De *sūcaka* kan dus een persoon zijn, die, zooals bij ons in den bioscoop, de nadere toelichting geeft van wat er op 't tooneel gebeurt. In dit verband moet nog op enkele feiten in ons tooneelstuk opmerkzaam worden gemaakt, vooreerst hierop, dat een enkele maal de woorden van den „verklaarder”, als men het woord *sūcaka* zoo mag weergeven, ineenvloeden met de woorden, die in den mond van een der acteurs passen. Het heet daar: „Daarop treedt Yaśodā (d. i. Kṛṣṇa's pleegmoeder, die ongerust is over 't lange wegblijven van haar lieveling) in den hof op. En wel zoo: „Op den omtrek der deur den blik vestigend, een tranenstroom doende vlieten, rondwendend (zoo staat er!) haar borstenpaarrondte, dat bevochtigd is door de (tranen van) liefde tot haar zoon, vragend de voor haar staande schoone begeleidster met door liefde gebroken stem: „Lieve, is ook heden nog niet gekomen mijn Mukunda, wiens als de maan zoo schoon gelaat met de fluit voorzien is?” Aangezien het niet waarschijnlijk is, dat midden in het vers de „verklaarder” zijn woorden afbreekt en die door den betrokken acteur, in casu de actrice, die Yaśodā voorstelt, laat

*Gissingen om-
trekt de wijze
van opvoering.*

vervolgen, gis ik, dat bij de opvoering van ons stuk iets dergelijks kan hebben plaats gehad als wat Growse in zijn boek over Mathurā (2de uitg. van 1880, pag. 75, 76) vermeldt van de populaire tooneelstukken, die thans nog ter eere van Kṛṣṇa in Mathurā worden opgevoerd. De acteurs, vooral zij die Kṛṣṇa en Rādhā voorstellen, zijn daar kinderen, die geen woord spreken, doch wier handelingen begeleid worden door de woorden van den Rāsadhārin, d. w. z. zekeren Brahmaan, die zijn levensonderhoud vindt door

de opvoering dier landelijke mysterie-spelen ¹⁾. De opvatting, dat ook in ons stuk de acteurs, vooral de herders en herderinnen, nog meer als knapen en meisjes (*bāla*, knaap beneden de 16 jaar), dan als volwassen personen moeten gedacht worden, wordt versterkt door een zeker tooneel, waar Kṛṣṇa als meisje verkleed ten huize van Rādhā's ouders optreedt, bij welke gelegenheid Rādhā's vriendin Lalitā, die deze verkleeding heeft bewerkt, tot Rādhā's moeder zegt, dat dit meisje gekomen is om Rādhā's vriendschap te verwerven: „als gij 't goedvindt, wil zij wat met de pop komen spelen”. Daaruit blijkt d. m. dat, niettegenstaande de gevoelens van liefde en liefdesmart, die allerwege in het stuk op den voorgrond treden, de hoofdpersonen toch als kinderen, als knapen en meisjes, te denken zijn. In de praktijk zou het nu wel groote bezwaren gehad hebben aan een troep kinderen het Sanskrit voldoende bij te brengen. Ik vermoed dus, dat, zóó ons stuk ooit is opgevoerd geworden (zie beneden!), men zich de zaak zóó heeft voortstellen, dat gedurende het geheele stuk alles gezegd wordt door den *sucaka*, juist zooals thans nog te Mathurā geschiedt, en dat de acteurs slechts de handelingen verrichten, waarbij wellicht door een lichten wenk van den *sucaka* wordt aangeduid, wie telkens als de spreker gedacht moet worden.

Het hier uitgesproken vermoeden omtrent de wijze van opvoering van ons tooneelstuk is, dat moet hier uitdrukkelijk gezegd worden, niet in alle opzichten bevredigend. Men kan zich bijv. bezwaarlijk voorstellen, hoe de scène van den kleederen-diefstal ten tooneele gevoerd is. Intusschen zijn er nog twee andere mogelijkheden denkbaar. Vooreerst zou men, en deze opvatting schijnt op 't eerste gezicht veel voor zich te hebben, kunnen denken aan een schimmenspel. Het is bekend, dat PISCHEL (Zie Sitz. Ber. der Kgl. Preuss. Akad. der Wiss., 1900, pag. 500) vermoed heeft, dat men zich het Hanumannāṭaka voor te stellen heeft als bestemd om als schimmenspel te worden opgevoerd. Nu heeft de Gopālakeliçāndrikā met het Hanumannāṭaka niet alleen dit gemeen, dat het in enkel Sanskrit is gesteld, maar ook de boven aangeduide merkwaardigheid, dat aan een persoon buiten de acteurs (in het Hanumannāṭaka aan den sūtradhāra) allerlei passages van verhalenden (epischen) aard in den mond gelegd worden. Het komt mij evenwel voor, dat er bezwaren bestaan, ons stuk te beschouwen als bestemd om als schimmenspel te worden opgevoerd, en wel vooral verschillende

¹⁾ „.... one of the *Baṣṭhāris*, who collects the troupe of singers and musicians, and himself takes the chief part in the performance, declaiming in set recitative...., while the children who personate Krishna and Rādhā act only in dumb show”.

scenische aanduidingen (wanneer het bijv. heet, dat een acteur optreedt met gordijn-wegschuiving). Op nog eene andere mogelijkheid schijnt intusschen te duiden het slot der passage, beneden op pag. 9 vertaald: „de toeschouwers, een bloemenregen er op geworpen hebbend, buigen zich.” Deze passage schijnt mij slechts dan mogelijk en begrijpelijk te zijn, wanneer men zich ons tooneelstuk denkt als een leesdrama, d. w. z. een drama bestemd, niet om te worden ten tooneele gevoerd, maar slechts om gelezen te worden. Zóó zou ook de boven opgeworpen moeilijkheid van het vertoonen der kleederen-diefstal-scène niet bestaan.

Auteur.

Wie de auteur van ons stuk is geweest, daaromtrent bestaat geen twijfel, en ook omtrent den tijd, waarin 't vervaardigd is, valt iets te gissen. Wat het eerste punt betreft, het is gebruikelijk, dat in het voorspel de tooneeldirecteur, met zijn huisvrouw sprekende, het auditorium inlicht omtrent het stuk, dat zal worden ten tooneele gevoerd. Zoo ook in de *Gopālakelīcandrikā*. De *sūtradhāra* zegt: „Hier is nu aan ons toevertrouwd het geheel nieuwe tooneelstuk (*nāṭaka*), genaamd het „Herders-spel-maanlicht”, hetwelk vervaardigd is door Rāmakṛṣṇa, die in de voeten des Heeren vreugde schept als in den geur van de lotas. Dat moet nu tot een feest dezer vergadering worden opgevoerd.” De actrice: „Is die dan geboren in het geslacht van Dandīn ¹⁾, van Bhavabhūti of van den dichter Bhāravi, dat de compositie zijner taal strekken zal tot een hartefeest der vorstelijke vergadering?” De acteur: „Dit is een ander, en wel een, die de vereerders van Viṣṇu in de hoogste verrukking brengt. Immers: „Er was eens een zekere Brahmaan, Devajīti genaamd, die door de menigte zijner deugden en door zijn schoon uiterlijk het sieraad was van Gujarāt-land, die door den nektar van 't denken aan de voeten des verhevenen Rāmānuja de drie kwellingen ²⁾ weggewassen had, en van wien in den reinen stamboom der Noordelijken wijd en zijd gesproken werd: van dien is deze de zoon, die door zijn beleid in breeden kring succes heeft gehad, zoo gij van hem gehoord hebt.” Dus de auteur van ons tooneelstuk is een zekere Rāmakṛṣṇa, zoon van Devajīti, geboortig uit Gujarāt; daar er vele auteurs van den naam Rāmakṛṣṇa bekend zijn, geeft de naam op zich zelf geen nader uitsluitel omtrent den tijd, waarin hij geleefd heeft; doch blijkens de aangevoerde passage is hij te stellen na Rāmānuja, den beroemden hervormer van het

Tijd.

¹⁾ Hier geldt dus Dandīn als een tooneelspeeldichter, een argument voor Pischel's theorie dat hij de auteur is van de *Mṛcchakatīka*.

²⁾ Voorkomend uit den geest, uit het fatum, uit de wezens: *ādhyātmiķa*, *ādhidaiķiķa*, *adhibhautiķa* (*Saṁhita* I. 89. 5).

Viṣṇuïsme uit de 12de eeuw. Meer dan deze terminus post quem is niet met zekerheid aan te geven; ook de vroeger medegedeelde vermelding van het Hanunannātaka, dat in de eerste helft der 11de eeuw wordt gesteld, doet geen nadere tijdsbepaling aan de hand. Wij moeten dus naar andere gegevens zoeken. Het Bhāgavatapurāṇa is den auteur van ons stuk bekend geweest; hij heeft meerdere verzen, die ook in dit Purāṇa voorkomen, en noemt het ééns met name, waar de tooneeldirekteur zegt, dat „reeds door 't éénmaal vernemen van des Heeren (d. i. Viṣṇu's) naam zelfs de Pulkasaka van den kringloop der wedergeboorten bevrijd wordt, zooals het Bhāgavata zegt” ¹⁾. In welken tijd evenwel dit Purāṇa, waaromtrent men 't eens is dat het betrekkelijk jong is, moet gesteld worden, staat niet vast. WINTERITZ (Ind. Lit. Gesch. I, pag. 405) is geneigd het vóór de 13de eeuw te plaatsen. Slechts zooveel valt dus met zekerheid te zeggen, dat de Gopālakelicandrikā na de 12de eeuw te stellen is; het kan natuurlijk ook betrekkelijk modern wezen, daar immers ook heden ten dage nog Indische drama's geschreven worden. Wellicht kan één gegeven van archaeologische aard den terminus post quem nog eenigszins beperken. Tweemaal is er sprake van zekere versiering bestaande in parels, die aan den neus gedragen worden: *nāsāṅgrollasatlacchamauktikagalatidptyādharaṭambayā* (fol. 99. a, lees 89. a): „door de schitterende, heldere op haar lip neerhangende parels aan hare neusspits” en: *nāśīlulitamahāsuktisannuprakāśaḥ* (fol. 108. a, lees 98. a): „stralend gelijk de zon door de aan zijn neus zich heen en weer bewegende parels”. Het is waarschijnlijk, dat deze wijze van versiering niet heel oud is, althans in het epos schijnt ze niet gevonden te worden; wanneer zij in zwang is gekomen, heb ik echter niet kunnen vinden ²⁾.

Het drama
een nāṭaka.

Ons tooneelstuk, dat door den sūtradhāra zelf een nāṭaka genoemd wordt, schijnt inderdaad tot deze categorie van drama's te behooren: het aantal der bedrijven schijnt zes te zijn, terwijl het minimum voor een nāṭaka vijf is. Wel is dit niet geheel zeker, daar slechts het slot van den eersten en den tweeden aṅka nitdrukkelijk worden aangeduid (fol. 31. a: *prathamō 'ākaḥ*, fol. 48. b: *dvitīyo 'ākaḥ samāptim agāt*), doch het derde bedrijf is hoogstwaarschijnlijk op een der ontbrekende folia 65—67 geëindigd, terwijl het vierde reikt tot fol. 87. b, en het vijfde tot fol. 106. b (lees: 96. b); althans het woord *praveśakaḥ* duidt hier telkens den aanvang van een nieuw bedrijf aan. Tets opmerkelijks is er in 't gebruik van

¹⁾ Vgl. Bhag. pur. VI. 13. 8, waar eveneens het unicum *pulkasaka* voorkomt.

²⁾ Zie Add.

den term *prastāvanā*, die gewoonlijk het voorspel aanduidt,* het tooneel tusschen het voorgebed en het eerste bedrijf; in ons stuk evenwel heet het, wanneer de tooneeldirekteur van 't tooneel verdwenen is en het eigenlijke tooneelstuk begint (fol. 8. b): *tataḥ prastāvanā*. Op zich zelf beschouwd zou dit een onnauwkeurigheid kunnen zijn voor *iti prastāvanā*, doch het is opvallend, dat ook fol. 48. b, na 't eind van 't tweede bedrijf, het derde opent met de woorden: *tataḥ prastāvanā*. In ons stuk schijnt dus deze term op een andere wijze dan gewoonlijk gebruikt te worden, en wel om aan te duiden, dat een nieuw bedrijf begint, waartoe echter geen nieuw optreden vereischt wordt, daar dezelfde acteurs na 't voorafgaande bedrijf op het tooneel blijven, en dus de term *praveśaka* niet zou kunnen dienen.

De auteur van ons tooneelstuk, dat dus van 't begin tot het einde in zuiver Sanskrit is geschreven, weet de woorden zijner acteurs, waar hij ze geen hetzij eenvoudig, hetzij hoogdravend proza laat spreken, in de meest verschillende en kunstige versmaten in te kleeden. Het talrijkst zijn de verzen in *sārdulavikrīḍita-metrum*, dat tusschen de 140 en 150 maal voorkomt; dan komt de *āryā*-strophe met hare variaties: de *upagiti* bijv. komt tusschen de 50 en 60 maal voor, dan de *sragdharā* en de *śalinī*, beide $\pm$ 45 maal. Eenige malen wordt ook het rijm aangetroffen.

ysterie-spel. Men zou misschien geen ongelijk hebben, wanneer men het tooneelspel, waarover hier gehandeld wordt, een mysterie-spel noemde. De stof immers is ontleend aan de religie en wel bijzonder aan de jengdgeschiedenis van Kṛṣṇa, een der meest populaire incarnaties van Viṣṇu, die deze god aannam om de wereld te verlossen van den tyran Kāṁsa. Het is bekend, dat ook thans nog in Bengalen (en ons handschrift is door Prof. Kern te Benares verworven) een soort van populaire drama's, waarvan Kṛṣṇa de hoofdperson is, worden ten tooneele gevoerd, *yātrā*'s genaamd, omdat ze samen vallen met processies ter eere van deze godheid¹⁾. Deze *yātrā*'s kunnen in een tempel worden opgevoerd; alsdan plaatst men het beeld van den god op een estrade en de acteurs treden aan zijne voeten op²⁾. Dit schijnt ook de situatie van ons stuk te zijn. Wanneer de goddelijke Herder aan 't begin van het stuk met zijne vrienden is opgetreden, zegt de acteur (de tooneeldirekteur) tot zijne huisvrouw (de *natī*): „Schoone, breng nu bijeen alles wat benodigd is om

¹⁾ S. Lévi, le théâtre indien, pag. 393; Growse, Mathura, pag. 76; Nisikānta Chattopadhyāya, The Yātras or the popular dramas of Bengal (Zürichsche Dissertatie, London 1882) passim.

²⁾ Lévi op. cit. pag. 397.

hem „met lampzwaaiing te eeren”. Het hier door „lampzwaaiing” weergegeven woord luidt in den tekst: *nīrājana*. In de gedrukte teksten beteekent het woord: lustratio excercitus, doch volgens den Śabdakalpadrūma is de term ook gelijkwaardig met *ārātrika*, waarmede wordt aangeduid: „das zum Schwenken vor einem Idol dienende Licht oder Gefäss”, en ook deze ceremonie zelf. ¹⁾ Als de sūtradhāra zijn huisvrouw die opdracht heeft gegeven, doet zij, zooals hij bevolen heeft. Zij nadert al zingend, met zich brengend het als een maan-cirkel er uitziende „lampzwaaiingsvat” voorzien van de „maan-pit” (hoe men zich deze *caudrakavartī* te denken heeft, is niet duidelijk). De acteur zegt dan: „Besprociend rondom met vreugdetranen, als waren ’t lotusbladeren, de lamp, o lieve, vertoont gij U nog meer eere bewijzend”. Tot de toeschouwers zegt hij: „Daar heeft zich in zichtbare gestalte de Heer der hoogste zaligheid, om zijne getrouwen een gunst te bewijzen, vertoond, door mij hier aangebracht. Op mijn bevel is mijne huisvrouw genaderd met het „lampzwaaiingsvat”. Ziet ook gij, mijne Heeren, ieder voor u zelf!” De toeschouwers stonden (hier weer de verhalende trant!), de hol aan elkaar gebrachte handen voor zich houdend, met gebogen hoofde. De actrice verricht de manipulatie van het *nīrājana*. De acteur beschrijft het: „In de als smaragdspiegels schijnende rondten tusschen de diadeem-sieradiën fonkelt door de stralen der „maanpit” de maan onder den schijn van ’t lampje”. De toeschouwers, een bloemeuregen er op geworpen hebbend, buigen zich”.

Gelegenheid
waarvoor het
drama
bestemd is.

Het stuk wordt dus, zooals dat ook met de moderne *gātrā*’s het geval is, des nachts opgevoerd en wel op vollemaansnacht van den herfst. Immers de tooneeldirekteur zegt dadelijk na ’t voorbed: „Hé, deze nacht heeft de herfst-maan tot sieraad en daarin zoemen de rondvliegende bijenzwermen om de witte (des nachts bloeiende) lotussen”. En in ’t begin van het laatste bedrijf komt de herfstvollemaan, als twee denkbeldige personen gesplitst, op, om Kṛṣṇa te herinneren aan zijne belofte den *rāsālāsya* op den eerstvolgenden vollemaansdag in den herfst te houden. Volgens sommigen ²⁾ heeft te Vṛndāvana, de plaats door Kṛṣṇa’s jeugd-geschiedenis berocmd, de *rāsagātrā* plaats van af den 10^{den} tot op den dag van vollemaan in Sept.-Oct. Uit verschillende passages in ons stuk blijkt dus, dat het bestemd is, om te worden opgevoerd tijdens een *rāsagātrā*, d. w. z. het herfstfeest ter herdenking van Kṛṣṇa’s uitgelaten rondedans met de Gopī’s.

¹⁾ Petersb. Wh. s. v. *ārātrika*.

²⁾ Wilson, Essays and Lectures, vol. I, pag. 130.

Ter inleiding. Alvorens den inhoud van ons tooneelstuk te schetsen, is het wellicht niet overbodig de voornaamste feiten van Kṛṣṇa's jeugd-geschiedenis kortelijk in herinnering te brengen. Den tyran van Mathurā, Koning Kāṁsa, was voorspeld, dat hij door het achtste kind zijner zuster Devakī, die met Vasudeva gehuwd was, zou gedood worden. Om hem aan de vervolging van zijn oom te onttrekken werd Kṛṣṇa in den nacht zijner geboorte door zijn vader naar de overzijde der Yamunā in veiligheid gebracht bij den herdersvorst Nanda en diens echtgenoot Yaśodā te Gokula, die hem, in de meening dat hij hun zoon was, opvoedden te samen met zijn ouderen halfbroeder Balarāma, wiens moeder Rohiṇī was. Hier groeide Kṛṣṇa als herdersknaap op, doch reeds zeer spoedig bleek uit allerlei machtsvertoon van 't kleine knaapje, dat hij geen gewoon kind was. Zoo wist hij nog als zuigeling de door Kāṁsa afgezonden Putanā, die haar vergiftigde borst aan 't kind gaf, geheel te vernietigen. Toen hij eens boter gestolen had en door Yaśoda stevig vastgebonden was (van daar zijn naam *dāmodara*), wist hij zich los te rukken en met zulk een geweld tussehen twee boomen, waarin ten gevolge van een vloek twee dienaren van Kubera veranderd waren, door te gaan, dat deze van elkaar gerukt en nu van den vloek bevrijd werden. Een van de meest populaire heldendaden van Kṛṣṇa was zijn overwinning op de giftige slang Kālīya, die de Yamunā onveilig maakte. Al de herdersmeisjes en -vrouwen van Gokula, wier harten door des Herders fluitspel waren geroofd, waren als verzet op Kṛṣṇa, van wien zij 't niet konden dragen, gescheiden te zijn. Van alle herderinnetjes is evenwel Rādhā hem het meest dierbaar. In geen verhaal van Kṛṣṇa's jeugd ontbreekt de voor ons gevoel eenigszins aanstootelijke episode, hoe eens de herderinnen om te baden zich in de Yamunā te water begaven, hoe hij hare kleederen stal, daarmede in een hoogen boom klom en de kleederen niet wilde teruggeven, voordat ieder der meisjes uit 't water zou gekomen zijn en met opgeheven handen zich voor hem zou geplaatst hebben. — Dit zijn de hoofdfeiten die bij den toeschouwer, den lezer of den hoorder van het drama als bekend worden verondersteld.

Ik wil thans trachten een overzicht te geven van ons tooneelstuk, waarvan de hoofd-inhoud is: de vereeniging van Kṛṣṇa met zijne geliefde Rādhā.¹⁾ De dramatis personae zijn:

Kṛṣṇa met zijne vrienden (vooral Subāhu, Makaranda, Madhu-maṅgala en Jayanta, die hier het komische element vertegenwoordigt).

¹⁾ „The soul's devotion to the Deity is pictured by the self-abandonment to Kṛṣṇa of his queen Rādhā”, Grierson in Enc. of R. and E., VIII, 96, b.

Rādhā met hare vriendinnen (vooral Lalitā, Candrāvah).

Balarāma, Kṛṣṇa's oudere broeder.

Nanda, pleegvader van Kṛṣṇa.

Yaśodā, pleegmoeder van Kṛṣṇa.

Kīrti, moeder van Rādhā.

Rohiṇī, moeder van Balarāma.

Paurnamāsī | , de ontdubbelde gepersonificeerde vollemansnacht
Śārada | van den herfst.

Yogamāyā, de gepersonificeerde Illusie door Kṛṣṇa's tooverkracht bewerkt.

De plaats der handeling is Gokula aan de Yamunā en omstreken.

Voorgebed en Het stuk opent op de gebruikelijke wijze met het uit twee
voorspel strophen bestaande voorgebed, waarin de god Kṛṣṇa en zijne geliefde Rādhā worden aangeroepen. De eerste strophe luidt:

„Hij, die getroffen is door de blikken der scharen van godenvrouwen ¹⁾, die door de klanken zijner fluit verrukt en verdwaasd waren; hij, wiens aanblik ondragelijk was voor den draak (Kālīya), wiens oog wreedaardig was als de jonge zon; hij, die aan de armen bespoeld werd door het water losgelaten door den olifant Kuvalayāpida ²⁾; hij, die door het verslaan van Kāṁsa de schare der onsterfelijken verblijdde; die Mukunda genaamde (God) moge U beschermen.”

De tweede strophe luidt:

„Van haren in de grotwoning in voorgewenden slaap neerliggenden echtgenoot kuste Rādhā, hoog van trots ³⁾, de lip, toen zij van aangezicht tot aangezicht tegenover Madhava's liefelijkheid stond, ziende dat op zijn gelaat de pupil van zijn lotus-oog door een glimlach lichtelijk bewogen werd. Zij, wier blik uit schaamte nederwaarts gericht werd, geve U thans overvloed van zegeningen.”

Daarna houdt de tooneeldirekteur het reeds boven kortelijk medegedeelde gesprek met de zangers en met zijne huisvrouw, waarin hij het stuk aankondigt, dat ten tooneele zal worden gevoerd, van den uit Gujarāt geboortigen Rāmakṛṣṇa. Het bezwaar der actrice tegen een Gujarātī, daar de bewoners van dat land als hardvochtig (*nīḥśreṇa*) bekend staan, weerlegt de tooneeldirekteur door er haar verwijtend op te wijzen, dat toch niet de afstamming, de familie,

¹⁾ *amaracūṭha*, blijkbaar zijn de Gopī's bedoeld, die immers oorspronkelijk hemelsche nymphen (*apsarasen*) waren, vgl. Viṣṇu-purāṇa V. 38.

²⁾ Vgl. Bhāg. pur. X. 43. 15: *niṣṭakam dṛṣṭvā utsrjya dantapāṇiḥ samācīṣat | apsarasyastaviṣṭāyo 'spṛṇmadubhūdhīr aṅgīṭaḥ ||*

³⁾ ? *mānūmata*,

hier den doorslag geeft, maar dat de omgeving, waarin iemand geplaatst wordt, zijn waarde bepaalt.

„De lotus, die toch uit het slijk is opgegroeid, neemt Lakṣmī met vreugde tot haar zitplaats; door schoone jonkvrouwen met oogen fraai als de lotus, wordt zij (als sieraad) achter 't oor gestoken, en zelfs, o wonder, met hare van genot trillende heldere stralen omvat haar zonder bedenking de zon, nadat zij den hoogen berg der duisternis (de kim) heeft verlaten.”

En deze Rāmakṛṣṇa, zoo vervolgt hij, wiens zachtgestemd harte door den stroom van mijnering van alle zonden gelouterd is, zal zeker niet ongevallig zijn aan den Herder, den Heere, die in tastbare gestalte zich geopenbaard heeft tot het scheppen des heelals; den God, wiens gelaat, schoon als de maancirkel, gehuldigd wordt door de liefelijk klinkende vallarīya-melodieën aan den Yamunā-oever; den God, die door zijn bewegelijke heldere lotusoogen in verrukking brengt het als een buigzame liane slanke lichaam der Herderinnen; den God, die bij 't getingel zijner bij iederen voetstap klinkende enkel-belletjes zich de bijen-zwermen vergezelschaft, en die door zijn door zachte Malaya-koeltjes bewogene, zijne wangen sierende haarlokken de macht van Amor te niet doet.”

Immers:

„De heetstralende zon wordt tot koelte, de breede oceaun wordt tot een beekje, de arme tot een verwant, Indra's bliksem wordt tot een bloem, de bedelaar wordt een rijke, het hoogste oord van den discus-drager (Viṣṇu) wordt tot een open deur (d. w. z. voor elkeen toegankelijk), ja zelfs de kringloop der weergeboorten wordt tot het hoogste oord (van Viṣṇu), wanneer de Heere, de echtgenoot van Lakṣmī, genadig gestemd is.”

Wanneer dan de God Kṛṣṇa door den tooneeldirekteur in een drielal verzen is opgeroepen, waarvan er een luidt:

„O gij, die gesierd zijt met snoeren van fraaie lotussen, gij, wiens lichaam schittert door stukjes saffier-edelsteen, doe toch mijne oogen het doel van hun bestaan bereiken, gij, rietfluitgesierde, in 't struikgewas U vermakende (Kṛṣṇa)!”

hoort men achter het scherm een stem, blijkbaar die van Kṛṣṇa, die roept: „Doe de kalveren omkeeren en drijf ze hierheen.” Als een ander, eveneens achter het scherm gevraagd heeft: „Waarom moeten ze tot terugkeeren gebracht worden, de kalveren, die nu elkanders spoor volgen?” antwoordt achter het scherm een stem, blijkbaar weer die van Kṛṣṇa: „Toen ik heden van 't bed opgestaan mij opmaakte om de kalveren te gaan hoeden, ben ik door iemand, ik weet niet wie, met van innige gehechtheid getuigende woorden

aangeropen; tot hem moet ik gaan, om de hem gedane belofte gestand te doen." Blijkbaar heeft dus de God den roep van zijn trouwen vereeder, den sutradhāra, gehoord en geeft er gevolg aan. Dan zegt de acteur tot zijn huisvrouw: „Lieve, mij dunkt, dat daar de zoon van Nanda nadert, die de kleedij van een herder aangenomen heeft." Als zij hem vraagt, waaruit hij dat opmaakt, geeft hij o. a. dit antwoord:

„Allerwege hoort men de tonen der fluit en luide klinken de bellen; daar vernemt men ook 't getrappel der kalfjes en in 't bijzonder hun geloei en 't geluid veroorzaakt door het zwaaien der sterke armen van de herdersschare. Thans waait een wind, die medevoert den geur der jasmijnen in 't gevlochten hoofdhaar des overwinnaars van Mura."

Dan treedt de Herder met zijne vrienden op, de kalveren voor zich uit drijvend. In fraaie verzen schildert hem de tooneeldirekteur:

„Daar nadert hij: liefelijk en door de maan benijd is zijn diadeem, door de bijen omzwermd is zijn kruin, over zijne wangkringen beweegt zich de krans, zacht-liefelijk klinkt zijne fluit."

„Laat deze serie van onafgebroken glimlachjes van Madhu's overwinnaar uwe oogen verfrischen, gelijk de uit de maan uitgescheiden nektarstroom allerwege de (door de zonnchitte) verwelkte lotusbloemen."

Hierbij sluit zich aan de te voren reeds vermelde „lampschijnsel-huldiging" van den God en onmiddellijk daarna wordt achter het scherm een stem vernomen, roepend:

„O gij slechtaard, booswicht, verworping van een tooneelspeler, waar hebt gij den met wondbloemen bekransde heen gevoerd, die nog niet zijn ochtendmaal genuttigd heeft?"

Als de tooneeldirekteur uit die woorden heeft opgemaakt, dat de een of andere herdersknaap op hem vertoornd is, treedt de herder Lambālaka op, met opgeheven stok, met hangenden gewaad-zoom, pauwstaartvederen dragend, en herhalend de woorden: „O gij slechtaard enz."

De tooneeldirekteur achter zich ziend: „Ach,

„Bezwaarlijk aan te blikken door zijne van toorn roode oogen, door zijn bewegende wenkbrauwen den aanblik opleverend van een slang, door zijne stokslagen van-een scheidend de voegen der aarde, wie is 't, lieve, die daar nadert als een tweede god des doods?"

„Daarom is 't maar het best, dat wij van hier heen gaan, na ons voor den Heere gebogen te hebben: „Heer, ik buig mij voor U neder; ik ga heen, en zal wel niet kunnen terugkeeren uit vrees voor de stokslagen des herders."

Tooneeldirecteur en actrice af; hier eindigt blijkbaar het voorspel en vangt HET EERSTE BEDRIJF aan.

Eerste bedrijf. Kṛṣṇa vraagt den herder: „Gij ongemanierde herderszoon, 'wat heeft die acteur u gedaän, dat gij hem verjaagd hebt door 't dreigen met uw stok?“ Doch de herder antwoordt, dat die acteur zelf zich niet behoorlijk heeft weten te gedragen door Kṛṣṇa ten ontijde te roepen; „ieder pleegt maar in spot of waan den naam Kṛṣṇa te noemen, en dan komt Kṛṣṇa onverwijd aan.”

„Uw vader,” zoo gaat hij voort, „van alle herders het hoofd-diadeem, is befaamd om zijn goedheid op aarde; uw moeder, voorwaar, de wenshliane van Mukunda, heeft U aan (uw vader) die zoo vurig (naar U) verlangde, geschonken. Dat gij, als men maar tot U roept: „o Kṛṣṇa,” als een begeerige komt aangelooopen om acht te geven, dat is, o Mādhava, U niet gepast: het is een schandvlek voor fatsoenlijke lieden.”

En ook:

„Dat gij in uwe kindsheid een kleine hoeveelheid boter uit 't huis uwer moeder gestolen hebt, dat gij met de schoone herdersmeisjes in 't ronde gedanst en geschermt hebt, dat is heden niet meer gepast, nu gij de gast zijt van der vrouwen lotus-oogen. Wie zal, denkend aan die lichtvaardigheid van U, nog zijne dochter U (ten huwelijk) geven?“

Maar Kṛṣṇa antwoordt, dat het nu eenmaal, al lastert men hem, omdat hij van den een naar den ander gaat, zijn aard is.

„De bij immers, alhoewel dronken door 't proeven van het vocht gepuurd uit de aan den Yamunā-oever groeiende lotus, zoo die wederom door de zoekers van zoeten geur ¹⁾ geroepen wordt om met den mango-boom samen te zijn, en dan door de kwikstaarten voor „begeerig” wordt uitgemaakt, verlaat die bij uit vrees den weg zijner natuur?“

„Laten er al sommigen zijn, die, in hunne observanties opgaand, mij hunne dochter weigeren, ik zelf roep ze in den herfsttijd door de rietfluit tot mij”.

„Dat mag zoo zijn”, antwoordt de herder, „maar wat komt er dan van een huwelijk? Als 't zoo met de zaak gesteld is, dan past U ook geen ruwheid”. „En wanneer heb ik mij daaraan dan schuldig gemaakt, o schelm?“ vraagt Kṛṣṇa. Nu vertelt de herdersknaap:

„Uw moeder had toch voor uw ochtendmaal een schotel overheerlijke rijstebrij gereedgezet, doch gij hebt die niet genuttigd en de lotusooigige Yaśodā heeft die met haar tranenstroom als 't ware

¹⁾ *sugandhasavirah.*

begoten". Toen Rohiṇī haar vroeg, waarom ze weende, antwoordde zij, dat haar zoon, om de eene of andere reden boos, zonder gegeten te hebben met de andere herdersknapen er op uitgegaan was. Maar wat de aanleiding tot dat in toorn heengaan van Kṛṣṇa is geweest, wil de herdersknaap, uit vrees dat de anderen hem zullen aflossen, eerst niet zeggen. Als Kṛṣṇa aandringt, vertelt hij, dat Yaśodā aan Rohiṇī verhaald heeft, dat het een of andere herderinnetje bij haar was gekomen om den karnstok te halen, en dat Kṛṣṇa toen in hare, Yaśoda's, tegenwoordigheid, gezegd had: „die daar draagt op haar borst een kussen", dat zij, om dat meisje, dat hierover beschaamd was, gerust te stellen, gedreigd had hem een klap te zullen geven en hem gezegd had: „Ik zal nu maar niet in herinnering brengen wat vergeten is, maar, mij dunkt, gij wilt zeker weer *dāmodara* worden (waarmede Yaśodā doelt op 't stoute' stukje in zijn eerste kindsheid door Kṛṣṇa uitgelaald, toen hij vastgebonden werd, omdat hij de boter gestolen had). En zoo had Yaśoda verder tot Rohiṇi gezegd: „die woorden voor gemeend houdend is hij zonder te hebben gegeten met de kalveren er op uitgegaan". Als Kṛṣṇa toegeeft, dat dit de toedracht der zaak is, schildert de herdersknaap den treurigen toestand van zijn ouderlijk huis en dorp, nu het Kṛṣṇa's aanblik derft:

„Als het woud zonder lente, als de nacht zonder de stralen der maan, als de geest zonder onderscheidingsvermogen, zoo is de nederzetting van Gokula zonder U".

En ook:

„In de omgeving van Nanda's nederzetting, die thans beroofd is van de schittering uwer gehaatsliefelijkheid, zwerft de herderinneschare rond als een bijenzwerm over een lotus, die knop gezet heeft",

en nu is Kṛṣṇa heengegaan zonder zijne pleegouders vaarwel te zeggen, zonder zijn broeder Rāma te antwoorden, toen deze vroeg waar hij heen ging, ja zelfs zijne geliefde pratende Sarikā-vogel en zijne zoo dierbare rietfluit heeft hij vergeten! ¹⁾

Doch Kṛṣṇa antwoordt, dat noch Brahmā, noch Śiva, noch Śrī hem dierbaarder zijn dan zijn getrouwe aanhanger (hij had immers den roep van den sūtradhāra vernomen en daaraan niet kunnen weerstaan). Als hij nu order gegeven heeft, dat de herdersknaap snel naar de herdersnederzetting moet gaan om zijne moeder gerust te stellen en de benodigdheden voor het maal te halen, deelt de

¹⁾ Dit laatste klopt niet met de verdere voorstelling. Kṛṣṇa heeft zijn fluit niet vergeten.

herdersknaap hem mede, dat een van de andere jonge herders, Jayanta, van Yaśodā de opdracht heeft ontvangen, de benoodigdheden voor 't maal aan Kṛṣṇa te brengen, en dat hij zeker^k wel aanstonds zal verschijnen. Er wordt dan nu ook achter het scherm een stem gehoord, blijkbaar die van Jayanta, die in ons tooneelstuk ongeveer de rol van den Viduṣaka, den komischen persoon, vervult. Hij zegt, blijkbaar zwaar overdrijvend de moeite, die hij heeft gehad om het hem toevertrouwde ter bestender plaatse te brengen:

„O Fatum, hulde zij U, waardoor de wereld bestuurd wordt. Waar is (ooit, zooals thans door mij) op stroo geslapen en rondgedoold in de wildernis! O Schepper, wanneer 't Uw toedoen is, dat ik in dezen toestand gemaakt ben, dan zal ik door een slag met mijn bamboe-stok U tot kniebuiging brengen!”

Allen luisteren nu opmerkzaam en hooren dan Jayanta weer zeggen, dat hij overal heeft rondgedoold, maar dat zijn moeite vergeefs is, daar hij Kṛṣṇa niet heeft gevonden:

„Mijn heup verdraagt het staan niet (meer); mijn ooren zijn doof geworden door al de scherpe kreten; mijn voeten trillen onder mij, zelfs mijn overkleed is weggeraakt, en mijn lijf is stijf als een stok geworden; al dwalend en dwalend ben ik in de diepe bergdalen in slaap gevallen, terwijl mijn lichaam tot een trog geworden is, daar ik immers op mijn hoofd den trog met rijstebrij moet torschen”.

„Mogen die herdersknapen, die slavinnenzonen naar 't uiteinde der aarde gaan! Doch mij is een fortuintje te beurt gevallen: ik zal die smakelijke gerechten nuttigen”.

„Waar is die pot met dikke melk? Ze verkwikt mijn reukorgaan. Stellig zal ik ze opdrinken met behulp van blad-schotels, dan gaan slapen en daarop naar Kṛṣṇa gaan.”

Als de anderen dat hooren, zijn ze zeer ontrust, en Kṛṣṇa gelast een zijner vrienden in een boom te klimmen en naar Jayanta uit te zien. Eindelijk treedt hij op, de benoodigdheden voor 't maal op zijn hoofd dragend, met hinkenden voet en op zijn stok leunend. Zijn optreden wordt zóó geschilderd:

„Daar naderde Jayanta: zijn gezicht was besmeerd met de druppels zure melk, die door zijn voetstappen neerdruppelden; door zijn hijgen en blazen was hij een verschrikking voor alle goede liën; zijn blik was onvast, zijn hoofdbedekking scheefgezakt, op zijn schouder torschte hij den voorraad groente-kooksel en op zijn hoofd den bak met rijstebrij, waggelend als een echt olifantskalf.”

Nu vertelt Jayanta, dat Yaśodā hem opgedragen heeft, dat voedsel

aan Kṛṣṇa te bezorgen en dat toen ook de moeders der andere herdersknapen voor ieder harer zonen hem wat meegegeven hebben.

Hij verklaart plechtig er niet van gesnoept te hebben en legt den nadruk op de moeite, die hij zich getroost heeft:

„Waar is (ooit, zooals nu door mij) zoo in een hutje overnacht, waar is (ooit zoo) over doornen geloopt in de dichte wildernis, waar is men (ooit) zoo uitgeput geraakt door windstooten en dichte nevels? Mijn leden beven, gebroken zijn mijn tanden door 't van koude rillen, en hier is in mijn jonge jaren, o Heer, op mijn lijf de ouderdom gekomen tengevolge van mijn medelijden voor U”.

Daarop volgt eene altercatie tusschen Jayanta en de anderen, waar Jayanta beweert, dat hem een aandeel in de lekkernijen toekomt. De tekst is hier evenwel onduidelijk, ook doordat hij, zooals de metrick bewijst, corrupt is overgeleverd. Eindelijk zet hij het medegebrachte voor Kṛṣṇa neer, opsommend al de lekkernijen in wāre brabbeltaal, de benamingen der sijne gerechten verhaspelend, wat hij daaraan toeschrijft, dat hij door de koude, de vermoeyenis, den honger en den dorst, die hij heeft uitgestaan, slechts een serie van onklare klanken kan voortbrengen. Als evenwel aan de verschillende herdersknapen het voor hen bestemde wordt terhandgesteld, blijkt het, dat Jayanta alles heeft opgegeten en oneetbare dingen er voor in de plaats gegeven heeft. Maar Jayanta zegt, dat ze hem valschelijk beschuldigen:

„Zooals 't door hunne moeders mij is terhandgesteld in docken gewikkeld, zoo heb ik alles hier gebracht, o Hari! Maar wat kunnen wij voor die arme herders doen? Blijkbaar is die verandering hunner eetwaren 't gevolg van handelingen door hen in een vorig bestaan gepleegd, juist zooals Sudyumna in een vrouw is veranderd geworden om diezelfde reden”.

Als Kṛṣṇa tot zijn vreugde bemerkt, dat het voor hem bestemde ongerept is gebleven, maakt hij zijn vrienden in vele fraaie verzen er opmerkzaam op, dat de nacht ten einde is geloopt; hij stelt hun dus voor de kalfjes hier te laten grazen, zich ergens in de buurt in 't struikgewas op een strooisel van jonge loten neer te vlijen en den door Jayanta gebrachten voorraad aan zijn bestemming te doen beantwoorden. Als allen verklaren 't hiernede eens te zijn, doen ze eenige schreden en zeggen: „Hier is de oever der Yamunā,

„Daar vóór U noodigen de vogels, die zich op de toppen der liefelijke met bloeiende lianen omstrengelde kadamba-boomen gezet hebben, U uit, U neer te vlijen in den hun toekomenden hof. Zoo immers is de aard der grooten (om zoo gastvrij te zijn).”

Wanneer ze nu allen neergezeten zijn, wordt er een stem ge-

hoord, die den Herder roept*: het schijnt Kṛṣṇa's lieve vriend Subāhu te wezen. Zij hooren hem zeggen:

„Allerwege heb ik rondgedoold door den lusthof om uwentwille, o zoon van Nanda. Waar zijt gij thans, o heerlijke, gij, die aan mijn (door scheiding) bedrukt harte welkom zijt als de maan aan de 'snachts zich openende lotus?’”

Ook wordt nog een andere stem vernomen, die men herkent als die van Kṛṣṇa's lievelingsvogel, zekere sārīkā, die als een mensch kan spreken zelfs wat haar niet geleerd is, en die in ons stuk een dergelijke rol vervult als in de Ratnāvalī. Het is blijkbaar de sārīkā, die men hoort zeggen:

„Schreiend herhaaldelijk: „mijn lieveling, mijn lieveling’’, onrustig heen en weer loopend, is zijne moeder door 't van hem gescheiden zijn buiten zich zelve gekomen. Zal ik 't hem vertellen?’”

Nu geeft een der vrienden aan Kṛṣṇa den raad op zijn fluit te spelen, dan zal de nog altijd zoekende Subāhu den weg tot hem kunnen vinden. Dien raad volgt Kṛṣṇa op, een fraai vers schildert de verrukking, waarin zelfs dieren en boomen door die muziek geraken.

„De bijen, vermoeid, houden op met het zoete honig-vocht uit de lotus, waarop ze neergestreken zijn, ze puren; der boomen twijgen-menigte houdt op zich te wiegelen; de vogels staken hun gezang; de kalfjes houden op met gras knabbelen, en de zwartgespikkelde (antilopen) met hunne wijfjes gaan langzaam, langzaam voort, terwijl hun geest geroofd is door de fluitklanken.’”

Door de muziek geleid treedt nu Subāhu op: in zijne hand houdt hij de sārīkā, zijn oogen zijn vol tranen en in zijn gordel draagt hij een door Nanda hem voor Kṛṣṇa medegegeven sieraad. Ook zijn optreden wordt in gebonden taal geschilderd:

„Op 't hoofd het maanversiersel dragend, over zijn gelaat heen en weer bewegend de donkere haarlokken, sterk van schouders, de kooi met de sārīkā van groote schoonheid aan 't uiteinde zijner als een lotus zoo welgevormde hand dragend, door den nektar zijns lichten glimlachs de goeden als 't ware overgietend, in geel gewaad gekleed(?), blank van leden, treedt nader de vriend des Heeren, die in hooge mate genot geeft: Subāhu.’”

Subāhu is evenwel blijkbaar nog door het kreupelhout van Kṛṣṇa en de anderen gescheiden, doch uit de gedragingen van pauwen, antilopen en bijen, die hij weer in verzen schildert, maakt hij op, dat de muziek uit Kṛṣṇa's fluit afkomstig is. Intusschen ontmoet hij een der herders, Makaranda, die zich van de anderen afgezonderd heeft om bladeren in te zamelen, die immers bij wijze van schotels

moeten dienen voor den maaltijd van Kṛṣṇa en de zijnen. Eindelijk ontdekt Subāhu het sierraad der Herders te midden der herdersschare en vol verrukking omarmen de twee hereenigde vrienden elkander. Nu vraagt Kṛṣṇa hem of alles wel is in de herdersnederzetting. Doch de ander vraagt, hoe er vreugd zou kunnen zijn in eene fraaie woning, waar bij donkeren nacht een lamp wordt aangestoken en deze door een windstoot wordt omvergeworpen. Als Kṛṣṇa tegenwerpt, dat zijn broeder Balarāma en de anderen er toch nog zijn, geeft Subāhu ten antwoord:

„Hoogheid, sterren komen bij honderden in den nacht op, maar ontsluit zich de bij nacht bloeiende lotus over dag onder den invloed der duizenden (zonne-)stralen?” (Immers neen, het is de maan, die dit bewerkt; Kṛṣṇa wordt hier, zooals vaak elders, met de maan vergeleken).

Dan schildert op Subāhu's verzoek de pratende sārīkā den toestand van Kṛṣṇa's moeder:

„Nu eens begeeft uwe moeder zich in den stal, dan weer naar buiten; nu eens is zij binnenshuis in gedrukte stemming, dan weer doet zij niets dan om U roepen; dan weer zit zij als slapend neer op hare zitplaats, den aardbodem aanrakend. Van Hari gescheiden komt zij in hare droefheid er niet toe iets te ondernemen.”

Op Kṛṣṇa's vraag, wie het is die daar gesproken heeft, zegt zijn vriend: „Merkt gij 't niet? Het is de tot uw vermaak U door uw oom geschonken liefelijk pratende sārīkā. Zoodra als uwe moeder ontwaakt was, riep zij mij tot zich en zeide: „Beste Subāhu, Kṛṣṇa is gegaan en heeft de sārīkā vergeten, die hem, evenals zijn fluit, dierbaarder is dan 't leven; daarom breng hem die snel.” Kṛṣṇa zegt geroerd: „Ach, dat is mijn liefelijk pratende sārīkā!” Hij neemt ze in de hand en liefkoost ze:

„Ach, lieve vogel, wiens lichaamsglans schitterend is als de blauwe lotus, gij, die anders zoo knap zijt met uw bandhuka-rooden snavel, waarom bewaart gij nu voor mij het stilzwijgen? Vol verlangen naar 't drinken des nektars uwer uit uw mond voortkomende liefelijke welsprekende woorden, heb ik U toch niet in den steek gelaten na in den nacht te zijn ingeslapen?”

De vogel antwoordt, dat hij niet in staat is behoorlijk te spreken, omdat de meesteres der herdersnederzetting zoo door droefheid gekweld is. Op Kṛṣṇa's vraag te mogen vernemen, wat dan zijne moeder gezegd heeft, verhaalt nu de sārīkā, hoe op 't klagen van Yaśodā de herderinnen (d. w. z. de moeders der uitgetrokken knapen) tot haar waren gekomen om de reden van haar verdriet te vernemen; hoe Yaśodā zich beklagde had over Kṛṣṇa's plotseling heen-

gaan zonder zijn maal te hebben genuttigd. Dan was ook Nanda daarbij gekomen, en, de ongewone stilte bemerkend, daar noch de stemmen der vrienden van Kṛṣṇa, noch zijn gezang en fluitspel te hooren waren, had hij aan Yaśodā gevraagd, wat er aan de hand was. En de treurende moeder,

„wier oogen schoon als lotusbloemen met tranen gevuld waren, wier lippen, gelijk jonge loten door hevigen windstoot, door hare zuchten als verwelkt waren, wier uit boomr bast vervaardigd overkleed afgevallen was, sprak met oogen van liefde gevuld en met stokkende stem voor haren gemaal staande: „nadat wij beiden door boete-oefening op velerlei wijze Hari, den Heer van 't Vaikuṇṭha-hemelveerblijf, genadig gestemd hadden, hebben wij op hoogen leeftijd een (zoon) erlangd, die om zijne goede hoedanigheden allerwege geliefd is. Die is vóór zonsopgang, zonder zijn maaltijd gebruikt te hebben, heengetrokken naar het Vṛndā-woud, dat met puntig darbha-gras bewassen, door wolven gevaarlijk, van slangen door-sist is.”

Maar niettegenstaande hare in rijmende verzen vervatte waarschuwingen was hij toch met zijn vrienden heengegaan en nu waren op haar gejammer de herderinnen aangekomen. Toen had ook Nanda de gevaren en ontberingen geschilderd, waaraan de herdersknapen blootstonden, en Yaśodā, na Kṛṣṇa's beveiliging van den god Govardhana en de godin Yamunā te hebben afgesmeekt, had aan Nanda medegedeeld, dat zij Jayanta met voedsel naar haar zoon had afgezonden, „en”, zoo gaat zij voort, „daar gaat ook Subāhu (er heen), die de vergeten kooi met de sārīkā bij zich heeft.” Nu had Nanda Subāhu verzocht nog een oogenblik te wachten, en dan ook voor Kṛṣṇa mede te nemen het uit guṇjā's vervaardigde sieraad. Tot zoover spreekt de vogel, en nu neemt Subāhu het woord, om, aan het door de sārīkā gezegde aanknoopend, te zeggen: „en hier, Kṛṣṇa, heb ik dat sierraad gebracht.” Kṛṣṇa verklaart hoogelijk er mede ingenomen te zijn:

„Het mij aan 't hart liggende Borstjuweel, terwille waarvan ik, na den Vaikuṇṭha(-hemel) te hebben verlaten, te Gokula geboren ben ¹⁾, stel ik in mijne gedachten niet gelijk met ook maar één zestiende gedeelte van het guṇjā-sieraad”.

Na een komisch intermezzo, waarbij Jayanta beweert, dat Nanda heel wat anders gezegd zou hebben, en gedreigd zou hebben zijn zoon met stevige lianen-snoeren te zullen binden en naar huis te

---

¹⁾ Deze verklaring van Kṛṣṇa is zeer bevreedend; aanknoopingspunten in de bestaande literatuur kan ik niet vinden.

brengen, neemt Kṛṣṇa het door Subāhu medegebrachte sieraad met eerbiedigheid aan.

Maar volgens Subāhu's mededeeling heeft Kṛṣṇa's oude vader Nanda ook nog uiting gegeven aan zijne bezorgdheid, en hem door zijn vriend laten verzoeken toch niet zoo ver van huis te gaan, waarop Subāhu Nanda gerustgesteld had, door hem aan Kṛṣṇa's bovenmenselijke daden te herinneren:

„Hij, die na Putana's giftige borst te hebben leeggedronken, na door den wervelwind te zijn meegevoerd, toch niet den dood vond; hij, die op de slang Kalmāga den dans uitvoerde; die verzwolg het vuur van 't brandend woud; hij, die door zijn moeder vastgesnoerd verlossing bracht den twee gebonden boomen; hij, die van d'Asura's den trots gefuikt heeft; hij, die zijne moeder in zijn oog 't heelal aanwezig toonde vereenigd en gescheiden; hij, die in zichtbare gestalte de wortel is van Lakṣmī's zaligheid; hij, de eeuwige kiem van alles wat op de aarde groeit; uit vrees voor wien de wind waait, hoe zou dien van eenig vreesaanjagend wezen gevaar dreigen?“ ¹⁾

Nu beveelt Kṛṣṇa uit te zien, waar vriend Makaranda toch blijft, die immers er op uitgegaan was om bladeren te halen, die als schotels bij het maal moeten dienen. Als hij eindelijk gekomen is, en allen de bladschotels van hem in ontvangst hebben genomen, vraagt Kṛṣṇa, waar Makaranda toch zoo lang heeft getoefd. Deze vertelt de reden van zijn oponthoud: hij heeft namelijk een herdersknaap, afkomstig uit het land van Vṛṣabhaṇṇu (dit is Rādhā's vader) ontmoet, die hem heeft megedeeld, dat op dezen zelfden dag door dien herdersvorst Vṛṣabhaṇṇu een offerfeest is ondernomen ter eere van de godin Vṛndā (*vr̥ndādevī*). Deze herdersvorst heeft, juist zooals Kṛṣṇa's vader, op vergevorderden leeftijd, ten gevolge van de vereering van Hari, een kind, en wel eene dochter, gekregen, schoon en rank als eene liane, de vreugd van zijn levenswinter. Die schoone maagd wordt evenwel zwaar geplaagd door de hevige kwellingen van een boos lot, en nu heeft haar vader dat offerfeest ondernomen om haar welvaren te herkrijgen;

¹⁾ De hier vermelde door Kṛṣṇa als knaap verrichte wonderdaden zijn alle uit de overlevering bekend. Voor Putana, Kalmāga (= Kaliya) en de twee boomen (de yamalarjuna's) vgl. het boven in de inleiding, pag. 10 gezegde. De wervelwind is de rakṣasa Trṇavarta; het verzwolgen vuur: Davagni of Davānula; terwijl in ons tooneelstuk Kṛṣṇa het heelal in zijn oog te aanschouwen geeft (zoo deze passage althans door mij terecht geëmendeerd is), geldt in de Purāṇa's de voorstelling, dat Yaśoda het heelal in zijn mond ziet. Waarop de woorden: „uit vrees voor wien de wind waait“ doelen, is mij niet bekend. — Uit het hierboven in vertaling gegeven fraaie śalini-vers heb ik slechts den Vocat. *amatātman* verwaarloosd.

„Alle jonkvrouwen der herdersnederzetting moeten, dragend hare feestkleedij en op 't hoofd meevoerend een schotel met zure melk gevuld, aan Rādhā voorafgaan om de verhevene godin Vṛndā genadig te stemmen. En na hare offergave te hebben aangeboden moeten ze met blij gelaat naar hare woningen terugkeeren.”

Zoo zullen dan de herderinnetjes, door Rādhā vergezelschap, langs den weg komen, waar Kṛṣṇa en de zijnen zich thans bevinden. Makaranda stelt nu voor, dat ook zij de godin zullen gaan huldigen. „Zoo zij het”, antwoordt Kṛṣṇa, „doch laat eens worden uitgezien, op hoe grooten afstand zij zijn.” Maar Jayanta, die aan niets denkt dan aan lekker eten, kan zich met dat plan volstrekt niet vereenigen! Ten slotte wordt goedgevonden, dat men eerst het maal zal gebruiken. Zoo gebeurt het, en, naar 't schijnt, deelt Kṛṣṇa aan allen mede van de hem toegezonden lekkernijen. Alleen Jayanta blijkt onverzadigbaar te wezen:

„Wanneer de berg tot eetwaar werd, en 't stof hier werd tot suiker, als de rivier in plaats van water melk bevatte en al de blāren koeken werden, eerst dan zou ik, o Mādhava, heerlijk verzadigd kunnen worden.”

Al de anderen schilderen in gloeiende taal de heerlijkheid der fijne gerechten. En terwijl Kṛṣṇa met de zijnen daar zoo feest viert, wordt in de lucht een stem vernomen, die zegt:

„De hand op den mond drukkend lacht luide de uit de lotus ontstane (god Brahmā); schuddend zijn diadeemkrans wijst Śaṁbhu (d. i. Śiva), na de godin (Pārvatī) opmerkzaam te hebben gemaakt, met zijn sierlijken wijsvinger op den overwinnaar van Mura; herhaaldelijk raakt de beheerscher der goden (Indra) zijn voorhoofd aan; Lakṣmī, gewaarwordend den met de herdersknappen zich te goed doenden(?) (Kṛṣṇa), schaamt zich, en de schare der kinderen des Scheppers (d. w. z. alle Deva's) storten vreugdetranen.”

Nu beveelt Kṛṣṇa een der vrienden eens in een boom te klimmen en uit te zien of de herderinnetjes al naderen. Deze doet dat, en bericht:

„Daar komen ze aan, gelijk van leeftijd, op haar hoofd dragend den pot met zure melk, gelijk de manestralen helder (van gelaatskleur), gesierd met van blauwe lotussen vervaardigde vlekkelooze oorsieraden; met het gebabbel harer tongen vullen zij al de hemelstreken.”

„Maar,” zegt hij verder, „als zij ons gewaarworden, zullen ze uit vrees niet naderen. Laten wij ons dus achter de lianen verbergen.” Zoo geschiedt en de herders verdwijnen. —

Tweede Bedrijf. HET TWEEDE BEDRIJF opent met het optreden der herders-meisjes, die Rādhā in haar midden hebben, welke liefstalligheid in fraaie verzen wordt geschilderd. De liefelijkheid van dit natuurlijke lianen-prieeel, dat als 't ware aan Rādhā eene gastvrijheidsbegroeting brengt, lokt de vermoeide meisjes uit hier een oogenblik te rusten, hoewel ze aan de gebruikte bladeren en de bloemen bemerken, dat hier vroeger al anderen geweest zijn. Als Kṛṣṇa, achter de lianen verborgen, Rādhā ziet, zegt hij tot zijn vertrouwden vriend Madhumangala: „Die daar te midden der herderinnenschare is dezelfde!” „Op wie doelt gij, vriend?” vraagt Madhumangala. Nu vertelt Kṛṣṇa, hoe hij al vroeger eens diezelfde jonkvrouw alleen ontmoet heeft, toen zij bloemen plukkend door een bijen-zwerm was verschrikt en in een slingerplant was verward gemaakt, maar door hem op den weg naar hare woning teruggebracht was. Rādhā heeft intusschen voetsporen bemerkt:

„Aan wien, Lalitā, behoort dit voetspoor, aan wien, die haastiglijk voortschreed naar 't prieeel der gebogen tamāla's? Waarom zien wij hem niet voor ons?”

Als hare vriendin het vermoeden uit, dat zich iemand daar binnen zou kunnen verborgen houden, zegt Rādhā tot haar:

„Ga langzaam, langzaam in 't prieeel binnen, o schoone, vasthoudend uw gordelsnoer, zoodat de klank er van niet verre gehoord worde, en overal heen 't oog richtend (om te ontdekken), wie de schelm is, die spiedend zich in de lianen verbergt.”

Rādhā intusschen heeft al een voorgevoel en vermoeden, van wien de voetsporen afkomstig zijn:

„Is dit niet de rij der voetstappen van dengene, die in het prieeel mijn hart geroofd heeft? Die met woudbloemen getooide, voorzeker, heeft, mij bevrijdend uit der verzamelde bijen-zwermen dichtheid, mij geheel als een geschrikte hinde gestemd. Als 't niet zoo ware, wiens voetspoor zou dan mijn geest zóó verontrusten? Het is toch immers niet de glans der zon, die 't cakora-wijfje (d.w.z. de vogel, die slechts van de stralen der maan zich heet te voeden) in verrukking brengt!”

Na een poos komt Lalitā van haren onderzoekingsstocht terug en vermeldt (de passage is hier zoo goed als onleesbaar), dat ze een herdersknaap met zijn vriend in de lianen gezien heeft, en dat ze de kalveren weiden, „doch de herdersknaap, van achter de rankenmenigte telkens en telkens zijn met liefde gevuld oog vestigend op U, lijkt wel zich te baden in den oceaam uwer volmaakte liefstalligheid.”

Rādhā is beschaamd:

„Haar bewegelijke lotus-oogen bedekt zij rondom met haar gewaad, als een visschenpaar in een net, als een kwikstaartenpaar in een kooi (gevangén)”, en zij zegt, dat ze niet op deze eenzame plaats kunnen blijven, waar geen wandelaar voorbijkomt en een onbekende haar bespiedt. Als Rādhā uit het antwoord, dat Lalitā hierop geeft, opmaakt, dat deze heimelijk met Kṛṣṇa gesproken heeft, houdt zij zich voor hare andere vriendinnen, die niet mogen weten van hare vroegere ontmoeting, als beangst, want ze herinneren zich allen nog wel, hoe Kṛṣṇa in zijn jongensjaren berucht geweest is door 't stelen van de melk en boter. Dat zal hij zeker nu wéér doen, en dan is het gedaan met de vereering der Godin, voor wie immers de melk bestemd is, die de herderinnetjes bij zich hebben. „Derhalve”, zegt Rādhā, „laat niemand onzer dien schelm ooit onder 't oog komen: brengt de melk weg, anders neemt hij ze met geweld.” ¹⁾ Als nu Madhumangala aan Kṛṣṇa bericht, dat de meisjes willen gaan vertrekken, en deze gezegd heeft: „Vriend, laten wij ons dan in haar weg plaatsen”, komen al de herders, door Kṛṣṇa met name aangeroepen, op, en geven haar met luid geroep te kennen, dat zij op last van Nanda's zoon geen voet mogen verzetten en dat zij zijn bevel moeten opvolgen. Maar de herderinnen zijn gekrenkt over dit barsehe woord: „immers”, zoo zeggen ze:

„wij hebben geen op 't slagveld woest krijgersfront, geen ontoegankelijk woud, geen met bergtoppen voorziene onneembare uitgestrekte verblijfplaats; wij oefenen ook geen handelsbedrijf uit, en evenmin zijn wij nachtelijke inbrekers, er op uit een akker te rooven. Waarom dan weerklinkt onder ons meisjes dat gebod?”

Maar Madhumangala zegt, dat zij geen gelijk hebben, want:

„Wel degelijk beschikken de vrouwen over een macht, die de mannen aan haar onderwerpt: dat is hare schoonheid; en ook over een ontoegankelijk woud (waarin ze zich ter verdediging terugtrekken): dat is hare onverschilligheid; haar trots is de berg, waar ze zich verschansen, en, daar ze er vermaak in scheppen in anderer ziel te wonen en anderer trots weg te nemen, daarom maken ze zich wel degelijk schuldig aan roof. Zoo is dus 't bevel van Hari tegenover haar volkomen gepast.”

Nu volgt een tooneel, dat, afgewisseld door een komische scène met Jayanta, tot het slot van dit tweede bedrijf duurt; de stof er van, hoewel mij uit geen Purāṇa bekend, moet zeer populair

¹⁾ Niet zeker; de tekst luidt: *no cet prasabham ano* (of *ato*) *harati*; lees misschien: *no cet prasabham mano harati*, vgl. het metrum.

wezen; het is de *dānatilā*, waarin geschilderd wordt, hoe Kṛṣṇa met de zijnen de door de meisjes (in ons stuk voor de godin bestemde, in andere bronnen eenvoudig ten verkoop) meegevoerde melk bemachtigt.¹⁾ Eerst is het plan de melk met geweld weg te nemen, daarna hellen de herders over tot een minnelijke schikking en wordt er gevraagd, waarvoor de melk te koop is. Wanneer evenwel als koop prijs door de meisjes Kṛṣṇa's fluit wordt gevorderd en de meisjes na beraadslaging tot hem zeggen:

„Alzoo spreekt de schoonheidsbloemtuil Rādhā, wier gelaat liefelijk is als de maan: wenscht gij de smakelijke melk, geef ons dan nu fluit met zeven holten.”

kan Kṛṣṇa er niet toe besluiten zich te ontdoen van zijn dierbare fluit:

„Van verre roep ik door den klank der fluit de kalfjes tot mij, en ik verkwik daardoor het hart mijner moeder, als ik ver in 't woud ben heengegaan.”

Doch eindelijk besluit hij om de melk te verzoeken, hetgeen dan na vele altercaties geschiedt. Maar voordat ze er toe overgaan, treedt Jayanta, de komische persoon, tusschenbeide, die óók zijn aandeel wil hebben, maar nu door de meisjes, terwijl ze hem aan den voet van een boom doen neerzitten, met zijn haarlok (*śikhā*) aan dien boom wordt vastgebonden, waarna hem een schotel melk in de handen gegeven wordt. Hij bevindt zich daardoor voor 't alternatief gesteld of den schotel met melk te laten varen, of zijn haarlok af te rukken, omdat intusschen ook zijn handen vastgebonden zijn. Maar terwijl hij zich beklaagt over den treurigen toestand, waarin hij zich bevindt, wordt een waarschuwende stem vernomen, dat de kalveren de grens overschreden hebben en heengegaan zijn, en als allen zich verontrust opmaken, omdat wel eens de door Kāṁsa afgezonden Rākṣasa's de dieren zouden kunnen rooven, wisselt Kṛṣṇa nog enkele woorden met Rādhā, om haar bedektelijk zijne liefde te openbaren, waarna hij haar verzoekt na

¹⁾ Coomaraswamy, Rajput paintings, Oxford, 1916, vol. I, pag. 36: „closely connected with this subject is the *Dānatilā* or „taking of toll”, of which there exist several versions in Sanskrit and Hindi. This is properly a part of the Kṛṣṇalīlā, but it is not in the Bhāg. pur. and forms an episode of itself. The milkmaids set out to sell their curds and milk and on their way they have to cross the Yamuna. But when they reach the ferry there is Kṛṣṇa with his herdsmen, and claims a toll. After much dispute the milkmaids offer some little gift, but they refuse to acknowledge the right of taxation.... The milkmaids yield, and render to Kṛṣṇa not the toll alone, but body and soul and goods”. Growse, op. cit. pag. 79: „There is... Śānkari Khor, the narrow opening between the hills, where Kṛṣṇa lay in ambush and levied his toll of milk of the Gopī's, as they came in from Gahvarban, the „thick forest” beyond”.

afloop der bedevaart op deze zelfde plek terug te komen. Rādhā erkent, dat, sedert zij Kṛṣṇa voor 't eerst gezien heeft, zij genegenheid voor hem koestert en steeds naar eene ontmoeting verlangd heeft; zij beklaagt zich, dat, nu die ontmoeting door eene gunstige lotsbeschikking eindelijk heeft plaats gehad, nu weer een scheiding noodig is. Door de scheiding ontdaan hecht Kṛṣṇa aan 't polsgewricht zijner geliefde een jasmijn-kraans en gaat dan heen om de kalveren te zoeken, terwijl hij de aan een boontak hangende kooi met de sārīkā vergeet.

Derde bedrijf. HET DERDE BEDRIEF toont ons de herderinnen, die bedrukt en bedroefd zijn door 't vertrek van Kṛṣṇa. Vooral de arme Rādhā is er treurig aan toe:

„Met een gelaat, waarvan de glans geweken is als van de maan op 't einde van den nacht, valt ze neer in den schoot harer vriendin, en hier en daar vertoont zich op haar gelaat een zweefdruppel, terwijl zij (aldus) aan haar lichaam zichtbaar maakt de smart der liefdekoorts en niet bij machte is den naam van Madhupati terug te houden.”

Lalitā vraagt naar de oorzaak van dien toestand; een der meisjes meent te weten, dat Rādhā is geschokt geworden door de woorden van den Herder, een andere, dat zij ontdaan is door de stoornis in 't plan der bedevaart. Tegen het voorstel om gezamenlijk der Godin de beloofde hulde te gaan brengen, heeft Lalitā bezwaar, want Rādhā kan onmogelijk medegaan, doch zij spreekt af, dat zij met Rādhā hier zal blijven wachten op de terugkomst der andere herderinnen. Nadat ook de andere meisjes op verschillende wijze uiting gegeven hebben aan hare gevoelens, nu ze van Kṛṣṇa gescheiden zijn, vertrekken zij en de twee vriendinnen blijven achter. Blijkbaar heeft Rādhā hare bezinning verloren en de treurende Lalitā tracht haar door verkoeling bij te brengen. Als haar dit niet gelukt, wendt zij een list aan, door haar in 't oor te zeggen, dat de Herder haar uit de verte toeroept en om drinken vraagt, daar hij door honger vermagerd en door uitputting gebroken is. Even slaat Rādhā de oogen op om te vragen:

„Waar is dan die lotsoogige, die, de fluit aan den mond zettend, de maan in verrukking brengt door zijn schijnsel van saffier?”

En in diep nadenken verzonken zegt zij:

„Het door de onroering met de ploegschaar der tallooze deugden geploegde akkerveld mijns harten, met woorden geëgd, met lachende blikken bezaaid, is thans verdroogd door de aanraking van den gloed der scheiding”.

„Nu dan de aard der ziekte onderkend is”, antwoordt de vriendin, „kan er ook een arts enij wezen”, en het eenige geneesmiddel is de gelaatsmaneschijn van Nanda's zoon. Die zal uw gloed blusschen.

„Vullend met de tonen zijner fluit de einden der hemelstreken (als een donderwolk met de donderslagen), met zijn geel gewaad den gang des bliksems te weeg brengend ¹⁾, op zijn borst zijn paarden als een vlucht kraanvogels ²⁾ medevoerend, zal de wolk-Kṛṣṇa (woordspeling: ook: „de zwarte-, de donderwolk), die leven geeft (door zijn water), aankomen”.

Wordt hier Kṛṣṇa met een donderwolk vergeleken, in een volgend vers stelt Lalitā hem met de bij gelijk, waartoe de benaming van het woord voor „bij” een ongezochte aanleiding geeft, daar *madhupa* evengoed „Heer der Madhu's” d.i. Kṛṣṇa beteekent als „bij”:

„Verlangend naar den geur van uw lotus-aangezicht zal de bij-Kṛṣṇa tot U komen met de vleugelslagen zijner bewegelijke haarlokken.”

Als Rādhā nu vraagt, hoe Lalitā daarvan zoo zeker is, herinnert zij er haar in fraaie verzen aan, hoe Kṛṣṇa haar bij 't heengaan dien jasmijnkrans aan de hand gebonden heeft. Als de pratende vogel, de sārīkā, die door Kṛṣṇa aan den boomtak is achtergelaten, hoort van den krans, zegt hij, zonder door de meisjes gezien te worden: „o lieve Lalitā, aan den pols vertoont zich daar de door Hari uit jasmijnen gevlochten krans als een voortreffelijke beschutting van dit jonge meisje.” Rādhā, verschrikt door dit plotselinge woord, waarvan zij niet begrijpt van wien 't afkomstig is, draagt hare vriendin op, een onderzoek in te stellen. Als Lalitā den spreker niet ontdekt, troost zij Rādhā listiglijk door te zeggen, dat het de Schepper zelf is, die hare woorden bevestigd heeft. Naar aanleiding eener toespeling van Rādhā, waarbij zij te kennen geeft, dat zij Kṛṣṇa al eens 's avonds gezien heeft, verhaalt nu ook Rādhā van hare vorige ontmoeting: eens was zij met hare speelnooten uitgegaan, om in een laan van koraalboomen bloemen te plukken, en toen had zij daar een kring van pauwen gezien, waardoor hare opmerkzaamheid geheel was geboeid geworden. Alleen achtergebleven, had zij het spoor harer vriendinnen niet kunnen vinden, doch was, den weg missend, in een kring van bloeiende jasmijnen binnengetroden; daar was zij overvallen geworden door een bijenzwerm en door een zwarte wolk, en had haar weg versperd bevonden „door een oceaen van verrukking”; want, toen zij in de lianen verstrikt, met van

¹⁾ *pūtāmbareṇa capalācaritaṇi vitanvan.*

²⁾ In de poëzie wordt vaak de donderwolk voorgesteld als gepaard met kraanvogel-vluchten.

't losgeraakte hoofdhaar afgefallen bloemkrans en met gescheurd gewaad nedergefallen was, had zij plotseling liefelijke fluittonen vernomen. Toen was de schoone Kṛṣṇa genaderd, die haar hād opgericht, haar met zijn geel overkleed had bedekt en gevraagd had, wie zij was, die zich daar zoo eenzaam bij schemering vertoonde. Toen had Rādhā hem gezegd, wie zij was, en hem verzocht haar den weg te wijzen, en Kṛṣṇa had haar gerustgesteld en beloofd haar naar haars vaders woning te brengen. Als daarop de sārīkā zich wederom laat hooren en haar troost met haar eigen leed, daar ze immers door haar meester vergeten is, belooft zij Rādhā, haar met Hari te doen samenkomen, zoo zij den vogel met haar meester wil hereenigen; zij moet namelijk de kooi openen, dan zal de sārīkā aan Kṛṣṇa Rādhā's zieletoeestand gaan melden. Zoo gebeurt: Rādhā neemt den vogel in de hand en streelt zijn vlerken en drukt hem aan hare borst. Dan geeft zij de sārīkā de opdracht, aan haar meester verslag te doen van haar toestand: dat zij 't niet verdraagt van hem gescheiden te zijn. Als de vogel is weggevlogen, komen de herderinnetjes terug, doch vertoonen zich nog niet aan Rādhā, maar blijven op een afstand staan, om den toestand harer vriendin waar te nemen, die er droevig aan toe is en bedektelijk te kennen geeft, dat zij de scheiding niet overleven zal. Als zij dat hooren, besluiten zij zich te vertoonen, en zij spreken haar toe:

„Prinses Rādhā, waarom vindt zelfs heden uw gelaat geen welbehagen? Doe toch uw lotus-oog een weinig zich onthuiken, onze oog-bij komt nader om het te bezoeken! ons oor drijft ons aan om uw woordklankensnoer tot zich te nemen ¹⁾, wanneer het zich van uwe lip-ronding zal gescheiden hebben. Wij verlangen in ons hart uw lianen-arm te omvangen.”

Dan brengen zij Rādhā den rest der aan de godin geboden bloemengave. Op Rādhā's vraag wat de godin gezegd heeft, berichten zij nu omstandig het mystieke antwoord der godin Vṛndā (d. i. Lakṣmī), welks tekst hier en daar verre van duidelijk is, doch welks hoofdinhoud schijnt te zijn, dat de herderinnen wel moeten weten, dat Rādhā en Kṛṣṇa één zijn, Rādhā is slechts Kṛṣṇa's śakti. Allen moeten Kṛṣṇa als 't hoogste wezen dienen, dan zal hij den mensch het genot aan hem geven. Dat er scheiding is tusschen Kṛṣṇa en Rādhā, is niet meer dan natuurlijk: zonder begeerte is er geen liefde, en begeerte bestaat niet zonder scheiding. „Vreest dus niet, geliefden, als gij de scheidingssmart dezer twee

¹⁾ Toespeling op 't dragen van een sieraad, meestal een bloem, achter het oor,

ziet, dat is hun aard en hun natuurlijke toestand, daar zij beiden heeten uit liefde te bestaan Puruṣottama, de hoogste geest, heeft, om de hem getrouwen reeds op aarde zaligheid te geven, aan de Śakti's bevolen zijne zaligheid, zijne *līlā*, onder hen te verbreiden, en hij zelf is, om dit tot stand te brengen, in herdersgestalte op de aarde neergedaald: Rādhā is de verpersoonlijkte „*līlā*”, gelijk de puruṣa Kṛṣṇa is. Zij, die van deze waarheid wel doordrongen zijn, zullen de hoogste zaligheid (*līlā*) bereiken. En dra zal Rādhā met Kṛṣṇa vereenigd worden, en wel door de bemiddeling harer lieve vriendin Lalitā.

Na Rādhā op die wijze hoop te hebben gegeven, sporen de vriendinnen haar aan, huiswaarts te keeren, daar hare moeder, zoo zij door iemand bericht omtrent haar toestand mocht krijgen, het besterven zal. Zoo begeven zij zich op weg, Rādhā door Lalitā ondersteund, nu de gloed der zonnestralen afneemt, en de schaduwen in lengte toenemen. Het verloren gegane slot van dit bedrijf heeft waarschijnlijk bevat de beschrijving van 't heengaan der meisjes.

Vierde bedrijf. Aan het eveneens ontbrekende begin van het volgende, NET VIERDE BEDRIJF, is vermoedelijk Kṛṣṇa met zijn vrienden teruggekomen van het opzoeken der kalveren; de meisjes ziet hij niet meer, doch hij moet de pratende sūrikā bij zich gehad hebben en die weer in de kooi hebben gedaan; ook moet er in dit verloren gegane gedeelte geschilderd zijn, dat Kṛṣṇa een door Rādhā verloren vingerring gevonden heeft. Kṛṣṇa, die blijkbaar zeer ontdaan is, omdat hij zijne geliefde niet meer gevonden heeft, wordt door zijn vriend Madhumangala aangespoord om huiswaarts te keeren, „nu het kruinjuweel des uitspansels ter kinnne neigt”, daar immers „de moederkoeien aan den ingang van den stal staan, telkens en telkens naar den weg der herders spiedend.” Als zij dicht bij huis gekomen zijn, spoort Madhumangala zijn vriend aan, ter verheuging van herders en herderinnen op zijn fluit te blazen:

„Moge deze rietfluit van U, o Kṛṣṇa, gevuld met de essentie van uwen mondnektar, de borst der liefelijke herderinnen, die koortsachtig gloeit door de stekende stralen der scheidings-zon, afkoelen door hare daarop neervallende tranen van verrukking.”

En Kṛṣṇa speelt op zijn fluit; toen weerklonk de herdersnederzetting van de tonen der rietfluit, en de door de scheiding zoo geplaaide vrouwen kwamen den weg voor hem versperren. Uit de woning komt hem zijn oudere broeder Balarāma te gemoet en vraagt Kṛṣṇa, waar hij toch zoo lang getoefd heeft. „Wat behoef ik U”, antwoordt de ander, die blijkbaar het avontuur met de herderinnen voor hem verborgen houdt, „de schoonheid te zeggen van het Vṛndā-

woud?" Dan schildert hij in welsprekende taal de liefelijkheid van dit woud, waar de pauwen hunne sierlijke danspassen uitvoeren, waar de bijen als dronken van 't genot der bloemen zoemen en waar 't kīcaka-riet, wanneer 't koeltje er door heen blaast, een zoo liefelijke muziek oplevert. Op Kṛṣṇa's vraag, waar Balarāma heen gaat, deelt deze mede, dat hun vader hem heeft opgedragen een zekere koe, de *śabali* (de bonte, gevlekte) te gaan opzoeken die niet thuis is gekomen ¹⁾. Als Rāma zich met dat doel verwijderd heeft, treedt Kṛṣṇa's aangenomen vader, Nanda, op.

„Van leden blank, de hand gesierd door fraaien staf, en welbedaagd, en groot van oogen, door schoon en ruim gewaad het lijf omgolfd, een gouden rozenkraus in de hand dragend, gevuld van schouders en van groote lichaamsblankheid, langzame voetstappen nemend, zijn lotus-oogen met 't vocht der uit liefde ontstane tranen gevuld, trad Nanda uit de woning.”

Hij verwijt zijn zoon zoolang te zijn uitgebleven en zijne moeder zoo groote onrust te hebben veroorzaakt, wier toestand hij afschildert. Dan deelt hij Kṛṣṇa mede, dat hij, om zijne positie te versterken, gaarne een huwelijk van hem, Kṛṣṇa, zou zien tot stand komen met de dochter van een naburigen machtigen herdersvorst, Vṛṣabhānu, het sieraad van Gokula, wiens gezanten reeds op weg zijn om over dit huwelijk te onderhandelen. Hij verzoekt dus, dat Kṛṣṇa thuis blijve en zich niet te zeer aan den fellen zonnegloed blootstelle. Verontrust vraagt Kṛṣṇa bij zichzelf, wie die Vṛṣabhānu wel zijn mag: „Is het dezelfde, wiens dochter ik heden heb gezien of een andere? Zoo het dezelfde is, dan is ongevraagd de verwezenlijking van mijn hartewensch tot stand gekomen.”

Luider stemme vraagt hij nu aan Nanda, hoe 't mogelijk is, dat tot echtgenoot erlangd wordt Vṛṣabhānu's dochter, die immers de Kālindī is, d. w. z. de Yamunā ²⁾. Doch nadat zijn vader hem hieromtrent heeft gerustgesteld, beveelt hij hem naar binnen te gaan en zijne bedrukte moeder te troosten. Als de anderen weggegaan

¹⁾ Een curieuze legende schijnt aan deze *śabali* verbonden te zijn, die, volgens Balarāma's mededeeling in onzen tekst, toen ze eens aan den oever der Yamunā in gezelschap der *hari* (de gele?) vreedzaam aan het weiden was, plotseling door een tijger overvallen werd, maar dien op de vlucht joeg. Iets wat er op gelijk vindt ik slechts bij Growse, op. cit. pag. 78: „Then they visit... Bahulāhan in Bāthi, where the cow Bahulā, being seized by a tiger, begged the savage beast to spare her life for a few minutes, while she went away and gave suck to her little one. On her return, bringing the calf with her, the tiger vanished and Kṛṣṇa appeared in his stead, for it was the God himself who had made this test of her truthfulness”. Volgens Kṛṣṇa's verklaring, op Rāma's mededeeling volgende, is deze *śabali* eigenlijk de „herfstregenwolk”; wat dan volgt is verre van duidelijk.

²⁾ Kālindī als eene der echtgenooten van Kṛṣṇa ook in *Harivaṃśa* en *Viṣṇupurāṇa*.

zijn, komt Yaśodā op, klagend dat haar jongen zich nog steeds niet vertoond heeft, hoewel reeds de nacht is aangebroken en de maan opgekomen. Als zij hem eindelijk door hare tranen heen gewaarwordt, omhelzen ze elkaar:

„Mādhava werd door zijne moeder op 't hoofd en op 'het als de maan liefelijke gelaat gekust, besproeid met het uit hare lotus-oogen druppelend vocht en aan hare borst gedrukt, met heilwenschen begroet, met bloemen geëerd, met mosterdzaad bestrooid en rondom met lamschijnsel (als een god) gehuldigd.”

Op hare vraag, waar hij zoo lang getoefd heeft, antwoordt hij, dat hij dat eerst later zal zeggen. Zij gaan de woning binnen en Kṛṣṇa doet, nadat hij zich 't gelaat gewasschen heeft, verslag van zijn wedervaren: hoe Jayanta, gelijk een wereldverwoestend vuur, alles verslonden had, wat voor de vrienden bestemd was, doch hoe er toen een schare herderinnen met melk gekomen was, die hen gelaafd hadden. Naar aanleiding van wat Kṛṣṇa verteld heeft, vraagt Yaśodā nu, wat voor eerbetoon (*pūjā*) die herdersmeisjes zijn gaan ondernemen. Kṛṣṇa antwoordt, dat het ondernomen was om de dochter van Vṛṣabhānu van een ongunstig lot te bevrijden. „Mijn lieve zoon”, zegt Yaśodā, „dat is stellig de dochter van Kīrti. ¹⁾ Datzelfde meisje is lang geleden door mij voor U als echtgenootte gevraagd.” Zij vertelt dan, dat zij in hare kinderjaren door onafscheidelijke vriendschap met Kīrti is verbonden geweest en dat, toen ze eens met poppen speelden, Yaśodā een meisjes-pop van haar aan een jongens-pop van Kīrti had uitgehuwelijkt, en toen gezegd had: „Wie zal nu, Kīrti, haar dochtertje aan mijn jongens-pop geven?” Toen had Kīrti geantwoord: „Als ik eens een dochter krijg en gij zult een zoon hebben, dan zal ik mijne dochter aan uw zoon geven.” „Wie weet,” besluit Yaśodā, „of zij daar nog aan denkt”. Op dit moment komt Rohinī, de moeder van Balarāma op, om te melden, dat 't zoo aanstands de tijd zal zijn om de koeien te melken, en dat nu de beide jongens het maal moeten komen gebruiken. Als ook Balarāma en de oude Nanda geroepen zijn, gaan ze allen eten. Terwijl ze den maaltijd gebruiken, wordt er een stem gehoord:

„De koeien, o vriend, met hare kalfjes vereenigd, ofschoon voldoende verzadigd door voeder en van dorst bevrijd door water, geven geen melk. Blijkbaar verlangen ze (van ons) in te drinken

¹⁾ De naam van Rādhā's moeder was tot dusverre uit de Skt. literatuur onbekend. Bij Growse luidt dezelfde naam Kīrat. In het Brahmapurāṇa heet zij Kalāvati (*Kṛṣṇajanmakhaṇḍa* 17, 28 vlgg.).

den nektar van uw inaangelaat; reikhalzend uitkijkend stampen ze met hare hoeven den grond”.

Als Kṛṣṇa deze roepsteen, die van den herder Virabāhu afkomstig blijkt te zijn, verneemt, maakt hij zich op om naar buiten te gaan, en nu volgt weer een intermezzo, dat ik niet in eenig Purāṇa heb aangetroffen, maar dat toch ook weer zeer populair schijnt te zijn, nl. hoe Kṛṣṇa de koeien voor de herdersmeisjes melkt. ¹⁾ Van alle kanten komen ze met den melkemmer in de hand aan om Kṛṣṇa te roepen, hoewel Yaśodā klaagt, dat de arme jongen, nauwelijks uit het bosch teruggekomen, nog zoo goed als niet heeft gerust:

„Illings uit uwe woningen gekomen, zijt gij in den nacht de deur van mijn huis binnengetreden, uwe wijde emmers ter hand genomen hebbend. Is dan mijn zoön de melker uwer koeien?”

Doch Kṛṣṇa, die geen roepsteen weerstaan kan, laat zich niet van zijn voornemen afbrengen, om eerst de meisjes te helpen, en hij draagt zijn broeder op, intusschen hun eigen koeien tot bedaren te brengen. Nu volgt de beschrijving, hoe Kṛṣṇa met het touw in de hand, met opgebonden baren, met zijn geel gewaad om zijn middel geslagen, zich tot de koeien der meisjes begeeft, waaronder hij zich, met den emmer tusschen de knieën neerzet en gaat melken:

„Door zijn opwaarts gerichten blik boeit hij aan zijn gelaat de oogen der herderin, die haar blik onafgewend op hem gevestigd houdt; en, terwijl hij overvol was van liefde en zijn lichaam beefde, liet hij den emmer los en, met zijn oog den nektar van 't gelaat der herderin opdrinkend, gelijk een cakora-vogel de manestrallen, melkte hij de koe op den grond (d. w. z. zoo, dat de melk op den grond stroomde).”

Zoo gaat hij van huis tot huis, de herdersmeisjes helpend, allen zonder uitzondering door liefde tot Kṛṣṇa bevangen zijn. Eindelijk komt hij, om bij 't melken der eigen koeien tegenwoordig te zijn, hetgeen ook weer in verzen geschilderd wordt.

Nu treedt Kṛṣṇa's pleegvader, die teruggekeerd is uit de vergadering der Ouden, in huis en vraagt, of de jongens nog niet van 't melken teruggekomen zijn; Yaśodā verhaalt hem, wat er intusschen is voorgevallen. Nanda roept hen nu, want de maan heeft 't midden des hemels reeds overschreden en zij moeten het door de moeder gereedgemaakte bed oogenblikkelijk aan 't doel van zijn bestaan doen beantwoorden. Zoo komen daar de beide knapen in huis en leggen zich te bed. Kṛṣṇa verzoekt zijne moeder

¹⁾ Vgl. Coomaraswamy, Rājput Paintings, vol. I, pag. 34 (waar eene afbeelding); vol. II, plaat 45.

al de hem dierbare begodigdheden: zijn pauwstaartsieraad, zijn hamboestok, zijn kostbare fluit en ook de kooj met de sārīkā onder zijn oog neer te leggen. Dan begeeft zich ook de moeder ter ruste. Doch Kṛṣṇa, die blijkbaar niet slapen kan, houdt een gesprek met den vogel, aan wien hij vraagt, hoe 't wel met zijne geliefde zou gaan. De sārīkā zegt, dat, als Kṛṣṇa de kooi wil openen, zij op kondschap zal uitvliegen; zij raadt Kṛṣṇa aan, zich ondertusschen met den ring zijner geliefde te troosten, die van de essentie harer bandaanraking doortrokken is. Zoo geschiedt; en Kṛṣṇa, op het door helderen maneschijn verlichte en van jasmijnen doorgeurde dak van het paleis den ring uit zijn geel gewaad losgemaakt hebbend, beschouwt aandachtig de beeltenis ¹⁾ zijner aangebedene. Als Kṛṣṇa in dichterlijke taal zijne geliefde, die hij voor zich waant te hebben, heeft toegesproken, is de sārīkā alweer terug: zij meldt, dat Rādhā gezond en wel in 't huis haars vaders is, en dat zij hem doet weten:

„Vergeet niet den op 't oogenblik van 't vertrek aan mijn pols geliechten jasmijn-krans des bruijgoms ²⁾, nadat gij in 't dichte woud mij ontmoet hadt. Doe dien aan zijne bestemming beantwoorden in het lianen-priceel”.

Verder laat zij door den vogel berichten, dat zij om haar ring te zoeken naar dezelfde met lianen begroeide plaats zal komen.

Hierop neemt de dichter de gelegenheid te baat om een bijzonder geliefde scène uit Kṛṣṇa's jeugd-cyclus in te vlechten, nl. die van het wegnemen der kleederen van de badende herderinnen. Als Kṛṣṇa met den vogel spreekt, wordt allerwege een verward gedruisch gehoord, dat, volgens mededeeling van de sārīkā, veroorzaakt wordt door de herdersdochteren, die in grooten getale in fraaie kleederen uitgedost in de Yamunā gaan baden. Het geluid harer armbanden, enkelbellen en stemmen is hoorbaar tot zelfs in de woningen der herders. Kṛṣṇa vormt nu het plan om naar dat belangwekkende schonwspel te gaan zien, en staat van zijn bed op. Zijn moeder, die ontwaakt is, en zegt, dat het nog geen tijd is om op te staan, vertelt hij, dat de bewoners der herdersnederzetting volgens de aanwijzing van Nārada in de Yamunā een bad gaan nemen tot genieting en tot delging der zonden, en dat ook hij daarheen wil. Nu gaat Kṛṣṇa met de andere vrienden — Rāma moet vandaag maar op het vee passen — er snel heen en dan volgt de bekende

¹⁾ Juist zoo bevindt zich op den door Hanumat aan Sītā overhandigden zegelring van Rāma diens beeltenis: *mudrāṅgurīyākamaṇau pratibimbam asīd rāmasya* (Hanuman-nāṭaka V. 61 ed. Vidyāsāgara, == vs. 299 ed. Kalikṛṣṇa Bahādur).

²⁾ *vara*, in *varamallinalayam*, zou natuurlijk ook „fraai” kunnen beteekenen.

scène van het stelen der kleederen, die gevolgd wordt door een gesprek tusschen Kṛṣṇa en de Gopī's van mystieken inhoud en eindigt met Kṛṣṇa's belofte in den eerstkomenden herfst haar allen door de klanken zijner fluit tot den rāsa-dans te zullen oproepen.

Na 't vertrek der herderinnen blijft Kṛṣṇa met zijn vriend Madhumangala alleen achter, zoekend naar de plaats, waar hij te voren Rādhā heeft ontmoet; eindelijk meent hij de juiste plek te hebben gevonden, en het trekken van zijn rechterarm en 't knippen van zijn oog doen hem besluiten, dat hem geluk te wachten staat. Door een opening in 't kreupelhout ziet hij dan in de verte Rādhā aankomen, die naar den verloren ring zoekt:

„Haar liefelijk lichaam bedekt door 't met goud gesierde gewaad, de hemelstreken verlichtend door de stralen van haar oorsieraad-
parel, wordt de slanke Rādhā in de dichte kruipers en struiken
gezien, als een bliksem-lianc tusschen de wolken”.

Kṛṣṇa blijft verdekt toekijken en luisteren.

Als Rādhā en Lalitā den ring zoeken, doch niet vinden, oppert de laatste het vermoeden, dat Kṛṣṇa, die na haar hier geweest is, want zijn voetspoor is nog zichtbaar, den ring zal meegenomen hebben en dat hij wel zal komen met den ring aan den vinger. Zij gaan nu zitten en wachten. Op Lalitā's vraag, wat zij zullen doen, als Kṛṣṇa komt, zegt Rādhā, dat zij, na hem gastvrij te hebben ontvangen, om den ring zullen vragen en dan huiswaarts zullen keeren. Doch Lalitā heeft een ander plan, en Kṛṣṇa, die dit alleen wil hooren, zendt onder een voorwendsel zijn vriend heen. Nu zegt Lalitā, dat het haar plan is, Kṛṣṇa wèl, evenals Rādhā heeft voorgesteld, gastvrij te ontvangen, maar dan Rādhā, na hare hand te hebben voorzien met een krans en een mangala-sūtra ¹⁾, met Kṛṣṇa in 't huwelijk te vereenigen, na onder 't uitspreken van goeds voorspellende woorden eene offerande in het vuur te hebben verricht. Op het oogenblik dat Rādhā, uit beschaamdheid haar gelaat met haar kleed bedekkend, zegt, dat zij wil heengaan, treedt Kṛṣṇa te voorschijn en Lalitā zegt tot Rādhā: „Lieve Rādhā, bied den in uw verblijf gekomen gast de zitplaats van jonge loten aan. Deze schaamachtigheid, die tegenwerkt wat plicht is, moet gij onderdrukken.” Als zij hem door een teeken beduid heeft zich neer te zetten, spreekt Kṛṣṇa haar aan:

„Keer mij uw blikken toe, gazellenoogige; verre latend de schare der herdersonder, ben ik hier gekomen om uw liefelijk glimlachend gelaat te aanschouwen.”

De tāli (het mangalasūtra) wordt anders der bruid om den hals gehangen.

In hare plaats antwoordt Lalitā: „Ook zij is de menschenmenigte ontvloden, daar ze, als ware 't door een koord, is aangetrokken door liefde tot U; doch op dit oogenblik verleent zij, daar ze angstig van harte is door vrees voor hare moeder, niet de genade harer blikken”. Op Kṛṣṇa's vraag, waarom ze zoo beangst is gelijk 't maanlicht voor de ontmoeting met Rāhu, vertelt Lalitā, hoe Rādhā den vorigen dag op deze plek haar ring heeft verloren, en hoe hare moeder, opmerkend, dat zij dien niet aan de hand droeg, gevraagd had, wie dien ring had weggenomen, die in waarde zelfs al de schatten van Kubera evenaarde; hoe daarop Rādhā (en hier verdraait Lalitā blijkbaar opzettelijk de ware toedracht) geantwoord had, dat de jeugdige herdersknaap uit Nanda's dorp, befaamd als melk-dief, den ring van hare hand had genomen, hoe hare moeder toen Rādhā de les had gelezen en haar gewaarschuwd had voor dien moedwilligen knaap, wiens tegenwoordigheid zij had te schuwen, en, wat den ring betrof, zij zou iemand tot Nanda zenden, om hem dat stukje van zijn zoon te melden en den ring terug te vragen. Door die mededeeling is natuurlijk Kṛṣṇa ontdaan, daar hij bedenkt, dat Rādhā's ouders, hem voor een dief houdend, hem hare dochter niet zullen geven. Als Lalitā hem nu vraagt, of hij den ring heeft of niet, erkent Kṛṣṇa wel hem te bezitten, doch verzekert, hem gevonden te hebben en hij geeft te kennen, dat, als hij en van den ring en van Rādhā zal moeten afstand doen, hij niet langer in 't leven wil blijven. Lalitā ziet nu, dat het hem ernst is met zijne genegenheid voor Rādhā:

„De rivier”, zoo zegt zij, „kan door den stormwind nog wel uit de zee worden gehouden, de Cātaka-vogel (die van enkel regendroppels heet te leven) kan den regenwolk nog wel opgeven, de bij kan den honig en 't hert het (leven in 't) woud nog wel laten varen, doch voor U is geen weggaan van uwe geliefde mogelijk”.

Kṛṣṇa verzoekt haar nu hare vriendin te vragen, of deze zich zal gedragen overeenkomstig het gebod harer moeder en dus hem denkt prijs te geven. In verbloemde taal antwoordt Rādhā, dat zij Kṛṣṇa niet wil opgeven:

„Verwijdert zich soms de liane in 't woud, al wordt ze geteisterd door rukwinden, ver van den boom, die haar steun geeft? Laat soms de naar zee gaande Goden-rivier (de Ganges), al wordt ze ook door sneeuw-massa's weerhouden, het na, met haar huppelende golven zich oceaanaan-waarts te spoeden?”

Dan geeft Kṛṣṇa den ring aan Rādhā terug, die dezen aan haar borst drukt.

Nu Lalitā heeft bemerkt, hoe standvastig beider genegenheid is,

doet zij het huwelijk der gelieven voltrekken volgens den *gandharva*-huwelijks-ritus:

„Van lotussen wond de slanke *Lalitā* een cereboog en kransen, met blaren van de *nalini* vervaardigde ze een feestpaviljoen, waarin de gezangen der gezellinnen weerklonken; toen, na een offerande in 't vuur van Amor te hebben verricht, vereenigde zij hen door „handgrijping” in 't huwelijk, waarbij zij bij wijze van mantra's verhalen van liefde uitsprak”.

Toen 't huwelijk zoo voltrokken was, hielden vijf geluk aanbrengeende jonge vrouwen, daartoe aangekomen, de „lampzwaaiing” (*nīrājana*) voor het op een bed van jonge twijgen neergezeten jonge paar: na een regen van jasmijn-bloesems en gerstkorrels op hen te hebben doen neervallen en na het *tilaka* op hun voorhoofd te hebben aangebracht, verrichtten ze het *nīrājana* door het lampje om hen te bewegen met handen stralend van de juweelen der viñgeringen, en zij spraken zegenwenschen over hen uit:

„Moge de dochter der Zee (*Lakṣmī*), die de lotus in hare hand draagt, uw echtstand beschutten; laat de dochter des Bergs (*Pārvatī*) uw geluk onafgebroken doen zijn; laat *Bhārati* (d. i. *Sarasvatī*) doen groeien de plant uwer zaligheid, en laat de overwinnaar van Mura (d. i. *Viṣṇu*) U beider levensduur doen strekken tot het einde der wereldperiode”.

Nu *Kṛṣṇa* zijn hartewensch vervuld ziet, raadt hij, daar zoo aanstonds zijn vrienden terug zullen komen, de meisjes aan, zich te verwijderen, en nadat *Lalitā* hem nog op 't hart heeft gedrukt er voor te waken, „de ontkiemde liefde niet te doen verdorren door 't scheidingsvuur”, gaan eerst de herderinnetjes weg en daarna *Kṛṣṇa* met de na haar vertrek teruggekeerde herdersknapen.

Vijfde bedrijf. In het volgende, waarschijnlijk HET VIJFDE BEDRIJF, treedt *Lalitā* zuchtend op, zich beklagend, dat zij *Kṛṣṇa* wel gewaarschuwd had, de arme *Rādhā* niet alleen te laten, die in liefdepijn en twijfelingen verkeert. Zij zoekt *Kṛṣṇa*, dien zij eindelijk in den tuin voor Nanda's woning, in diep gepeins verzonken, aantreft. Immers de vereeniging met *Rādhā* is nog steeds een diep geheim, en ook *Kṛṣṇa* treurt over de scheiding. Doch *Lalitā* heeft een list bedacht: *Kṛṣṇa* moet zich als meisje verkleeden en dan ineen gaan naar de woning van *Rādhā*'s ouders, waar hij moet worden voorgesteld als een bewondéaarster van haar, knap in 't schilderen en ervaren in de zangkunst. *Kṛṣṇa* doet, zooals zij voorstelt: hij verdwijnt achter 't scherm en komt na een oogenblik verkleed terug, en wel zoo volkomen vermomd, dat zelfs *Lalitā* hem aanvankelijk niet herkent, maar eerst door zijn fluit ontdekt, dat het toch

Kṛṣṇa is. Beiden komen dan in het land van Vṛṣabhānu, Rādhā's vader, aan diens paleis, dat schoon is als de Kailāsa. Hier wordt zij door Lalitā binnengeleid en in Rādhā's tegenwoordigheid gebracht, die haar hartelijk welkom heet en haar vraagt, wie zij is, waar de woonplaats haars vaders zich bevindt, en wie hare ouders zijn. De als meisje verkleede Kṛṣṇa antwoordt:

„Śyāmā (de donkere, vermoinde naam voor Kṛṣṇa: „de zwarte”) heet men mij, o lieve; mijn geboorteplaats is Nandīśvara; Premalatā („Liefdeliane”) geheeten is mijne moeder, en mijn vader draagt den naam Abhilāṣa („verlangen”).”

Nu noodigt Rādhā haar uit dagelijks te komen en zich met haar te vermaken aan den heerlijken lotus-vijver voor hare woning, waar de lianen zoo welig tieren en de lotussen bloeien. Er ontspint zich een gesprek, waarin Rādhā aan Kṛṣṇa en Kṛṣṇa aan Rādhā een raadsel opgeeft. Rādhā zegt: „Denk eens na over mijn raadsel.” De woordelijke zin van Rādhā's nu volgende raadselvraag is:

„Weet gij, waarom de antilope zonder hoorns en van levenskracht ontdaan, die schittert als antimonium, wanneer hij door dorst gekweld is, zich niet begeeft tot het vlammen-dragende water?”

In de woorden is evenwel voor een goed verstaander ook deze zin verborgen: „Waarom nadert de dorstende Kṛṣṇa niet tot de lippen zijner geliefde om zich te doen kussen?”

In plaats van de oplossing te geven, antwoordt Kṛṣṇa zijnerzijds met een raadselvraag, waarvan de letterlijke beteekenis is:

„Waarom komt het heerlijke „na-looze” gesternte (maanhuys), dat niet in 't luchtruim wandelt, o schoone jonkvrouw, niet tot de maan (terwijl toch anders de nakṣatra's aan den hemel zich bewegen en met de maan beurtelings in conjunctie komen)?”

De onderzin der woorden is: „Waarom komt Rādhā niet tot Kṛṣṇa, wiens gelaat is als de maan?”

Een goed deel van 't nu volgende gesprek is, ten deele door de schuld des boekbinders, reddeloos verloren gegaan. In 't vervolg verzoekt Rādhā haar lieve Śyāmā (d. i. den vermoinden Kṛṣṇa) haar eigen beeltenis te schilderen, opdat zij een aandenken aan haar moge behouden. Kṛṣṇa-Śyāmā maakt echter een portret van Rādhā, en als Rādhā hare bevreemding daarover uit, gaat hij nu van zichzelf een conterfeitsel maken.

„Op het doek bracht hij de beeltenis van zichzelf aan met op de kruin een menigte fraaie pauwstaartveeren, met bewegelijke lotus-oogen, met door zoeten glimlach gesierde lippen, met zijwaarts ge-

bogen leden-drietal ¹⁾, met de rietfluit aan den mond, met een rij lotusbladeren op de borst en door zijn sierlijke dansende passen Kāma de loef afstekend."

Wanneer Rādhā daaraan eindelijk Kṛṣṇa in het meisje herkend heeft, wordt zij door hare moeder Kīrti geroepen.

„Rādhā, gij, wier armen zacht zijn als de jonge lotus-wortel, wier haarlokken glanzend en bewegelijk zijn, gij liefelijke, wier lichaam een ketaka-blad gelijk is, gij oceaan van aanminningheid, lieveling, waar vermaakt ge u in het door manestralen verheerlijkte binnen-huis? Kom nader en breng het overig gedeelte van den nacht genoeglijk met uwe moeder door."

Kṛṣṇa heeft nog juist den tijd het schilderij (naar 't schijnt de eigen beeltenis van Kṛṣṇa) in zijn kleed te verbergen, als Kīrti optreedt, die zegt vernomen te hebben, dat een herdersdochter uit Nanda's stad gekomen is, en zij wenscht haar te zien. Nu zegt Lalitā, dat dit meisje de dochter eener vriendin van Yaśodā is, en dat zij gekomen is om met Rādhā kennis te maken: „als gij 't goed vindt, wenscht zij met haar met de pop te spelen" ²⁾. Kīrti moedigt met tranen in de oogen haar aan, met Rādhā te spelen, en geeft op de vraag van Lalitā, waarom zij schreit, ten antwoord, dat het aanschouwen van die twee meisjes haar zoo aandoet, omdat daardoor de herinnering aan hare kinderjaren en aan haar spel met Yaśodā in hare gedachten teruggeroepen wordt. Zij omhelst Kṛṣṇa-Śyāmā en teugevolge daarvan ontvalt aan deze lautste het schilderij, dat ze in haar kleed verborgen hield. Hoewel het 't contereitsel van een meisje is, meent zij de gelaatstreken van Nanda er op te herkennen, en zij vraagt, of het niet diens zoon, de beroemde fluitdrager, zou kunnen zijn. Bij zich zelf overlegt zij, dat, in dien dit Kṛṣṇa voorstelt, zij hem hare dochter zal ten huwelijk geven. Met belangstelling vraagt zij Kṛṣṇa-Śyāmā hoe het Yaśodā gegaan is, want, zegt zij:

„Sedert Nanda's woonplaats van Gokula naar Nandikeśa en Bhānu's verblijf uit Rāvali naar hier (verlegd) is, sinds dien tijd hebben wij elkander niet ontmoet. De mensch is toch maar geen meester over (de vervulling van) zijne wenschen." ³⁾

¹⁾ Hier en elders is dit tooneelstuk in sprake van de drie ledematen van Kṛṣṇa (*aṅgatraya, tribhūgaṅga*). Tot dusverre is deze uitdrukking uit geen Skt. tekst bekend; waarsch. wordt bedoeld op de sierlijke kromming van Kṛṣṇa's lijf (hals, middel, knieën), als hij op de fluit blaast.

²⁾ *gudī te vocate pāñcālīkālītā(n) kartum ākāṅkṣati.*

³⁾ Omtrent den zin van dit vers ben ik niet zeker:

nandavāso gokulān nandikeśe | bhānur vāso rāvaler atra yāvat | tāvad vatsa saṅgino nau na cābhān | nūnam jantur neśrarah saḥbhilāge |

Onbekend zijn de woorden *nandikeśa* en *rāvali*. Ik vermoed, dat dit laatste een plaats-

Kṛṣṇa-Śyāmā antwoordt, dat ook Yaśodā steeds met weemoed hare kinderjaren herdenkt, en dat zij eens tot haar zoon gezegd heeft, dat, toen ze eens poppen-huwelijk speelden, Kīrti beloofd had aan hare, Yaśodā's, zoon hare dochter te zullen geven. Nu draagt Kīrti aan Kṛṣṇa-Śyāmā op, Yaśodā te berichten, dat zij zich hare gelofte zeer goed herinnert en die gestand wil doen. Plotse-ling wordt op dit moment achter 't scherm een roepen gehoord, dat „niemand het huis mag verlaten, omdat er een krijgstoet op handen is; wie zou willen weggaan, die zal door den Herdersvorst gestraft worden.” Kṛṣṇa kan dus nu niet vertrekken en wordt door Kīrti uitgenoodigd daar 'te blijven, dan kan hij den volgenden dag naar Yaśodā teruggaan. Zij treedt dan nu de woning binnen met Rādhā aan hare eene en Kṛṣṇa-Śyāmā aan hare andere zijde. Na hier smakelijk voedsel te hebben genuttigd en frisch water te hebben gedronken, deden Rādhā en Śyāmā in 't paleis, nadat al de vrouwen zich daaruit verwijderd hadden, te bed gegaan zijnde, den nacht verstrijken met het spel van onschuldige gesprekken en omhelzingen. — Zoo eindigt het vijfde bedrijf; in 't vervolg wordt niet meer ver-nomen of en hoe het huwelijk van Kṛṣṇa en Rādhā bekend wordt. Wellicht is het in overeenstemming met de Purāṇa-overlevering ¹⁾, dat het huwelijk geheim blijft, zoodat voor den Indischen toeschouwer dit slot niet zoo onbevredigd behoeft geweest te zijn als 't ons voorkomt.

Zesde bedrijf. Het laatste, waarschijnlijk ZESDE, BEDRIJF hangt met de voor-afgaande slechts zeer los samen. Aan 't begin treedt, ontdubbeld als twee personen, de herfst-vollemaan op; zij beklagen er zich over, dat Kṛṣṇa zijne belofte aan de herderinnen gedaan, om in den eerst-volgenden vollemaansnacht van den herfst zich met haar in 't rāsa-spel te vereenigen, schijnt te hebben vergeten. Als Kṛṣṇa nu op-gekomen is, herinneren die beide hem zijne belofte, en nu ontbiedt de Herder door bloote gedachte de als zijne dienaars voorgestelde Tooverkracht (*yogamāyā*), aan welke hij de opdracht geeft al de bewoners van de herdersnederzetting (den Vraja) te betooveren, om den rāsa-dans met de herderinnen te kunnen houden. Te dien einde

naam is, vgl. Growse, Mathurā³, pag. 81: „Rāval, where Rādhā's mother Kīrat lived with her father Surbhān” (wel is volgens Growse p. 457 Rāval uit *vājākula* ontstaan, doch dit behoeft d. m. niet, en het kan wel regelrecht aan ons *varali* beantwoorden). Misschien is hier met Bhānu niet Vṛṣabhānu, de echtgenoot van Kīrti gemeend, doch haar vader, die volgens Growse Surbhān (d. i. Surabhānu?) heette. Surabhānu is trouwens volgens het Brahmavaivarta de vader van Vṛṣabhānu.

¹⁾ In het Brahmavaivartapurāṇa, dat overigens het meest uitvoerig is over Rādhā (in de andere Purāṇa's wordt zij of niet, of slechts ter loops vermeld), vind ik hieromtrent geen aanduiding.

treedt Kṛṣṇa in vol ornaat op: met de rietfluit in de hand, op zijn hoofd den kraus van pauweveeren dragend, de voeten voorzien van tingelenden voetringtooi, dragend het fraaie parelsnoer en om het middel den met bellen versierden gordel, stralend gelijk de zon door de aan de neus zich heen en weer bewegende parels, trad hij in de gestalte van den danser bij uitnemendheid op. Als de herderinnen de zinnenbedwelmende fluitmuziek vernemen, komen ze aan, hare huiselijke bezigheden opgevend en hare echtgenooten verlatend. De werking van Kṛṣṇa's muziek is zóó sterk, dat zelfs een der herders, meenend een melkkoe voor zich te hebben, een stier de achterpooten vastbindt om dien te gaan melken! en in de lucht wordt plotseling het geluid van trommelslag, tamboerijn en luit vernomen, dat afkomstig is van al de goden, die daarboven Kṛṣṇa huldigen. Ingevlochten wordt een dispuut tusschen Kṛṣṇa's *yogamāyā* en een onzichtbaren persoon, over de mystieke strekking van de verlossings leer der bhakti. Intusschen zijn de herdersvrouwen gekomen en nu ontspint zich een gesprek van haar en Kṛṣṇa, waarin deze de vrouwen op haar plicht als echtgenooten wijst en ze aanspoort terug te keeren, daar zij immers in den geest in Kṛṣṇa kunnen opgaan en niet zijne persoonlijke nabijheid behoeven. Toch geeft Kṛṣṇa aan haar vurig verlangen toe en:

„Met gouden nimbus voorzien, met zijn als een donderwolk donkerblauw lichaam, brengend de liefelijke rietfluit aan zijn mond, terwijl zijn gelaat door een zachten glimlach verhelderd werd, bedekt met dichten bloemkraus, waaraan de om zijn schouders zwermdende bijen als dronken zich vasthechtten, speelde hij te midden der herderinnen in dansersgestalte zijn spel, hij, de éénige openbaring der hoogste verrukking”.

Het schijnt evenwel, dat dit tooneel niet vertoond wordt, want de tooncelldirekteur neemt aan 't einde van het spel het woord, om te zeggen: „Genoeg nu! Wij zijn niet bij machte om hier te vertoonen het verrukkelijk spel (*līlā*) des Heeren, wiens vermogen zoo verschillend en eindelooos is”.

Met een zegenwensch sluit dan het tooneelstuk, dat door Rāma-kṛṣṇa, de belichaming van Hari, tot stichting der Viṣṇu-verceerders vervaardigd is.

Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat de boven gegeven schildering van den inhoud der *Gopālakelīcandrikā* slechts een zeer zwakke poging is, en dat ze slechts een flauw begrip van 't origineel geeft, daar juist het dichterlijke er van wel verloren is moeten gaan en het geheel zeer bekort is. Overigens heeft men kunnen

opmerken, dat de compositie van dit tooneelstuk, volgens onzen maatstaf, vrij zwak is: er is betrekkelijk weinig handeling, en die handeling wordt nog onderbroken door lange passages, die meer van religieus-ethische strekking zijn, en door tafereelen, die door den auteur zijn opgenomen, niet omdat ze in 't stuk te pas kwamen, maar omdat ze nu eenmaal zoo groote aantrekkelijkheid hebben voor de Viṣṇuïeten, zooals het tafereel van den kleederendiefstal en het geheele laatste bedrijf. Intusschen maakt het hoofdedeelte, bedrijf 1 tot en met 5, toch een soort van eenheid uit.

Van philologisch standpunt bezien is ons tooneelstuk alleszins merkwaardig, niet alleen omdat het een soort van unicum is wat zijn compositie betreft, maar ook ten eerste, omdat het verscheidene trekken en détails uit de geschiedenis van Kṛṣṇa's jeugd bevat, die tot dusverre òf onbekend zijn òf niet in Sanskrit bronnen worden aangetroffen, en ten tweede, omdat er een menigte woorden en woordbeteekenissen in gevonden worden, die òf niet bekend waren uit de Sanskrit-literatuur òf nog niet door bewijplaatsen gestaafd.

Moge nog eenmaal een tweede, geheel volledig, handschrift van dit tooneelstuk aan 't licht komen. Dan zal menig punt, dat nu nog duister is gebleven, opgehelderd worden.

G O P Ā L A K E L I C A N D R I K A .

|| om̐ namo bhagavate śrīvāsudevāya

vaṁśīnādavinohitāmaravadhū-	vṛndair apāṅgāhataḥ
sasvedaṁ taruṇārkakarkakāśadṛśū	yo durnirīkṣo 'hinā
nirṇikto bhujamūlayoḥ kuvalayā-	pidāsya dānāmbhasū
kaṁśūkaraṣaṇaharsitūmaragaṇaḥ	pāyān mukundābhidhaḥ

5   apī ca |

nidrāvyājam upetya kuṁjābhavane	suptasya mānonnatā
rādhā mādḥavamādhurīpramukhitā	tīvaca cucumbādharan
smeraspanditatārakākṣikanulāṇ	saṁvīkṣya patyur mukhaṁ
sū nūnaṁ vidadhātu maṅgalacayaṁ	lajjānamadvīkṣayā

10   nāndyante sūtradhāraḥ |

aho niśeyam śaradindumaṇḍanā
bhramannmilindāvaligītakairavā |
apāsya vṛndāvanarāsālāsyam
upāsyam atyantavilokaṇīyam ¹⁾ ||

15   sarve kuśīlavāḥ |

satyam uktaṁ āryamiśraiḥ | rāsūnukulaiva rātriḥ | tathā hi |
paritaḥ prasaranti gandhavāhāḥ
kṛtasakhyāḥ kumudālivaktrabimbaiḥ |
kvaṇayanti milindapaṅktayo
makarandāsavamattavṛttayaḥ ||

20

saphalībhavati nitāntam   kṛṣṇacaritrāmṛtenāsan |
nūnaṁ mānasakūlaṁ   bhāti marālavallīkalitam ||
ataḥ katamaṁ prakaraṇam āśrityopatiṣṭhāmahe | nivedayatv āryaḥ |

sūtradhāraḥ |

yatraivam

mīmāṁsādhvaradhūmadhūmitadṛśaṁ	māndyāpahaṁ sarvatas
tarkākarmaṇakhedakharvitasukha-	śrotrābhīrāmaṁ ca yat
māyāvādabhujamgabhaṅguramano- ²⁾	mohāmayocchedanaṁ
yat kiṁcid dharidāsahṛtkamalinī-	prollāsi śauraṁ mahah ³⁾

¹⁾ anyamuvī°

²⁾ bhaṅgara°

³⁾ mahah | udgīyātām iti śeṣah

sarve |

vayaṁ tāvad bhūmikāparigrahāya gacchāmaḥ | tvaṁ tāvad grhiṇīm
āhūya saṁgītān anutiṣṭha |

sūtradhāraḥ |

5 bhavatv evaṁ |

nepathyābhimukhaṁ avalokya |
ārye | itas tāvat |

praviśya naṭī |

ajjaṭṭa ko ṇiyō |

10 naṭaḥ sākṣepam |

nātrāvasaraḥ priye kṣudrālāpasya | nāyaṁ sūdhāraṇarājasamājah
kiṁtu haribhaktavaryūṇām

trayyaṁtāntānītāntaśāntamatayo vaimānikānām mudā

vācaḥ pallavayanti tatra bhagavat- satkīrtivarnojjvalā ¹⁾ |

15 nūnyā hi sphuradindusundaramukhī kiṁ vāṇinī prīṭaye

śuddhāntaḥpuracārīṇī kulavadhu- vaktrāravindasprśām ||

naṭī |

ārya | tadā kimiti pravṛtto naṭanāṭyasrṣṭāv ²⁾ asau |

sūtradhāraḥ |

20 sumukhi | sadāntarāle rasacarvaṇām ³⁾ kurvatām api viśeṣato 'bhi-
nayaṇa tādavam ākalayitum cetāḥ pravartate | tathā hi |

bhasmoddhūlitavigraho 'pi girijā- kānto nijāntargataṁ

śāntajyotir amandasaukhyanilayaṁ dhyāyaṁś ciram tiṣṭhati |

rāsollāsanirīkṣaṇāya vanitā- veṣeṇa vṛndāṭavīm

25 avyājan kila yāti yāti muralī- nādāmṛtaṁ bibhratī ||

naṭī |

katham tadā prākṛtaracanācamatkāraṁ vinābhinayapradarśanam |

sūtradhāraḥ |

nabī mahākavipraṇītaḥnumannāṭakādiṣu prākṛtaracanācamatkāraḥ |

30 rasānubhavas tu pratipadam anubhūyate 'to gīrvāṇabhāṣayā vya-
vahāraḥ kuryaḥ | kiṁ ca |

ākāritā vyaṁ iha prabhubhiḥ prakṛṣṭa-

premāśrupūrṇanayanai rasacarvaṇāya |

bhavyaṁ tathaiḥ bhavatībhīr ⁴⁾ aśeṣabhūtyā ⁴⁾

35 saṁyujyate hi puruṣo 'numataḥ prabhuṇām ||

naṭī |

upadiśatu bhavān ko niyogaḥ |

¹⁾ ? °varṣmojvalā ḥs.

²⁾ naṭanāṭya°

³⁾ °carvaṇā (of °ṇo?)

⁴⁾ °tibhireṣa°

sūtrād hārah |

ārye | tad idānīm |

yenedam nrpanandaḥ kumudini- bandhuprasannānane

sadyaḥ śāntim upaiti kṛṣṇaviraḥ jvālāvalivislatham |

5 nirvyājam kim api prayogaviṣaye 'pūrvam tvayā giyatām

yāvat¹⁾ sūryam¹⁾ anūrur eva vihaḥ śreṇīm dhinoti sphuṭam ||

atra bhagavaccaraṇanalinūmodamoditena rāmakṛṣṇena viracitam

apūrvagopālakelīcandrikābhidham nātakam asmāsu nikṣiptam | tad

idānīm asyāḥ pariṣada utsavāya niyoktavyam iti |

10 nāṭī |

kim ayaṁ kulaḥ hi daṇḍino

bhavabhūter uta bhāravat kaveḥ |

racunā vacaso yato 'sya vai

bhavitā rājasado hṛdutsavāya ||

15 nāṭaḥ |

ayaṁ anyāḥ pulakayati bhāgavatān | tathā hi |

āsīd gurjarakhaṇḍamaṇḍanagūṇa- grāmābhīrāmākṛtīḥ

śrīrāmānujapādacinītanusudhā- nīrdhautatāpatrayaḥ |

audīcyaḥ malavāṇṣaviśrutakathāḥ śrīdevajitidvijas

20 tasyāyaṁ tanayo nāyoruphalito yady eṣa karmāṇaḥ gataḥ ||

nāṭī gurjarakhaṇḍamaṇḍaneti samākarmya śākṣepaṁ karmāṇaḥ pidhāya |

kva snehayitā nīḥsnehakulasyālāpāḥ | yataḥ |

nīḥsneho hi parasneham apahanti prasaṅgataḥ |

sundarikavarībhāra- sneham āśu khalo yathā ||

25 sarasūnām caraṇavinyāsam api na kṣamate | tathā hi |

bhāti jāvā sakapoto²⁾ viśamanidāghe 'pi saikate nibhṛtam |

samuditajaladharapāṭale³⁾ śuṣyati parito 'mbuśikarasparśāt ||

nāṭaḥ śākṣepam |

āḥ pāpe nahi kulam eva kāraṇam snehodayasya satsaṅgama eva

30 pradhānam | tathā hi |

paṅkād utthitam indirāsanapadam dhatte 'ravindam mudā

kāntābhīḥ kamalekṣṇābhīḥ abhitaḥ karmāvatamaṣīkṛtam |

citraṁ naiva nirasya vāsarapates tuṅgāndhakārāculam

nirvyājam parirabhyate pulakitaḥ prātaḥ prasannāṁśubhīḥ ||

35 ayaṁ tu śākṣāt trailokyānirmāṇavicakṣaṇena bhagavatā kālīn-

dīkūlakamanīyakaladhautavallārīyarāgapuñjapūjitavadanendumaṇḍa-

le na | caladamalakamalavilocanavimohitavallavīvallivellitaśarīreṇa

caraṇavinyāsamukharitamāñjumañjīrasinījitasahacarīkṛtam ilindavṛn-

de na | malayamandamārutāndolitakuntalāntāmālitagaṇḍamaṇḍala-

vikhaṇḍitānaṅgavaibha v e n a | marakatavibhaṅgojjvalatribhaṅgāṅga-
vinugdha veṇuvādanasācīkṛtādharanīrīkṣaṇaprasa r e n a | gopālena
svadhyānadhārādalitāśeṣa doṣajālasnigdbahṛdayo na pratikūlaniyaḥ |

ko na mudam samudañcati viśati mukunde 'ntarā hṛdayam |

5 kva nu khalu doṣadoṣaḥ kumudavaneṣe samāyāte ||

api ca |

caṇḍāṇṣus ¹⁾ tuhināyate jalaṇidhiḥ kulyāyate dustaraḥ

kīnāśaḥ svajanāyate hi kulīśaṇ puspāyate vajriṇaḥ |

raṅko vai dhanadāyate parapadaṇ dvārāyate cakriṇaḥ

10 saṁsāro 'pi padāyate bhagavati prīte ramānāyake ||

na tī |

katham idaṇ pramāṇam āvedyatāṇ pramāṇasiddhaṇ vastujātaṇ
ānandāya bhavati sādḥūnām |

na taḥ |

15 sadyo bhāmini bhāratajirajanāḥ kaṅkāḥ pulindāḥ khasā

ābhīrā yavanāḥ kuvindaśavarā lokam punānā yataḥ |

kiṇ citraṇ carapaśmīter bhagavato jātā ²⁾ ataś cāyasaḥ ²⁾

piṇḍe sparsamaṇeḥ prabhāvamahimā nūnaṇ samujjimbhate ||

dr̥ṣṭāntīkṛtaṇ arthaṇ āptavākyena paśya paśya | śvādo 'pi sadyaḥ

20 savanāya kalpata iti ³⁾ | kiṇ ca |

na hi bhagavaṇ aghaṭitaṇ idaṇ tvaddarśanaṇ nṛṇām akhila-
pāpaksayaḥ | yannāmasakṛcchravaṇāt pulkasako ⁴⁾ 'pi vinucyate
saṁsārād iti bhāgavatam |

na tī |

25 prāyo dr̥śyate 'rthavādo hy āptavākyeṣu |

na taḥ |

siddhir eva sakalasya vastuno

dhāraṇaṇ bhavati bhāsaṇaṇ yataḥ |

śīryate na rasanā kathaṇ harāv

30 arthavādavacanaṇ prajalpatām ||

sarvavākyānām eva bhagavati mukhyayāvṛtṭyā pravṛttatvād bhū-
✓ tārthataḥ samarthitā sadbhīḥ |

kiṇ nāgataḥ sumukhi vārapakūjiteṇa

kiṇ prastarāṇ munivadhūr na kṛtā śarūpā |

35 kiṇ stambhato ⁵⁾ na vigataḥ priyarakṣaṇāya

nāyāsyati priyatamo nu janopahūtaḥ ||

āyūty eva bhaktair ākūritaḥ | kiṇ arthavādam udāharasi |

¹⁾ caṇḍāṇṣus ²⁾ onzeker; jātasataścāyasaḥ; boven sa is, als correctie, gezet wat zoo-
wel als a als als ipra kan gelezen worden. ³⁾ Bhāg. pur. III. 33. 6. ⁴⁾ puṣkasako;
vgl. Bhāg. pur. VI. 13. 8. ⁵⁾ stambhato.

naṭī |

yadi bhaktajanapriyaḥ sa tadā tvam apy ākārāya samāyāti cen
nārthavādānī śaṅke |

nataḥ |

5 aho priye | āyasyaty eva bhaktānukampī bhagavān | yataḥ |

puṇḍarīkavanabandhumayūkhailḥ

kliṣyamānakumudālini avekṣya |

daṇḍayan virahatāpam aśeṣaṇ

prīṇayaṇis tuhinaraśmīr upaiti ||

10 dhyānamudrāṇi nāṭayitvā kṛtāñjalīḥ prārthayate |

vāmatānarasadānasuśobhinī

indranīlamanībhaṅganībhaṅga ¹⁾ |

locanāni sapthalīkuru tāvad

veṇumaṇḍita nikuñjavinodin ||

15 apī ca |

āstīrṇanayanāñcalair nayaivatāṇi siktāśrubhīḥ premapaiḥ

sabhyānām aravindalocaṇa ciraṇi cintāviśuddhātmanām |

soktapādeyamaśeṣa ²⁾ śekharamaṇe svātmānam ākāṅkṣati

kṣaṇi kṣodayitūṇi kṣaṇena carana- nyāsaḥ tvadīyāḥ śubhaiḥ ||

20 apī ca |

smaraṇād eva pāñcalī pāñcalīva vinirmitā |

pañcalīpurato nātha mālīkaṇi kuru bhāṣitaṇi ||

nepathye |

nivartaya ³⁾ īto vatsān |

25 phullāmbhojagalatparāgapatālī samyuktapāthahkaṇa-

prādurbhūtamahendranīlaśakala- - - dūrvāṅkuraiḥ ⁴⁾ |

dhāvantaḥ paritaḥ pralobhitadhiyo vatsāḥ śaśāṅkojjvalāḥ

kaṇṭhāviśṭasavarṇaśrīṅkalajhaṇat- kārāḥ purovartinaḥ ||

punaś ca nepathye |

30 svakṣuṇṇapadapaddhatim ⁵⁾ anuvartamānāḥ kathāṇi nivartanīyāḥ |

tatraiva punaḥ |

yāvad ahaṇi adyānavadya talpād utthāya vatsacāraṇāya pravṛtto

bhavāmi tāvad aviralapremākṣaranibaddhapadyenākāritaḥ kenāpi |

tasya pratijñāparipālānāyopasthātavyaṇi mayā |

35 himam iva dinakerakiraṇaiḥ kanakam ivāpīṭha ṭaṅkaṇenaiva

drāvitamadhunā hr̥dayaṇ karuṇākālitena vāgvilāsena ||

1) ? °bhaṅgaṇi° 2) ? Vooral de syllabe de is onzeker. 3) Zoo met verwaarl. sandhi!

4) °śakalacchādūrvāṅkuraiḥ, naast de syllabe ccha, die op 't eind v. d. regel staat, so. m. ta (of ja?) 5) svakṣuṇṇa°

naṭaḥ karmāṇi dattvā śṛṇoti |
 priye | upāttapaśupaveśasya ¹⁾ nandakumārasyāgamanam iva lakṣyate |
 naṭī |
 katham |

5 naṭaḥ
 ittham ²⁾ | āṅkuritam mama cittam naidāghī bhūr ivāmbhobhiḥ
 nepathye kalarāvah ³⁾ |
 sumukhi vasantena mādhavīlatikā ⁴⁾ | na pratyēṣi cet karmāṇi dehi

āha ca naṭī |

10 vaṃśīnūdalī samantāt prasarati bahulam kiṅkiṇīnāṇi ninādo
 vatsānām eṣa pāda- dhvanir api nitarāṇi rambhaṇodbhūtarāvah
 gopālodāragoṣṭhī- vipulabhujataṭī- tādānottho virāvo
 nūnaṇi dhammilamallī- militapariṇalo vāti vāto murāreḥ ||

tataḥ praviśati vatsamaṇḍalīṇ puraskṛtya sasakho ⁵⁾ gopālāḥ |

15 naṭaḥ | priye | samāgato 'yaṃ gopālāḥ |
 gaṇḍamaṇḍalasamullasadambuh
 kambukaṇṭhatataḥambitamālāḥ |
 nīlakuñcitavilolakacālī
 tūrṇaṇi eti vanato vanamālī ||

20 api ca |

cārucandrakacamatkṛtamauliś
 cañcarīkaparicumbitacūḍalī |
 gaṇḍamaṇḍalavilolavatamsalī
 kākalīkalitavenur upaiti ||

25 smerasantatir iyaṇi madhudviṣo
 locanāni śiśirikarotu vah |
 candranirgatasudhārāyo yathā
 khinnakairavakulāni sarvataḥ ||

vandanīyacaraṇo munivṛndair
 30 nanditāmaragaṇo guṇasamkhyaiḥ ⁶⁾ |
 premarajjuvidhṛtāṅghrī ivāyaṃ
 cittavṛttisamakālam udeti ||

sumukhi | samānaya tāvad asya nīrājanāya sādhanam iti |

naṭī yathā nirdiśati tathā karoti | śaśāṅkamāṇḍalam iva sacandraka-

35 vartikaṇi nīrājanabhājanam ādāya gāyanti copasthitā |

¹⁾ *upanta*° ²⁾ *ispani* ³⁾ *nepathye* | *kalarāvah* *sumukhi* enz. ⁴⁾ Dit schijnen nog de woorden van den Sūtradhāra te zijn, waarmee hij de naṭī aanspreekt. Moeten het nom. pr. fem. gen. zijn? ⁵⁾ *sasakha* ⁶⁾ °*samghyaiḥ*

naṭaḥ |

harṣāsrubindubhiḥ prokṣya pradīpaṃ paritaḥ priye |
aravindadalair bhūyaḥ pūjāyantīva vikṣyase ||

sāmājikān prati |

5 ayaṃ sākṣāt parapaḍanūyako bhaktānugr(ah)ārtham āvirbhūto mayo-
psthāpito madāñjāyeyam ¹⁾ mama gr̥hīṇī nīrājanabhājanam ādāyo-
psthītā | paśyantu bhavanto 'pi svasvabhāvena |
sāmājikā vidhrtāñjaliputā avanatamastakās tasthuḥ |
naṭī nīrājanamudrāṃ darśayati |

10 naṭo varṇayati ²⁾ |

marakatamukuranibhṛeṣu ³⁾ sphurati śaśāṅkaḥ pradīpakavyājat |
candrakavartinmayūkhaiḥ śekharaḥṣṣṇāntarālabimbeṣu ⁴⁾ ||

kusumair abhivaṣṣya praṇamanti sabhyāḥ | ✓

neṣṭhaye |

15 āḥ pāpa durātman śailiṣāpasada kvāpanito 'nācaritaprātarabhya-
valharaṇo vanamālī |

naṭaḥ |

priye | ko 'yaṃ kalakalāḥ | karṇaṃ deli |

āḥ pāpeti punaḥ paṭhati sma |

20 priye | ayaṃ ko 'pi gopakumārāḥ prakupito 'smāsu prāyaḥ |

tataḥ praviśaty ⁵⁾ udyatadaṇḍo lambakaccho dhr̥tamayūrapiccha āḥ
pāpeti paṭhan lambūlako gopālāḥ |

naṭaḥ paścād vilokya |

aye |

25 krodhāruṇīkṛtavilocanadurnirikṣo
bhrūvallivisphuraṇadarsitapaṇmagābhāḥ |
daṇḍāvaghātasiṭhīlikṛtabhūmibandhāḥ
ko 'yaṃ priye ⁶⁾ samupayāti kṛtāntanūrtiḥ ||

api ca |

30 ghoṇāputaṃ priyatame ghaṭayaṃ nītāntaṃ
valmīkarandhram iva mārutaphūtṛkṛtena |
gātrāṇi vepayati tāmramukhaprabhābhīr
dāvatthavahnīr iva bhūruhapallavāni ||

ataḥ svāminam praṇamyāpasaraṇam evāsmākam itaḥ śreyaḥ | svāmin

35 namaskaromi | gacchāmi | gopadaṇḍāvaghātabhiyā punar gantum
api na śakto bhaviṣyāmīty uktvā ubhau niṣkrāntau |

| tataḥ ⁷⁾ prastāvanā | ✓

¹⁾ °jñāyeya ²⁾ Onzekeer: naṭa varṇayati (?) lss. ³⁾ °mukaro° ⁴⁾ śeṣaro° ⁵⁾ praviśati

⁶⁾ De syllabe ye ontbreekt. ⁷⁾ sic.

kṛṣṇaḥ | are durvinītagopātmaḥ kim aparūddham te yenāyam
daṇḍapradarśanenūpasārito nataḥ |

gopālaḥ | ayam evātidurvinīto ¹⁾ yo 'samaye tvām ihājuhāra |
kṣamasva bhagavan duruktavacanam me |

5 yaḥ ko 'pi yatra kutra prathayati nāmāvalīm bhavataḥ |
hāsyād vā bhramato vā- gacchasi ko 'yam nisargo 'sti ||
api ca |

tātas te 'khilagopamūrdhamukūto vikhyātapuṇyaḥ kṣitau
mātā hanta mukundakalpalatikā sūte 'rthinaḥ kāṅkṣitam |
10 yat tvam dhāvasi lubdhavat kalayitum kṛṣṇeti sambodhitas
tat te mādharma nocitam kulavatām etat kalaṅkāspadam ||

api ca |

yad bālye navanītamātram akhilaṁ cauryeṇa mātur grhād
dattam yad vrajasundarībhīr abhito lāsyaḥ hāsyāya tat |
15 nedānīm ucitam nīlāntavanitā- netrāravindātithe
dr̥ṣṭvai(ta)d guṇalāghavam tu bhavataḥ kanyāṁ ca ko dāsyati ||

kṛṣṇaḥ |

jātam loke vastumātram yad etat
karmāyattam ²⁾ bhuktaye tat phalānām |
20 haṁso jāto nandagehe janānām
bhāvādhiṇo nāparam me nimittam ||

ato me sarvatrānusaraṇe kalaṅko bhavitā ced bhavatu | svabhāvas
tu dustyajaḥ | tathā hi |

matto 'pi bhramaraḥ kalindatanayū- kañjāsavāsādanair
25 āhūto hi punaḥ sugandhasacivair mākandasambhūtaḥ |
āyāto yadi khañjarīṭapaṭalair lubdheti sambodhitaḥ
kim tāvan madhupaḥ svabhāvasaraṇīm bhītyā param muñcati ||
mā prayacchantu me ke 'pi kanyā vrataparāyaṇāḥ |
ahaṁ eva śaratkāle veṇunā samupābhavaye ||

30 gopālaḥ |

bhavatu tadā kim vivāhena | tathā cen nocitam ckatra kārkaśyam |

kṛṣṇaḥ |

kutra mayā (kā)rkāśyam ācaritam dhūrta |

gopālaḥ |

35 dattam ³⁾ tāvat prātarāśnā mātṛā
pātre citram pāyasam cāru cāru |
no bhuktam tan nīrajākṣī yaśodā
(bā)spavrātaiḥ siñcatīvāvatasthe ||

- taṭra rohiṇī |
 kasmād bibharṣi vāmoru locane vārivipluṣam |
 indīvaradaladroṇī sthūlamuktāphalaṃ yathā ||
 yaśpdā |
 5 āryamūtar na jāne 'haṃ bālakaḥ kupitaḥ kutaḥ |
 gato vṛndāvanaṃ rantum abhukto bālakaiḥ ¹⁾ saha ||
 rohiṇī |
 kati santi grhe bālā bāle bālendusundari |
 yenāyaṃ atasīguccha- cchaviḥ prakṣobhitas tvayā ||
 10 kṛṣṇaḥ |
 tatas tataḥ |
 gopālaḥ |
 yat tu yaśodayā bhavantam uddiśyoktaṃ tan nāhaṃ sākṣūd vak-
 tum kṣamaḥ |
 15 kṛṣṇaḥ sāsāṅkam |
 tathāpi tathāpi |
 gopālaḥ |
 yathāhaṃ gopair anabhīhataḥ syāṃ tathā kuru |
 kṛṣṇaḥ |
 20 tathaiva bhaviṣyati |
 gopālaḥ |
 rohiṇi kāpi kiśorī netuṃ vaiśākhyaṃ āgatā sudane |
 tām āha me purastād urasi dhṛtaṃ kandukaṃ tv anayā |
 tadā mayā vilīritāyās ²⁾ tasyā anunayārthaṃ talapradarśanēti
 25 proktaṃ |
 capalakuraṅgavilocana viṣṇuṃ tam adhunaiva na smarasi |
 bhūyo bhavitum ihecchasi jāne dāmodaraḥ prāyaḥ |
 rohiṇi | etan madbhāṣitaṃ tathyaṃ iva matvā bhojanam apāhāya
 vatsamaṇḍalīṃ puraskṛtya gato me mukundaḥ |
 30 kṛṣṇaḥ |
 satyaṃ vadasi mātṛaivaṃ pratibodhitā rohiṇī |
 satrāsaṃ vadanam ākalayya gopālaḥ |
 naivaṃ nāthāham eva vacmi | tathāpi |
 gokulakumudavanālī virahadīnēśāṃsubhīr nitarāṃ |
 35 naivollasati guḍālaka- dāśanavilolāṃsukīṇjalkaiḥ ³⁾ ||
 api ca |
 vanam iva mādhavaraḥitaṃ rajanī candrāṃsubhīr vidhurā |
 matir iva vigatavivekā gokulavīthī tvayāpetā ||

¹⁾ bālakaiḥ bālakaiḥ ²⁾ Onzeker (*vijjīṭayās*, hs.) ³⁾ dāśana° of dṛśana° ?

api ca |
 nandāyatanasamīpe tava mukhakānticchatāvidhure |
 alikulam iva kṛtāmukule kamale gopījano bhramati ||

kṛṣṇaḥ |

5 vayasya gopālakaḥ | satyam evābhuktvaivāgato 'smi na smarāmi |

gopālakaḥ |

tvam tv adyaivam āgato 'si |

sāyam¹⁾ vatsakam āturā vipinato gaur ullasatpaṅkajam
 prātar jālakamālinītarulatāḥ samtyajya bhrṅgā iva |
 10 samketam rajaniṣu nīrajadrśas talpād upetā yathā
 no cittikṛtadarbhasūkavikṛtiḥ prāpto 'si bhaktāvanīm ||

api ca |

tyaktā sā sārīkeyam kṣaṇam api namitā no purasthā yaśodā
 samśliṣṭo nāpi nandas tanayaratikalā- kandalībhutagātraḥ |
 15 bhrūtar bhrūtaḥ kva yāsi- ty anugaditam atho na śrutam te balasya
 prānapreṣṭhāpi vaṁśi- śayanam upagatā prāpitā cūpareṇa ||

kṛṣṇaḥ |

sakhe | satyam na smṛtam bhaved iti |

na tatho me priyatama ātmayonir na saṅkarah |
 20 na ca saṅkarsaṇo na śrīr²⁾ yathā bhakto mama priyah ||
 ato vayasya prayāhi goṣṭham | drutam eva mātaram samāśvāsyā³⁾
 prātaraśanāya samānāya bhojyasambhāram iti |

gopālakaḥ | mātṛā pratibodhito jayantaḥ | vatsa jayanta |

yamunakulakadamba- cchāyam upāśritya bālakair yuktaḥ |
 25 kvāpi bhaviṣyati nūnam gacchopādāya bhojyasambhāram |
 iti pratibhāṣito jayanto bhojyasambhāram nītvā drutam adhunāga-
 miṣyati | atra yathājñāpayati devaḥ |

iti niṣkrānto gopālakaḥ |

nepathye |

30 aho karmān namas te 'stu yenaiva⁴⁾ bhrāmitam⁴⁾ jagat |
 kva sā palālaśayyā me kvedaṁ vanaviceṣṭitam ||
 dhātas tavopalabdhis ced yena nito daśam imām |
 vetradaṇḍaprahāreṇa jānubhaṅgaṁ karomy aham ||

kṛṣṇaḥ |

35 subalaḥ | ko 'yaṁ vetradaṇḍaprahāreṇa vidhātāram api gatajānuṁ
 kuroti |

subalaḥ |

pratibhūti śabdena jayanta iti | prāyaḥ samāgato bhojyasambhāram
 nītvā sa eva |

1) sāmya 2) śrī 3) śvāsyā 4) yenaivaibhrāmīta

kṛṣṇaḥ |

karmaṇḥ dattvā punaḥ śrūyatām |

subalaḥ karmaṇḥ dadāti |

nirviṣṭā ¹⁾ girinirjharā ravisarin-

5 dhvāntakrāntatamālakānanabhuvō

vyālīphūtkṛtidhīrabhītanikālḥ

hālīkaṇḥ bhavati śramaḥ na milito

sthānaṇḥ nodvalate kaṭīḥ kaṭutarair

pādaḥ me naṭataḥ paṭo 'pi vigataḥ

10 bhrāmaṇḥ bhrāmamaḥ naḥ nagendragahana-

droṇībhutatanaḥ nate hi śirasi

nīrāvātāmbarā ²⁾

jhilliravālīśayāḥ |

kālīkarālē hitā ³⁾

nilotpalāṅgo hariḥ ||

nāḍair vināṣṭe śrūtī

kāṣṭhāyitaṇḥ me vapuḥ |

droṇīṣu nidrāyito

droṇaudaraṇḥ bibhrataḥ ||

gacchantur gopabālā

phalitaṇḥ mamaiva bhāgyaṇḥ ⁴⁾

kvedaṇḥ śikhariṇībhāṇḍaṇḥ

15 pītṛvā patrapuṭaiḥ suptṛvā

dāsīputrā diganteṣu |

bhokṣye 'haṇḥ lhojyajātaṇḥ vai ||

nāsām āpyāyati dhruvaṇḥ |

tato gacchāmi keśavam ||

śrutvā subalaḥ |

kiṃ bhāṣate 'yaṇḥ svāmin |

kṛṣṇaḥ |

śrūyate bhavatāpi | nirlajjo yadi śikhariṇīṇḥ pītṛvā gacchati cet sarve

20 vañcitā bhavēyuh | ata uccataruṇḥ āruhya dīṣyatām kutrāyaṇḥ balā-

tiduṣṭaḥ |

subalaḥ tathaiva karoti |

are 're jayanta | ihāgaccha sasakho gopālas tvām ākāṅkṣan

vartate | jīvitum icchasi cet chikhariṇīvyayaṇḥ mā kuru |

25 dīṣṭim utthāpya jayantaḥ |

kutrāsti gopālāḥ | ko 'yaṇḥ śikhariṇīvyayaṇḥ varṇayati ⁵⁾ |

subalaḥ |

dāṇḍayitā khalu kudhiyām

kṛṇāti yamunātīre

sudhiyām samtoṣakāraṇaṇḥ kṛṣṇaḥ |

nīreṇāpyāyati prāṇān ||

30 jayantaḥ |

ucitaṇḥ evāsyā nīreṇaivāpyāyanam | tathā hi |

ānītaṇḥ ⁶⁾ madhu madhuraṇḥ mātṛā premātivesena ⁷⁾ |

tyaktaṇḥ kīṇiti nīlāntaṇḥ ⁸⁾ kṛṇākṛṣṭena cetasaḥ nūnam ||

ta-yaivedaṇḥ phalam |

35 tataḥ praviṣṭo mastakanihitasaṇḥ bhārāḥ khañjībhūtapādo dāṇḍam

avaṣṭabhya jayantaḥ |

¹⁾ of staat er *nirviṣṭā*? ²⁾ *°īrāva*? ³⁾ of te verbinden: *°karālekhita*? ⁴⁾ *bhāgya*
⁵⁾ ? *vyāpṛtlayati* ha. ⁶⁾ *ānīta* ⁷⁾ sic ⁸⁾ *nīlānta*

pādanyāsasamuccaladdadhikaṇā- ¹⁾ līḍhānāno nirgata- •
 śvāsatrāsitasajjanaś capaladṛg viśvakśiroveṣṭanaḥ |
 skandbāropitaśākapaṇicanayo droṇaudanaṃ mastake
 bibhrat saṃcalito ²⁾ yathā sukalabhaḥ prāpto jayanto 'bhavat ||

5 sarve sahāsam |

jayanta | pādābhivandanam kurmaḥ |

j a y a n t a ḥ |

abhivādayantu pādān nādān kurvantu sarvato gopāḥ |
 dāsyē naiva bhavadbhyo hāsyenāpi prapulikākhaṇḍam ³⁾ ||

10 kvāsti nandanandanah | aho ayam eva prāyah |

dantajyotsnāvamarsais tirayati tamasa(h) stomadhārām apārām
 yacchan nīlāravindā- yatadalanicayaṃ sarvato viṣṭena |
 yasyalālākālī dalayati nitarām rūḍhakandarpadarpaṃ
 bhūyo dhammillabandho janayati dayayā yositām tatpraroḥam ||

15 deva | namaskaromi | kim aparāddham mayā |

(kṛṣṇaḥ) |

mayā te kiṃ kṛtaṃ yenāparāddhinam ātmānam saṃbhāvayasi |

j a y a n t a ḥ |

abluṅktvā gamanam eva ⁴⁾ | prasthite tvayi yasodayā mām praty
 20 uktam | vatsa jayantādyābhuktvaiḥ gopālo vatsān upādāya gataḥ |
 tasyedaṃ bhogyam vāstūpanaya | anye sarve gatā vayasvās tvam
 evātra pratibhāsi | tadā mayā tava bhogyam grhitvā pravṛttam |
 tāvat subalādīnām itareṣām mātaro mām āpanīya pṛthak pṛthag
 bhogyam daduḥ | mayā vicintitam ity ekena mayā voḍhum na
 25 śakyate | bhavatu yāvad gopālasaṃgamo bhaviṣyati | idam eva
 mama pātheyam bhaviṣyati hastāgataṃ kīmti pariharaṇīyam iti
 dṛṣṭvā mātṛā bhojanāyā ⁵⁾ ākṛitena ⁵⁾ mayā na bhuktaṃ | na
 copasthāpitaṃ mātṛānītaṃ pathi bhogāya |

subalādayaḥ kṛṣṇam upetya karṇe samūcuḥ |

30 kṛṣṇa | kim ayam asabhyo vinodāya vadaty uta tathyam |

kṛṣṇaḥ |

paścāt praṣṭavyaḥ |

punar j a y a n t a ḥ |

vāgyyāpāram nivartya ⁶⁾ maddaśāvagamyā | tadā mayā sarvaṃ nītvā

35 tataḥ prasthitam atalrabho ⁷⁾ |

1) °samuccalad° 2) saṃcalito 3) khaṇḍama (of svaṇḍama) 4) evam 5) sic,
 1. °nāyākāritena 6) onzeker, nivartma ha. 7) sic; is er bedoeld: atah | bho?

• kveyaṃ nidrā kuṭīre kva ca gahnavane kaṇṭakeṣu pracāraḥ
 • kvāyaṃ nīhārahārā- valimilitamarut- tāṇḍavenātikhedah |
 • vepante 'ngāni śīrṇā radanapariṇatīḥ śītakampāvaghātāt ¹⁾
 • prāpteyaṃ bālyabhāve vapuṣi ca bhagavams tvatkrpāto jarā me ||

5 kṛṣṇaḥ |

vayasya | parārtham avasādanam ²⁾ bhūṣaṇam eva satām | tathā hi |
 hemante himasaraṇiṇi saḥanti śīrṣṇi
 kliṣyānte davadahanair nidāghakāle |
 varṣāsu kṣayitauco 'pi vārivarṣair
 10 nodvegam dadhati mahīrubhaḥ pareṣu ||

jayaṇtaḥ |

aho vibhṛāntaniśreṇīm āśrito 'yaṃ mahājanah |
 acetanopamānena cetanaś copamīyate ||
 ātmanaś ceha kāmāya priyaṃ sarvaṃ iti śrutīḥ |
 15 • khidyamāne katham tasmin puruṣārtho bhaviṣyati ||
 bhavatu | yadā paropakṛtiḥ eva bhavatsiddhāntaḥ tadā tvayaiva
 sanrakṣaṇīyaḥ svasiddhāntaḥ | tathā hi |
 bhārasyodvahanān me bhavatu bhavān ³⁾ śreyasūṃ hetuḥ |
 bhūyāsaṃ yadi bhoktā- nupakāritvaṃ mamaivāstu ||

20 kṛṣṇaḥ |

vayasya | kim ānītaṃ kasya kasya ca sanbhāruḥ |

jayaṇtaḥ |

tava ca mama ca ko 'nyo 'trārhati vibhāgikartum | athavā |
 yo 'yaṃ vastukalāpo yasya ca yāvān vibhāgato 'py asti ⁴⁾ |
 25 ardham tac ca madīyam tv anyasyārdham mayā kṛptam ||

kṛṣṇaḥ |

are durvinīta katham tavārdham parakīyam vastu |

jayaṇtaḥ |

satyaṃ janaśrutis tv eṣā nūnam atra pratīyate |
 30 vāruṇī tatra sarveṣāṃ yatrāha nṛpater vadbhūḥ ||
 aho 'yaṃ vrajarājakunāro 'py anyāyyaṃ brūte |

sarve saḥāsam |

katham anyāyyaṃ jayanta ⁵⁾ asmākam svakīyam kartum icchasi ⁵⁾ |

jayaṇtaḥ |

35 bhāras tu śīrasto 'vatāryatām |

sarve tathaiva kartum pravṛttāḥ |

1) °kampiva° 2) avasidanam 3) bhavāna 4) 'lthasti 5) 1. jayantasmakam, of icchati.

j a y a n t a ḥ | s v a g a t a m |

aho uttāraṇāvasara ¹⁾ eva svīyaṁ hastīkurvanti cet katham me
dāsyanti | ato niscitya paścād adho neyaḥ |

prakāśam | dūrata eva sthīyatām dūrata eva sthīyatām | ādāv any-

5 āyyam śrūyatām |

kāsthād atikāṭhineyaṁ jātū mṛṣṭir ²⁾ na me jātā |

katham iti madhuram udāram tv ānītaṁ kaṣṭatobhataḥ ³⁾ ||

ato 'rdham jayantasya neti bruvato nyāyām ⁴⁾ |

k ṛ ṣ ṇ a ḥ |

10 matsakāśam upanaya | māṁ na pratyēṣi |

j a y a n t a ḥ |

bhavatu tathā | ete tu hastākṣepam mā kurvantu |

kṛṣṇapura ⁵⁾ upasthāpitam kāsthād ⁶⁾ uttārayan vakṛibhūya nipatitaḥ

kṛṣṇāt tāvad utthāpito gopaiḥ sarveṣāṁ vastv āsanmīkṛtya ⁷⁾ śrīkṛṣṇā(ya)

15 bhūgaṁ prayacchati |

iyam tu deva phisīriṇī rodanam dūlikā nodakā bhāṇḍopalāḥ kūpā
gharvatā laṭakāḥ ⁸⁾ phelikā raghāliketi |

anye g o p ā ḥ |

re re durvinīta kiṁ vadasy apaśubdena | śikhariṇī odanam pūlikā ⁹⁾

20 modakāḥ khaṇḍopalāḥ pūpāḥ parpatāḥ vaṭakāḥ phenikā rasālikā
ceti vaktavyam |

j a y a n t a ḥ |

satyaṁ satyaṁ | punas tathaiva |

k ṛ ṣ ṇ a ḥ muṣṭiprahāreṇa |

25 kiṁ vadasi dbrṣṭa |

j a y a n t a ḥ |

svamin | śītaśramakṣuttrībādhān ¹⁰⁾ nātiviśuddhā varṇasaṁtatir

mukhān ¹¹⁾ niḥsarati ¹¹⁾ |

k ṛ ṣ ṇ a ḥ |

30 tarhi gopakānām api dāyaṁ yathāruci dehi |

j a y a n t a ḥ |

bhavatu | bhavataiva maddattam dīyatām ādau subalāya |

¹⁾ °sare ²⁾ pr. m. *ṣṛṣṭir*, sec. m. *mṛṣṭir* ³⁾ sic! corrupt! ⁴⁾ l. 'nyāyām? ⁵⁾ °pura
⁶⁾ *kaṣṭhād* ⁷⁾ *asanmīkṛtya* ⁸⁾ *laṭakāṁ* ⁹⁾ *pulika* ¹⁰⁾ °vādhāt ¹¹⁾ *mukhāntiḥsa*°

kṛṣṇaḥ |

kim dattaṃ subalajananyā |

jayaṇtaḥ |

deva | sadya eva kṛtāni dugdhaphalāni subalamātrā preṣitāni
5 cailāñcalābaddhāni ¹⁾ prayaccha sudānme ghṛtāmodakā(n) stokāya
• madanamodakān sarvebhyaḥ sarvāṇi prayacchety upararāma |

subalaḥ bhagavatā dattaṃ vastrapoṭalīm unnuhya sahāsam |
are kitavaśiromaṇe kimity avahelanāṃ karoṣi |

kṛṣṇaḥ |

10 subala | kim asti |

subalaḥ |

svāmin | mātrā prahitāni dugdhaphalakāni svayaṃ bhuktvāpakvāni
viṣatindukāny audumbaraphalāni mahyaṃ dattāni |

sudāmā poṭalīm unnuhya |

15 apasada | kim ānītam idam | indravāruṇīphalāni kharjūraphalāni |
kva modakāni |

stokaḥ śaśokaḥ |

durvinita kim ānītaṃ bhuktvā madanamodakān |
nragandhūni tivrāṇi phalāny arkataroḥ kim u ||

20 jayaṇtaḥ |

kṛṣṇa | sarve mithyābhiśamsinaḥ |

mātrbhiḥ ca samānīya baddhvā ²⁾ cailāñcale yathā

tathā mayā samānītaṃ vastujātam idam hare ||

sudyumnasyeva saṃjātam strītaṃ phalavipākataḥ |

25 gopānūṃ mandabhāgyānāṃ kim kurmo 'tra vayanī prabho ||

kṛṣṇaḥ śāśaṅkam |

mamāpi tu kim api vaiparītyaṃ tu nācaritam anena |

svabhojanasaṃbhāram avalokayati | dīṣtvā prahṛṣtaḥ kṛṣṇaḥ sar-
vatra vilokya |

30 aho nivṛtteaṃ rātriḥ |

subalaḥ |

kathaṃ vijñāyate bhavatū |

kṛṣṇaḥ |

saṃśūcayati niśāntaṃ kairaviṇī saṃkucantīyam |

35 nayanaśrīr iva sudṛśaṃ gurujanasavidhe kulastṛiṇām ||

1) °calovaddhāni

2) pr. m. labdhā(?), sec. m. vaddhā(?)

api ca |

muñcati himajalakanikā latikeyaṃ candranirmuktā |
sadyaḥ proṣitamatikān¹⁾ nāyanasarojād ivāmbūni ||

5 kālindīpulinoṣitā kamalinī- vṛndeṣu tulyādhīṣṭu
prauḍhānalpahimāṃsudīdhitisara- vrātaiḥ kṣatā marmasu |
seyam saṃprati cakravākavanitā tair eva sākam punaḥ
saṃphullānanakudmalaiḥ pramuditā nūṇaṃ narīnṛtyate ||
aho subalāyaṃ bhagavān ambaracūḍāmaṇiḥ samuditaḥ²⁾ | saṃprati
tuhināṃśus tu bhīta iva lakṣyate | tathā hi |

10 prasaranti³⁾ tigmarasmeḥ kirāṇā iti saṅkayā prātaḥ |
saṅkocayati nijāṃśūn tuhināṃśur maṇḍalavyājāt ||
bho subala |

saritas tīre tīre bhāti navīnāṅkurā⁴⁾ bhūmiḥ |
bhāsā garuḍamaṇīnāṃ vibhrāntiṃ kurvatīveyam ||

15 vayasyeḥa vatsā apah pītṛvā tṛṇāni carantu vayam api cetāḥsaṃ-
īpe mād̥bhavīnikuñje navakisalayaṣṭaraṇe tāvad upaviśya jayantena
samānītābhyavaharaṇīyaṃ sapthalikurmo yadi rocate vayasyaṇām |

jayaṇtaḥ |

mama tv idam eva rocate |

20 icchanti ke 'pi kīrtiṃ ke 'pi bhūvo rājyaṃ akiṣṭam⁵⁾
ye tu vayaṃ kamanīyaṃ dhyāyamaḥ⁶⁾ sarvadā bhojyaṃ ||

sarve padāntare |

idam eva yamunākūlam |

25 ākūrayanti vilagū bhavataḥ purastād
āruhya nīpasikharāṇi manoharāṇi |
saṃphullavallimilitāni nijājireṣu
saṃveśanāya mahatām hi nisarga eṣaḥ ||

upaviśatu bhagavān navakisalayaḥ | ptaṇāmasane⁷⁾ |

30 śikhināṃ śirasi vidhunvan marakatabhaṅgābbhirāme⁸⁾ picchāni |
kurvaṇṇillocanalināṃ⁹⁾ śrutipathasaṃcārācātūrīniratam ||

sarve copaviṣṭā maṇḍalākūreṇa |

punaś cā kāśe |

aho gopāla | aho gopāla |

kṛṣṇo nīsamya |

35 subāhur iva pratibhāti | karṇaṃ dehi |

1) ? proṣitamatikāṇi hs. 2) samudritaḥ 3) prasarati 4) navīnāṅkur 5), sic!
l. ākṛṣṭam? 6) sic! l. dhyāyamaḥ 7) kṛpta is onzeker; er staat klasa 8) l. °bbhirāma
9) kurvallocanalināṃ

sarve karmāṃ dattvā śṛṇvanti |

vibhrānto 'haṃ samantād upavanavalaye tvatkṛte nandasūno
kvāsi ¹⁾ śrīmann idānīm hṛdayakumudinī- kheda candrābhirāma |
nāhaṃ vaṃśīninādā- ²⁾ mṛtam idam api ca tvatprayuktaṃ ³⁾ kṛpātā |
5 prāyo nośā bhavanti svasukham anuratā duḥkhabhājā pareṣūm ||

• tatraivā n ya ḥ ⁴⁾ |

mātur eva na jātas tarhy anyeṣūm kutaḥ |
rudatī vatsa vatseti virahāc cañcalā muhūḥ |
mātā na prāpitā prītiḥ kim asmin kathayāmy aham ||

10 sarve |

kṛṣṇa | subāhur evāyam |
tava vadanaviyoga- vyādhibhiḥ khinnacetāḥ ⁵⁾
paripathati tatheyam ⁶⁾ sūrikā kāpi cānyā |
• śīthilavacanabandho bāṣpasamruddhakaṇṭhal |
15 kamalanayana loke dustyajas tvatprasāṅgal ||

kṛṣṇaḥ |

kim ahaṃ subāhuṃ viśṛṇyāgato 'smi | tadā svātmaiva viśṛṇtaḥ |
re re subāho kvāsi samprati | dehi bāhubandham |

jayaṇtaḥ |

20 viśṛṇtyaivāgato bhavān kimiti vṛthā snehaṃ viḍambayati |

kṛṣṇaḥ |

aye gatatrāpa na mayā viśṛṇtaḥ | tathā hi |
talpe cetasi nīto nidrādūtyā niśāyān me |
subalāncana ⁷⁾ viyuktaṃ nātmānaṃ saṃdadhe tāvat ||

25 idānīm evānubhūtaḥ subāhuviyogaḥ |

jayaṇtaḥ |

ko 'nya uttarasamarthānc samarthas tvattaḥ |

subalaḥ |

30 kṛṣṇa | veṇur āpūryatāṃ | tena nidarśitavartmā svayam evāgamī-
śyati |

kṛṣṇas tathaiva karoti | tadānīm tu |

bhṛṅgāḥ padmeṣu khinnā madhura madhurasāṃ no pibanti prapannā
na spandante tarūṇāṃ kiśalayanivahāḥ ⁸⁾ pakṣiṇo na svananti |
ghāṣagrūṣeṣu vatsā(ḥ) ⁹⁾ svavadanasaraṇīm ⁹⁾ nādhikurvanti bhoktuṃ
35 mandam mandam caranti dhvanihṛtamatayaḥ kṛṣṇasārāḥ sadārāḥ ||

1) kvāsi 2) vaṃśīnininādā° 3) tvet° 4) tatraivatatraivānyah 5) khitta° 6) tatheyam

7) subalāncana 8) kiśalaya, met ś 9) vasvatsavadana°

tataḥ praviśati yathānirdiṣṭaḥ karadhr̥tasārikāḥ sāsrunayano m̐anda-
prahitāṇkārāsādhana-kakṣaḥ subāhulī | tathā hi |

manāṇa candra-kabhūṣaṇo mukhavidhu- vyādhūtānīlākāḥ
pīnāṁsaḥ karapaṇkajāntavipula- śrī-sārikāpañjarāḥ^c |
5 mandasmerasudhābhīṣiktasujanāḥ pītāmbarāḍāmbaro¹⁾
gaurāṅgo bhagavatpriyo 'tisukhadaḥ prāptaḥ subāhulī purāḥ ||

subāhulī |

sārike | vaṁśīdhvaniḥ prāyaḥ kṛṣṇasāṁmidhyam̐ nirdiśati |
nṛtyanty amī śikhina eva śīlātaleṣu
10 ye vāridodayamadodayamodavantaḥ |
baddhā bhavanti ninadāyatapāsāyogāt
te 'mī mrgāḥ parisareṣu paribhramanti ||
pratibhāsate tv evam̐ eva | tathā hi |
ete 'līnas tilakaharmyam̐ apohya nīnam
15 phullāravindapaṭalaṁ paribhuya bhūyaḥ |
dhāvanti nīnam̐ iva vārirayālī samantāt
prāyo 'tra saurabhasamākālito mukundaḥ ||

padāntare |

ko 'yam̐ kuṣumāṇi palāśapatrāṇi cāvacinoti |

20 subāhur upasṛtya |
aho vayasya makaranda |
makarandaḥ |
subāho | namaskaromi |
(subāhulī)

25 namaskaromi bhrātuh | kvāsti vanamālī |

makarandaḥ |

subāho | virahāṇalakalitāṁ tava vāṇīm̐ upasṛtya mahat kāśmalyam̐
gato vartate | ahaṁ tu subāhunā sahaivāgataḥ²⁾ katham̐ subāhu-
nāham̐ agresarikṛtaḥ svayam̐scūtyaḥ³⁾ sañjātaḥ |

30 subāhulī |

yady ahaṁ saṁgaṁsyām̐⁴⁾ tadā tu kenāpi dṛṣṭaḥ syām̐ |

makarandaḥ |

paścāt svayam̐ eva vicintya⁵⁾ paṭhitam̐ |

talpe cetasi nīto nidrādūtyā nīśāyām̐ me |
35 subalānena virahitam̐ nātmānam̐ saṁdadhe tāvad ||

ity uktvā sāsrulocanas tyaktabhojano bhavadāgamanam̐ anukūlayan
vartate |

1) sic. 2) saherāgataḥ 3) ?? ook *seapani*° kan gel. worden. 4) ? (= *samagamisyam* ?)

5) *vicittya*

su b ā h u ḥ |

sakhe makaranda | pratibodhitasya mātṛā talpād utthāya mukhataḥ ¹⁾
maṅguttāpatram ²⁾ ivaitad vapur iha ratyā samānītam |

ma k a r a n d a ḥ |

5 vayasya subāho | kṣaṇamātram tu hurir ³⁾ api tathaiva jātaḥ |
• karpakalpitarasūlapallavam
śvāsamārutavimarśabādhitaḥ ⁴⁾ |
marimaradhvanim avāpa tatksaṇāt
tīvradāvadahanatviṣeva hi ||

10 su b ā h u ḥ |

tvam kutra gacchasi |

ma k a r a n d a ḥ |

prasavair alaṅkaraṇāya kusumādīny āhartum upabhogāya nalinī-
patrāṇi puṭebhyaḥ palāśapatrāṇi preṣito 'smi | ito nātidūre ka-
15 dambavedikām alaṅkrītya kṣṇas tiṣṭhati |

su b ā h u ḥ padāntare gatvā |

aho

gopaśre(ṇī)ṣu veṇī- niyamitakusumāḥ kuñjam ullālayānaḥ
śreṇībhūtākṣipakṣma- ⁵⁾ kṣubhitaratipatīḥ padmīnīpatraṇiṣṭha(ḥ) |
21 aṁśavyāsaktamālā- militaparimalo -mmattabhṛṅgāvalīḍhaḥ
kākṣānyastoruveṇur mama nayanapuro bhāti gopāvatanīsaḥ ||

kekipiccham āndolayantaṁ śīdāmānam ālokyāha |

dhanyo 'si śīdāman dhanyo 'si | tathā hi |

sadā yogārūḍhair manasi munibhir dhyeyavapuṣo
25 harer līlāmūrter ⁶⁾ lalitāmuralīm ⁶⁾ ākalayataḥ |
nirātāṅkaḥ pañke- ruharuciraṁ nectasya subhage
latāmūle līno vahasī carayāmbhojayugalam ||

parikramya |

aho subalo 'py asti | tadyathā |

30 mukurībhūtakapole kalayati kṣṇānanacchāyām |
vidhir api vibhur ⁷⁾ na vaktuṁ ⁸⁾ bhāgyam aho gopaputrasya ||

śīrkṣṇaḥ | dūrataḥ subāhum ālokya |

kṣṇasya gūtrayaṣṭīḥ premārūḍhais tanūruhair bhāti ⁹⁾ |
upavanalateva madhunā putyā saṁvīkṣitā tanvī ||

1) sandhi! 2) sic (lees misschien: mārūtātāpatram) 3) sic; l. missch. hurir
4) svāsa° 5) śraṇī 6) līlāmūrterlīlā° 7) virbhur 8) Of staat er vaniddhum (d. i. banddhum)? 9) i. p. v. dezen regel (die in margine gegeven wordt) heeft de prima manus: premāṅkurai prarohair avirbhutair babhau kṣṇaḥ |

kṛṣṇaḥ |

vayasya subāho | dehi me bhujabandham |

tāv āśliṣyataḥ | āśleṣasukhaṁ samanubhūya |

virahajvalanaviśuṣyad- gatarasaromālikūpeṣu |

ko 'yaṁ dayayā devo varṣati saṁpūrayan sudhayā ||

kṛṣṇaḥ |

subāho | anāmayaparamparāsti gopūjireṣu |

subāhuḥ |

candrāyoge ga — — hanatimira(ta)ma(h)-¹⁾ stomavidhvastabodhe

10 bodhāyānītadipo yadi nīsi marutā- kṣepaviksepitaḥ syāt |

sphūrjatsaudhāgrasālā- vinihitavidhā- lekhyalīlāvilāso

modāyodāranilo- tpalaviśadadṛṣūṁ bhāminīnāṁ kathaṁ syāt ||

kṛṣṇaḥ |

vayasya | balarāmādayas tu santy eva |

15 subāhuḥ |

deva |

udayanti tārakāṇāṁ śataśo rātran kumudvatīvrndam |

kin u mukhamukulitabhāvaṁ tyajati sahasrūṣubhir divase ||

vraja janānāṁ tvam eva sarvathā hṛdāpahlādakārī ²⁾ yataḥ ²⁾ sārīke

20 tvam eva mātūr avasthātathyaṁ bhaya |

sārīkā sūram |

kṣaṇaṁ goṣṭhāgāre kṣaṇam api bahir yāti jananī

kṣaṇaṁ cāntaḥ klistā kṣaṇam api tavākrośanaparā |

kṣaṇam suptevāste dharanītalam ālambya ³⁾ sadane

25 harer ⁴⁾ hīnā dīnā nahi kim api kartuṁ prabhavati ||

kṛṣṇaḥ |

subāho | ko 'yam uttaram āpūrayati |

subāhuḥ |

kin na jānāsi | tava vinodāya mātulenopasthitā mañjuvādinī

30 sārīkā | mātṛā pratibudhya mām upahūyoktaṁ | vatsa subāho |

śrīkṛṣṇa imāṁ prāṇato 'pi priyāṁ vaṁśīm iva sārīkāṁ vismrtya

gato 'sti | tad enāṁ prāpaya drutam eva |

kṛṣṇaḥ sotkanṭhaḥ |

aho mañjuvādinī me sārīkā |

35 hastena nītvā cañcuputīm dhṛtvopalālayati |

¹⁾ Of moet men lezen: *candrāyoge* — — *gahanatimirasastoma*? ²⁾ Sic, l. misch. °*kārī* | *ataḥ* - ³⁾ Laatste syllabe onzeker. ⁴⁾ *hare*

re re ramya vihaṅga nīlajalaja-   prollāsīgātradyute
bandhūkārūnacañcūcañcura ¹⁾ purah   kiṇṇ mānuṇaṃ ālambase |
tvadvaktrodgatamañjuvākyaracañ- ²⁾   pīyūṣapānotsukah
kaṣṣikṛtya niṣā sunidritamukhaḥ   prāyo na saṁtyaktavāu ||

5 sārīkā |

vrajeśvarī śokasaṁtaptā | nāto 'haṃ samyak pralapitum śaktā |

kṛṣṇaḥ |

ambātikūṣṭhaṃ prāptā kathaya kim uktavātī |

sārīkā yaśodāvākyam avatārayati |

10 tvaṃ no datto 'tīrddhatve nīvidrayaṃ svayambhuvā |

locanād anyato gantum anarho 'si vanāntaram ||

ity uktvā kaṇam unṁueya ruroda | tan niṣamya gṛhāntarebhyo
gopyaḥ samājagmuḥ |

sarvāḥ |

15 mātāḥ kiṇṇ rodiṣi | kṣiṇo madhuravaṁśīṇ ³⁾ vādayan vṛndāva-
nanikuṇjaṃ gato vartate | kuśalam asti |

yaśodā |

ayi sakhyah | śrūyatām | ekaputrikā jananī mā bhavatu | adya
prātaraśaṇām akṛtvaiṣa vatsamaṇḍalīm puraskṛtyākṛtasambhāṣaṇo

20 gataḥ | tena me hṛdayam atikhinnam abhavad | samprati na
saṁdhārayitum śaktābhavam |

ayam atimāñjulacareṇa ⁴⁾ locanapurataḥ pravartate yāvat |

tāvad ahaṃ sakhi manye jīvitālābhaṃ kim anyena ||

tatra tāvad gocarapradeśād upasthito nando 'pi śūnyaṃ vrajam

25 ālokyā vitarkayati | tathā hi |

na śrūyante vaṣaṣyāḥ kalakalaninadā nāpi gāṇaṃ na vaṁśī-

nikvāṇaṃ kvāpi līlā- harinaśiṣupada- nyāsaśabdaprarohāḥ |

no vai gopāṅganānāṃ dadhimathanasamud- bhūtarāvaḥ samantān

30 nopālambhaprabandhā na ca sakalasulhṛ- kṛṣṇasaṁjālpitāni ||

evaṃ vitarkayan nandah prāṅgaṇe saṁprāptagopīnikaram ālokyā
saṁbhrāntaḥ |

kimiti bho yaśode |

yaśodā |

sāśraṇ locanapañkajaṃ vidadhatī niṣvāsavātāhata- ⁵⁾

35 pramlāṇaṃ navapallavādharapuṭaṃ bhraṇṣyaddukūlaṃ ⁶⁾ vapuḥ ⁶⁾ |

dhammilam varamallikāvirahitaṃ preniākulaṃ vīkṣitaṃ

mandam mandam uvāca gadgadataram patyuh purovartinī ||

1) °cañcacañcūcura 2) °odguta° 3) °vaṁśī 4) °careṇo 5) niṣvāsa° 6) °dākalamvayuh

āvābhyām tapasā pratoṣya bahuśo vaikunṭhanātham harim
 samprāptaś cārame vayasy anumataḥ ¹⁾ sarvatra sadbhir-guṇaiḥ |
 so 'yaṁ prāg aruṇodayād upagato 'bhukṭvaiva vṛndāvanam
 darbhair aṅkuritam vṛkair bhayakaram vyālībhir utphūtkṛtam ||

5 mayoktam | putra | kṣaṇāntare 'mbaracūdāmaṇir udeṣyati tāvad |
 idam atihṛdyam upabhujya

bhajyamānatimiraviliyamānaduṣṭajanaumodamānakamalamilinda-
 vṛnda k ū j i t e |

10 kṛīḍamānahamsacakravākacūruvīkṣamāṇagīyamānabarhikuraṅga-
 gaṇa p ū j i t e |

dhūyamānabakūlakadambatūtamakaraṇdaciya mānasulbhagavitāna-
 parir ū ṣ i t e ²⁾ |

yāhi jalajātadalapeśalaśarīra ³⁾ suta kūle yamunāyā dinamāṇi-
 kara b h ū ṣ i t e ||

15 evaṁ ⁴⁾ pratibodhito 'pi samupasthitavayasyair gata eva | tadvira-
 hākṛṣṭahṛdayāyāḥ ⁵⁾ samākranditam ākarṇya ⁶⁾ samānavyathā gopyaḥ
 svasvagrāhād upagatāḥ |

naudaḥ |

gopānām ayaṁ ativiśamo dharmo gopālanarūpaḥ |

20 kvāyaṁ tāmaraśekṣaṇaḥ kṣaṇapada- nyāsenā gopāṅgane
 svedārdṛkṛtakarṇamūlaphalako ⁷⁾ yaś ⁷⁾ cakṣuṣā vīkṣyate |

kvedaṁ duṣṭaravatsakarsaṇagūṇa- ⁸⁾ sparsakṣatām hastayor
 nīrlūnāgrakuṣātiśūkanivahe pādārpaṇam vai śiśoḥ ||

vrajeśvari | svavṛttisthān eva bhagavān hari rakṣati |

25 yaśodā |

he govardhana deva devi yamune phullāravindānane ⁹⁾

mātas te pulināṅkamaṇḍalagato bālo mama kṛīḍati |

samprakṣyaḥ payasūbhivardhitatanur hīṁsair agānyaair alaṇ

śāntaḥ kṣāmataras taraṅganikarair āsicya ti — ◡ — ||

30 he vṛndāvanadevate bhagavati kṣmālāṅkṛte te namaḥ

protpullāmālamallivallivilasat- kuñjāyatapraṅgane |

samprakṣyo 'yaṁ apatyabuddhikalayā hīno mayā mādhave

dhāvaṁ dhāvam upaiti te parisare puṣpaprabālādibhiḥ ||

bhavatu grīheśvara bālasya kuśalam | mayā jayantas tadānīm

35 bhojyaṁ grāhayitvā prasthāpitaḥ | ayaṁ ca subāhur viśṛṭtasā-

rikūpañjaram upanīya gacchati tāvat |

¹⁾ anumatās ²⁾ °nau° (i. p. v. tata); °vakūla° (met u) ³⁾ °yeśalaśarīra ⁴⁾ eva
⁵⁾ °virahākṣṇa° ⁶⁾ ārkasarpa(?) ⁷⁾ ? steekt hier phalakōṣaś (= phalakōṣa) in ?
⁸⁾ De lezing duṣṭara is onzeker. ⁹⁾ pullā°

nandah | subāho | kṣaṇam tiṣṭha | mayā nītāni guṇjābharanāni
nītvā gaccha |

subāhuh |

kṛṣṇa | mayā nītāni | ¹⁾

- 5 guṇjānirmitacārubāraracanā vakṣahsthalāmbini
sāṃdāsyaty alakākulam ²⁾ pravilasat- pītāmsukāntargatā ³⁾ |
prātaḥ padmavanīyakāntikalikā- samliptanīlotpala-
cchāyām keśarāmālīnim alikulair āsvādītām ādarāt ||

kṛṣṇah |

- 10 dhanyo 'si subāho dhanyo 'si | atipriyam me guṇjābharanam |
tathā hi |
hitvā yasya kṛte 'ham vaikunṭham gokule jātaḥ |
tulaye manasi na kalayā guṇjābharanasya kaustubham hr̥dyam ||
vayasya |

- 15 gāvo vṛndāvanasya vrajavasatir iyaṃ bhūruhāṇām prajāli
kūle kūle — — — — — tapanaduhitur lolakallolabhāji ⁴⁾ |
bhūṣā guṇjāvalībhīr viracitamukutaḥ kekīpicchair nītāntam
kāntā govardhanaśrīḥ pulakayati mano darsanād eva dūrāt ||

jayantaḥ |

- 20 aho vibhrāntā buddhir gopadārūṇām |
vihāyāpūpasamyūva- phalikāmadhusīrśikāḥ |
kim guṇjāpuṇjasaṃlāpo ⁵⁾ rasunāyāḥ ⁶⁾ rasapradah ||
yadi mayā nītam atiramaṇīyam bhojyam na rocate tadā kimartham
kālatikramah kriyate | mahyam idam sarvaṃ deyam | tad bhuktvā
25 samprāptabalo 'ham bhavadartham yāvanti mayūrapicchāni kusu-
maguṇjāpuṇjāni bahuśaḥ samāneśyāmi | ayam subāhur mithyā
brūte | nandena yad uktaṃ tan mayā nocyate |

kṛṣṇah |

kim uktaṃ re dhṛṣṭa |

- 30 jayanto nandoktiṃ pathati |
gatvādyaiḥ kalindajāvanabhuvam kṛdāparam bālakair
baddhvā ⁷⁾ sadguṇavallārībhīr adhunā saṃhṛtya vastrādīkam |
ānīyāśu ⁸⁾ nījāṅgane ⁹⁾ guṇagane- nāhe vimokṣye yathā
bhūyo 'yam bhavitā na kuṇjabhavane gatvā vibhartuṃ kṣamah ||

- 35 sarve sahāsam |

kim ayam anuvadati |

¹⁾ De rest van de pagina (2½ regel) is wit, doch er blijkt hier geen lacune te zijn.

²⁾ 'kula' ³⁾ 'kāntar' of 'kontar'? ⁴⁾ 'lolaṃ' ⁵⁾ 'guṇjāmpūjā' ⁶⁾ 'sic'.

⁷⁾ 'baddha' ⁸⁾ 'āśu' ⁹⁾ 'nījāṅgane' (of 'nījahane?')

Verhand. der Kon. Akad. v. Wetensch. Afd. Letterk. Nieuwe Reek. Dl. XVII. N°. 3.

jayantah |

pitṛā kusumāni guñjavalayāni samyak preṣitāni tubhyam | dhartum
ākāṅkṣati jaratṛah 1) |

(kṛṣṇah) subāhunā pratyarpitāni guñjābharaṇāni bahumānapuraḥ-
saram svīkaroti |

bhrātāḥ subāho | tātena kim apy anyad uktam |

subāhuh |

nandena tāvad ity ukto bhavān |

puspodyānam idam grhasya purato bhrūṅgūvalisamskr̥tam 2)
10 śrīdāmapramukhā vayasyakagaṇāḥ sarve purovartinah |
kṛīḍa tvam puravedikāparisare mā yāhi dūraṁ manāk
labdhā 3) vai caramāyusi pravayasoh pitroh samālambanam ||

śrīkṛṣṇah |

tadā tvayā kim abhāpi |

15 subāhuh |

mayaiva bhanitam | idānīm api yūyam bhayākṛṣṭahrdayāḥ 4) | hā
kaṣṭam kaṣṭam | tathā hi |

pītvā stanyam

durjvaram pūtanāyā

vātyānīto

nāpi mṛtyum jagūma |

20 kālīnāge 5)

tāṇḍavam yo vyadhata

pīto vahnir

yena dāvānaliyaḥ ||

mūtrā baddho

baddhayor muktido 'bhūt

tarvor garvaś

cāpanīto 'surāṇām |

mātre 6) netre 6)

viśvam etat samastam

25 vyastam nyastam

darśayāmāsa yo 'yam ||

so 7) 'yam sākṣād

indirūnandamūlam

mūlam śuśvad

viśvabhūmīruhasya |

bhītyā vāto

vāti yasyāmalātīnan

pātram bhīter

bhīṣaṇānām katham syāt ||

30 subalah |

dhanyo 'si dhanyo 'si | jānāmy aham avagatam kṛṣṇa tattvam |

kṛṣṇah svagatam |

vijñātātattvasya kim deyam mayā |

jñāninām mama bhaktānām na matto 'nyat priyam kila |

35 na yāti campakam bhrūṅgaḥ pītvā padmavanāsavam |

prakāśam |

vayasya subāho prīto 'smi | dehi me samālīṅganam |

1) ? jaratṛah ḥs.; wāarsch. ontbreekt hier iets meer dan alleen kṛṣṇah. 2) ?valirāṅkṛtam

3) l. labdhā ? 4) ex conj.; mayā ḥs. 5) kālīnāge 6) mātreṇa netre (uit Grantha-origineel ?)

7) l. yo ?

- subāhūḥ nātyena samāliṅgati | kṣaṇaikam ¹⁾ brahmānandam anu-
bhūya muditanayanas ²⁾ tathau | punaś ca kṛcchrāt samjñām
avagatya |
aḥo | alaukiko 'yaṁ ramah | tathā hi |
5 kṛtveyaṁ munimandālī giritaṭi- ³⁾ kūle kuṭīm pallavai ⁴⁾
ruddhvā ⁴⁾ netrapuṭīm ⁴⁾ paṭīm vidadhatī cirañcalair aṅcitām |
• kaṣṭā ⁵⁾ kṛṣṭasupīṣṭamustighaṭitā- ⁵⁾ vṛttiḥ śiloñchādibhis
tuṣṭā kiṁ na bhaved yato bhagavataḥ sparsottham ⁶⁾ itthaṁ sukham
kṛṣṇaḥ |
10 are jayantu | patrāharṇanārthaṁ prasthāpito makarando nāgatas
tāvad ākāraya ced ⁷⁾ bhoktum icchasi |
jayantaḥ |
iyam eva vārtā madanukulā | yuthājñāpayati devaḥ |
tūrṇaṁ taruṁ āruhya |
15 are dāsīputra | kiṁ vilambase | patrāṇy upanaya |
makarandaḥ |
āgato 'lūṇi vayasya |
upasthito makarandaḥ | tataḥ sarve komalaharitapalāsaputaṁamandita-
karā upasthitāḥ |
20 kṛṣṇaḥ |
makaranda | kutra vilumbitam etāvātparyantam |
makarandaḥ |
svāmin | kiṁ vaktavyam apūrvam madhv iva madhuraṁ vākyam |
idānīm eva vṛṣabhānupurapradeśād āgato gopadārako me mārge
25 militaḥ | tenoktam | adya vṛṣabhānugoparājena bhagavatyā vṛndā-
devyā makhaḥ samārabdhaḥ |
kṛṣṇaḥ |
kimarthaṁ makhaḥ samārabdhaḥ | na hi prayojanam anuddiśya
mando 'pi pravartate | kīdṛśś ca makhaḥ |
30 makarandaḥ
kanyā kāpi bhavān ivātivayasi prāptā hareḥ sevayā
pitṛa te vṛṣabhānunāpi lalitā vallīva hemnaḥ kilāḥ |
tāmyaty adya nitāntam induvadanā durdaivacandātapais
tasyāḥ śāntim abhīpsatā ⁸⁾ bhagavatā- rābho hi vṛndāmakhaḥ ||
35 yāvātyaḥ sukumārikā vṛjabhuvo dhṛtvā vibhūṣāmbaram
nītvā svābhimataṁ ca bhāṇdam akhilā dadhnaḥ śirasy eva hi |
rādhāyāḥ purato bhavantu bhagavad- vṛndāpadapṛtaye
dattvādyaiḥ balim prayantu śataśo veśmāni ramyānanāḥ ||

1) kṣaṇaikam 2) mudritanamanas 3) giritaṭi 4) Onzeker! hs.: pallavairuddhāne-
trapuṭi 5) I. kṛṣṭākṛṣṭa° 6) sparsottham 7) n. b. de stelling van ced! 8) °psata
5*

iti vṛṣabhānunarūpitaḥ kanyā-rtvinmakho 'dya | tadarthaṃ anena
mārgena rādhāpramukhā gopakanyā āyāsyanti | bhavatāṃ rocate
ced vayan eva devyai nivedayāmaḥ | devyāḥ prasādārhas tu vayan
eva |

5 kṛṣṇaḥ |

bhavatv evaṃ | dṛśyatām kiyaddūre santi |

jayantaḥ |

aho hatā vayan durvinītair gopātinajaiḥ | lobhākrānto 'yaṃ mahā-
janaḥ | eṣa kaler mahimā |

10 hitvā khādyam idaṃ nijaṃ bahuvidhaṃ paryāptam apy ātmano
dhūrtā daivahatāḥ parāsvamatayo garjanti śaṅkātyayāt |
bhrūvallīṃ parisarpayanti paritāṣ cāspṛṣṭayanti sphuṭaṃ
dordandaṃ ghaṭayanti parṇapuṭakāny¹) ākanyā¹) gopyāgatam ||

kṛṣṇaḥ |

15 samyag vadati jayantaḥ | yathāsthānam upaviśyatām |

sarve | upaviśṭā(h) smaḥ | dīyatām |

(kṛṣṇaḥ) | svasvagrṛhād āgatam ādāv upabhujyatām |

sarve | asmanmātrā prahitam anena durvinītenūttaṃ jayantena |
tvadadhīnā vayan idānīm bhojane |

20 dhanyo vaṇīśaḥ smerapūrṇāyutākṣa²)
mātā dhanyā yatra jātas tvam īdṛk |
jānīmo 'nyaṃ naiva loke dayāluṃ
tūrṇaṃ yo no gartapūrtiṃ vidadhyāt ||

kṛṣṇaḥ |

25 gartapūrtir bhavatu vā mā bhavatu nāhaṃ mātrā preṣitastokam
api dadāmi³) |

sarve |

mā dadātu bhavān | hastaprakṣālanam tu kurmaḥ |

akathitā eva hastaprakṣālanam nāṭayanti |

30 pātrāṇi purataḥ prasārya kim vilambase |

kṛṣṇaḥ |

amṛtāyatām |

jayantaḥ |

kim |

1) "puṭakāṇimyakasarya 2) "ñāyattakṣa 3) l. missch. mā bhavatu vā | ahaṃ

kṛṣṇaḥ |

ete pallavitā drumāḥ pratidiśam   śītā vimugdhānilāḥ
kharjūrīkṛtamalakākṣabadarī   nimbāḥ phalair nāmitāḥ |
bhallātāmalaḥkārkaśigrusarala-   dhattūrasarjādayaḥ ¹⁾
5   santy ete purataḥ prasannavadanais   tāvat sukhaṁ bhujyatām ||

jayantaḥ |

bho bho kṛṣṇa | vayan tvaducchiṣṭabhōjino bhavūmaḥ |

kṛṣṇaḥ |

mithyābhisamśī bhavān | kadā jātā yūyaṁ matprasādākhādinaḥ |
10   tathā hi |
re re dhūrta bakī payodharaghaṭī   pītā mayā gokule
taccheṣaṁ na manāg vyadhāyi vadane   śraddhāya gopādhama |
muñjāpuñjavighūrṇitūnalaśikhā ²⁾   pītā mayā prāṇinām
rakṣāyai yamunātate na bhavatā ³⁾   bhūyaḥ samāsvādītā ⁴⁾ ||
15   subāho | vatsānām kū kathā | kutra santi |

subāhuḥ | utthāya paśyati |

kṛṣṇa | vatsū maṇḍayanti kālindikūlam | tathā hi |
ete bālamṛṇālakomalaruco   vatsū latāntargatā
romanthāṁ kalayanti militadr̥ṣo   dūrvāṅkurākhādinaḥ |
20   niḥśaṅkaṁ mṛgaśūvavaktrapātālī- ⁵⁾   kuṇḍūyanānanditā ⁶⁾
vīkṣyāntaḥ ⁷⁾ śikhipicchapicchalamukha-   cchāyaṁ bhavantāṁ mudā ||
ato niḥśaṅkaṁ bhujyatām |

tataḥ kṛṣṇo gopamaṇḍalīmadhyagataḥ śuśubhe | tathā hi |

śuśubhe dasanavikāśaiḥ   paritaḥ saṁbhāsayan gopān |
25   kumudānīva himāṁśuḥ   premākṛṣṭaḥ prabodhayan kirāṇaiḥ ||

kṛṣṇaḥ |

samānīyatām bhojanasaṁbhāraḥ |

pātram udghāṭya ⁸⁾ nalinīpatrusthaṁ bhaktam abhivarnayanti sarve |
saurabhyam ākalayya tv eke |

30   jātīpuspacayaḥ kim utpaladale   kim ⁹⁾ mauktikānām ayaṁ
kūtaḥ kim tu hināṁśukāntipātālī   kim vā sudhāsamhatiḥ |
nāsāṁ ¹⁰⁾ karṣati harṣayatphalam uras   cāhrūdayaty antaram
cetaś candralalāma cālayati no   jihvāñcalam vai yataḥ ||

kṛṣṇaḥ dvitīyabhāṇḍam udghāṭya svayaṁ varṇayati | vataḥkān ālokyā |

35   kalāṅkaṁ vibhrāntaḥ   kavayati kavir netrapadavīm ¹¹⁾
anārūdhe ¹¹⁾ candre ¹¹⁾   dadhati nabhaso nīlamarucam |

¹⁾ dhartvā°   ²⁾ śikha   ³⁾ 1. bhavatāṁ ?   ⁴⁾ of °khādita   ⁵⁾ °vakra°   ⁶⁾ °ta
⁷⁾ 1. vīkṣāntaḥ ?   ⁸⁾ udyāḍya   ⁹⁾ ki   ¹⁰⁾ nasa   ¹¹⁾ ? °mamārāḍe candre ḥs.

- samakṣam paśyantu-¹⁾ mrabhavati¹⁾ bilam²⁾ naiva³⁾ hrdaye
 kim indor dadhyabdhau vāṭaka miṣato labdhavapuṣaḥ ||
 kṛṣṇaḥ sarvebhyo yathābhāgaṁ dattvā jayantūya stokam prayacčhati |
 jayanto netraṁ ghūrṇayan sphuṭam asphuṭam vū vyāharati |
 5 atikṛṣṭenānītasya³⁾ svayam idānīm dātā sampannaḥ⁴⁾ | mayā
 nānītaṁ cet |
 subāhuḥ |
 are durvinīta tadānenaiva sarvaṁ sampāditaṁ syāt |
 jayantaḥ sapraṇāmam |
 10 sampādayatu bhavān navam eva | idaṁ tu yātayāmaṁ sarvaṁ
 mahyam diyatām |
 ity uktvā sarvaṁ apahartuṁ hastam cūlayati |
 subāhuḥ |
 dūram sthīyatām vibhāgato grāhyam⁵⁾ |
 15 jayantaḥ |
 atrāpi vibhāgaḥ |
 pūpānām śatakaṁ kapolaphalake sanmodakānām śataṁ
 nāham vedni vayasya paśya karabha- syāsyasya kiṁ⁶⁾ jīrakam |
 kiṁ caite vatakāḥ putopaghaṭitā dattaprahāraḥ samāḥ
 20 kiṁ me phūtkṛtimārutena⁷⁾ bhagavan bhāraudanaṁ sthāsyati ||
 kṛṣṇaḥ |
 vayasya kathaya katham api tava tṛptiḥ syāt |
 jayantaḥ |
 yady evam |
 25 bhaktāyate yadi giriś ca sitāyate 'yaṁ
 reṇuḥ sarid yadi payodadhivāhinī syāt |
 pūpāyate yadi palāśapalāśapaṅktis
 tṛptis tadā nirupamā mama⁸⁾ mādharma syāt ||
 sarve nīṣamya svasvapātrāṇy ācchādayanti | kṛṣṇo jayantāya bahu-
 30 taram prayacchati | svayam ūkhādyā varṇayati |
 iyaṁ atimañjulahrdayā samkucitapāpīnābhīmṛṣṭā⁹⁾ |
 madhurādharavinivēse pūli mūlam hi saukhyasya ||
 aho apūrveyaṁ madhuśīrṣikā |
 subalaḥ |
 35 modakāmodo modayati |

1) sic (l. paśyann usra° ?)

2) vilam

3) l. ani° ?

4) Onzeker (samīyabhaḥ ?).

5) ex conj. ahyam pr. m., agram sec. m.

6) ki (mijne woordscheiding is onzeker).

7) phat is onzeker. 8) ma 9) nātipṛṣṭa

su¹ bā h u h |

nāhi nāhi ¹⁾ | apūpānām pelavatvam vilokanīyam |

su² bā h u h ²⁾ |

kamanīyam idam pāyasam |

- 5 drākṣācchabhaṅgakalitaṃ ³⁾ phalitaṃ sitābhir
elābhirañjitaṃ ⁴⁾ idam puṭitaṃ ghanena |
ājyejyaṃ ⁵⁾ āryavanitākaratālavṛntair
āvijitaṃ ⁶⁾ bhavati pāyasam āsyavāsyam ||

jayantaḥ |

- 10 aho āsyavāsyam katham syāt ||

kṛṣṇaḥ |

atropāyadvayam asti | tatraikaṃ tu |

- gaṅgādvāram upetya śītalaśilām āviśya padmāsane
samprudhyānilamārgam ambudatanam ⁷⁾ dhyāyec ciraṃ cetasā |
15 nirdhūtākhiladoṣajātaviśamaḥ samjātapuṇyodayas
tasyāsyam khalu pāyasena suciraṃ vāsyam bhaved bhūyasā ||
niḥśuṅkaṃ vinamaya vaktrakamalaṃ dhṛtvā karaṃ vakṣasā
pādaṃ codaramaṇḍalīracanayā ⁸⁾ kūrmaḥkṛtṇ dhārayet |
niḥśabdaṃ nijapṛsthaniṣṭhuratate muṣṭiprahāraṃ sahed
20 etat pāyasupūrṇapātram akhilaṃ tasmai vidhātrā kṛtam ||

jayantaḥ |

satyam eva |

tathaiva ⁹⁾ karoti |

kṛṣṇaḥ | tuptatārpyāny ¹⁰⁾ asmai prayacchati |

- 25 evaṃ gopālī parasparam vaicayanti |

madhye kṛṣṇaḥ — — — kavalakalitaḥ kekipicchaṃ dadhānaḥ
karnākṣiptāravindaḥ kaṭividhṛtapato vetradanḍābhiraṃmaḥ |
gopālīdṛkpranālī- niravadhi paramā- naudasamḍohakārī
bhunkte vidhvastakālī ¹¹⁾ vividhanatākalā- keliśālī murārīḥ ||

- 30 ākāśe |

hastenāpīdya vaktraṃ hasati kamalabhūḥ kampayan maulimālām
śambhuḥ sambodhya devīṃ diśati muraripuṃ deśinīpallavena |
vāraṃ vāraṃ lalāṭaṃ sprśati surapatir lajjate vikṣya lakṣmīr ¹²⁾
bhuñjanaṃ ¹²⁾ gopabālair vidhitanayatatir muñcati premabāṣpaṃ ||

1) ? ḥs.: nāhi 2. 2) sic. 3) °kalita 4) aīlābhirañjitaṃ 5) sic. 6) abijitaṃ
7) l. ambujatanam? 8) °līracaya 9) tarīhava 10) l. tatra i. p. v. taṃtra? voor
tārpyāni kan men ook tārpyāni lezen. 11) l. °kalo? 12) Zoo, bij wijze van gissing,
aangevuld; het ḥs. heeft slechts: lakṣmījānaṃ.

kṛṣṇaḥ |

aye makaranda kā vārtā | vṛkṣam āruhya dṛśyatām |

makarandāś tathā kṛtvā |

etāḥ samānavayaso dadhibhājanāni

5 saṁnyasya mūrdhasu niśākaraśmigauryaḥ |

nīlāravindaracitāmalakarnapūrāḥ ¹⁾

sampūrayanti kakubhō rasanāvīravaiḥ ||

api ca |

10 samlakṣyante 'vatīrṇās taralatanulatā gopakanyāḥ samantād

rādhām ā(dā)ya madhye vidhivihitavadhūm ²⁾ jāhnavīyā ivāpaḥ |

candrajyotsnām iva navaghana- śreṇayaḥ śārādīyā

ramyām mākandaśākhām iva madhubharitām bhūruhāṇām ³⁾ prañālyāḥ ||

samvīkṣyante ghanavanalatā kuñjarandhreṣu nūnaḥ

vātāndolo- cchalitakusumā- modasaṁvāsīteṣu |

15 tacīnūtāṅkacūḍā ⁴⁾ valayamaṇicalac- ⁵⁾ candrikāṇāṁ prarohāḥ

saṁsanty ⁶⁾ ete ghanaghanaghaṭā- saṅgīṣaṁyā vilāsaḥ ||

etās tv asmān ālokya nirbhuyatayū nāgamiṣyanti | ato latāntarītā

bhavāmaḥ |

kṛṣṇaḥ |

20 bhavatv evam |

| iti niṣkrāntāḥ sarve |

|| p r a t h a m o ' ṇ k a ḥ ||

tataḥ praviśati gopīsamudāyāḥ | tathā hi |

25 ātāmrāyatalocanaḥ śramajala- praklinnagaṇḍasthalo

vyālolālakajālaramyavadanaḥ sāsāṅkam udvīkṣitāḥ |

pādāropanaviślathorujaghano nirmuktakeśotkaraḥ

kākuvyākulabhāṣanaḥ samagamaḥ gopījanānām gaṇaḥ ||

tatra tāvat prabuddhapadminīpatrāntargatakarnīkeva ⁷⁾ vividharat-

nāvanaddhapadmarūgaprabhā ⁸⁾ iva ⁹⁾ pariveṣṭitavidhulekheva ⁹⁾ sa-

30 hacarīganaśamārādhitā śrīrādhā svānurūpadevatārādhanaśambhāram

ādāyopasthitā | tathā hi |

upahasatīva ¹⁰⁾ mṛgāṅkam mṛgamadabinduprasāddhanakriyāyā |

no ced vigatakalaṅkam katham upamīyeta tadvatā vadanam ||

tad idānīm eva kāpi nalinīpatrārācitātapavāraṇam ¹¹⁾ bibhratī

35 gopakanyā praviṣṭā |

¹⁾ °purāṇa ²⁾ ex conj.; ha.: vidhivihagadhaṇ ³⁾ dhāru° ⁴⁾ sic! corrupt. ⁵⁾ °calāc

⁶⁾ saṁsanty ⁷⁾ De lezing karnīkeva is ten deele conject. ⁸⁾ l. °prabheva ⁹⁾ pariveṣṭita°

¹⁰⁾ °hasantīva ¹¹⁾ conj.; ha.: °patracarita°

gopakānyā |

- mandam mandam dehi pādāravindam
 mitro mitra- bhrāntim āpādyā vaktre ¹⁾ |
 bhūyo bhūyo 'bhyeti patrāntarāle
 5 'tyuṣṇair usrair antarāpīḍitātma ||
 • afo latāmūrge 'pi te mukulakamalasyātapatrākāṅkṣety ²⁾ uktvā na-
 linapatram upanayati |

- śrīrādhā padāntare gatvā lalitā ³⁾ sahacarīm sambodhya |
 keyam latikā lalite vilalitaśukhāsayaaprāntaiḥ ⁴⁾ |
 10 sammarjyeva ⁵⁾ nikunjam vikirati mālyāni vāyunā dhūtā ||

lalitā |

- priye | iyaṁ mādhavilatikā tavadīthisatkārāyopasthitā | tathā ca
 paśya |
 viṣamīkṛtaṁ parāguṣ ciraṇibhṛtaiḥ prāṅgaṇaṁ svasya |
 15 sammarjya puspapātaiḥ kurute te 'nglrikṣamaṁ bhūyaḥ ||
 patrānta- cyutamakaraṇadadhārayeyam ⁶⁾
 arghyaṁ te ⁶⁾ madhukarahuṅkṛtais tanoti |
 āstīrya kṣitim amalāṁ ⁷⁾ parāgacailair
 varṣanti kusumakalāpalajapātaiḥ ||
 20 rambhūstambho- dbhūtakarpuṇradhārā
 dhūpas te 'yaṁ dīpikā ⁸⁾ kiṁśukānām |
 phullā mallī nr̥tyati prīṇanāya
 kekūnekā gītikā maṅgalānām ||

śrīrādhā |

- 25 tasyaḥ śramasāphalyāya kṣamaikam upaviśya gamyatām |

sarvāḥ |

satyaṁ vadasi kalyāṇi |
 tathaiva kartuṁ pravṛttaiḥ | puro vilokya |
 kuta imāni nalinīpatrāṇi kutastarāṁ kusumajālāni |

30 lalitā |

priye | bhāti bhuktapūrveyaṁ dharaṇi |*
 khaṇḍitādharaṇīśavikāśā
 khinnabāhulatikāparimarśāt |
 bhuktabhogavaniteva nitāntam
 35 kuṇjabhūmir aparāgaparāgū ||

1) vaktre 2) °kāṅkṣoty 3) lalita 4) vilatita° 5) °jyēṣa 6) °yeyam marghyante

7) amala 8) dīpikā

campakalatikā |

upaviśyatām kenāpi bhuktā bhavet kiṃ na | ramaṇīyo 'yaṃ bhū-
mibhāgaḥ | yatra tu |

madhuravamadhukaragītā kuntalitā manjarīnivahaiḥ⁴ |

5 kisalayaṇṇiniveśā bhāti tamālāvalambinī¹) latikā¹) ||

śrīrādhā |

priye | tvam apy evaṃ abhilaṣasi |

campakalatā |

kā nahi dhatte kalikā vadānavikāsaṃ samāgate²) kāle |

10 saiva bhaved atidhanyā yāṃ paricumhya pragalbhate madhupaḥ ||

latāntaritaḥ kṛṣṇaḥ |

iyaṃ tu sakhīsamūhe saiva |

madhumaṅgalaḥ |

kā sū priya³) |

15 kṛṣṇaḥ |

sandhyāyāṃ sukumārī campakadalapclaveyam⁴) |

nibhṛtaṃ mañjuḥāsam⁵) saṃprāptā mādhavīvalaye ||

kuñjatalaḥ kaṇanīyū kalayati kusumāni komalaiḥ karajaiḥ⁶) |

upagatamadhukaranikarair upavītā vallarīruddhā⁷) ||

20 nirgantunā na samarthā saṃprati ruddhā latājālaiḥ |

cañcalalocananalinaiḥ paśyantī sarvataś cakitā ||

parimocitā mayeyam bālā bhrūgāvalībhītā |

nītā vasanavinītā paṇṭhānaṃ sadmanas tanvī ||

madhumaṅgalaḥ |

25 pūrvakṛtaprasaṅgena bhavatā prāptā⁸) kīṃti saṃgopyate⁹) |

kṛṣṇaḥ |

sandhyāyāṃ sakṛtprasāṅgena katham ahaṃ vijñāto 'bhavam |

madhumaṅgalaḥ |

iyam atirūpasamṛddhiḥ sakṛd api dṛṣṭā na karṣati¹⁰) svāntam |

30 kiṃ punar apekṣate yo bhūyo bhūyo hy¹¹) ayaṃ¹¹) skāntam¹²) ||

kṛṣṇaḥ |

bhavatu | tathāpy asyāḥ parokṣatayā kautukam ākalayitum utkaṇ-
ṭhate cetāḥ |

punas tathaiva dattakarṇanetrau tiṣṭhataḥ |

1) ex conj.; hs.: °la 'valavinīlatikam 2) samāgate 3) priyaḥ 4) °pelavā (eind v. d. regel) yaṃ (beg. volg. regel); sec. m. ingevoegd voor yaṃ: gī (of śrī?) 5) sic. 6) karajaiḥ 7) ex conj.; °buddhya (onzeker!) 8) onzeker; pra (of a) tma hs. 9) go niet geheel zeker. 10) karṣati 11) onzeker. 12) sic!

puṇas ca śrīrādhā purato vilokya |

kasyeyam padapaṅktir lalite saṁsarpato rabhasāt |

ānatatamālakuñjam kimiti na samlakṣyate purataḥ ||

lalitā |

5 priye | prāyaḥ ko 'py asmān ālokya latānilīno vartate |

śrīrādhā sūśaṅkam |

mandam mandam yāhi kuñje 'navadye

dhṛtvā siñjan-¹⁾ mekhalāsūtram ūrāt |

dr̥ṣṭim dattvā sarvato vīkṣamāṇaḥ²⁾

10 ko 'yam dhūrtāḥ saṁnilīno latāsu ||

lalitā tathaiva karoti |

śrīrādhā tāvat paricayam karoti |

yavakuliśadhvajanalinair anyair api rañjitā cibhaiḥ |

tasyeyam padapaṅktir yena hṛtaṁ me manaḥ kuñje ||

15 so 'yam khalu vanamālī militamilindāvaligahanāt

mām mocayan nitāntaṁ trasitakuraṅgim iva vyādhāt ||

no cet kasya padālī cittaṁ me cañcalaṁ kuryāt |

nollāsyati cakoraṁ dinakaradīptir hi nirgatā gagane ||

ectaścañcalaṁnāvalaḥ³⁾ ctāsām aviditavṛtāntānām yathoktaṁ⁴⁾ na

20 syāt tathā kartavyam |

iti manasi vicintya tūṣṇim tasthau |

saṁprāptā tāval latāntarāl lalitā |

ayi priye | ko 'pi navakiśoro vayasyena saha latāmālām....⁵⁾

cūnye latāntarītā gopā vatsamaṇḍalam ceti⁶⁾ | yo 'yam kiśoraḥ

25 sa tu nātīdūre vartate |

vāraṁ vāraṁ vīkṣaṇaṁ sānurāgaṁ

vallījāleṣv- indranīlābhīrāmāḥ |

dattvā dattvā te 'navadye 'navadyam

līlāsindhuṁ gāhamāno vibhāti ||

30 śrīrādhā bhayaḥ līlām nātayati | tathā hi |

taralavilocananalinaṁ paritāś cailai(h) samāvṛṇute |

matsyadvayam iva jāle khañjanayugalam ca pañjare capalam ||

śrīrādhā |

sakhyo na stheyam asmābhir atra |

33 ayam atigahananikuñjo dūre purato vyaṁ bālāḥ⁷⁾ |

madhyamgato dīneśaḥ pathiko nāgacchati prāyaḥ ||

aviditajanas tamāle saṁlīno vīkṣate tv asmān |

ko jānāti kṛśodari kasya manaḥ kīdr̥ṣaṁ bhavati ||

¹⁾ Zoo, met s, niet s. ²⁾ Dit masc. kan bij 't volgende genomen worden. ³⁾ sic. ⁴⁾ Of staat er yathalam? ⁵⁾ Een achttal akṣara's nagenoeg onleesbaar. ⁶⁾ ? ceti hi. ⁷⁾ valah.

lalitā |

priye |

cañcalakacalalitāsyō hāsyenottambhayan kāmam |
kāmayate bhavatīnām ; saṃlāpam vikṣitair jñātam ||

5 rādhā |

satyaṃ vada | nirṇiya samāgatāsi |

bho bho sakhyo yady ayam nandasūnuś

cūdāpīḍe kekipiccham dadhānaḥ |

gavyam bhavyam bhokṣyate sarvaṃ etat

10 satyaṃ satyaṃ pūjayālam ramāyāḥ ||

capalā |

rūtrau gopagrheṣu gokulapateḥ sūnūḥ priye sādaram

cauryāya prasabham prayāti subhage dadhnam udarakriyaḥ |

so 'yam naḥ katham adya — ō kuhare gavyapriyo mādhave

15 mugdho mokṣyati sānukūlavidhinā hy abhyarṇam abhyāgatam ||

candrāvalī |

samānītais tūrṇam vrajayuvatibhir dāmanicayaś

tadā mātṛā baddho yadi guṇagaṇānām nidhir ayam |

sutas tv ekaḥ pitroḥ sukṛtapariṇāmo 'hi caramaḥ

20 pratham dhatte dāmo- dara iti nijair dorbhir uditam ||

śrīrādhā |

yātu na kāpi ¹⁾ kadācil locanapanthānam asya dhūrtasya |gavyam harata ²⁾ purastān no cet prasabham ³⁾ mano ³⁾ harati ³⁾ ||

madhumāṅgalaḥ |

25 śrūyate svūminn ātmanaḥ kīrtiḥ | bhavadbhītyā palāyitum ⁴⁾
icchanti |

etās tamarasūyatāmaladrśaḥ saṃdhāya bhāṇḍāni vaḥ

śaṅkātaṅkitacetaso nijaśirassv atyantakhinnāruvā ⁵⁾ |

dhāvam dhāvam amandapādanivahaiḥ kurvanti kuñjāntaram

30 bālāḥ paṅkilam alpakaḥ palatikā- niryātapuṣpāmbubhiḥ ||

kṛṣṇaḥ |

sakhe | tadā vāyam api saṃmukhībhavāmaḥ |

sūcakaḥ sāmājikaṃ prati ⁶⁾ |haste vaṃśīm udvahann ⁷⁾ aṃśadeśe ⁷⁾

35 vetraṃ netraṃ lālayan śrotrasīmni |

gaṇḍe 'nalpe maṇḍayan kuṇḍalābhyām

kāntaḥ kṛṣṇaḥ kuñjato nirjagāma ||

¹⁾ kopi ²⁾ Conj.; harati h. ³⁾ Onzeker, prasabhamano herati ⁴⁾ palayitum
⁵⁾ ? khitaruvā h. ⁶⁾ pūti ⁷⁾ udvahantamsadeśe

agrato gatvā |

aye madhumaṅgala subāho toka pratoka jayanta vijaya praharsan
vasantaka gopālaka rantideva madana purato nivāryatām | asmān
vañcayitvā gacchati vrajasundarīnivahā |

5 sarve svasvasthūnaviśeṣād aṇum ¹⁾ utthāya |

sthīyatām sthīyatām na gantavyam na gantavyam iti |

naṇdanandanamukhendusāsanaḍ

indramaulitapaṭhalālītāt |

drāk padaṃ na purato nidhīyatām

10

saṃnideśakarāṇaṃ ²⁾ vidhīyatām ||

sarvāḥ netrāṇi parāvṛtya |

ayi māfaḥ katham idam apūrvam praśūsanam ³⁾ |

indrādiṣu niyojya niyogam idam abalāsu vidhīyate ||

tathā hi |

15

nāśinākaṃ rājarāṅgadurmadabhaṭā-

no śailāgranibaddhakūṭabhavanā-

no rātrau paraveśmagā na ca vayan

kasmād eva nideśavākyaṛacauā

nikaṃ na durgāṭavī

yāmā na paṇyakriyāḥ |

kṣetrāpahārodyatāḥ

bālāsu visphūrjati ||

madhumaṅgalaḥ |

20

rūpāveśa ⁴⁾ durantavīranivahā ⁵⁾

mānottuṅganagendrabaddhabhavanā-

yūyam yat paracittaveśmani ratā

tasmād eva bhavadvidhāsu nitarāṃ

audāsyam evāṭavī

yāmāparam yōṣitām |

mānāpahāṛakṣamās

nyāyyo nideśo hareḥ ||

lalitā |

25

kasya nideśaḥ kīdrśaś ca |

madhumaṅgalaḥ |

iha khalu sakalakalikaluṣavidalanasamuditayaśovītānasamśobhitadin-

maṇḍalakhaṇḍitākhaṇḍalavai bhavasyāganyapunyaṇyasaṃgrhītagī-

taśilaviśvalīlakelidattacittavittasya samastaballavavanditapadapallava-

30

vrajaparivṛdhasya nandamahūrājasya nideśāt pratighaṭṭa- ⁶⁾ niveśita-

bhaṭacakracūḍāmaner mahārājakumārasyāyam ghaṭṭas ⁷⁾ tenātra

vayam niyojitāḥ vikretum dadhi gopikā yadi pathā niryānti vāyanti

vā pādanyāsavighaṭṭanair ⁸⁾ vasumatīm saṃkṣobhayantyo hi naḥ |

etāś copavanasya pavanasya pallavacayaiḥ saṃmaṇḍayantyo nijam

35

gatvā rājakūlocito 'yam adhunā bhāgaḥ samānīyatām iti |

¹⁾ Of staat er danḍam? (danḍam utthāpya?) ²⁾ °kareṇ ³⁾ praśāmane ⁴⁾ corrupt.
⁵⁾ 'durata' ⁶⁾ pratighada- hs. ⁷⁾ ghaṭas ⁸⁾ °ghadanair; deze moeilijke passage is overigens juist zoo door mij gegeven als ze in het hs. staat.

viśākhā |

apūrvō 'yaṃ rājaśabdah karṇam āviśati | tathā hi |

pākaśāsanāsamānaśāsano

(go)kuleṣu vṛṣabhānur īribhaḥ ¹⁾ |

5 rājaśabdakalitāṃ navābhidhām

ātmanah prathayati priye hitaḥ ²⁾ ||

anyā ca |

jīvati kaṃsanareṣe saṃprati vaṃṣe hi bhojānām |

rājeti śabdārājis tālīntarumastakeṣeḥ ³⁾ ||

10 campakālatā |

latāmūle tthitvā yadi nṛpatisaṃjñāṃ prakurute

pralubdhō viśrabdhair naṭa iva (na)reṣaḥ prabhavati

bako gatvā padmā- karapulīnabhūmau pulakito

gataḥ kiṃ vā tāvad rucikaramarāḷasya padavīm ||

15 madhumāṅgalaḥ |

bho bho vayasyā iyaṃ atidhr̥ṣṭā ⁴⁾ kiṃ pralapati |

citraṃ yena bakī nipītagaralā- bhītā ⁵⁾ padam ⁵⁾ śāśvatam

bhītā gokulaballavī praśamitā varṣāvamar̥ṣāt punaḥ ⁶⁾ |

bhinnā cañcupuṭī paṭīva kapaṭī sarpo ⁷⁾ nirasto madāt

20 satyaṃ tasya na śobhate narapater hīnā padopasthitā ||

jayantaḥ |

madhumāṅgalaḥ | kim etāḥ prajalpanti |

hastād ācchidya matta- dviradagatiraṇat- kiṃkiṇīnām amūṣām

jalpantīnām duruktam dadhi madhuram idaṃ kaṅkanakvṇamugdhāt |

25 pepīyantāṃ samantād upagutam anṛtam bhāgyato 'raṇyabhūmau

ko 'yaṃ kaṃso nṛsaṃso bhavati mama puro muṣṭipīṣṭāṃsadeśaḥ ||

madhumāṅgalaḥ |

aye jayantaḥ | yadi saralatayā ditsanti ⁸⁾ tarhi krauryeṇa kim |

tathā hi |

30 śākhābhīḥ phallitābhīr ānatataru- śreṇī purovartinām

pānthānām nirupadravaiva sukhayanty āvanditā sarvataḥ |

atyuttuṅgasikhāgraguptaphalakā prāyo janair bhujiyate

grāvāghātaviśīrṇaparnavibhavā khinnātikhedam gataiḥ ||

1) Of te lezen: °bhanurīribhaḥ. Is īribha missch. nom. pr.? 2) Of priyehitaḥ?
3) Bedorven (zie ook 't metrum) en onbegrijpelijk. 4) °dhuṣṭā 5) °bhūtāpāṇḍa (overigens is te splitsen: °garalā abhūtā (van i + abhi). 6) Doelt blijkbaar op de redding van Rādha; °mar̥ṣāt hangt dan af van bhītā 7) sarpa 8) ditsanti

madhumaṅgalaḥ śrīrādhām prati |

karṇāntabhrāntanetre sumukhi kacalatā- krāntavaktrāravinde
nūnaṃ gopālagosṭhī- layanajalaruha- śreṇinīrājītāṅgh(r)eḥ |
dānaṃ bho dehi vṛndā- vanaruci(ta)latā- kuñjalīlāpriyasya
6 rājño nāndasya sūnoḥ pathi pathikajanā- niṣṭayidhvaṇṣakasya ||

hariṇākṣī |

nando bhavatu nareṣo vanditapādo 'stu gopajātīnām |
yo 'yaṃ ghaṭṭaniviṣṭaḥ ¹⁾ satanuḥ saṃjīvito ²⁾ dadhnā ||

sumukhī |

10 re re maṅgala rājasūnuracitaṃ nūnaṃ samākarnyatām
gopibhiḥ parinartito nijagrhe dadhnā ³⁾ ciraṃ stobhitaḥ |
no tṛptiṃ samavekṣya tena sadane cauryāya naḥ saṃgataḥ
sadyaḥ saiva vaśīkṛto rasanayā dānāya sajjibhavad ⁴⁾ ||

lalitā- |

15 bhavatu tadā |
haste pustakam ākalayya karayor darbha(m)s tathā vāriṇi
snātvā puṇḍram atho vidhāya mukhataḥ śāntiṃ paṭhan bhūyasīm |
eṣā tvām upavitinaṃ vrajapater bhānoḥ sutā sādaram
dānāyābhavayati prayāhi yamunā- kule yadā te manaḥ |

20 śrīkṛṣṇaḥ |

madhumaṅgala | kasyā iyaṃ saḥacarī sanuttarayati |

madhumaṅgalaḥ |

svāmin nirṇiyate |

kāsti ⁵⁾ na paśyasi candrakamaulir iyaṃ vṛṣabhānusutā rāmaṇīyā |
25 raṃyaguṇālayamañjulahāsavibhūṣitavaktrapuṭī kaṃaṇīyā |
atra kuto vanadaivatapūjanakāmanayā ⁶⁾ sakhibhir namaṇīyā |
tat kimiti pratikulavidhiprahitā vikṛtir natibhiḥ śamaṇīyā ||

kṛṣṇaḥ pura upasṛtya |

na gantuṃ deyam |

30 vāraṃ vāraṃ ihopayāti saritaḥ kule latāmaṇḍale
cauryenaiva sakhibjanair mama hitā mallīdalaiḥ śeṣitā |
vijñātaṃ hi mayādhunaiva dalitā prāyo 'nayā vallarī
yaccintākulitasya me jayanato ⁷⁾ nidraiva dūraṃ gatā ||

jayantaḥ |

35 mamāpi pratikulakārī sakhiṣamūho ⁸⁾ viśeṣato nigrhyatām | tathā hi |

¹⁾ Ex conj.; *ghadani°* ²⁾ *sajji°* ³⁾ Laatste akṣara onzeker. ⁴⁾ sic, l. °bhavan?

⁵⁾ *kasi* ⁶⁾ °pajaja° ⁷⁾ sic. ⁸⁾ *sakhiṣamamaho*

prātaḥ prātaḥ prasannā- uana¹⁾ tava¹⁾ caraṇā- mbhojasamsthāpanāya
 kuñjo guñjanmilindah²⁾ pratidivasam aho tanyate doṣahinaḥ |
 tāvat tanvī sakhībhir vikasitanalinī- dhūlibhiḥ keligehāny-
 ātanvānā parokṣaṁ tad apanayanataḥ khinnagātro 'ham āsam |

5 śrīrādhā |

bho bho nandakiśora nocitam idam vākyaṁ kalaṅkāspadam
 mallīyaṁ na tavaiva puṇyabharataḥ kūle vikāsaṁ gatā |
 bhaṅgair³⁾ aṅkagatair³⁾ anekapathikair³⁾ samsevyate sarvadā
 satro 'yaṁ paramesvarasya sutarāṁ surve janū bhāginaḥ ||

10 api ca |

dodhūyate pavanapaṅktibhir uddhātābhiḥ
 sūraṅgaśāvanivahair³⁾ paribhujyate 'pi |
 pepīyate madhukarair³⁾ alakāntareṣu
 kāntābhir eva saphalīkriyate lateyaṁ ||

15 na hi⁴⁾ kadāpi mayā kamaṇīyasakhībhir amandanahi kaliteyaṁ |
 nāpi tu dṛṣṭipatham gamito 'si kadāpi latākusumākuliteyaṁ ||
 khidyati maddhṛdayaṁ mṛdubhāsamṛṣāvacanair³⁾ kva matir militeyaṁ
 doṣabhareṇa niścaya⁵⁾ mām anusāsaya yatra ruciś caliteyaṁ ||

kr̥ṣṇaḥ |

20 jalpasi⁶⁾ kiṁ tarale na grhe mama yena mṛṣāvacanāṁ racanīyaṁ
 doṣabharo bhavatiṣu na sundari mām anudhā(va)ti kiṁ kathanīyaṁ
 nandanṛpsya mahī sakalā sakalaṁ vasujātam idam ramanīyaṁ |
 yena kṛtaṁ subhage paribarhya⁷⁾ samam nanu gopakulaṁ namanīyaṁ

śrīrādhā |

25 sakhi⁸⁾ |

jānāmy aham nalināsundara tātagehe
 yad bhujyate niśi niśakaragaurahāsa |
 mātṛā dhr̥to dadhikṛte vrajasundarībhiḥ
 sammocito natisatair³⁾ viditam jāneṣu ||

30 kr̥ṣṇaḥ |

ko mām vimocayati kena dhr̥to bhavāmi
 nānto na madhyam iti mānini veditavyam |
 sammoṇanāya yamalārjunayor idānīm
 ātinā mayaiva kṛpayā pariyantrito⁹⁾ 'sti ||

¹⁾ °nānānātava ²⁾ gujan° ³⁾ sic (bhūṅgai rakha°?) ⁴⁾ L. nāki? (metri causa?)

⁵⁾ Dus niet niḥśeṣayati luidt het compositum. ⁶⁾ jalpasi ⁷⁾ Niet geheel zeker.

⁸⁾ sakhi ⁹⁾ pariyanvito

vasantaka(h) |

iyam aticapalā taruṇī   nīlapatīmaṇḍitā gaurī |
 vādhādakṣiṇabhāge   nāmnā candrāvalī bhāti ||
 sadyo hr̥dyam apūrvam   gavyam saṁdhāya bhājane prāptā |
 5 ratyā natya bhītyā   neyam mūlyena cauryād vā ||

• candrāvalī |

ko 'tibalo vṛṣabhānujanādhipasāsanaatigmahutāśanato yaḥ |
 dharmapatham parihṛtya sureṣu nareṣu itareṣu jano na nato yaḥ ||
 ittham aveksya nato na jano hi nato vibudhair nanu so 'yam ato yaḥ
 10 durlabham etad alaṁ madhuraṁ dadhi tasya sadā namate nirato yaḥ
 yadi mūlyena natyā vā gr̥hṇāsi ced gr̥hṇa |

kṛṣṇaḥ |

candrāvalī | kim asya mūlyam |

candrāvalī |

15 dātum na śakyate bhavatām ¹⁾ | dūrata eva sthīyatām |

kṛṣṇaḥ |

bhavatu | ucyatām tāvat | sāmānyam bhaviṣyati ced grāhyam no
 ced anyato gatvā vikrīṇita †

candrāvalī sahāsam |

20 yāvatyaḥ pitṛgāvo   bhūṣaṇavāsanaḥ vṛtā gopaiḥ ²⁾ |
 tāvan mūlyam dadhno   bhavati rucis te yadā manasaḥ ||

kṛṣṇaḥ |

priye candrāvalī | mātṛmyam ucyatām asya dadhnaḥ |

candrāvalī |

25 nandātmaḥ | na jānāsy asya mātṛmyam | paśya paśya |
 yasyādanakṛtapuṣṭe   adharapute vamsikāmodāt ³⁾ |
 nirgatapavanasikhāyām   anātad govardhano madhupa ⁴⁾ ||

api ca |

nītam yan navanītam   vadanapute saśave bhavataḥ |
 30 kāle mukhapraṇālī   śīśirāmṇālīva saṁjātā ||

anyac ca |

kālinditaruśuśkakotaranatū- ⁵⁾   jīvālāvalīm ⁵⁾ udbhaṭa
 prāleyānīlabhītibhaṅguramano-   gopījanair vikṣitah |
 niḥśaṅkam jalajātālocanasudhā-   dhārām ivādad bhavāms ⁶⁾
 35 tan no yan ⁷⁾ navanītabhojanakṛte   mātṛmyam ujṛmbhate |

kṛṣṇaḥ |

kasmād evam mātṛmyam iti |

1) bhavata   2) ex. conj.; gopyaḥ hs.   3) ex. conj.; mokat hs.   4) madhupaḥ

5) l. misschien: °naṭajjva   6) bhavāms   7) l. 'yaṁ?

niruttarāḥ sarvās tasthuh |

tatra sudāmā nāma gopakumāro 'vadat |

svāmin | kiṃ prcchasi | nedam gopībhir uttarayitum śakyam |

kṛṣṇaḥ |

5 kuto vayasya |

sudāmā |

asti kim api nigūḍhabhījam |

kṛṣṇaḥ |

kathayatu bhavān |

10 śrīdāmā karṇamūle |

trayyantoditaśuddhabuddhaparamū- nandābdbhisaṁsthānṛtaṁ

niḥsīmaṁ nirupadravaṁ¹⁾ nirupamaṁ svātmānubhūtaṁ sukham

nikṣiptaṁ karuṇākulena bhavatā jīvānubhūtyai punar

goloke surabhiṣu muktajanatā- nityābhigamyaṁ param ||

15 tad bhūyo bhavabhītibhaṅgurajanā-²⁾ nāsvādanāya tvayā

līlāviṣṭkr̥tavigraheṇa surabhī- vargo bhyamatrāgataḥ |

etās tamarasābhirāmavadanū jñānādayaḥ śaktayas

tāsāṁ hastagutaṁ tad evaṁ amṛtaṁ natyādibhiḥ prāpyate ||

nedam prākṛtaṁ atra me cakatano līleyam aprākṛtā

20 mātātmyaṁ payaso ghṛtasya bhagavan dadhno 'pi bhūmeḥ punaḥ

netraprānta ihāsti deva sakalaṁ vaikuṇṭhalīlāmṛtaṁ³⁾

dhanyāḥ ke 'pi pibanti ye tu saralī- bhūtā manovṛttayaḥ⁴⁾ ||

kṛṣṇaḥ | netrayor vihasya |

vayasya | sadya eva bhāṇḍabhaṅgaḥ kṛtaḥ | priye candrāvali |

25 vicārya mūlyaṁ vaktavyaṁ yadi vikretukāmāsi⁵⁾ |

candrāvalī |

grahitā ced asi satyaṁ vadasi |

kṛṣṇaḥ |

brūhi brūhi |

30 (candrāvalī |)

tyakto nando

mandrahāsābhirāma

vṛddhā mātā

sāpi saṁsammocitā⁶⁾ |

kimcid anyat

tyajyatām iti vadasi cet |

tyakto bhrātā

sirapāṇis tavāyam

35 nānyad gavyaṁ⁷⁾ yady alam syād grhītā⁸⁾ ||

1) °drava 2) Zoo schijnt er te staan. 3) caikuṇḍa° 4) Omtrent de woordsplitsing in deze drie strophes ben ik hier en daar onzeker. 5) °kāmāsi 6) Corrupt! 7) ex conj., dāvyam hs. 8) grahitā (goed?). De maat is niet in orde; wellicht iets uitgevallen.

kr̥ṣṇaḥ |

na paṇanīyo vastukalāpo bahudbā yuṣmākam |

• anyat tyajyatām iti ced rājabhāga eva dīyatām iti ||

candrāvalī |

5 aye bāla vayan tyaktuṃ na śaktā smaḥ | iyaṃ asmākam svāminī
śrīrādhā tyaktuṃ netuṃ samarthā | śrūyatām karṇe |

iyam atiparamavadānyā mantraṃ te 'haṃ prayacchāmi |

śaraṇam gaccha caranayor dāsyati mūlaṃ ¹⁾ vinā sakalam ||

no cen mayā gatvā praṣṭavyā priyā |

10 rasiko yady asi dadhmaḥ śocasi kiṃ yāhi pādayor mūlam |
loko bhavati sa vidvān kurute yas ²⁾ tv ²⁾ ātmano ²⁾ 'bhīṣṭam ||

kr̥ṣṇaḥ |

yeṣāṃ dānuraso loke te necchanti pratikriyāṃ |

• nīradāḥ kim u vāñchanti ye prayacchanti jivanam ||

15 candrāvalī rādhāntikaṃ gatvā |

devi jalajātalocane 'yaṃ nandanandano mūlyena dadhi samā-
kāṅkṣati | kiṃ mūlyam asya |

śrīrādhā |

lalitāhūyatām |

20 sarvāḥ sametya sammantrayanti |

tatra lalitā karnākarnīkṛtya |

aho priye |

yā vṛndāvanamanjukuñjavalaye ramyādharasparśinī

niḥsaṅkam niśi no 'bhikarṣati mano vaṃśī madāghūṛṇitā |

25 seyaṃ samprati ³⁾ grhyatāṃ madhupater gavyaṃ puro nīyatām
dharmāḥ strīṣu niveśyatām mama vacaḥ sakhyo yadā rocatām ⁴⁾ ||

śrīrādhā |

lalite | nāyaṃ dāsyati | yady evaṃ syāt tadā tv aparāḥ kṛṣṇas
tvam eva syāḥ ⁵⁾ |

30 kāliyagaralavihīnā ⁶⁾ kṛṣṇā kṛṣṇena ⁷⁾ sambhūtā |

vaṃśīgaralavihīnaḥ kṛṣṇo lalite tvayā bhavatu ||

tataḥ parāvṛtya kṛṣṇāntikam upagatā lalitā candrāvalī ca |

ity āha candravadanī rādhā saubhāgyamanjarī tathyam |

vāñchasi ⁸⁾ ced rasanīyaṃ muralīm no dehi saptadhā bhinnām ||

35 kr̥ṣṇaḥ |

ākārayāmi dayite muralīnādena dūrato vatsān |

samstobhayāmi hrdayaṃ mātur dūre gato 'raṇye ||

¹⁾ I. malyam? ²⁾ °stvā° is niet geheel zeker. ³⁾ ex conj., samghati° ha. ⁴⁾ I. rocate? ⁵⁾ tvamevasya ⁶⁾ pr. m. kālīgarala° ⁷⁾ of kṛṣṇānā? ⁸⁾ vāñchati

api ca |

prāṇād adhikatareyam vanśī kalabhāṣiṇī nūnam |
bhavatīnām iva rādhā kṣaṇam api neṣe parityaktum ||

api ca |

5 dāsyāmi sundari munīśvaravṛndavandyam
ātmanam āsu kalahaṁsavadhūvirāve |
vaktrāravindamadhupānaparām anindyaṇ
vanśīm kadāpi karato na viyojayāmi ||

candrāvalī |

10 kṛṣṇas tvam asi taveyam muralī garalam mukhād vanati |
tām apaharati ¹⁾ sakhi me kriyate kiṁ te 'nayaṁ tv anayā ²⁾ ||
gacchati me samayo 'yam anindita bhānur asau śirasō vinivṛttaḥ |
mandirakandarataḥ paripaśyati devavaraḥ kṣudhayā parivṛttaḥ ||
samprati bālavadhūnikaraḥ parilolati pūjanato gatavṛttaḥ |
15 māvinayaṁ kuru paśya puro nicayo 'nnabhavo rasato 'pi nivṛttaḥ

sā vanitā bhavatīṣu mayā vinayopanatā na gatā sakhi tuṣṭā |
indumukhī vṛṣabhānusutā hi yayā tu bhaved vacanaiḥ paripuṣṭā |
rūpayutāpi sabbhā sakalā vikalā mama bhāti manorathaduṣṭā |
20 kiṁ sakalābhir iyaṁ kukalāpurato ³⁾ hi guror vinayena vighuṣṭā |

śrīrādhā lalitābhimukham |

praṣṭavyo 'yam nīlajīmūtagātras
tāmyaty evaṁ ⁴⁾ hetunā kena mugdhaḥ |
krīto mārgo mārgagā ⁵⁾ no ruṇaddhi
25 deyaṁ dattaṁ kiṁ punaḥ patrapūrvam ⁶⁾ ||

lalitā tathaiva lalitā vāṇyojjagāra ⁷⁾ |

re re bālamṛṇālakomalabhujā vyālolahārāvale
mārgam muñca ⁸⁾ na kañcavajvaya ⁹⁾ manāg vyāghūrṇayan locane
kiṁ kṛtvā ¹⁰⁾ vyaṁ atra kiṁ tu bhavatām vāsaḥ purātrābhavan-
30 nāyātāsti kadāpi kaṇaphalake dānākṣa — vyāhṛtiḥ ||

śrīdāmā |

garvakharvitamate lalite te
na sphuṭam vrajapateḥ sadane 'sya |
janmanā pratigrhaṁ bhavatīnām
35 dattam indrapadasaukhyam analpam ||

¹⁾ ? pr. m. *apaharasi*, verbeterd in *apaharasi* (?) ²⁾ ? *kiṁtenayamtvanaya* ³⁾ ? *yurato*
⁴⁾ *eva* ⁵⁾ pr. m. *mārgi*, sec. m. *mārgigān* ⁶⁾ *sic*, of *yatra pā* ⁷⁾ *sic*; beteekenis?
⁸⁾ ? *smuñja* *hs.* ⁹⁾ *sic*. ¹⁰⁾ Onzekeer.

śrīkṛṣṇaḥ |

* ayi rādhe mitahāse doṣam adoṣaṁ tu me deli |
dāsyāmi naivā caraṇaṁ purato dātum vinā dānam ||

śrīrādhā |

5 rāddhayaḥ diyate pātre saṁkrāntigrahaṇā(di)ṣu |
rājño deyaḥ karo dānam athavā grahadōṣahṛt ||
tatredānīm saṁkramaṇādyabhāvāt kathaṁ dānam dvitīyasyāpy
asaṁbhavena ¹⁾ | tathā hi |

viṣṇor nābhīsaroruhāt samabhavad vedhā vidhātum jagat
10 sṛṣṭvāgre manasū kumāramukhato devāsuraṁ mānavān |
pascād atra vicitya ²⁾ dharmavṛṣabhaṁ pādaiḥ caturbhir vyadhāt
tannāmnā tadanupravṛttam abhavat khyātaṁ purāṁ bhūtale ||
yato vṛṣa(bha)rūpasya dharmasya pravṛttir abhavat ato vedhasā
vṛṣabhānupuraṁ ³⁾ nirmāya govṛttibhyo dattaṁ | tad ārabhyāsmat-
15 pūrva-jānām evātra saṁsthiṭiḥ | saṁprati tu |

* gopālānvayamauliratnamatanu- ⁴⁾ khyātyāvanīmaṇḍano
nāmaḥ śrīvṛṣabhānugopānṛpater nākāṁvikṣṇāvaliḥ ⁵⁾ |
yasyāḥ lāndaniviṣṭagokulamaḥ godoharāvāpugā-
yurūpūritabhūrikarṇakuharo ⁶⁾ dhātā kṣaṇaṁ tiṣṭhati ||

20 ato 'yam asmākaṁ pitur evaitad bhūmaṇḍalam | katham asmatpra-
deśeṣu bhavadāgamanam dānāya |

na brūmaḥ ⁷⁾ śikhipicchacūḍa yamunā- ghatte ⁸⁾ karagrāhinaḥ
ke (yū)yaṁ paśubhis tṛṇāni (ba)huśaḥ saṁcarvayanto hi naḥ |
haṁho paśyata muktatātasadanā vṛttyāpi saṁhāpitā

25 dhrṣṭā vai paraveśṇagā api tathā nojjhanti dhṛṣṭyaṁ muhuḥ ||
api ca |

grāmas tv ekas tvatpituh śrūyate vai
nadyāḥ pūre gokulaṁ nāmato yaḥ |

tatrāyaṁ te śobhate rājaśabdah
30 sthānabhirāṣṭaḥ kiṁ nu datto vibhāti ||

api ca |

yāhi mukunda na me 'vinayaṁ kuru kiṁ janakasya yaśaḥ pari-
lumpasi |

naiva tathā jamaṇī tava bhāti kutaḥ kapaṭena ⁹⁾ vacaḥ pari-
sumphasi ||

35 yācaya tubhyaṁ ahaṁ pradade dadhi yady anavadyatayā na hi
tumphasi |

bho iyatī rasanā yadi te 'sti kathaṁ kamaṇīyagrhaṁ sukham
umbhasi ||

1) °bhavatu 2) vivṛtṭya 3) °juraṇ 4) sic (of °nāmanand) 5) Onzeker; nākāṁ-
(sec. m. rṇi of ṇi of ṇa?) vṛkṣṇā (of kṣṇi) valiḥ 6) Of para°, het geheel is dichter.
7) vūṣaḥ 8) ghaṭṭe 9) kapaṭena

madhumaṅgalaḥ |

carāṇanalinamūlān

nirgatā vāridhārā

surasarid iti loke

gīyate kalmaṣaghñī |

śirasi bhavati mālā

yā purārer murārīḥ

5 sa tu tava purato 'yaṁ

pātrabhūto 'nārāṇām ||

ataḥ |

dānaṁ dehi yatas tavānanavidhaṁ

parvādhunā vartate

śrīkṛṣṇānananīlārājīnivaha-¹⁾

cchāyā samākrāmāti |

paśyodagratayā latās tarugatā

nūnaṁ dvijebhyo madhu

10 srāvaṁ srāvaṁ abhīṣṭam utkaṭarasā

yacchanti sadbhūtaye ||

api ca |

yasya nābhinalinād vinīrgato

viśvasṛṣṭim akarod vidhiḥ svayaṁ |

so 'yaṁ ambujapalāśālocane

15 rocate nikhilagopamūrdhasu ||

na kvāpy atiriktā viśvasṛṣṭir asmāt |

lalitā |

āścaryam āścaryam | tathā hi |

nāsmākaṁ sadane rahasya api gataṁ

bhītyātisaṅgopitaṁ ²⁾

20 na tyaktaṁ kaṇaśo 'pi gopakagaṇair

bhuktaṁ chālācchadminā |

kva brūṣe³⁾ nanu pātratāsyā ca vidheḥ

kvotpattipadmaṁ punaḥ

kiṁ no vākyabhathena⁴⁾ te khalu mano

dānāya⁵⁾ saṁsṛjyate ||

madhumaṅgalaḥ |

na prāyo vaḥ karṇamūlam upagatāsyā mṛtsnākelīḥ | paśya paśya |

25 dīmbhair ambhasi rantum utpaladala-

śyāmaḥ kadācid gataḥ

kālindyāḥ kamanīyakuñcitakaco

mṛtsnām adānto hy adāt |

tac chrutvā janānī ninīya vadanaṁ

dṛṣtvāpaśāṅkā bharaṁ

brahmāṇḍaṁ tilapiṣṭapīṇḍaṁ iva yat-⁶⁾

tunḍe 'ravindaprabhe ||

ato nāsmād bhinnair jagat tajjanayitā cāyam |

30 śrīrādhā |

bhavatu | kim asmākaṁ sukhi |

pūjākṛtyaṁ

vartate bhūri devyā

mārgē ruddhā

nirdayair gopaputraiḥ |

tūrṇaṁ bhānur

vāruṇīm yāti nūnaṁ

35 dehacchāyā

pūdamūlaṁ jahāti ||

¹⁾ °nilakajī° (of °kañji°)

²⁾ bhītyāyatisaṅgo°

³⁾ vāṣe

⁴⁾ °haṭemu

⁵⁾ Onzeker,

er schijnt qhatāya te staan.

⁶⁾ L. tai-?

apārā kāpi |

*kruddhā me janani vai jīvitam adyānavadyāngi |
kālātikramadoṣān nūnam hartārunāpāngā ¹⁾ ||

ity uktvā gantum pravṛttā |

5 kṛṣṇaḥ kareṇa dhṛtvā |

kva gacchasi varānane 'dattvā vadanam āvṛtya |

sū covāca |

hāhā nandanareṇratātā kalahā mātā mamātīva hi
prāyo me janako 'pi kopagahano bhrātā vidhātāiva ²⁾ hi |
10 dūre tiṣṭha na mām sprśa sprhayasi preṣṭhaṃ yadi pre ~ tām
nāhaṃ tvatkarajakṣatena ³⁾ bhavitum gātreṣu śaktānyathā ||

viśākhā |

ādarse samavekṣyatām mukham idam kim te vidhātṛā kṛtām
no gavyāya bhavati yena viduṣām devātithinām kriyāḥ |
15 *yuṣmākaṃ tu kadambanimbavalali- kharjūrapilūphalāny
attum vakranatiṃ ⁴⁾ tatāna kuśalo vedhā ⁵⁾ tiraścām iva ||

evam capetām utthāya ⁶⁾ pravṛttāyā hāraṃ harir jagṛāha |

viduṣām ⁷⁾ hi yajanti lolamāle haviṣā mām adhidaivam adhvarāṇām
avatāritam ⁸⁾ atra ⁸⁾ divyalokād idam ātmocitam ⁹⁾ ātmano ⁹⁾ hitāya |
20 yad idam pratisadma sundarīnām bhavatinām amṛtam vilokyate |
tad idam vinayūni ¹⁰⁾ kaitavād vā paribhokṣye sakalam ¹¹⁾ balena vā |

viśākhā |

muñca mām capetām dāsyāmi | ravathacchalabalādikaṃ ¹²⁾ nāhaṃ
bibhemi |

25 kṛṣṇo mālām kurṣati |

sundarapāṇisuroje dehi capetām ¹³⁾ vinodāya |
kā ¹⁴⁾ tāmyati jalajaśrīr madhupavadhūṭipadanyāsaḥ ||

campakalatā |

aye viśāke 'yam atilobhī dadhmaḥ | capetām apy aṅgīkaroti |

30 śrīrādhā sahāsam |

bho bho nandakiśora muñca purato mārgaṃ prayāmo vayan
yātrāyai bhavataḥ karomi śapatham tātasya dhairyaṃ kuru |
asmābhiḥ saha gaccha bhānugaram yad rocate bhujiyatām
vatsāms ¹⁵⁾ cāraya no 'nayo na bhavitā ¹⁶⁾ dadhuo hi yady arthitā ||

35 nedam śakyaṃ te pitā me vṛttiṃ dāsyati na vā |

1) °pāṅgai 2) l. vidhātava? 3) tatvathā° 4) Of vakratatiṃ? 5) l. vedhās?

6) Moet datief van een subst. n. zijn („om een klap te geven“). 7) viduṣā 8) °tāritapatra

9) ātmocikābhāṭmano 10) vinayūni 11) sakala 12) ravaya° 13) capetīm 14) ke

15) vatsas 16) Veranderd in: bhavitā (?)

pitā te gopānām   adhipatir idamrūpam atulam ¹⁾
 balam te dordande   dalayati gayām bhīṭinivaham |
 glaho 'pi svalpo 'yaṃ   dadhighṛtapayomātram api te
 vinā tuṣṭer dhātur   milāti katham īdṛk parijanah ||

5 madhumaṅgalah |

dadhno lobhī na gopālo   bhāvalubdho varānane |
 dr̥ptānām ²⁾ darpasaṃhārī ³⁾ nah ⁴⁾ śruto nandanandanah
 tathā hi | bhāvalubdho yathā |

10 bhaktānugraha-kātarah saṃagamad   dhritvā padam śāsvatam
 vaikuṇṭham karirājarāvaracanā- ⁵⁾   saṃbaddhapādāmbujah
 vegadhvastapaṭo naṭatkakataṭo ⁶⁾   bhraśyatprasūnotkaro
 gr̥hogrāsyavidāraṇo 'sya ⁷⁾ vigalac-   cakrāṃśurājatkarah ||

darpaharatvaṃ yathā |

15 madoddhatadaśānana- ⁸⁾   prabalavaktrapaṅkticchada-
 kṣayopacitasāyako   vikāṣasindhubandhoddhataḥ |
 sahasrabhujakundalī-   dala(na)tigmadhūrūṃśubhṛt
 kuṭhārakathināṃsakah   sumukhi dṛśyatāṃ gopatiḥ ||

śrīrādhā satrāsaṃ ⁹⁾ lalitāṃ pariśvajati ¹⁰⁾ |

lalitā |

20 sakhi na bhetavyaṃ na bhetavyam | iyaṃ tv asya janmāntariyā
 līlā | idānīm tu |

25 mātṛā baddho   nartito gopikābhir
 bhīto bhīto   yācito yacchatīti |
 bālye bāle   pādūkādarsapīṭhāny
 uccaistalpaṃ   yusya kasyādhiśete ||

bhāva īśad api yatra viksyate
 tatra bhāmini hi bhāti mādhuvaḥ |
 nimnabhūmivalayānugūminī
 prāyaśo bhavati vārisaṃtatīḥ ||

30 śrīrādhā |

lalite | tadā sāhityaṃ vidhīyatām |

lalitā |

ucitaṃ ¹¹⁾ avindam ¹¹⁾ eva |

śrīrādhā |

35 tadāhūyatām bhadre |

1) atula 2) °tana 3) darpya° 4) na 5) °rasana 6) °kacanaṭo 7) Zoo de pr. m.;
 sec. m.: vidāraṇastho; doch ook 'sya is weinig bevredigend. 8) °oderata° of °odhṛta°
 9) mātṛasaṃ 10) °dyujati 11) Of is er bedoeld: ucitaṃ idam eva? hs. ucitāṃvinuṭam

lalitā tathaiva karoti |

idam atimadhuraṃ ¹⁾ gavāṃ murāre
dadhi nalinīdalubhājanam vidhehi |
drutam iha gamanam vidhāya nūnam
5 piba dayayābhiniṛikṣito 'nayaiva ||

krṣṇas tathā kartum upasasarpa | tathā hi |

jāthare ²⁾ muralīm niveśya hastāt kuṭilam kuntalajālam unnamayya ³⁾ |
putakam nalinīpalāsajā (tam) ⁴⁾ karakañjena vidhṛtya sangato 'bhūt

jayaṇtaḥ |

10 nocitam rājakumārasya cauryam | asmākam api dīyatām | kā vā
hānir ⁵⁾ bhavati gopakanyānām dadhivyaye |

krṣṇo lalitāntike |

ayam atidhṛṣṭo nigrhyatām yuvatibhiḥ |

lalitā |

15 jayaṇta | ihopagamyatām |

yastīm hitvā	durataḥ kṣālayitvā
vaktraṃ ⁶⁾ tūṇam	rajjuṇāśam nirasya
hastau baddhvā	mandamandanam prayāhi
rādhāpārśve	mādhavo nātra hetuḥ

20 (jayaṇtaḥ |)

snātāvagamyaṭe | kiṃ mukhaprakṣālanamātrena dadhilābhaḥ cet |
kuś ca krṣṇaḥ | śrīrādhāyā eva pādapadmopajīvy aham | tathā hi |
pitā vā mātā vā yuvatir api putro 'pi lalite
na loke preṣṭho me bhavati ca tathā daivatam api |
25 yathā prītyā pātre ⁷⁾ nirupamarasam bhakṣyanivahanam
prayacchaty alpaṃ vā sumukhi samaye yo 'tikaruṇaḥ ||

lalitā |

kuto vilambase |

jayaṇtaḥ plutim nāṭayati |

30 rādhā |

upaviśyatām | sakhyo dīyatām jayaṇtāya dadhi |
ekā ⁸⁾ culuke ⁸⁾ dadhidhārām prayacchati | chadmanā cāparā bhūru-
hasākhāyām śikhām budhnāti |

jayaṇtaḥ svagatam |

35 aho yady aham śikhām mocayitum hastam cālayāmi tadā hastād
dadhi gacchati | yadi śiraḥ karṣayāmi tadā śikhaiva gacchati |
ato yathāsthito dadhi pibāmi | tato yad bhāvi tad bhavatu |

¹⁾ madhura ²⁾ phāṇ onzeker. ³⁾ uttamayya ⁴⁾ palāsaja ⁵⁾ hātir ⁶⁾ varṣka

⁷⁾ pātrai ⁸⁾ ekārculake

prakāśam |

no me sandhyā vidheyā sumukhi munipate¹⁾ vālekasyeva²⁾ yena
kuryām śraddhām śikhāyām na ca mama bhavitā hānir asyā vyapāye |
māsād arvāk²⁾ tathaiṣā bhagavati bhavitā bhūyasī mūrdhadese
5 dadhno dhārāviyoge kṣaṇam api subhage vepate māhasam me ||

śrīrād hā |

bhavatu | pīyatām yathecchaṃ dadhi |

tadānyaikākhaṇḍam dadhidhārām prayacchati | aparā tadīyam eva
rajjum ādāya ha(sta)bandhanāyopasthitā |

10 jayantaḥ |

hastabandhanam api prāyaśaḥ kariṣyati | karotu nāma |

sukhaṃ duḥkhaṃ tūbhayam api dhātṛā śrīrasya nīrītam |

śrīrabādhdād api dadhikṣatīm kartum na śakto 'sui |

na sābhilāṣo gaṇayati kṣaṇam | tathā hi |

15

alitātir aravindagandhalubdhā

mukulamukhe 'py uṣitā dinātyaye |

pariharati na cetasāpi saṅgaṇ

kāmalavanasya bhiyā kadāpi hi ||

śrīrādhe | kim api kurvantu³⁾ nāmaitāḥ | nāham īṣad api dadhi

20

tyajāmi |

anucitam idaṃ bhavatyā viśvāsenāgatasyādyā |

samupekṣaṇam mamaiṣā prakṛtir naivātipuṇyā nāma ||

śrīrād hā |

bālyād yena saṃrakṣitaḥ saṃprati dadhilobbhena taṃ vihāya mām

25

upagato 'dhunā mām kim upakariṣyati |

jayantaḥ |

hā kṣaṇam | ubhayabhrāṣṭo jāto 'ham | bhavatu | kṣaṇam upātṭaye⁴⁾

tāvat | svāminn adyaisa jayanto viśamāvasthāṃ gato vartate |

30

śākhābaddhaśikho janopahasito nagnikṛtāḥ sarvato

rajjvā baddhakaro vimuktakavarāḥ sikto hi dadhnaḥ kaṇaiḥ |

daṇḍāghātānitamba — vikalo yaḥ prūk tvayā⁵⁾ lālitaḥ

svāminn adya jayanta eṣa viśamā- vāsthām gato vartate ||

kṛṣṇaḥ |

jayanta | kim aparāddhaṃ tvayā gopījanānām |

35

jayantaḥ |

na kim api svāmin | vṛthā baddho 'smi |

¹⁾ sic; wordsplitting en beteekenis? (munipater hale kasyeva?) ²⁾ arghak of ardyak

³⁾ kurvantu (niet kurvantu). ⁴⁾ Niet zeker: upātṭaye ha. ⁵⁾ tayā

kṛṣṇaḥ |

śrīrādhāsaranam yāhi |

jayaṇtaḥ |

ko 'nyaḥ karoti vayasya | śrutam na bhavatā |

5 (kṛṣṇaḥ |)

• bhāṇa kim |

(jayaṇtaḥ |)

śrūyatām śrūyatām vayasya |

garalām vamatī vyālī janaikapṛāṇanāśanam |

10 vyālikavalitam kṣetram kodravāṇām viśāyate ||

ataḥ sarvā asyāḥ 1) sukhyāḥ samprati viśavāhinyāḥ santi |

abhāgyena matir jātā mama pādam vimucyate |

prayāto dadhi sambhoktuṃ gopakanyāviśāmbudhau ||

evam kṛḍaty 2) ākāśe |

15 bho bho gopātmajāḥ | vatsās tāvat sīmānam ullaughya kva gatā.

iti na jñāyante | tathā hi |

graiveyodagraghaṇṭā- 3) dhvanir 3) api bhagavann eti kṛṇātithitvaṃ

pādanyūsothlupistā- takavimalarajo vyānase nābhrajālam |

dūrād evāvaloke 4) na 4) curati tatini nīrakallolamālā

20 nauvairuṇāgradūrvā 5) kva 6) nu khalu surabhī- sāvanīḥ — — — ||

kṛṣṇaḥ sāsāṅkam |

aho drśyatām | kaṃsuprahitā rakṣoganaḥ prāyaś caranti vipi-

nāntareṣu | yathā naivoparodham kuryus tathā vidheyam |

iti sambhrāntā vatsān 7) pūlayitum pravṛttāḥ |

25 kṛṣṇaḥ śrīrādhām prati |

cintāmaṇiphalake me sundari haimī tanuḥ kāpi |

jātatinī 8) gatā nitānta 9) premṇā samropitā hy antaḥ ||

api ca |

asmin dadhini manoḥjā smarasi tākṣodanikṣepāt |

30 jātā kāpi śikharinī nayane na vismarati 10) ||

vayam tu vatsānveṣaṇya gacchāmo | bhavatiḥhir api devīyātrām

nirvartya yathāsukham asmin pradese viśrabhyāgamyatām |

iti nīsamya

1) svāśyaś (?) 2) kṛḍati | ; moet wel als loc. abs. beschouwd worden. 3) sic; steekt er adhvaniḥ in, gelijkwaardig met na dhvaniḥ ? 4) Of °lokena, te verbinden ?

5) Bedorven. 6) ? Hs. naar 't schijnt kr 7) vatsaryāḥ 8) sic. 9) L. °tanī ?

10) Corrupt ? metrum ?

śrīrādhā tu |

saṁjātāsrūvilocanotpaladalā   saṁśoṣayanti muhuḥ °
 śvāsenādharapallavaṁ mṛdutanau   romāñcam ātanvatī |
 pāṇau pāṇisaroruhāṁ pidadhātī   saṅkābharaṁ bibhratī •
 5   rādhā heimalateva kūṇṭavirahe   paryākulā ¹⁾ vikṣyate ||

śrīrādhā |

deviyātrātpraleṇa ²⁾   kṣaṇasukhadā ³⁾ bhavad-   vikṣaṇāyopayātā °
 saṁvikṣya tvāṁ kadācin   nījabhavanapuro-   vartikuñjāntarāle |
 citte ⁴⁾ jātānurāgā   tadavadhi bhavataḥ   saṅgamaṁ prārthayanti ⁵⁾
 10   daivād āsādyā sadyaḥ   prabhavati ca kathāṁ   tadviyogaprasaṅgaḥ ⁶⁾ ||
 virahaparyākulāḥ kṛṣṇāḥ   priyāmaṇibandhe   mallimālāṁ ⁷⁾ nibadhya
 sākhāvalumbitasārikāpāñjarāṁ   vismṛtya niṣkrānto   vatsānveṣaṇāya |

| iti niṣkrāntaḥ surve gopāḥ |

|| dvitīyo 'ūkaḥ ⁸⁾ ||

15

| tataḥ prastāvanā |
 kṛṣṇavirahāviṣṭo gopīnivahaḥ | sa ca yathā |
 mukhavigalitakeśapūṣubandhaḥ
 skhalitapātāvagatorugūtrasobhaḥ |
 śīthilitapadapūddhatiprajulpaḥ
 20   prasurati matta ivāṅganāsamūḥaḥ ||

tatra śrīrādhā virahamudrāṁ nāṭayati |
 pratidiśam atilohitākṣipakṣmapātun
 saghanalatāvivareṣu vaktrabimbam |
 kulayati ca punaḥ punas trapābharārtā
 25   vadati na maunam upeyūṣī sakhibhyaḥ ||

api ca |

lajjāśīlā ⁹⁾   locane kuñcayanti
 bibhrūṇeṣat   pāṇḍimānaṁ kapole |
 bhūyo bhūyo   sāṅkurībhūtagātraṁ
 30   saṁvṛṇvānā   vūsasū sarvataḥ sū ||
 kadā ¹⁰⁾ sakhyutsaṅge   nipatati niśāntenduvadānā
 vahanānti svedāmbhaḥ-   kaṇaviralatārāvalim abhūt |
 vivṛṇvānā kheda-   jvarajanitabādhān api tanau
 na saṁjulphe śaktā   varitūn abhidhānaṁ madhupateḥ ||

¹⁾ ex conj.; *kanyākūlya* hs. ²⁾ sic, doch *tpa* is sec. m. veranderd in iets onleesbaars.

³⁾ *kṣaṇamukhada* ⁴⁾ *cinte* ⁵⁾ *°yanāṁ* ⁶⁾ *L. tadviyoga°* ? ⁷⁾ *mallimālāṁ*

⁸⁾ *dvitīyo 'ūkaḥ samāptim aṅgāt* ⁹⁾ *Zoo gissender wijze aangevuld, het hs. heeft slechts lujja* ¹⁰⁾ *L. tadā* ?

lalitā mukhakamalam vāsasā samproñchya viśīrṇalakajālam apasārya |

gātram te priyasakhi mādhavīnikuñje
kālindī- jalaruhamārutāvalīdhe |
samtaptam bhṛsam abhiviṣyate kim etan
5 naidāgham jalam iva palvalasya nūnam ||

campakalatā |

lalite | jāne 'ham priyāyā vedanāhetum | tathā hi |
iyam atimrdvī latikā gopavacobhir vikampitā prāyaḥ |
tenaivaṇ taralākṣī sūkṣī ceto hi me brūte ¹⁾ ||

10 viśākhā |

śrūyatāṃ śrūyatāṃ campakamālā |
devyā yātrā vikṣatā gopaputair
yām uddiśyo- pūgateha pradeśe |
tenaivaivaṇ candrabimbābhirāmā
15 klāmaty eṣā prānato 'pi priyā me ||

ato nātidūre vṛndāsadanam asyā riṣṭaprasamanāya gatvā pūjanam
vidhiyatām iti |

lalitā |

satyam uktam viśākhe | iyaṇ tu padamātram api latābhavanād
20 guntum na śaknoti | katham devyā grhaṇ gamiṣyati |
tuhinamahīva mayūkhair bhānoḥ prasvinnatām eti |
nūnam saghananikuñje nalinīdalavijitā tanvī ||

ato bhavatībhir devī vijñāpanīyā | ahaṇ tu yāvad iyaṇ nivṛttavi-
klavā bhaviṣyati tāvad ihaiva bhavatīnām āgamanam pratikṣamāṇā
25 samayaṃ paripālāyīṣāmi |

sarvāḥ parasparam |

aho iyaṇ tu svarūpalāvanyenānukūlayiṣyati śrīkrṣṇam | nāsyāḥ
sādhanapekṣā |

kvāyam tamarasābhirāmanayano naḥ kekipicchacchaṭā-
30 pīdāpīditamanmatho ²⁾ vidhumukhaḥ punyair aganyair vinā |
sakhyāḥ pāṇisarojasamputālasad- vamsīninādāmṛta-
stabdhībhūtakuraṅgavāmanayanā- netrāravindārcitaḥ ||

kāpi |

durlabham idaṃ murārera nirupamabimbādharāṃ tanvī |
35 sulabho vipinalatāyām kusumāyudhasāyakāghātaḥ ||

aparā |

gaechāmo yatra vaṁśī- kalitamukhavidhu- sīnerasam̐dohadhārā-
 saṁpātadhvastaviṣvag-¹⁾ viṣamaśarasamud- bhūtasam̐tāpalābhah |
 sakhyo niḥśaṅkam aṅka- sthalarasataṭinī- lolakallolabhāḥ |
 5 ete gopālābālā vayam iva nīratāḥ kim kariṣyanti nūnam ||

aparā |

sakhyo yadi vanamāly asmāsu kroḍikṛtāhr̥dayaś²⁾ cet sarvaṁ
 saṁbhavati | tathā hi |

niḥśaṅkam kamalavaneṣu gandhalubdhā
 10 gacchanti bhramarakulāṅganāḥ samantāt |
 saṁdigdhā dadhati padāni gaṇḍamūle
 sāśaṅkam madagajukarmatālabhītyā ||

aparā |

sakhyah | bhītiṁ bhajantyo 'pi padārpaṇaṁ kurvanty eva |

15 tatrānyā |

saṁprati devīpādavandanam kṛtvāśiṣam gr̥hītvā paścād anveṣayāma
 iti parikrāmati | padāntare gatvā socchvāsam |

kathinā purajanavasatir vivarānveśi jano yatra |
 vivarīkṛtaṁ mano naḥ kṛṣṇāpāṅgena tīkṣṇena ||
 20 kim kurmo vrajadevyo no vasatir naiva goṣṭhe 'smin |
 yat praviṣati gr̥hakṛtye tac cittam³⁾ kṛṣṇam abhyeti ||

anyo vāca |

nāham sakhyo gopikā durvacobhiḥ
 25 śaktā roddhum cittavṛttiṁ³⁾ murāreḥ |
 īṣac chalyaṁ bād hate pādāmūle
 vaṁśīnūdai romarandhreṣu viddhā⁴⁾ ||

aparā |

kuśalam tadānavadye yadi naḥ kṛṣṇānukūlyam syāt |
 paṅkajadalendhanedde no ced vahnau tanuṁ juhumah ||

30 anyādhīrā kāpi |

yāsyāmaḥ sakhi nandasadmasavidhe sāyam pibāmo gavām
 vṛnde lo(cana)cañcarīkanivahair⁵⁾ vaktrāravindāsavam |
 saṁkīrṇavrajavīthinirgamavidhau vakṣaḥsthalāpīdanā-
 nundād eva viyogaduḥkhasaritaḥ pāram vrajāmo vayam ||

1) °viṣvak
 suppleerē.

2) l. kroḍhī?

3) cintam (cinta)

4) vidva

5) cana door mī ge-

apārā |

gāyantam sumukhi kadāravindahastam
 āpinā- yatabhujadaṇḍamugdhasobham |
 • sollāsam mayi kṛtanetrapadmapātām ¹⁾
 5 loke 'ham ²⁾ kam ³⁾ api kiśoram añjanobham ⁴⁾ ||

aparā |

adharamadhuraśidhusindbulubdhām
 smitavidhudīdhitinirjitorutāpam ⁵⁾ |
 sakhi katham adhunā mano madīyaṇi
 10 nipatati kṣullakavīthikājaleṣu ⁶⁾ ||

anyā |

yady eśānaladhārayāmaratūtā- vallī divā me manah
 praptā ⁷⁾ yā ⁷⁾ bhavatiṣu reṇupātalaṛ ādhumitā dhakṣyati |
 jāne 'ham niśi śītarasnikiraṇa- vyālīdhadikprāṅgaṇe ⁸⁾
 • vyādhūtāyutakairavūnilasarniḥ kiṁ me tanuḥ sthāsyati ||

aparā kiṁśukān ālokyāha |

aho vṛndāvyāṇi punar api sakhe kaṣṭam adhunā
 gaṇe dūre kṛṣṇo ⁹⁾ 'pi vanadalāmālām ¹⁰⁾ api tu yaḥ |
 samantād udvṛttā ¹¹⁾ kavalayati nūnaṁ vrajavadhū-
 20 inanovṛttim bhūyo viśamadavadāvanalatatiḥ ||

anyā kokilaravam ākarnya |

re re kokila duṣṭaniṣthuravacaḥ kīlaḥ samālokyatām
 prāyo no hṛdayaṇi vilokaya punaḥ padmaprabālopamam |
 prāg īṣac chikhi(ma)ṇḍamaṇḍitasiro ¹²⁾ vaṇṣiniṇādāṅkura
 25 praklinnaṁ tvam ihecchasi prāṇayinī ¹³⁾ prāṇātyayam prāyaśaḥ ||
 evaṁ virahabādhām nāṭayantyāḥ pratinivṛttā gopakanyāḥ |

lalitā rādhām prati |

ākarnāntair ¹⁴⁾ locanaiḥ ¹⁴⁾ kiṁ vilole
 bhūyo bhūyo vīkṣase me 'ṅkadeśāt |
 30 madhye madhye karṇam uttamaṣyanti ¹⁵⁾
 cittasthevā- ¹⁶⁾ bhāsi ¹⁷⁾ bhūyaḥ kṣaṇena |

api ca |

hāhā rādhe vepate me 'ntaraṅgam
 dr̥ṣṭvā khinnaṁ cāruvaktrāravindam |
 35 bhītim hitvā gīyatām ādhimūlam
 mūlam bāle matsukhasya tvam eva ||

¹⁾ °netrapadma°²⁾ 'ha (= pāṣyāmy aham)³⁾ l. tam?⁴⁾ añjanobham⁵⁾ °rutāyam⁶⁾ Onzekeer; ook 't metrum niet in orde; °kājaleṣu⁷⁾ prāptāyaṇi⁸⁾ ex conj.; dikapraṅgaṇa ⁹⁾ kṛṣṇo ¹⁰⁾ Onzekeer; vadanalamālām, sec. m.: vada'namālām¹¹⁾ Onzekeer; udvṛtta of ughṛtta ha. ¹²⁾ De syllabe ma gissender wijze gesuppleerd(manḍa: "sieraad"?) ¹³⁾ ex conj.; prāṇini ha. ¹⁴⁾ ākarsāntaillo° ¹⁵⁾ Onzekeer;karṇamuttamamavanti ¹⁶⁾ citra° ¹⁷⁾ bhāti

jala-jadalaṁ upavītā mālā vai mālātipuṣpaiḥ |
śvāsānalaparīśuṣkā guṇaśeṣā lakṣyate hṛdaye ||

priye | katham prāṇān dhārayāmi |

tvadadharagandhaviḥvān madhupo 'yaṁ pūrvavat prāptaḥ |
5 jambūphalaṁ iva patito dagdhapatatro mukhaśvāsāt ||
api ca |

tanutaratanulatikā te tanuruhakalitātīdūḥsaḥasparśā |
dahanaśikheva sadhūmā vānati mukhād visphulingāni ||

evam bahuśo rādhāṁ sprṣtvā caranajalan¹⁾ locanābhyāṁ²⁾ mārjayanti
10 bhūyaś cojjagau |

ahaṁ te nirvyājam caranajalajātāsavaśarit-
pravāhāprollāsa- grathitahṛdayā kāpi makarī |
katham tīvrājavālā- tanutapanatāpena tanutām³⁾
upyāte bhūyo vapuṣi tava saṅkhyāṁ bhavati me ||

15 punaḥ śrīrādhāṁ gatasnṛtiṁ turkayati |

aho prāyaḥ kṛṣṇavirahākṛāntā bhavati | neyaṁ sādharanajavarapīḍitā
na ca śṛmayuktā | ato 'haṁ enāṁ yuktvantareṇa prabodhayāmi
karṇamūlam upetya | tathā hi |

20 rādhe rādhe dehi gavyaṁ murāreḥ
pātre bhūyo yācate 'bhyetya dūrāt |
vatsān gopān dūram utsrjya bāle
kṣutkṣāmo 'yaṁ khedasaṁbhinnagātrah ||

śrīrādhā netraṁ udghātya⁴⁾ sarvataḥ samālokyeṣu utthāya |

kāmaṁ tūmarasekṣaṇo muralikāṁ āsyē dadhānaḥ sakhi
25 kvāyaṁ bhugunamahendranīlāsakala- cchāyollasaccandrakāḥ⁵⁾ |
ity uktvā punar mūrchāṁ nāṭayati |

tām āśūdyā punar lalitā pratibodhayati cārdhena⁶⁾ |

so 'yaṁ samprati yāti te nayanato⁷⁾ mārgeṇa cāntaḥ⁸⁾ priye
nūnaṁ kiṁ na vilokya te⁹⁾ prāyayinī- cittāpahārī hariḥ ||

30 śrīrādhā lalitāhastam ālambyopaviśya dhyānamudrāṁ darśayati |
āha ca |

ākṛṣṭaṁ guṇagaṇasīraghāttanena¹⁰⁾
hṛtkṣetram sumukhi samikṛtaṁ vacobhiḥ |
nirvyuptaṁ hasitanirikṣaṇair idānīm
35 saṁśuṣkaṁ bhavati viyogavahnisaṅgāt ||

1) °talan. 2) Hoe kan dit? 3) tanutām 4) adghādyā 5) cchāyola 6) cāmrādhena

7) ? nayanayo ha. 8) 1. cānta? 9) Of vilokyate? 10) °ghadanena

lalitā |

sakhi | vijñāte roge auśadham api bhavitum arhati | dhairyam
āvaḥa |

satyam ambujapalāśalocane
kaśmalō bhavati te 'tidustarah |
nandanandanamukhenducandrikām
antareṇa nahi tasya bheṣajam ||

śrīrādhā |

lalite | katham asya saṅgamo bhavati |

lajjā netra- prāṅgaṇe sakhy upetā
smṛtyā bhūyo bādhitā mādhavasya |
vātāndolair nīranīlīva ¹⁾ tīre ¹⁾
yātāyātair dolayantīva reje ||
netraṇṇ sadyo 'tītya sīmānam etad
vāṇī naivam vakti vācyaṇṇ janeṣu |
dr̥ṣtvā dr̥ṣtvā mārgam ārāṇ murārere
lajjā prāyo lajjiteva prayāti ||

lalitā |

sakhi | samāśvusihi | tava tāpaśūntiṇṇ karisyati | tathā hi |

saṅpūrayan muralikāṇimadair digantāṇ
pītāmbareṇa cupalācaritaṇṇ ²⁾ vitanvaṇ ³⁾ |
muktāphalair urasi buddhabalākumālāḥ
kṛṣṇāmbudaḥ samupayāsyati jīvanesaḥ ||

śrīrādhā |

pathikasya ko viśvāsah | tathā hi |

saṅbodhayan dinamaṇiḥ kumalāni nūnaṇ
prātaḥ prapitsur udito bhavati pratīcīm |
ākāriṭo madhukarai rajanīmukhe tu
nāyaṇṇ dayākavalitaṇṇ hr̥dayaṇṇ karoti ||

30 lalitā |

nāyaṇṇ kañjavilocane pathika iva kṣaṇasauhārdaḥ | kiṇ tu |

tava vadanasarojasaurabhānurūgi
harinadhupo muralī vik janena ⁴⁾ |
calakacaracanāvinodapakṣapātaiḥ
sumukhi sameṣyati mādhavō 'nāvadyaḥ ||

śrīrādhā |

lalite | katham tvayā vijñātam |

¹⁾ Niet geheel zeker; pr. m.: *nīranīlīre*, eerst veranderd in: *nīranīlīva reje*, later in *nīranīlīvanīre*. ²⁾ *varittan* ³⁾ *vittacan* ⁴⁾ Hoe te lezen?

lalitā |

asti kim apy atra bijan | na smarasi |

śrīrādhā |

smāraya sakhi |

5 lalitā |

hastenākṛṣya hastan tava sumukhi kare mallimālām babandha
srastām aṁsād anaṅgo- pacitarasakalā- sāṅkurībhūtabandhe ¹⁾ |
lajjalālākṣipadinam ²⁾ vadanam api tava pronnamayyālpahāse
vijñāto me bhavatyāb kamalajarajasā lāñchitā ³⁾ premabhāva ⁴⁾ |

10 api ca | cintāmanīphalaka iti papāṭha ⁵⁾ |

mālābandhanam ākarṇya vṛkṣavismṛta sārīkā lakṣitaivottaraṁ praya-
cchati |

ayi |

15 lalite lalite prakoṣṭhadeśe
hariṇā ⁶⁾ mallikayā ⁶⁾ vinirmitam |
tad idam navabhāvinīvadhūti-
vararakṣāvalayaṁ vilokyate ||

śrīrādhā sāsāṅkam |

keyaṁ mañjula-girottara-yati tvaduktīm | dṛṣyatām dṛṣyatām |

20 hetum alakṣayanti lalitā yuktyā saṁbhāvayati |

ayi priyasakhi rādhe |

saṁdehasyāpanodāya vidhir eṣa latāntare |
avaśyabhāvinārthena maduktīm draḍhayaty alam ||

śrīrādhā |

25 samyak saṁsmāritāsmi | vismṛter idam eva hetubhūtam |

uttuṅgāpīdāpiccha- cchadaracitaḥḥana- cchāyayūcchannagātraś
cetaḥ pāntho hi bhūyo 'sitasarīdalakā- pūrasaṁplāvito 'bhūt |
dṛṣṭaḥ smerāṁsūdharā- sitasurataṭinī- tīram āsādyā sadyas
tatṛāvartābhavamāśi- vinadanipatito naiva dṛṣṭaḥ kva yātaḥ ||

30 api ca |

sāyam dṛṣṭaḥ kadamba- dyutivasanadharah sācīnetrapravāro
vamāśīm āpūrya manda- smitasudhitakaco- ddīptavaktrāravindaḥ |
cintāviṣṭas ⁷⁾ tadānīm priyasakhi nitarām premabījāni tanvams
tasyāyam me vipākah pariṇamati latā- mandire nirvivādam ||

35 lalitā |

priye | nāvayor vicchedaḥ kadāpy abhavat | sāyam vicchidya
katham dṛṣṭaḥ |

¹⁾ sāṅkari^o, vgl. 92. 29. ²⁾ °lālākṣipānbandhanam ³⁾ lāñchitam ⁴⁾ Hier na in den
tekst: tadeti seṣaḥ | ⁵⁾ Nl. het vers op pag. 91. 26. ⁶⁾ Zoo mijne gissing: hareṇāmālīkaya

⁷⁾ cintevisṭas

śrīrādā |

ekadāham bhavatībhiḥ sahitā puṣpāharaṇāya mandāravīthikāyām ¹⁾
pravṛttā | madhye samāgatā mayūramandalī | tasyāḥ kautukasamā-
kṛtāḥ dayādattanayanābhūvam ²⁾ | tad yathā |

5 acchinna- drumadalabaddhameghabhāse ³⁾
svarṇābha- sphuṭalatikātaḍidvilāse |
puspebhyaś cyutamakarandabinduvarṣe
kuñje vai varasīkhiṇamandalī ⁴⁾ nanarta ||

bhayatībhis tāvat puṣpalobhenādhitam | ekaivāham anveṣamāṇā
10 padapaddhatiṃ nādhigamaṃ ⁵⁾ bhavatīnām | praviṣṭā tāvad ahaṃ
mārgam atītyānyatra pullamallikāvalaye ⁶⁾ | tatra tu |

raumbhāstambhotthareṇu- vṛjadhavalaghaṭā- mandale nīlamegha-
cchāyā saṃkrāmītābhūd alikulaninadair nāditā gandhalobhāt |
haṃho yāvat pranaṣṭa- priyajanapadaviṃ yāmi tāvat samantād
15 ānandākhaṇḍadhārā- jalaghaṇanadī- ruddhamārgā hy abhūvam
api ca |

mallivallipratānair api sakhi bahuśo naiva śaktā tadānīṃ
sthātum hastāvaruddhair mama tanulatikā kāmavātāvadhūtā |
premākūlabdhipūre pariṇatamuralī- nādakallolabhāji
20 vibhrāntā muktakeśa- cyutakusumabharā bhinnavastrā papāta ||
tadā drutam eva dayārdribhūtaacetā ayam atisundaro mandasme-
rapūritavachano mām upasṛtya bāhubhyām utthāpya pītambarāñca-
lenopaviya ⁷⁾ kā tvam ekākinīha sandhyāyām ālokase ⁸⁾ | katham
idānīm nipatitāsi | tathā hi |

25 khedākhinnair vilolair nayanajalaruhaiḥ khedayantī mano me
kampavyādhūtakeśa- cyutakusumabharair vāpayantī ⁹⁾ dharitrīm |
mākaṇḍaskandhadeśād atipavanavaśād āpatantī latāvad
reje ¹⁰⁾ bhūmāv akasmād upavanavulaye kāsī kaśyāsī bāle ||
tadā mayoktam |

30 kanyāham vṛṣabhānuraṇpate rādheti kuñjālaye
puṣpārtham samupāgatā sahacarī- vṛndair aganyair iha |
hitvā mām aravindalocana gatāḥ sakhyo nikuñjāntare
samprāpto 'si mayādhunā vidhivaśān mārgam manāg darśaya ||
tadā mām uvāca | priye |

35 nodvegam vṛja candrikāsamudayaḥ prāpto bhaviṣyaty ahaṃ
kāntāsv adya latāsu kairavavadhū- vaktrāṇi sambodhayan |
mallivallisugandhipuṣpanivahair dhanmīla ābadhyatām
viśramya kṣanam atra devi bhavatīm neṣyāmi tātālayam ||

1) °vīthikāyām 2) °hrdayādanta° 3) bhāse pr. m., bhāsa sec. m. 4) °śīkhiṇamandalī

5) Zonder augment! 6) pulla°, niet phulla° hs. 7) °vīrya 8) l. misschien alokyase

9) repayanti 10) Het subj. schijnt te zijn tanulata (te ontnemen aan latāvad).

punar mayoktam |

ekaivāhaṃ   nānudr̥ṣṭo dvitīyaḥ
sandhyā jātā   pakṣiṇo ¹⁾ 'pi pralināḥ |
sakhyaḥ prāyo   'nveṣayantyo latāsu
5   tūrṇaṃ mārṅgaṃ   mād̥hava prāpayādya ||

antarikṣe sārīkā |

tadavadhi lalite niśāvasāne
bhujalatikāṃ api netravārisekaiḥ |
snapayati parivartane manojño
10   vrajapatir ucchvasanenadhūmamūñcan ²⁾ ||

śrīrādhā śāsāṅkam |

kāpi ³⁾ tadīyā ³⁾ latāntarītā māṃ uttarayati | anviṣyatām |

(lalitā |)

sakhi | na kāpi ⁴⁾ dr̥ṣyate | prāyo vanadevataivottarayati |

15 (śrīrādhā |)

bho bho vanadevate kiṃ tirohitena | tathyam iti bhāṣitaṃ ced
dr̥ṣyatām | ayi tarudevate |

idam atinadhuraṃ te   pāyasānnaṃ ⁵⁾ parārdhyaṃ
pranātativimiśraṃ   bhujyatāṃ tūrṇaṃ ctya |
20   kathayatu bhavatī me   prāṇanāthasya gāthāṃ
ativirahadavāgneḥ   prāṇadānaṃ vidhehi ||

api ca |

samudayati śāsāṅkaḥ   vyāghravaktrī nitāntaṃ
parimalaviṣavegā   vallarī pannagīva |
25   bahalamalayavāta-   śvāsadāvānaloptyā
hrdayam atikarālā   vepayantī hi rātrih ||

sārīkā |

sakhi | dhairyam kuru | vatsān nītvā sāyam anena mārṅgeṇa vana-
mālī samāyāsyati | tadā saṅgamo bhavitā | sampratī tu madhyā-
30   hnād īṣat samuttīrṇo bhagavān dinamāṇih |

śrīrādhā |

sulalitayamunāyās   tīramandāraakuñje
vigalitamakaraṇdā-   modamattālipuñje |
katham iha śikhipicchā-   pīdanīdāntareṇa
35   hariharipariśiṣṭaṃ   vāsaraṃ vāhayāmi ||

¹⁾ yakṣiṇo   ²⁾ Scheiding der laatste woorden onzeker; i. p. v. 'vertane kan ook 'variate gelezen worden.   ³⁾ kopi tadīyo   ⁴⁾ kopi   ⁵⁾ ānna

sārikā |

aham apy āśayaiva jīvāmi | tathāpi ¹⁾ |

haste samlālītāhaṁ pratidinam abale cañcupatyādharoṣṭhaṁ

čumbantī skandhadese inukuṭamanimilac- candrikārañjitāngī ²⁾ |

5 sāhaṁ tyaktānavadye tava virahakathāṁ bibhratā mādhavena

mākandāmandasākhā- vinihitavilulat- pañjare vismṛtāsni ||

(śrīrādhā |) .

kāsi bho mañjubhāṣiṇi |

(sārikā |)

10 sārikāsni | māṁ yadi mādhave saṁgamayasy ahaṁ tvāṁ api

mādhave saṁgamayiṣyāmi |

śrīrādhā |

ayi sārīke 'bhyupāyaṁ vada kathaṁ tava samāgamaḥ syāt |

sārikā |

15 rādhe | pañjaramukhaṁ udghātaya | ahaṁ tavā dasāṁ mādhavāya

nivedayiṣyāmi |

śrīrādhā lalitayā pañjaram ānāyā |

lālītā ³⁾ murabhidā yadi nūnaṁ

cārupāṇipāṭale ruṇaṇīye |

20 darśanaṁ tava sukhāya dṛṣṭo naḥ

kokaśokaharaṇo 'py aruṇo yat ⁴⁾ ||

śrīrādhā pañjarakapāṭam unmucya haste grhītvā bhagavatkaraku-

malalālītūṁ netrābhyāṁ pakṣau ⁵⁾ saṁspṛśya vakṣasi niveśya śrī-

kṛṣṇam anubhavati | tathā hi |

25 lali-toṣṭhapuṭe niveśya vaṁśīṁ

caraṇaṁ cāru niveśya vāmapāde |

upajīvaya jīvanaśa jīvaṁ

kuṭilālolavilocanābjapāṭaiḥ ⁶⁾ ||

api ca |

30 madhuraṁ dadhi pūrvato (dadhā)no ⁷⁾

bhṛṣam ānandakaraṁ hi nirvivādaṁ |

piba nūnam anūnapallavīye ⁸⁾

puṭake saṁpuṭitoṣṭhapallavena ||

1) I. tathā hi? 2) 'lāligrī . 3) lālita 4) ? De akṣara *pya* is onzeker; overigens wordt in margine *koka* verklaard als *cakruṇākāḥ* en *aruṇa* als *sūryasārathih*.

5) *pakṣatau* 6) 'jvapātaiḥ 7) Zoo, gissender wijze aangevuld. 8) *anūta*°

api ca |

madano hi tiraskṛtas tvayaīṣa
 smitasan̄dīpitanetrasāyakena |
 kusumesubhir etya me mano 'yaṁ
 kurute lakṣyaṁ alakṣyavigraho 'pi ||
 śirasā nanu lālitas tvayā ¹⁾
 varapicchair anusṛtya manmatham ¹⁾
 avadhīrayatīva nīlakaṇṭho
 hṛdaye me kila kekayā nikuñje ||
 madhusūdanānāmato 'vagamya
 madhureṣaḥ kupito mamopariṣṭāt |
 nijarājapadaṁ samarthayan ¹⁾
 parito 'bhyeti pikāliyodhamukhyaiḥ ||

kṣaṇāntare sārīkām avagatya saṁdeśayati ²⁾ |
 vīraja sapadi vihaṅga vṛttam etat
 kathaya hareḥ purato nivedanīyam |
 harivadanaviyogavedanūṁ me
 tvam api sakhe hṛdayena vetsy sarvām
 anucitaṁ idam ambujākṣa sāksāt
 kṣaṇam abalājanam aṅga saṁgamayya |
 vitarasi nanu dustarārtibandho
 virahadavāṇalapātam āśurīram ||
 iyaṁ api muralī mukunda khedaṁ
 janayati jīlmagatir nikuñjamadhye |
 kṛtam apakṛtam alpato mamāśyā ³⁾
 kim adharaśīdhūsudhārasasya pānāt ||

api ca |

viraho mayi pātayaty alapaṁ
 rajasū dhumitaketakolmukam |
 muralī vinivāryatūṁ hare
 paritaḥ kiṁ vitanoti phūtkṛtim ||
 satataṁ pibatīti te 'dharanī
 madhuranī nāham ⁴⁾ upaini ⁴⁾ vedanām |
 yadi te vadane vikūjati
 prasabhanī ⁵⁾ marmāṇi śarma necchati ||

dṛṣṭvā candrakacārucūḍaracanāṁ ⁶⁾ cānīkarābhāṇ ⁷⁾ calac-
 caḷaṁ candrakarābhīrāmahasitaṁ cintāmaṇīṁ vakṣasi ⁸⁾ |
 nīlakuñcitacikkaṇāmālakaca- krāntācchagandasthalam ⁹⁾
 cittikṛtya kṛpāciraṁ ¹⁰⁾ rucikaraṁ netraṁ cakorīkṛtam ||

¹⁾ Maat niet in orde! ²⁾ saṁdeśāmayati ³⁾ hs. mamā 'śyā, l. mama śyāt?
⁴⁾ nāhusupaini ⁵⁾ pramabhaṇ ⁶⁾ °rācanāṇi ⁷⁾ vānī° ⁸⁾ vakṣami ⁹⁾ gaṇḍasthāṇam
¹⁰⁾ Onzeker; kṛpāciraṁ of kayāciraṁ hs.

hṛdayaṁ kim idaṁ dunoṣi me
 śitayā locanapatradhārāyā |
 anayā tulitotpalārāyā
 bahir antarviṣagarbhalīlayā ||

5 śrīkrṣṇasya pūrvalīlāṁ smārayantī saṁdeśayati |

haṁho ¹⁾ sundara saṁnidhehi supadaṁ netrāravindeṣu no
 rakṣāyai kṛtakotano ²⁾ hi girinā gopījanānāṁ yataḥ |
 sadyaḥ kiṁ pravilokya ³⁾ te na ³⁾ madhunā saṁphullavallīmilad- ⁴⁾
 bhrṅgālikṛtakākālīṁ kalayatā kāmō 'dharmaṁ ⁵⁾ skandati ||

10 api ca |

dadhani nipatitā pūrvaṁ sitayā saṁbhāvitā bhāvatā |
 seyaṁ vārivimokair locanānalinasya nirgatā lakṣmīḥ ||

sārikā |

priye 'laṁ saṁdeśaṁ |

15 ity uktvā hastād uddīya pratinivṛttā |

paṭāntare |

aho devyā vacanaṁ tv ativilambena na ⁶⁾ phalotpādakaṁ pratibhāti |
 tathā hi |

20 pratipadam anupamarūpaṁ praviśati hṛdaye mukundasya |
 katham iha sādhanam aparāṁ nanu ⁷⁾ mayi ⁷⁾ caranaṁ nijaṁ kuryāt |
 iha sthitvāvalokyatāṁ śrīrādhāyāḥ kūvasthā kīdrśi vedanā |

sarvāḥ |

bhavatv evam eva |

latāvivarāḥ ⁸⁾ paśyanti | atho tathaiveyaṁ nalinīpatratālpe viśīrṇā
 25 kūñcanalateva virahabādhāṁ dhatte | tathā hi |

vūto 'syāḥ parirabhya taptahṛdayaṁ snāto ⁹⁾ 'pi paṅkeruhā-
 śreṇīrudbhajaleṣu tivrādhana- ¹⁰⁾ jvālāvalīṁ ¹¹⁾ bibhratī ¹²⁾ |
 haṁho paśyata sarvataḥ kamalinī- mūlāni patrāni vai
 sāivālāni tanor viśoṣitarasāny abhānti śuṣkāṇi hi ||

30 iyaṁ lalitā tu |

vāraṁ vāraṁ vāri vaktre ¹³⁾ nalinīyāḥ ¹³⁾
 patrai ruddhaṁ yacchati premabaddhā |
 gādhaṁ kṛtvā mānasaṁ tāpasāntyaṁ ¹⁴⁾
 bhūyo bhūyo dostatīṁ saṁnidhatte ||

1) haṁhe 2) sic. 3) Zó te scheiden? 4) saṁspulla° 5) Corrupt, n.l. metrum.

6) ? taḥ hs. 7) tanu (of is te l.: tanum api, tanum aji?) 8) De syllabe va is onzeker.

9) sic. De zinsconstructie onduidelijk. 10) tivrādhana° 11) jvālāvalīṁ 12) °ti

13) vakrenatimpāḥ 14) nāpu° hs.

śrīrādhā samjñām abhigamya |

lalite | idānīm api nāgataṃ sakhībhiḥ | kadācid āyānti | tadā
tābhya ājñā ¹⁾ deyā | yathecchaṃ gamyatām svasvasamniveseṣu |
yā tv ahaṃ rādhā sū tu |

5 sāyam kṛṣṇamukhendudīdhitisudhām āsvādyā netrāmbujaiḥ
pātīradravāsiktabāhulatikām ādhāya kaṇṭhe punaḥ |
saṃtīrtvā virahāmbudhiṃ yadi mama prāṇās tanau sthāyino
loke 'haṃ janānīm na cec caraṇayor dīrghā natilī procyatām ||

sarvāḥ |

10 aho kṛṣṇadarśanam antareṇa prāṇatyāgāya niścitam anayā | ato
'smābhir ātmā tūrṇam āvedyatām |

ity uktvā paṭāvaraṇam apasārya praviṣṭā gopyaḥ |
devī rādhe |

15 kim te 'dyāpi na saukhyam ²⁾ eti vadanam netrāravindam manāg
vyākoṣaṃ kuru locanālinivaho naḥ ³⁾ syandate vikṣitum |
śrotāṇi tvarayanti te 'dharapuṭi- nirbhinnavarṇāvalīm
ādātum hṛdayaṃ hi bāhulatikām āśleṣṭum utkaṇṭhate ⁴⁾ ||
iyaṃ devyāḥ śeṣā saukhyāya samānītā | dhārayatu bhavati |
anyac cokaṃ devyās tad api drutam eva bhaviṣyati |

20 lalitā śeṣām ādāya bhagavatyāḥ śīrasi sthāpayati | abhivādanam
kārayati rādhayā ⁵⁾ |

vṛndyāḥ praṇipātapūrvakam idaṃ bāle prabālādhare
tūrṇam saṃgamayaty alam pariṇutā cauram digante gatam |
rādhe te hṛdayaṃgamā priyasukhī candrāvalī cañcalā
25 cārvaṅgī capalā hi campalatikā sarvāḥ puraliṣṭhā imāḥ |
devyā vyāhṛtam āmanābjapuṭake saṃnīya mudrikṛtaṃ
mālinyaṃ samavekṣya te mukhavidhor nāghvāṭayanti ⁶⁾ kṣaṇāt ||

śrīrādhā |

priye candrāvalī svāgatam | kim uktaṃ devyāḥ |

30 candrāvalī |

ito gatvāsmābhir devī saṃprārthitā | bho devī |

idaṃ te dadhyannam ⁷⁾ praṇatipuṭitam ⁸⁾ talpaphalake
gatāyā rādhāyāḥ sadayanayanair lokayā manāk |
yathā bhūyāc chāntilī kṣayitamukhākānter ⁹⁾ himarucā
35 nalinyā vāsantair iva divasabhāgair ¹⁰⁾ abhimukhaiḥ ||

¹⁾ ājñā ²⁾ saukhyam ³⁾ na ⁴⁾ utkaṇṭhata ⁵⁾ sic. ⁶⁾ Wat is te herstellen ?

⁷⁾ Zoo mijne gissing: idam te dhyannam ha. ⁸⁾ pranani° ⁹⁾ kṣapita° ¹⁰⁾ divamabha°

tadā śrīvrndādevy asmān sakṣepam darsayāmāsa | aho gopyaḥ |
rādhā na mayā dayanīyā | rādhādayāpātram aham āsmi | tathā
hi

	nityānapāyini śaktiḥ śrutau līleti vikhyātā yaḥ kṛṣṇaḥ saiva rādhā vai ¹⁾ anayor antarādarśī rādhāyā virahaṃ naiva śrīrādhā virahaṃ tasya 10 rādhāpremalatā jātā śrīkṛṣṇapādapaṇi hitvā anayārādhito nūnaṃ krīḍate paramātināpi bhavatīnām hariḥ sādhyah 15 āto mārṅasīre ³⁾ māse tadā vo bhagavāns tuṣṭo tayā vaśīkṛtaḥ kṛṣṇo na daihikajvarā bhūtā iyam kṛṣṇagrāhaviṣṭā 20 pūrṇakṛpāvatāṃ tāvad sahayoge nimeseṇa lauḷyena dāsabhaktānām dāsair ākāṅkṣyate nityam śrībhūlilādinityeṣu ⁷⁾ 25 niścintasarvagātreṣu ⁸⁾ rādhām ⁹⁾ prema vinā nāsti lauḷyam na virahād bhinnam vṛṣabhānugrhe jātā śrīkṛṣṇo madhupo jūto 30 na bhetyayam dvayor dṛṣṭvā svabhāvo 'yam sthitiś caisā anayoh saṅgavicchede dvayoh saṅgamayatṛ etya saṅkalpam akarot pūrvam 35 sthāne nityavilāsasya līlārasamayī yatra nityair āsvāditā yatra sanuārgīyāḥ katham jivāḥ līlāsvādah katham teṣām	śrīrādhā mādhavasya hi yayā līlāyate hariḥ yā rādhā kṛṣṇa eva saḥ pātakīti śivoditam sahate puruṣottamaḥ kṣaṇamātraṃ na kāṅkṣati kāpi vrndābbhidhe vane katham anyatra vartate bhagavān harir īśvaraḥ tadvase dāruyantravat sūkṣmān mathamanmathaḥ ²⁾ sanārūdhata mādhavam ratim ātmani dāsyati rādhām iva sameśyati nāpi daivopatāpitā ⁴⁾ rādhā mādhavabhāminī viraho na vimuñcati vartate nayanāñcale dāsyē hetutayotthitam ⁵⁾ no ced ⁶⁾ dāsyam praśāmyati prema tāvad akrītrimam nīlīm(am) anuvartate prema lauḷyam vinā na hi tad vinā naiti mādhaveḥ śrīrādhā premamañjarī nandānandagrāhantare sakhyo virahavedanām yataḥ prēmamayau smṛtau lalitākhyā sakhi tu yā nanu nānopapattibhiḥ ¹⁰⁾ sargūdaḥ līlayānvitaḥ sthito nityavinodakṛt devānām eti durlabhā nāsti kūlakṛto 'vyayaḥ bhaveyuḥ prākṛto pade bhaved evānayāyataḥ ¹¹⁾
--	---	---

1) wat door mij ingevoegd, bij wijze van gissing. 2) sic. 3) mārṅasīre 4) daivopata°
5) °tayatthitam 6) re 7) °līlādīnī° 8) ? °sarvagāstreṣu of °sarvagāstreṣu ha. 9) rādhā
10) nānopapattibhiḥ 11) l. misschien evānapāyataḥ

	jñānādayo mahādevyāḥ ¹⁾ ūcuḥ prāñjalayaḥ sarvāḥ devadeva mahādeva ājñāpaya padāmbhoja	śaktayaḥ samupasthitāḥ saṃkalpena pravartitāḥ kiṃ cintayasi cetasā sevālampāṭacetasām
5	puruṣottama uvāca bhogyasthānam idaṃ devyo mayā saṃvikṣitā nityā mayā saṃgopitās caite nityasiddhāḥ pibantīman 10 nityasaṃkalpajā nityā sātra nātra kathānūyā saṃkalpajā parā sṛṣṭiḥ kāladhīnā naikarūpā duḥkhaikasamśrayā māyā 15 tatra jīvās tu ye devyo saṃsaranti bhaṭāmbhodhau ²⁾ māyānirmitalokānāṃ na māṃ jñānti matsthānaṃ yujñadānatapobhis ca 20 yayā saṃsārūpadavīṃ naiva muktā bhavantiha ahaṃ tu pādālilāyāṃ tadbhogyabhuktayeṣūṃmā- tripād vibhūtilīlāyām 25 ramayā lālita padaḥ pādālilālaye cāpi icchāmi yena baddhās ca māṃ samīyur mahātmāno mallilāsavadaniratā 30 ato macchaktayo nūnaṃ aprākṛtaṃ nama sthānaṃ karmajanyaṃ prākṛtaṃ tu akarmajanyaṃ icchātāḥ yatrāhaṃ nirguṇaḥ śrīmān 35 tadgopanāya gopeṣu tā eva śaktayas tatra bhagavatpreraṇāt sadyo jñānānandamayī bhūmir gonadīnagarūpeṇa	mamānandarasātmanāḥ jīvā ye santi saṃghaṣāḥ māyāto muktabandhanāḥ rasaṃ matpārśadā mudā sṛṣṭir aprākṛtā matā gandhasyāpi kadācana prākṛtā sū vidhīyate prākṛtānāṃ vinodabhūḥ guṇair ākrāmitā mitā māyayākrāntacetasaḥ tadbhogavaśavartināḥ bhogāya kṛtasādhanaḥ kuto nityamukhātmakam sādhayanti gatiṃ hitam bhūyo bhūyo viśanti hi prakṛter matkṛtpāṇi vinā tadvāra katayā ³⁾ sthitaḥ tīnatātvena ⁴⁾ sthito 'bhavam aham ātmānubhuktaye sthito 'smi puruṣottamaḥ tathā bhavitum ātmanā muktā bhūtāpradhānataḥ madanudhyānatatparāḥ matpremākṛṣṭacetasaḥ matsaṃdeśena sarvaśaḥ prakṛte prathayantu tāḥ dviparārdhāvasānakam sthāyi me nirguṇaṃ hi tat koṭikandarpasundaraḥ goparūpeṇa saṃsthitāḥ jñānānandādayaḥ smṛtāḥ divyāṃ līlāṃ samādadhūḥ bhūruḥ api tādṛśāḥ ⁵⁾ divyā eva vibhūtayaḥ

1) madāde°

2) De akṣara jñā is onzeker.

3) Of staat er tadvāra°?

5) tādāśaḥ

	tatra rādhābhīdhā nityā jātā brahmavinodāya śrībhūlilāpatih sākṣāc śrīkrṣṇaḥ puruṣaḥ pūrṇaḥ ¹⁾ sarvādārasalīlayāṃ rasabhaktivitānāya anayā līlayā jīvā śrīkrṣṇaṃ rādhayā yuktam gamīṣyanti mahālīlām bhuvī vṛndāvanaṃ nāma tatrāhaṃ devatārūpā śrīrādhākṛṣṇayor nityam cetasā bhāvayāmy atra nikunjeṣu madīyeṣu viśrūṇṭiṃ prāpsyati ⁵⁾ śrīmān iṣam tu rādhikā kṛṣṇa- pradhyāyanti harer yogaṃ prasādād ahaṃ evādya pītvā yāsyāmi sāphalyam atha yuvaṃ mahābhāgāḥ kātyayanaṃ mahāmāyāṃ praṇipatya vaco gopyaṃ ⁷⁾ proktaṃ rādhic haris tāvāt	śaktir āhlādinī matā līlākhyā paramēśvarī cinmayānandavigrahaḥ gopālīlām upāśritāḥ saṃyak saṃnihitātmanāḥ rasalīlām karoti hi bhaviṣyanti rasānugāḥ dhyātvā rāsarasotsukam tripādbhūtaṃ ²⁾ parātmanāḥ vaiṣṇavaṃ dhāma dṛṣyate vipinasya nivesitā caraṇau ³⁾ śaraṇam ⁴⁾ mama ⁴⁾ nānyā me manaso ratih rādhāvīrahābādhitāḥ bhaktānugraha-kātarāḥ virahād ila śaktibhiḥ gamīṣyati latāṅgane brahmakelīm imāṃ parām janmano nātra saṃśayaḥ samārādhya sarittate vīyogābhin ⁶⁾ tarīṣyatha saṃdeśaṃ vṛndayā tava saṃeṣyati na saṃśayaḥ
--	---	---

marudupahṛtakañjakosadhūli-
pramuditavaktrapuṭi pīṣaṅgarociḥ |
tvadadharamadhulubdhamugdhaveśaḥ
sumukhi saṃeṣyati mādhave 'navadyaḥ ||

	vigalitakacabhārām ṇayanajajalakoṣe sakhisaṃuditavāgbhir vinaitalalitāṅgī	vāridhārām vahanṭīm rādhikāṃ premaruddham nīcitārthopadābhir bodhayāmāsa tanvī
--	--	---

(lalitā | -) ⁸⁾

sakhi | pratibuddhā bhava devyā vacanaṃ śraddhāya | tava dar-
śanena paryutsukam vṛṣabhānūtātāgrhaṃ caraṇavinyāsaḥ sāphali-
kurn | imāṃ tavāvasthām kayāpi saṃsūcitāṃ te janani nīṣamya
yigutajīvitā bhaviṣyati |

¹⁾ pūrṇa ²⁾ °bhūtaṃ ³⁾ caraṇau ⁴⁾ śaraṇamama ⁵⁾ ex conj.; praṣyati ḥs.
⁶⁾ vīyogādhi ⁷⁾ gotham ⁸⁾ Deze aandoening is door mij duidelijkheidshalve ingevoegd;
zij behoeft niet uitgevallen te zijn, daar in 't voorafgaande vers de spreekster is aan-
geduid.

śrīrādhā |

sakhi lalite | tātapurah ¹⁾ katham saṅgopyeyam virahabādhā |
netre vyāghūrṇayanti vadanāsasisudhā- kākālikāpi vaṁśyū
bhūyo bhūyo — — śravaṇa — kalitā vepayanti siro me |
5 gātram prasvinnayanti ²⁾ smṛtir uta vacaso roṇarājīm dadhānā
saṁśṛṣṭā bandhuvargaiḥ kim iti punar aham tūttaram kim vidhāsye ||

lalitā |

etadgopanam kartum samarthāsmi | khedaṁ mā gāḥ |
caranam vidhehi purato hastam no dehi rādhike nibhṛtam |
10 gacchāmaḥ sakhi sadanam pitroḥ śaikā na cetaso bhūyāt ||
priye | dūre gantavyam samayas tv anyathā jātāḥ | tathā hi |
dinamanididhititāpas tanutām dairghyam tanucchāyū |
dhanam iva kṛpaṇajanānām puṇyartānām ivāyatir yāti ||
uttejayati kṛpānam ketakapatreṇa nirmitam bāṇaiḥ ³⁾ |
15 kāṅkṣati ⁴⁾ dināvasānam madanaḥ kupito viyoginīnivahe ||

ity uktvā sakhībhiḥ saha śrīrādhikām śrīkṛṣṇapremaklinnām utthā-
pya parikrāmati |

padāntare śrīrādhā |

sakhi | kva yāmaḥ |

20 lalitā |

sakhi govardhanaśikhare vaṁśīm āpūrya mādhas tv asmām |
ākārayati vihartum gacchāmas tatra sollāsam ||

śrīrādhā |

tadā tūrṇam caravinyāsaḥ ⁵⁾ kriyatām | sakhi |
25 dorvallīm parirabhya vakṣasi gatā bimbādharam sādaram
dhūsyē tām atikarkaśākṣaravahām vaṁśīm nirasyāsyataḥ |
dāsyē 'smānapadam ⁶⁾ punaḥ katham api prānapriye pāṇinā
dhṛtvā smerasudhāprasādanilayanī vaktram vilolākam ||

ity uktvānandodrekeṇeṣadhrutam ⁷⁾ abhigamyā |

30 priye lalite |

aṁśāmbitalolakunḍaladharām vyādhūtanetrāñcalām
snigdḥākuñcitakeśamaṇḍitamukham sasmerabimbādharam |
hastanyastavimugdhavenum atasī- ⁸⁾ puṣpācchagucchacchavim
tūrṇam darśaya darśanīyatilakam govardhanordhvasthitam ||

¹⁾ ? nūtapurah ḥs. ²⁾ prakhi° ³⁾ ? vāṇaiḥ ḥs. ⁴⁾ ? kāmḍati schijnt er te staan.
⁵⁾ °vinyāsam ⁶⁾ Wat moet hier gelezen worden? Voor smā kan men ook syā of spā
lezen. ⁷⁾ °rekeṇesud° ⁸⁾ anasī

tadānīm nātidūre gacchantam mayūram ālokyāha |

kim yāsi drutam āpagāparisare samtyajya veṇum ¹⁾ karād

ādhunvan śikhipucchapicchanicaya- sphāram mayūracchalāt |

citraṃ ²⁾ cañcuracauracauracarāṇa- nyāsair amandair alam

baddhvā samprati lolabāhulatayā samdhārayiṣyāmy aham ||

agrato gatvā kusumitamākande kokiladhvanim ākalayyāha |

kṛṣṇaḥ kṛṣṇamadhuvratāvalimilan- mauliḥ parāgotkara-

vyākīrṇām ³⁾

— ○ — ○ vanidambitādhare

korakālihr̥tadantapan̥ktike ⁴⁾ |

kim dunoṣi latike priyābhramāt

ṣaṭpadaprasaranirmitālako ||

kulīśailiḥ kim u kundakuḍmalaiḥ

karapatraiḥ kim u ketakāyataiḥ |

kim u kṛntasi patradhārayā

śitayāsi prabhayā kuśeśaya ||

m a d h u m a ṅ g a l a ḥ |

astam gacchati bhagavān ambaracūdūmanīḥ |

goṣṭhadvāre mātaro vatsapānām

bhūyo bhūyo mārgam anveṣayantyaḥ |

putrasnehāt saṃsnavantyaḥ stanebhyah

kṣīram nīram locanebhyo 'vatasthulḥ ||

api ca

gāvas tāvac chrūyatām ārtabandho

dhāvaṃ dhāvaṃ yantraṇām nādhijagmulḥ |

vatsasnehāt ⁵⁾ prasnuto ⁶⁾ 'dhaḥ pravāhair

bhūyo bhūyo bhūnim āplāvayanti ||

ato nivartyatām vayasya dhairyam evāparam ausadham

kṛṣṇaḥ |

yathā bhavatām rocate |

sarve parikrāmanti |

tataḥ praviṣṭo yathānirdiṣṭo nandīśvaraḥ paṭāpasāraṇena | tathā hi |

saudhāgrodyat- ⁷⁾ tuṅgaketuprapātaḥ ⁸⁾

sandhyāsūco yatra nihsānanādaḥ |

vyāvalānto ⁹⁾ vāsītārghyam mahokṣā

vṛddhair gopair yatra nandaś cakāsti ¹⁰⁾ ||

¹⁾ *veṇum* ²⁾ Er kan zoowel dit als *cittam* en *cintam* gelezen worden. ³⁾ Nu ontbreken drie blaadjes, die vermoedelijk het slot van dit en 't begin van 't volgende bedrijf bevatten. ⁴⁾ °*datlapa*° ⁵⁾ °*sneha*° ⁶⁾ *prasnuto* (*prasnutaḥ* is nom. pl. van *prasnuta*).

⁷⁾ ? *saudhāgroghan* hs. ⁸⁾ ? °*ketuprapātaḥ*° ⁹⁾ Zoo (of °*latto*) hs., tegen de maat.

¹⁰⁾ De gansche strophe is zwaar te herstellen.

śrī d ā m ā |

kṛṣṇa | samprāpto nandiśvarah | gopagopīnām pramodāya veṇuṛ
āpūryatām |

5 eṣā śrīkṛṣṇa vaṁśī tava vadanāsudhā- sārāsampūrītāṅgī
kuryād ānandabāṣpa- snutisiśiram ¹⁾ uro mugdhagopījanānām |
yat prāg udyadviyoga- dyumaṇikharakara- vrātasamṭāpataptam
tena premoththaromā- valibhir api vapuḥ pallavitam ²⁾ vidadhyāt ²⁾

kṛṣṇas tathaiva vaṁśīm āpūrayati | tadā vaṁśīnirgatatānair ³⁾ vrajam
āplāvitam abhūt | śrīkṛṣṇavirahakhinnā vrajāṅganālī purato mārgam
10 avarodhinyo babhūvuḥ | tathā ca śrī d ā m ā kṛṣṇam prati |

āyāntam vanato nīṣamya bhagavan vaṁśīnīnādāmṛtair
āhūtā iva mañjukuṇjabhavana- dvāreṣu dattānanālī |
śreṇibandham imam vilokaya sakhe vaktrāravindair alam
saṁtenuḥ pramadā vilocanadalaiḥ smerāsavāmodibhiḥ ||

15 kṛṣṇaḥ kuṭilakatākṣailī prītim prayacchann upasasāra | purato vilokya
aye balarāmas tūrṇam samabhyeti | tathā hi |

vapuṣā himāṁśurocir nīradarociś ca vāsasā tirayan ⁴⁾ |
sasmitamukhendukamalām ⁵⁾ premāviṣṭo balah prāptah ||

kṛṣṇaḥ pītāmbareṇa mudrikām saṁgopayati |

20 balarāma upasṛtya |

bhrātah | kim ativilambitam |
ity uktvā bāhubhyām ākr̥ṣya sanūlilinga |

kṛṣṇaḥ |

bhrātah kiṁ vaktavyādyatanā vṛndāvanalakṣmīḥ |

25 nirgacchattarurājipusparajasām ātopamattālibhiḥ
prārabdhasvaragītonmukhaśikhi- vrātāttālūsyakrame ⁶⁾ |
vātāpūritakīcakoccaninadaiḥ sadvaṁśakṛtyodaye
saṁlagnā manaso hi vṛttir adhunā nūnam na vicchidyate ||

balarāmaḥ |

30 tava vanaśobhāvalokanena vrajam vanam ivābhavat | tathā hi |
vigalitakacabharasatpada- paṭālasamākīrṇaśekharāgrebhyah ⁷⁾ |
gopavadhūtanulatikāḥ sasṛjuḥ kusumāni vepitā virahāt ||

kṛṣṇaḥ |

ārya | kva gacchasi |

¹⁾ stuti° ²⁾ Zoo mijne gissing; pallavimṭvam dīdadhyat ha. ³⁾ °nirgatātānanair.
⁴⁾ tirayat ⁵⁾ °mukhendakamalām ⁶⁾ vrātānta° ⁷⁾ °kīrṇaśekha°

rāmaḥ |

bhrātāḥ | gocarād upavṛtto gopaḥ sadyaḥ prasūtā śabalī nāyāti
goṣṭham ato bhrātror madhye tv ekataram¹⁾ pratyeti sū bhavatā-
nayety²⁾ āha²⁾ | tannayanārtham gacchāmi | tvam dūrād āgataḥ
5 śānto hubhukṣito drutaṁ sadanam yāhi |

• kṛṣṇaḥ |

ārya | keyaṁ śabalī |

balarāmaḥ |

bhrātāḥ | śūrdūlavitrāsini |

10 kālindīpuline kadāpi hariṇā prītyā caranti darī-
dvārād āpatitena tāvad alagha-³⁾ plutyeyam āplāvitā |
gātraṁ kuṇḍalitaṁ vidhāya vadanaṁ saṁkucya karnadvayaṁ
lāṅgūlaṁ ca samunnamayya śabalī śūrdūlam atrāśyat ||

• śrīkṛṣṇaḥ |

15 ārya | seyaṁ śabalī pratibuddhā | neyaṁ śūrdūlavitrāsiny amba
kiṁ tu prāvṛṭpayodharā | tathā hi | ekadā mātṛā niyukto 'yaṁ
ahaṁ | vatsa śabalīm dugdhi | tadāham ārya pūtraṁ grhītvā
pravṛttaḥ |

20 gātrātopaghaṭeva kaṇṭhakanaka-⁴⁾ sragdāmini vibhramād
dhūrābhilḥ payasūṁ yadā pariṇatā gaṅgeva vatsekṣaṇāt |
bhrātar gauḥ śabalī payodharaghaṭi- nirmuktadugdhadravailḥ
prāyaḥ kṣīrapayoniḍhiṁ samasrjan nirmūtam etaṁ mayā ||
samyag jñātaṁ⁵⁾ saṁpraty ekaiveyaṁ alam asnākaṁ tṛptyai |
tūrṇam ānaya |

25 ity ukto balo niṣkrāntaḥ |

tataḥ praviṣṭo nandaḥ | sa ca yathā |

30 gaurāṅgo varadaṇḍamaṇḍitakaro vṛddho viśālekṣanaḥ
śubhrāṇalpapaṭīputīkṛtatanuḥ svarṇākṣamālādharaḥ |
pīnāṁso vapuṣo 'tigauravatayā mandāṅghrivinyāsakṛt
premāśrusrutibhinnavaktrakamalo nando nirākrāmata ||

nandaḥ |

35 vatsa | kva vilambitam adhunā | mātāvasthām na jānāsi prāyaḥ |
na bhuktaṁ no pītaṁ kṛtaṁ api na gavyaṁ saha mayā
jananyā te pītām- baravirahakhinnānanarucā |
ito vatsān nītvā gatavati vanānte tvayi sute
prabuddhedānīm sā madhuramuralīnādakalayā ||

1) akatarāṁ

2) bhavata'nanyetyāhu

3) sic, l. alagha°?

4) kaṇṭha°

5) jātāṁ

api ca |

kiṃ na santi paricārakā gr̥he
vatsacārāṇavidhau paṭavo ¹⁾ hi ¹⁾ |
yena tigmaruciraśmisamgamād

5

ānane vahasi kṛṣṇa kṛṣṇatām ||

kṛṣṇa | kuṅjakṛīḍāsaktamānasam tvām ke 'pi na jñāsyanti kiṃ
tu pitaivainam lobhād aharniśam vatsacārāṇe pravartayati | idam
ayaśo no mā vitara putra | antarbhāvam* ko 'pi na jñāti |
vr̥ṣabhānupramukhā asmākaṃ suhrdo goparājāḥ santi | teṣāṃ

10

bhayaṃ cātīva ²⁾ naḥ |

kṛṣṇaḥ |

tāta | kiṃ bhayaṃ | vayaṃ tu gopajātayo vatsapālanam tāvad
apraudhāṇām dharmah |

nandaḥ |

15

putra | na jñāsi madantargatam bhāvam |

kṛṣṇaḥ |

kīḍṛso bhāvaḥ |

nandaḥ |

rājāno vayaṃ adya tāta vipina-

20

kāṅkṣāmāḥ svajanaiḥ samam samagunaiḥ

audāryam samavekṣya rūpam atula-

kanyām dāsyati sajjano 'dya bhavate ⁴⁾

re re putra mamoditam kuru puraḥ

nepathyam ⁶⁾ viracayya tigmadinakṛt-

25

nūnam tvām abhivikṣitum tv anuseranty

bhānor gokulamaṇḍitasya duhitur

droṇīnivāsapriyāḥ

'saṃbandham atyubdhataiḥ ³⁾

khyātim pratāpodayan

vārtā hi saṃjāyate ||

sīmānamāmātyagā ⁵⁾

tāpo yathā ⁷⁾ na spr̥ṣet |

anveṣicārā mudā

yogāya saṃyojinah ||

kṛṣṇaḥ svagatam |

aho ko 'yam bhānuḥ | yasya duhitādyā mayā dr̥ṣto 'nyo vā | yadi

sa eva tadā tv aprārthitevābhīṣṭasiddhir jātā | anyas cet ko 'yam

30

iti nirṇayam karomi tāvat |

kṛṣṇaḥ prakāśam |

tāta gokulamaṇḍitasya bhagavato bhānor duhitā kālindī | sā tu

katham vāraṇīyā | tathā hi |

toyāvartagabhīranīrabhayadā

35

svacchandoccaladuccakacchapakula- ⁸⁾

vātottuṅgatarāṅgabhaṅganipatat- ⁹⁾

kālindī katham adya sadmani gatā

diṇḍīrapīṇḍolbaṇā

vyālālimālotkatā |

tīrāvātārtipradā ⁹⁾

prollāsam ādhāsyati ||

¹⁾ Zóó, tegen 't metrum! ²⁾ vātīva ³⁾ Er schijnt te staan: atyubhda (of atyugda)-
taiḥ; lees: abhyudgataiḥ of abhyuktataiḥ? ⁴⁾ bhavane (ook te verdedigen?) ⁵⁾ Onzekeer
de bet. en de woordscheiding (sīmānam ā mā 'tyagāḥ, doch wat is ā?) ⁶⁾ nepa (of neya)
rihyaṃ ⁷⁾ yayā ⁸⁾ svachandocchalad ⁹⁾ 'niyatantirā'

n a n d a ḥ | vakṣasāpīḍya |

kiṃ vatsa buddhaṃ | vṛṣabhānugoparājasya dubitā |

vidyuccandrasuvarṇacampakacayaṃ vāryaṅgaśobhācayair¹⁾

nīlendīvaramīnakhañjanamrgā- nunnendranetraśriyā²⁾ |

5 yā nūnaṃ tiratyatya anāṅgaramaṇīm ānandakūlyeva te

nityaṃ putra vadhūr vidhāsyati mukhaṃ mā³⁾ gā³⁾ manāk saṃśayam

kṛṣṇas tātavacanam ākārṇya nayanayos trapūbharāṃ nātayati |

n a n d a ḥ |

vatsa sadyo vanāntarād āgatā gā yavasair yojayitvāgamisyāmi |

10 tvam tāvad idaṃ puram praviśyātikhinnam mātaram ānandaya |

pratinivṛtto mandalḥ |

kṛṣṇaḥ padāntare gatvā |

vayasya madhumaṅgalaḥ | tātaḥ kim asmakaṃ kuñjavṛttaṃ vi-

jñāyaiva jagāda |

15 m a d h u m a ṅ g a ḥ |

yathā bhavati tathā tavanukūlyam eva | ko 'tra vicāraḥ |

kṛṣṇaḥ |

vayasya | evam eva | tatbhāpi |

lajjābhareṇa hṛdayaṃ kampaṃ dhatte mamedānīm |

20 anuceitam idaṃ gurūṇām purataḥ prāgalbhyam atyantam ||

bho bho vayasyā bhavanto 'pi gacchantu | saṃprati godohanasa-

mayo vartate | gāvas tvaṛayanti | vatsān upanayadhvam |

sarve pratinivṛttaḥ |

tataḥ praviśajirāntargatā yaśodā | sā ca yathā |

25 dvāropānte nihitaṇayanā bāṣpadhārāṃ vahanti

putrasneha- snutakucayugā- vartim āvartayanti ||

āpṛcchanti purasthām subhagasahacarīm snehanirbhinnavacā

bāle nādyāpi vaṃśi- kalitamukhavidhur nāgato me mukundaḥ ||

api ca |

30 nīdaṃ prāptā vihaṅgāḥ sumukhi dinamaṇer dīptayo vai pradīpaṃ

prāptā nīraṃ taraṅgāḥ punar api saritaḥ kūlapātaṃ vihāya |

saṃprāpto 'yaṃ himāṃśuḥ prati sadanam alaṃ dhvāntadhārāṃ vidhunvan

bāle nādyāpi vaṃśi- kalitamukhavidhur nāgato me mukundaḥ ||

agrato vilokya |

35 saḥacari | premāśruparyākulānamair⁴⁾ nāhaṃ samyag avadhartam⁵⁾

śaktā ko 'yaṃ upasarpati purataḥ |

1) Of cāryaṅga° 2) Zoo mijne gissing, er staat: *munindra*° 3) *bhagā* 4) Niet geheel zeker; °*kulananaṭṭ* hs.; l. missch. °*kulanetraṭṭ* 5) Zoo sec. m.; *avadhartum* pr. m.

sahacarī |
devi vrajādhīśvari |

vanyapuspakṛtakarnabhūṣaṇo
reṇurañjītamukhendumanāḍalaḥ |
5 yojayan nījaniveśaniketair
āgato hi vanato vanamālī ||

āgamanam ākarnya premabharākrāntā yaśodā cīravirahitavatsā gaur
ivopasasāra |

yaśodā |
10 vatsa | kva yilambito 'si | dehi me samāliṅgamam | *

kṛṣṇaḥ sapraṇāmanam pariśvajati | mātṛa tu |
āghrātāḥ śirasindusundaramukhe saṁcumbitaḥ siñcito ¹⁾
netrāmbhojagalatpayobhir abhitaḥ saṁpīḍito vakṣasā |
āsirbhir ²⁾ viniyojito hi kusumaiḥ saṁvardhitaḥ sarṣapair
15 āstīrṇaḥ paritaḥ pradīpatatibhir ³⁾ nīrajito mādhaveḥ ||

hastam grhītvā |
tāta | kutra sthitaṁ kiṁ ca kṛtaṁ |

kṛṣṇaḥ |
mātāḥ | saṁprati vaktum na śakyate | sthītvā vaktavyam |
20 mātṛa saha grhaṁ praviśya samānītena vāriṇā mukhaṁ prakṣālyo-
paviṣṭa ⁴⁾ āha |
adya mātāḥ | jayantena saha tvayāsthāpitabhogyaśaṁbhāreṇa
saṁtarpito vayasāvargāḥ |

yaśodā |
25 katham iṣat saṁtarpitaḥ |

kṛṣṇaḥ |
jayantaḥ patito mātā nānābhogyaśya bhakṣaṇe |
dīnamīnākule vārdhau badabāgnir ivotthitaḥ ||
prāśya sarvaṁ mahābhāgaḥ suptaḥ kuñjalatāntare |
30 sakhāyo mama vibhrāntāḥ ⁵⁾ kṣudhā saṁpīḍitā bhṛṣam ||

yaśodā | ūrdhvoṣṭhe 'ṅgulīprakṣepaṁ kṛtvā sahāsam |
are daivahata jayanta kiṁ kṛtaṁ tvayā |
evam guṇagaṇasampanno na vijñāto mayā ||

kṛṣṇaśirasi hastam cālayanī |
35 vatsa | katham kṣutkṣāmeṇa ⁶⁾ vartitaṁ tvayā |

¹⁾ siñcinto ²⁾ āśirbhir ³⁾ Of āstītibhir ⁴⁾ pracchālyo ⁵⁾ vibhrāntā ⁶⁾ kṣāmena

kṛṣṇaḥ |

mātaḥ | īśvaraḥ kiṁ dūre gataḥ | tadānīm eva dūradeśāc chrīṇ-
dādevyāḥ samārādhanaḥ saṁprāptaḥ ko 'pi gopikānivahaḥ |

• nītvā maulau gavyabhāṇāni mātāḥ

5 śrāntāḥ sarvāḥ kuñjamūle nivīṣṭāḥ |

• dattaṁ tābhir devatāprītaye nas

tenaivāyaṁ toṣito me samājah ||

yaśodā |

putra | kidṛśī pūjā | vasantūrambhe śrīpañcamyām śrutā | nādyā-

10 vasaraḥ |

kṛṣṇaḥ |

mātaḥ | naimittikiyaṁ |

yaśodā |

kiṁ nimittaṁ putra | śrutaṁ kiṁ api |

15 śrīkṛṣṇaḥ |

mātaḥ | ko 'pi vṛṣabhaṇumāmā gopaḥ | tasyaikā kanyā | tasyāḥ
pratikūladaivopaśamanāya pravṛttā |

yaśodā |

vatsa | kīrtes tanayā prāyaḥ | iyaṁ tu kanyā mayā tavārtam

20 abhyarthitā prāg vāco ¹⁾ bandhena | mā bhuyād asyā daivaprāti-

kūlyam | bālye sakhibhiḥ samaṁ kṛdāmānātmanāṁ kīrtetḥ prtham

nāvīkṣya ²⁾ tadā svapāñcālīputrikā kīrtetḥ pāñcālīkāputrāya dattā | ³⁾

mayoktaṁ ³⁾ ca | kīrte matpāñcālīkāputrāya kā kanyām dāsyati |

tadā kīrtyā tuktam | sakhi kim idam ucyate | yadi me kanyā

25 bhaviṣyati tava putras tadāhaṁ te putrāya svakanyām dāsyē |

idānīm ko veda smarati na vā | atas tava bhāgaḥ kīrtetḥ kanyeti |

tatra bhogyaṁ saṁpādyā rohiṇī samupasthitā |

ayi mātā yaśode | kṣaṇāntare godhasamayo bhaviṣyati tāvat

kālātikrameṇa samāgato 'dya kṛṣṇaḥ karotu bhojanaṁ sabalaḥ

30 vārtā tu paścād api bhaviṣyati |

yaśodā |

bhavatu tathā | kṛṣṇa | sajjo bhava |

kṛṣṇaḥ |

mātaḥ | sabalas tāto 'py ākūraṇiyāḥ

1) vāco 2) nā (of mā?) vīkṣye (kan een impf., maar dan zonder augment! bedoeld zijn?)

3) dattā mayā uktam ca |

yaśodā hastam udyaniya |

re re rāma mṛṇālakhaṇḍadhavalā

proddāmanāmāvale

tūrṇaṁ tāvad upaihi vatsu yavasūṁ

dattvā gavāṁ agratāḥ |

tātaṁ vṛddham ¹⁾ api prañīya purato

bhūtvā bhavāṁ ²⁾ chrūyatām ²⁾

5 bhuṅkte bhaktamayāṁ na bhaktam adhunā bhrātā bhavantāṁ vinā ||

balalāḥ |

mātāḥ | suṁprāpto 'smai suṁandalāḥ |

bhojanalīlāṁ nāṭayanti sarve |

ākāśe |

10 gāvas tv adya vayasya vatsakakulāḥ

saṁyojitā apy alaṁ

tṛptā vai yavasair jalair gatatrṣo

yacchanti maivāṁ payalāḥ |

pātun te mukhaandrikāmṛtasaṁ

prāyo 'bhivāñchanti naś

cittāṁ ³⁾ veti ³⁾ khurais tudanti dbarāṇaṁ

udgrivāṁ udvikṣya ca |

kṛṣṇalāḥ |

15 ūrya | ko 'yaṁ mām āhvaṇyati |

balārāmaḥ |

bhrātāḥ | godohane 'dhikṛto ⁴⁾ virabāhur nāma ⁵⁾ gopāḥ samāhva-

yati | tāvādyā ciradarśanena paryutsukā gāvas tvām anālocyā vatsair

apy ātmānaṁ na priṇayantīti vijñāyate |

20 kṛṣṇalāḥ | evaṁ eva jñāyate bhrātāḥ |

ity uktvā bahir gantum iyeṣa |

tāvad bhagavadvadanamādhuryaṁ ākalayitum utsukā gopyalāḥ sar-

vato 'bhyetya svasvāvasare kṛṣṇaṁ prārthayantyō 'vatasthulāḥ ||

tatraikā dolanapātraṁ gṛhṭva |

25 bho bho nandakiśora me 'sti sadane gaur ekikā nāgato

gopo 'dyāpi vanāntarāt tvarayati

preṣṭhalāḥ ⁶⁾ pipāsulā ⁷⁾ stanaṁ |

vatso nāham alaṁ kṛpākulatayā

dṛṣtvā ⁸⁾ manāṁ ⁸⁾ mādhyā

prāyalāḥ sīdati sajjanālāḥ parakṛte

dharmaṁ 'yaṁ ādyaḥ smṛtalāḥ ||

pītūmbaraṁ gṛhṭvapakarṣati |

30 tad ānyāpi gṛhāntarād abhyetya |

hāhā hare na sadanaṁ mama cātīduraṁ ⁹⁾

tvām eva viśvasīti gaur mama dohadakṣam |

doho 'bhavat pratīniveśam ¹⁰⁾ avekṣya cāhaṁ

atrāgatāsmi kuru manmanaso hitaṁ tat ||

¹⁾ vṛddham ²⁾ sic. ³⁾ cittāṁ (of citraṁ?) veti (het.?) ⁴⁾ dhikato ⁵⁾ nāma

⁶⁾ preṣṭhalāḥ ⁷⁾ pipāsulā ⁸⁾ Zoo (of stant er dṛṣṭum?) see. m.; dṛṣṭanma^c pr. m.

⁹⁾ cātī^c of canī^c of vanī^c ¹⁰⁾ == pratigṛham volgens marg. aant.

y a ś q d ā |

lajjā nāyāti mugdhā katham api gahanād āgato 'dyaiva bālo
viśrāntiṃ nopayātaḥ kṣaṇam api caraṇa- nyāsataḥ komalāṅgaḥ |
dhāyaṃ dhāyaṃ gr̥hebhyo niśi mama sadana- dvāradeśaṃ praviṣṭā
5 hastanyastorupātrāḥ ¹⁾ kim u mama tanayo vo gavām asti dogdhā ||
vatsa | etā unmadā bahusāḥ pralobhayiṣyanti na mantavyam ²⁾
iti | viśramyatām |

k ṛ ṣ ṇ a ḥ |

mātaḥ | virabāhunākārīto 'smi |

10 iti nirgataḥ |

k ṛ ṣ ṇ a ḥ |

ārya | tāvat tvaṃ svagoṣṭhaṃ gaccha | gavām kaṇḍūyanādina ³⁾
prastobhaya | aham api samupasthitaṃ godhaṃ kṛtvā sapady
ūgata eva |

15 āryaḥ |

bhrātāḥ | kim svagodhaṃ hitva kim anyatra gacchasi |

k ṛ ṣ ṇ a ḥ |

kim kartavyam durghato grāma-vāsāḥ
pratyālabho duḥsahāḥ preyasūṃ naḥ |
20 bhrātar netaṃ samamukhaṃ nopayāti
lajjabharair mantharaṃ munam etat ||

ba la ḥ |

bhavatu tathā | drutam āgantavyam |

k ṛ ṣ ṇ a ḥ |

25 aho etā matpremākṛṣṭahṛdaya māṃ samāhvayanti | ato 'haṃ ga-
cchāmy ekadaiva sarvatra | tathā hi |

dhr̥tvā haste rajjum ābadhya keśān
pitaṃ vāso veṣṭayitvāvalagne |
turṇaṃ tanvī- cittavṛttiṃ ⁴⁾ vikurṣan
30 mugdhaḥ kṛṣṇo dohanāya pravṛttaḥ ⁵⁾ ||

dohanamudraṃ nāyayitvopaviṣṭaṃ kṛṣṇaṃ avalokayitum dohapātram ⁶⁾
upādāyopasthitā tanvī |

ākuraṇānte locane mādhavasya
dr̥ṣṭvaviṣṭā- maṅgubānoruviddhā |
35 goṣṭhadvāro- cutrurūḍheva ⁷⁾
vātāpāye kāpi haimī lateva ||

¹⁾ pātrāḥ (ph geeft blijkbaar den jhvanulha weer). ²⁾ l. gam° ? ³⁾ kaṇḍūyanā°

⁴⁾ vintavṛttiṃ ⁵⁾ pravartat ⁶⁾ dipapatram ⁷⁾ sic (metrum!)

kr̥ṣṇaḥ |

bāle dehi kareṇa dohanaghaṭiṇṇ gantavyaṇ anyatra me
naikaivāsi yato mayātra nikhilāḥ kālo 'pameyo bhavet |
ānītas tvarayā tvayāham ¹⁾ adhunā kvāyaṇ vilambakramo
5 mugdhe nottarayasy analpagadite pr̥ṣṭāpi ruṣṭeva kim ||

vātavyājena ²⁾ dīpaṇ nirvāpya parirambhaparā babhūva | āha ca sā |
sūcaya virahadavānala- paribhūtaṇ gātraṇ abhyarṇam |
mahurādharadhārādhara dhārāmṛtanirbhafair nibhṛtaṇ ||

tadbhavanān nirgato dvārāvalambinyā svagrhaṇ nītaḥ |

10 bāle | samānaya dohanapātraṇ |

ānītaṇ pātraṇ hastād gr̥hītva |

sthītva dhenor adhastān navajaladatanur dohanam ādadhāno
jānubhyāṇ urdhvadr̥ṣṭyā kalayati vadanam svānane nyastanetraṇ |
gopyā romāñcitāṅgyāḥ prajāyatasabharā- veśavepākulāṅgo ³⁾

15 hitvā pātraṇ cakorī- kṛtamanayugo bhūtale gāṇ dudofa ||

anyatra dohane pravṛttaṇ ⁴⁾ kṛṣṇaṇ tyaktum aśaktiḥa | tathā hi ¹

lālā cañcala mā tvarāṇ kuru manāg yady āgato duhyatāṇ
patre svalpaṇ api prayacebati payo nūnaṇ ghaṭaghñi ⁵⁾ ghaṭaḥ |
nītvordhvaṇ punar āsṛavaty anudinaṇ cauryasvabhāre ⁶⁾

20 vaktraṇ te vasuñcālāḥ śṛamayutaṇ saṇvījayisyāmy aham ||

pratigrahaṇ ⁷⁾ evāpūrvarasam āsvādayaṇ nijanandam anubhavan sva-
goṣṭham upasusāra |

gāvo hupkāragarbhair upanatavadamair lelibhānās tadhyāṇ
gātraṇ jīhvāñcālāḥ talḥ prapatitātibharāḥ pādāṇ āmarśayantyāḥ
25 bhūyāḥ saṇvīkṣamāṇāḥ ⁸⁾ smītapuṭītanukhaṇ nūnaṇ udgrivikābhīḥ
snuhaprasāvitodho- nayanañjaladharāḥ kṣīrañire vītenuḥ ||

śrīkṛṣṇas tu muhur muhuḥ karakamalāḥ tattamāmnā ⁹⁾ parimṛjati |
tāsāṇ madhye saṇsthite kṛṣṇe gopair dohaḥ pravartitāḥ |

30 tredhā kṛtvāṅgabhaṅgaṇ lalitāmuralikām oṣṭhadeśe dadhāno
mandam ma(nda)ṇ nikuñjā- nilavidhutakaca- sphāravīspūrjitāsyāḥ |
karṇavyūlohamuktā- phalaphalitaruciś candrakāpīḍaśobhā-
lobhāviṣṭorugobhīḥ kṛtavalayagalo gopaveśo 'vatasthe ||

tadā nando vṛddhagoṣṭhīto 'ntahpuram āsādyāha |

adyāpi bālau godohanān na nirṛtau ¹⁰⁾ |

35 yaśodā |

goparāja | ākāryatām |

1) kayāham 2) nātaryājettu 3) veyā 4) pravartta 5) ghaṭoghñi 6) één lange
syllabe te wenig. 7) pratigraham 8) saṇvīkṣyamānā (met n, niet met n). 9) tantan
10) nirvātau

sāyam prāpto vanāntād atikathinalatā- jālaniryāpanena ¹⁾
 khinno bhoktum niviṣṭo yuvatibhir atulam yācito dolanāya |
 pratyākhyātam na tāvac ciranibhṛtaparu- premabhaṅgaṁ vicintya ²⁾
 sandhāgrodagratalpaṁ viracitam adhunā nīṣphalatvaṁ sumeti ||

5 nandaḥ |

- bhavatv ākarayami | bho bho putra | dolamān nivṛttaś cet turjam
 āgumyatām | gopaiś tāvad gāvo gocaram prati neyāḥ | candro
 'yam ardhāmbarātikrāntaḥ | kṣamam idam mātṛā kalpitam talpaṁ
 suphalīkuru | punar apy ete vayasyaś tvām idānim ākarayisyanti |

10 kṛṣṇaḥ |

he ārya | taito 'yam ākarayati prāyaḥ | gacchantu tāvad ete gā
 nītvā yathāsthānam |

ity ājñaptā nīṣkrāntā gobhiḥ saha gopāḥ |

kṛṣṇarāman tu talpaṁ etya yathāsthāne śayanam nāṭayataḥ ³⁾ |

15 kṛṣṇaḥ |

mātar me śikhipicchabhuṣanam idam sthāne 'dhumā sthāpyatām
 vetraṁ netrapuro nidhehi paśnyu- ktyāśauca ⁴⁾ vaṁśīm imām |
 puryaṅke viniveśyaśu ⁵⁾ bahavaḥ spardhanti yasyām ahaṁ ⁶⁾
 tasmān ⁶⁾ naiva viyodayāmi vadanād dhastān urasto ⁷⁾ manāk ||

20 yat tu mama sārīkāpañjaram tad ⁸⁾ apīhānaya ⁸⁾ |

mātā ⁸⁾ tathā kṛtvā pratinivṛtā ⁹⁾ śayanāya ¹⁰⁾ |

kṛṣṇaḥ purito vilokya sārīkāpañjaram ādāya |
 priye sūrike | priyāyāḥ ¹¹⁾ kiṁ ¹¹⁾ vṛttam ¹¹⁾ |

sārīkā |

25 nāgaravaramukhamudrām ¹²⁾ udghātaya | kṣaṇena viditavṛttā bhū-
 tvāgamiṣyāmi |

kṛṣṇaḥ |

sūrike | tāvan mama jīvane ka upāyaḥ |

sārīkā |

30 ānītā bhavatā hi tāpaśamanī mudrā priyāyāḥ kara-
 sparsūviṣṭarasādhunātra ¹³⁾ viruḥ saṁjīvinī vā hareḥ |
 tāvan netrapuro nidhāya rajanī- bhāgo 'pāneyas tvayā
 vārtābhi rasagarbhitābhir amalā- prāleyabimbodayaḥ ||

1) °niryāpanena (met n, niet met n). 2) vicintya 3) talpantah 4) paśnyuktyāśauca
 5) °āsu 6) ahannasman 7) ex conj.; °dhastānmurasto hs. 8) nadapīhānuyamānā
 9) °nivartā 10) śayanānu 11) priyoyāḥ kimvṛttam 12) sic. 13) sparsāvīṣa; de
 twee akṣara's dhunā zijn onzeker.

kṛṣṇaḥ |

sārike | samyak saṁsmārīto 'smi | gacchetāḥ | prānapriyāyā vṛttān-
tam āhara sadyaḥ |

pañjarūd uddīya ¹⁾ gata sārīkā |

⁵ kṛṣṇaḥ saudhāgre 'malacandrikādhavalite ²⁾ saṁphullamallivallimo-
dāmodite pītāmbarān mudrām unmucya priyāpratīkṛtīm vibhāvyaḥ |

svāgataṁ sumukhi kiṁ vilambitaṁ

vismṛtāsi mana dirghavedanam |

tvannukhendumadhusidhuraṁ vinā

¹⁰ ko vimocayati ³⁾ mām adhiśvaraḥ ||

kiṁ nu rañjayasi mañjujalpite

smerarañjita vilocanājvaliḥ |

saṁnirikṣya mṛdugandamandale

mandamandavacanāmṛtodayāt ||

¹⁵ api ca |

āgatāsi dayayā yadi bale

kiṁ nu tāvad udarīkarōṣi mām |

lolabāhulatayālabhayainam ⁴⁾

tvadviyogajanitātapataptam ||

²⁰ evaṁ tāvaj jalpato ratriśeṣe pratiniṣṛtā ⁵⁾ sarika |

sārīkā |

deva | saṁjivati priyā bhānoḥ sadmani |

praṇipātapurāḥsaraṁ sakhe

priyayā te 'bhīhitaṁ vaco navam |

²⁵ gamanāvasare karekṛtam

varumallīvalayaṁ ⁶⁾ na vismara ||

sighane vipine sametya mām

saphalaṁ tat kuru kuñjamandire |

sukhibhīḥ kṛtamaṅgulodaye ⁷⁾

³⁰ varavaivāhikakautukodayāt ⁶⁾ ||

api ca |

racitāṁ tava mūrtim ujvalāṁ ⁸⁾

phalake nilasarojalocanām |

hr̥daye viniveśya rādhikā

³⁵ kurute tāpapakṣayaṁ niśi ||

aṅgulīyakānveṣaṇāya tasminn eva latāvalaya āgamiṣyati | ato yathā
bhavatām rocate |

¹⁾ *uḍḍiya* ²⁾ Begint als *śardulavikṛdita* ³⁾ *vimocayitu* ⁴⁾ *°ālasayainan* ⁵⁾ *°varitā*

⁶⁾ Of is *vara*, als *vocatief*, te scheiden? ⁷⁾ *°muṅgalo°* ⁸⁾ *ujjalāṇi*

kṛṣṇaḥ |
sārike | paritaḥ ko 'yaṁ kalakalāḥ |

sārikā |
svamin | sunyak saṁsmāritāsmi | etā gopakanyāḥ śataśaḥ sahasraśo
5 viracitavaraveśa 1) yamunām snātum gacchanti | tāsāṁ valayāmāṁ
• kinkīṇmām vacasām kala(ka)lo gopanivāseṣu pravṛtaḥ 2) |

kṛṣṇaḥ |
tarhi vayan api kautukāvalokanārthaṁ gacchāmaḥ |
iti vicintya tulpād utthāya |
10 ko 'tra bho |

pratibuddhā mata |
vatsa | aham asmi | kim ajñāpayasi | idanṁ śayanānukulā pascimā
yāmīni vartate | tathā hi |

mandam mandam vāyur abhyeti gātram
15 praleyaṁśail 3) saṁskṛtaḥ kuṅjadesāt |
bhaṅgaur 4) antar nādiḥ locaneṣu
nidāmudrā- mudritatvaṁ vidhatte ||

ataḥ kṣaṇikaṁ viśramyatam | aham api tavad bhavatkṛte navyaṁ
gavyaṁ saṁpādayāmi |

20 kṛṣṇaḥ |
mātaḥ | vrajajunās tāvaṁ nāradaśato hemante prathame māsi
kāṇḍyām bhuktaye muktaye ca snātum gacchanti | aham api
tatkaṭukāvalokanāya yāmi | āryo 'dya paśūṁś cāraṇāya gacchatu |

yaśodā |
25 vatsa | tathaiva vidhiyatam | bhogasaṁbhāraṁ kim api nītvā gan-
tavyam | idam ca snātvā brāhmaṇebhyo deyaṁ vastu nīyatām iti |

kṛṣṇo veṇunā madhumaṅgalādīm priyāṁ vayasyāṁ pratibodhya
saṁprāptān āha |

bho bho vayasyās tū(rṇa)m āgumyatām | vayan adya śrīyamu-
30 nām snātum gacchāmaḥ |

sarve |
yathājñāpayati devaḥ |

kṛṣṇo 'pi grhītavetraviṣṇaḥ sakhibhiḥ saba niscakrāna | tirohitā
yaśodādayaḥ |

1) °vakheśa 2) pravartatḥ 3) prole° 4) l. bhrūg° ?

padāntare kṛṣṇaḥ |

aho iyaṁ kālindī |

paśyantīva sarojapauṅktibhir alaṁ

vāgbhir dvijānāṁ puro

brute svāgatam ¹⁾ arghyayaty ¹⁾ api ¹⁾ calat-

kalloladhārāmbubhiḥ |

5 vātair ²⁾ vijayatīva tīratarujair

ācchādayanti rajaḥ-

puñjair no manasaḥ prayacchati sukhaṁ svātītīyakarmodayaiḥ ||

he vayasāḥ | etā gopyaḥ snanārthaṁ yamunāyāṁ praviṣṭāḥ

sambhānti | tathā hi |

śītāmbusaṅgamasukantakitaṅganalaiḥ

10 phullānanābjaculatārakacārubhraṅgaiḥ ³⁾ |

dalāśukeśarukalādharaṁpallavaś ⁴⁾ ca

saurī sarit kanakakañjatatiṁ babhāra ||

tadānīṁ śrīkṛṣṇāgumanena vibhinmatamisaṁ kālindīkūlaṁ ālokyā
gopyaḥ |

15 aho rātriseṣam ⁵⁾ ākalayya vivastrā eva vayanṁ snātum praviṣṭāḥ |
sambprati tu |

nedānīṁ dinakṛmamayukhanivahaḥ ⁶⁾

prāptodayo dr̥śyate

no śītāṁśukalākālāpavibhavo

vyomāṅganaṁ gāhate |

ko 'yaṁ sambprati yamunīyasalilaṁ ⁷⁾

sauṁkāśyaty aṁśubhir

20 nunaṁ no 'vayavāḥ sphuranti sulile

magnāḥ kathaṁ prasmahe ⁸⁾ ||

itas tato vilokya |

ayi |

mandasūnur ayam adya nikuñje

veṇunā sakhi jahāra mano naḥ |

25 so 'yam āśu mukhacandramayukhair ⁹⁾

udgato bhavadamandavinodaḥ ||

api ca |

kasyāsyasya sudhābbhivṛṣṭir abhitaḥ

cintālavāleṣu no

nūnaṁ kāmalaṭāṅkurāṇi janayed

anyasya taccetusām |

30 nānyaḥ ¹⁰⁾ kandalinīm kaṛoti kumuda-

śreṇīm himāṁsumi vinā

yā darśāvudhi rātridustyujatamā ¹¹⁾

kleśam dadhānorasi ||

a n y ā |

sakhi | turhi vastrāṇi paridhīyantām ¹²⁾ iti |

yāvat paridhātum pravṛttā ¹³⁾ bhaveyus tāvac chrikṛṣṇo vastrāṇi niṇīya

1) °tamathyeṅyutpayi pr. m.; de e is verbeterd tot r. 2) vātair 3) Onzeker!
phullānanāvraca° pr. m.; phullānanāvraca° sec. m.; l. °bhṛṅgaiḥ? 4) De eerste akṣara
lā is geheel onzeker en past ook niet in 't metrum; er schijnt zoo iets als jnā te staan
(dantā°?) 5) rātriseṣam 6) °mayāśa° 7) °salilas hs. 8) In margine tiṣṭhamaḥ,
blijkbaar bedoeld als periphrase. 9) °mayāśair 10) nānyaḥ 11) °tamah; of moet
men l.: °tamah-kleśam? 12) °dhiyantām 13) pravṛtta

kadambastho babhūva | tad dṛṣṭvā sarvās trapākulitalocanāḥ paras-
param vikṣamāṇā jahasuh |
sakhyaḥ | no vastrāṇi nītvāyam gataḥ | kiṁ kurmaḥ | katham grhaṇ
yāmaḥ | sūryo 'pi tāvad vaditum ¹⁾ icchati | abhyarthanīyaḥ |

5 sarva ..

• vastrāṇi dehi dayayā dalitendramla- ²⁾
gotradyute dinakaro 'yam udeti nūnam |
nīre 'balā vāyam iheṣyati pānhasārtho ³⁾
lajjā hi bhūṣaṇam alaṇ kulajāṅganānām ⁴⁾ ||

10 kṛṣṇaḥ |

tadā ki(ma)rtham iha samprāptāḥ |

gopakanyāḥ |

tava vadunasurojasudhāsavaśvādanāyāptopadeśena āryārūdhauāya kā-
lindyaṁ prāptāḥ |

15 kṛṣṇaḥ |

yad yuyam vivastra eva jalam prāviśatāto vighnitum etad bha-
vatīnām ⁵⁾ | etatpūrtaye māṁ ⁶⁾ namo ⁶⁾ 'kuruta ⁷⁾ |
sarvās tathaiva cakruḥ |

kṛṣṇaḥ |

20 aho svam svam vāso grhitvā gacchantu bhavantyāḥ |
gopyaḥ kṛṣṇadattāni vastrāṇi paridadhur jalān nirgatya |

surya buddhāṅjalipuṭāḥ |

yāmaḥ kutra vihāya te caraṇayoḥ saṁnidhyam ānandabhṛṇ-
netrendivaramoṣitā vāyam aho govinda gopātmaja |
25 dhyāyanto girikandarūsu munayo yasyūśayā ⁸⁾ prāyaśaḥ
śvāsāyāmaniruddhacittagatayo ⁹⁾ nādyāpi jagmuś ca tat ||
api ca |

dehi no 'dharasudhām asitābhra-
vibhramākālitakuntalitāsya |

30 kiṁ na yacchasi padam padayor ¹⁰⁾ naḥ
kiṁ bibharṣi śirasā śikhipiccham ||

kṛṣṇaḥ |

aham tu madakhaṇḍasmitisanṭānasādhanaaprāpyo 'smi parampara-
sambandhena nānyāni sādhanāni māṁ sādhayantīti śāstrasiddhāntaḥ

35 tathā hi |

1) Men verwacht udetum 2) dalitendramla 3) pānhasartha 4) 'jaṅginānām
5) Vgl. Bhāg. pur. X. 22. 19. 6) mānnamo 7) l. namaḥ kuruta? 8) Onzeker;
yaspāśanīyā hs. 9) svāsā° 10) padayo

nāhaṃ vedair na tūpasā   na dānena na cejyayā | •
 śakya evaṃvidho draṣṭuṃ   yathā bhaktajanaḥ ahaṃ ||
 bhaktyā tv ananyayā śakya   ahaṃ evaṃvidhaḥ priyāḥ |
 jñātuṃ draṣṭuṃ ca tattvena   praveṣṭuṃ ca vrajāṅganaḥ ¹⁾ ||

5   ato mayā parīkṣitā bhavatyō vrajāṃ vrajadhvaṃ ²⁾ |

gopakanyāḥ |

sarvāvadhes tva(m) asi rupagūṇasvabhāva-
 śaktyādiminīgumagitayaśovitānaḥ ³⁾ |
 tatpādapadmaṃ upalāmbhya kathaṃ vrajamo
 10   dhyānāspadam puruṣapuṅgava ⁴⁾ dehī dāsyam |

kṛṣṇaḥ |

yad idam idamaṃ pradurṣitaṃ tat tu dhyānārthaṃ śakyaḥ |
 idam me rupaṃ manāḥkaraṇde nidhāya madamanyasaṃbandha-
 prayojanasādhanaṭayā bhajadhvaṃ | tadahaṃ bhavatināṃ manora-
 15   thasiddhaṃ garīṣyāmi ⁵⁾ |

gopakanyāḥ |

kadā deva vyaṃ idam anāṅgamohanavimugdhavenūmaṇḍitakuṭila-
 nirīkṣaṇavilolākāvalisundaravadanāravindasudhāṃ ⁶⁾ pibamaḥ |

api ca |

20   kadā nīśanāthakarābhiraṇjita-
 prasannakṛṣṇāpuline niviṣya |
 bhavadbhujāpīḍitakaṇṭhadeśa
 nīśasi ⁷⁾ nāthāgamayāṇābhabhuvima ⁸⁾ ||

api ca |

25   nidhāya kaṇṭhe bhujam indirāpate ⁹⁾
 nīśasi cātmanam alaṃ nikuṅje |
 amandasamgitakalāvilasair
 vinodayāmo bhavata kadā hi ||

api ca |

30   apūrvanānārasakeliśalibhir
 viceṣṭanais te nīśi rāsamaṇḍale |
 tribhaṅgino veṇuvimugdhakujitaiḥ
 kadā mano no vilayaṃ suṃeṣyati ||

śrīkṛṣṇaḥ |

35   jātābalā vrajaṃ siddhā   mayebhā ¹⁰⁾ raṇsyatha kṣipāḥ ¹¹⁾ |
 dhairyam kuruta kāmīnyo   na mithā vyāhṛtaṃ mayā ||

āṅgamaṇyāṃ śaradī veṇuraveṇākārayiṣye |

iti niṣkrūṇtā gopakanyāḥ |

¹⁾ Deze twee śloka's, met lichte verandering, uit MBh. VI. 35 (Bhag. gitā 11). 53, 54.

²⁾ *vrajadhyam* ³⁾ Corrupt (metrum!). ⁴⁾ *puruṣapuṅgava* ⁵⁾ l. *kari*? ⁶⁾ i. p. v.

⁷⁾ *nīśasi* ⁸⁾ *nāthagama* ⁹⁾ *indirāpate*

¹⁰⁾ sic. l. *mayeha*? ¹¹⁾ sic of *kṣipāḥ* (*kṣipā* = *kṣapā*?)

kṛṣṇaḥ |

madhumaṅgala | kvedānīp latāvalayaṁ ¹⁾ yatra devyātrārthan
saṁpā(ga)tā priyā viśrāntā |

madhūmaṅgalaḥ |

5 deva | nātidure |

• gāyanti śatpadakulāni latāntareṣu
śīmantinīkusumareṇuvīruṣitāni |
nṛtyanti yatra śikhino vitator dhvapucchā
vātopanītagirinirjharasīkarāktāḥ ||

10 kṛṣṇaḥ padāntare gatvā |

aho idam eva pratibhāti latasadmā |
tatraiva priya ²⁾ yābja ²⁾ ranyaparnapātre
dattam me dadhi madhuraṁ suroruhākṣyā |

• sāśaṅkaṁ sabacara lajjaya vyaloki
15 niryāne ³⁾ kuṇḍilakatākṣavikṣitena ||

kva punar adya purvavat priyāyāḥ saṁāgamah | tathāpi gan-
tavyam | ucitam eva | tad evāha |

virahitahṛdayam tayā mamaitad
bahir api yasyati niścitam sajīvam ⁴⁾ |
20 yadi padapadavim nirīkṣya — —
sthirapadavim upayāti ced varam syāt ||

padāntare |

aho suvyaakteyaṁ priyāyāḥ padapaddhatih prāyaśo dināntarītā |
haimāmbūksitadarbhakoṭivilas- lākṣaṅkamālāntike
25 sadyaḥ keśavimuktapuspapātali- vidyotitālīsvanaḥ ⁵⁾ |
rādhāyāḥ sakhibhīḥ saṁāgamanidhīm saṁsūcayaty eva me
bāhuḥ sphūryati dakṣiṇo hi nayanam praspaudate śreyase ||

evam vitarkayan kṛṣṇo 'ṅgulīyaṁ anveṣamāṇam priyaṁ kuṇjāntarāle
dūrato dadarśa |

30 cāmīkarāṇjītapatāvṛtagatrasobha ⁶⁾
tūtaṅkaratnakīrṇāvalīdīpitāsā ⁷⁾ |
saṁvikṣyate saḥganakuṇjulatāntarāle
rādhāmbudāntaratadīlatikeva tanvī ||

kṛṣṇaḥ |

35 iyaṁ tu tadīd iva latāsadmani parisphurati śrīvr̥ṣabhānujā |
paśyāmi tāvat |
sthitvā śṛṇoti |

¹⁾ latāvalayaṁ ²⁾ ?? priyayā 'bja (metrum!) ³⁾ niryāne ⁴⁾ ? onzeker, sajīvam
of tadīyaṁ? ⁵⁾ vidyotitālī ⁶⁾ 'karāṇvita° ⁷⁾ 'kīraṇavali

śrīrādhā |

ihaiva lalite karād   vīgalitojjvalā mudrikā
viyogabharavepitā   damanaratnabaddhodarā ¹⁾,
na sā dayanavartinī   bhavati mūrtimadvartinī ²⁾
5 harer bhavati na ³⁾ kṣaṇād ³⁾ api nirīkṣaṇāt sadmanah ||

aho ubhayaviyoginī kathāṃ jīvāmi |
kvā sū mugdhamūrtiḥ kiśorākṛter yā
dhṛtā vakṣasū vakṣyati prāgbhavam ⁴⁾ |
kva sā mudrikā mudritā mudritāṃ me
10 mano vidrutaṃ mudritaṃ me tanoti ||

lalitā |

priye | jānāmy ahaṃ śrīkṛṣṇahastaṃ gatāṃ prāyaśas te karamudrām |

śrīrādhā |

sakhi | kathāṃ vijñātā |

15 lalitā |

itaḥ prāk tava grhāya pratiniṛgatāyāḥ ⁵⁾ pascāt pañjarān nirmuk-
tasārikāvacanaprerito nandanandanah samāgato yasycyam akalūṣita
padapaddhatiḥ pratibhāti | sa eveto nītvā gato bhavet | idānīm
nānyaśyeha gatiḥ | talpād utthāya vayan eva drutaṃ prāptā(h)
20 smaḥ | kṣupaikaṃ viśraṇyatām | ihaivāsmān samprāptān sambhā-
vyāgamīṣyati mudritākaraḥ |

śrīrādhā |

sakhi | yady evaṃ tarhy upaviśyatām | tadartham eva ⁶⁾ mudrā-
nveṣaṇamīṣeṇa ⁷⁾ mātaraṃ vijñāpyāgatā iti |

25 upaviṣṭā yathopayoṣaṃ lalitādayaḥ |

lalitā |

yadihāyāti ced' vanamālī tadā kiṃ vidheyam |

śrīrādhā |

priyasakhi |

30 asmin eva puro'nuvartini latā-   veśmany apāstātape
samveśyālimarandapaṅkanivahair   ālipya vakṣastāṃ |
dattvātithyam apīcya palvalajalam   samprārthya mudrām tato
gatvā samprati sadina sundari puro   mātuh pradadmo vayan ||

lalitā |

35 vayan tv evaṃ kartum icchāmaḥ |

1) damala° hs. (?) 2) Of er staat murtisa°? 3) ? lakṣaṇād hs. 4) Een lange syl-
labe te weinig! 5) niravlayaḥ 6) ava 7) mudrānvepraṇa°

kr̥ṣṇaḥ svagatam |

lalitā kim api nigūḍha(n) (va)ktum icchaty ato mayaikākinā
śrotavyam iti |

prakāśam |

5 bho madhumaṅgala | priyātraivāgatā | ato 'traivāmadhyāhnam
avasthiti(h) pratibhāti | yadi tava rocate tadā gopātmajaiḥ stha-
• lāntareṣu pravartitān vatsān atraiva pravartaya |

madhumaṅgalaḥ |

yathajñāpayati vayasvaḥ |

10 iti niṣkrānto madhumaṅgalaḥ |

kr̥ṣṇas tathaiva karmam dattvāvatasthau |

śrīrādhā |

lalite | katham tavecchā |

lalitā |

15 asmin eva puro'nuvartini latā- veśmany apāstātape
suvēśyālimarandakuṅkumarasair ānareya ¹⁾ naudātmajam |
mālāmaṅgalasutrasuṇḍhitakurīm prāk preyasīm tvām ito
hutaḥ pāvakaḥ āsu maṅgalaravaiḥ samyojayāmo 'munā ||

śrīrādhā lajjayā patena vadanam āvṛtya |

20 mukhe ²⁾ samlāpitā ²⁾ katham nu sthūlair jalabindubhir no 'bhi-
varṣet | gacchāmy aham itaḥ |

lalitā |

bhavadu priye | mudrikām gr̥hītvā gaccha vā tiṣṭha vā |

kr̥ṣṇo latāvalayam apasārya ³⁾ |

25 premārdrīkṛtalocanaḥ sarasijam prolāsayan pāṇinā
guṇjānirmitadāmaruddhabhṛdayaḥ kāñcīravālisvanāḥ |
prāpto hr̥ṣṭatanurūho ⁴⁾ madhulatām ālīngitum vīkṣyate
nūnam pallavito 'nurāgalakail śṛṅgāraśakhī yathā ||

lalitā |

30 dayita ⁵⁾ | samāgamyatām sukham | ativāhitā rātriḥ |
svasty āste janani yayāsi vidhṛto bhargeva ⁶⁾ samlālito
yena tvam samayānukulavasubhis tātena nānāvidhaiḥ |
eṣā te dalitendranilāśakala- cchāyābhirāmā tanur
nirvyājam ⁷⁾ tanute sukham vrajavadhū- vṛndair apāṅgaiḥ śritā ||
35 priye rādhike | gr̥hagatāyūtithaye nivedaya pallavāstarāṇam | sam-
nivāryeyam dharmapratibandhikā lajjā |

¹⁾ Zoo het. h.; lees misch. *abhyareya*? ²⁾ sic. ³⁾ *apasārpya* ⁴⁾ *hr̥ṣṭo* ⁵⁾ *uyita*
⁶⁾ sic, l. mischien *mārga ca* ⁷⁾ *nirvyājam*

kṛṣṇaḥ |

bhavatinām darśanenaiva kṛtātithyā vayan |
iti priyayā hastasaṃjñayā niveditāsane tūpaviṣṭaḥ kṛṣṇaḥ priyām
saṃmukhayati |

5 saṃmukhībhava kuraṅgalocane
vīkṣitum vadanam āgato 'smy aham |
smiramugdhamadhubhāramantharam
gopasārtham apahāya durataḥ ||

lalitā |

10 iyam api te premarajjuvikarṣitā sakhīsamubham apahāya samāgatā |
saṃprati kiṃ cin mātṛtrāsasaṃprastahṛdayā nayanaprasādam na
dhatte

kṛṣṇaḥ

kimiti mātuh ¹⁾ saṃtrāsah ¹⁾ |

15 ekaiveyaṃ padmīnīpatranetrā
labdhā ²⁾ devā rādhanītiprayāsah |
mātus trāsād vepate kiṃ na jāne
candrajyotsnā rāhusaṅgād ³⁾ ivaiśa ||

lalitā |

20 priya | hyaḥ samāgateyaṃ atra karamudraṃ viśṛjya gatā | tayā
riktam pāṇikamalam alokyoktam mātṛā | kenāpanītā te karān ⁴⁾
mudrā ⁴⁾ yā tu mulyena mudrayati dhanadasyāpi lakṣmīm |

śrīkṛṣṇaḥ |

saṃkocayitum ⁵⁾ lalitā priyā kim ⁶⁾ avatārayati ⁶⁾ |

25 (lalitā |)

tadānayā proktam |

nandagrāmād āgataḥ ko 'pi bālaha
khyāto yo 'yaṃ navyagavyāpahārī |
kṣimāyā me mārghataḥ kuñjamūle ⁷⁾
30 mātā hastāt ⁸⁾ tena ⁸⁾ nītā hi mudrā ||

mātā | tadā tvayā cau(rah) kimiti saṃnidhīkṛto vatse svabhāvād ⁹⁾
dustyaḥ ⁹⁾ prāṇinām |

bālye 'yaṃ tanaye gr̥he yuvatibhiḥ cauryāya rātrau divā
dṛṣṭa(h) steyavidhānavid dhi-bahuśo mukto gr̥hīto 'pi vā ¹⁰⁾ |
35 mātṛā tu prasabham ¹¹⁾ dhṛto rasamayā ¹²⁾ kaṣṭena gomāyukas
tarvor utpatito nirūpya ca tanū- bhītiṃ parām ādiśat ¹³⁾ ||

¹⁾ mātusaṃtrāsah ²⁾ tadā ³⁾ saṅgāt ⁴⁾ karāmudra ⁵⁾ saṃkocayitum

⁶⁾ kāmara?; overigens vgl. pag. 63 regel 9. ⁷⁾ 'pūle ⁸⁾ hastantena ⁹⁾ °bhārodustya°

¹⁰⁾ va (d. i. ca?) ¹¹⁾ prasabham ¹²⁾ rasamayā ¹³⁾ 1. misschien ādiśat

putri | vismrtyāpi na kartavyaś caurasya saṁnidhiḥ | mudrāṁ tu
coritāṁ nando 'pi dhārayitum na śaknoti | ko 'pi gopātmaja ito
gatvā nandāya putrakṛtyāṁ nivedya mudrikāṁ ānayiṣyati | vatse |
modvignā ¹⁾ bhava mudrū kva yūṣyati kṛṣṇagrhitā cet |

5 kṛṣṇo gopātmajapreṣaṇaṁ niśamya socchivāsam |
sakhī | mahānārthaḥ saṁpāditah priyaṣṭā | hatāso ²⁾ 'haṁ jāto 'smi |

lalitā |
kā te parūstā priyāsū ³⁾ |

kṛṣṇah |
10 na vaktum śakyate samakṣam priyāyāḥ |

lalitā |
priya | mām eva vada | nāsāhānir ⁴⁾ bhaviṣyati |

kṛṣṇah |
priye | karṇe śruyatām |

15 lalitā tatthaiva karoti |

kṛṣṇah |
hyah ⁵⁾ pitiāham uktah | putra | grhād anyatra kvāpi nā ganta-
vyam | goparājasya sadmani ⁶⁾ tava vivāhavartā pravartate | tasya
carāḥ pracaranti | mayoktam | tāta | bhavatu | na gantavyam |
20 yadi tu rādhayāham steyakṛd ukto mātṛe tadā tiṣṭhatu cārasatair
api praśamsanam | katham mām cauram āptavacanād avagatya
kanyāṁ dāsyati | tāto nandas tu mām atitarāṁ saṁtrāsaiṣyati |
ato 'haṁ lalite grhād api hatāso ²⁾ 'smi |

lalitā |
25 priya | aṅgulīyakam tvayā prāptam na vā | yadi tu prāptam tadā
niḥśaṅkam tvayā deyam | vivāhas tu mayā ⁷⁾ te ⁷⁾ kārya bhānor ⁸⁾
eva | na cet kalaṅkas tu jāta eva mithyābhisāparūpaḥ |

kṛṣṇah |
lalite | na mayā coritā priyāyā mudrū kim tu sārīkāvākye prerito
30 'haṁ ihāgatya khinno bhuvi patitām priyām iva mudrām adrāk-
ṣam | tayaiva mayā vakṣasi nihitayā rātrir ativāhitā | idānīm yady
aham dadāmi punaś ca priyāsaṅgam na syāt tadāham gatajīvita
eva syām | atho yathopadiśati bhavati

1) modvinnā 2) hatāso 3) priyāsū 4) nāsāhānir 5) Wat er staat lijkt meer op
jah 6) sadmani 7) mayeti 8) bhonor

lalitā |

sarito gatiṛ asti kāpi vātyāj ¹⁾
jaladher ambudharāc ca cūṭakasya |
madhupasya madhor vanān mṛgīṇāṃ ²⁾
bhavato nāsti gatiḥ priya priyāvāḥ ||

kṛṣṇaḥ |

yadi priyā mātṛvacanān ³⁾ māṇ na jahyāt tadāṅgulīyaṇ prayacchā-
mīti praṣṭavyā priyeti |

lalitā śrīrādhāntikāṃ |

10 priye rādhike | mātṛvacanād yady asyānādarāṇ kuryās tadāyaṇ
atisnigdho janas tvadvirahādhimulikāṇ mudrikāṇ datuṇ necchati

śrīrādhā |

15 ādhūtāpi vanāntare ⁴⁾ nanu latā tanvaṅgi ⁵⁾ vātyāgatair
ātmanāṇ virahayya pādapabhujaṭ kiṇ vartate dūrataḥ |
kiṇ vā sāgaragāmīnī suranadī ruddhā himanīcayaiś
cañcattovatarāṅgabāhulatayā ⁶⁾ nopaiti vārāṇ nidhim ||

kṛṣṇaḥ |

priye |

20 mālīyaṇ tyaja bandhujīvarucira- snigdhdhādhare candraka-
cchodasmerasudhātatiṇ ⁷⁾ vitaraya bhruvāllim ⁸⁾ āsphālaya |
mudreyāṇ tava locanābhjamukulaṇ bhīndyād amandadyubhaiś
tan me locanakhañjarīṭayugalaṇ puṣpātu satkeśaraiḥ ||

śrīrādhā bhagavadvaksahsthalāśleṣiṇyūṇ mudrāṇ ādāya paṭāntare
samāśliṣati vāgvaidagdhyena ⁹⁾ |

25 matpāṇipallavaṇ apohya gatātikaṣṭam
mudre sthitāsi parasadmani yaṇ niśāyāṇ |
māsūyitūṇ tad aluṇ arhuṣi mātṛdaivayū ¹⁰⁾
hetuḥ samāgamaviyogavidhau na cānyaḥ ||

30 tadāticaturā lalitā tayolḥ premanirbandhaṇ jñātvā gāndharveṇa
vidhinā vivāhaṇ nātayati |

ābadhyāmbujatoraṇasrajam atho patrair mālīnyāś cirāṇ
kṛtvā maṅgulaṇaṇdapam saha-carī- gītaiḥ ¹¹⁾ samunnāditam ¹²⁾ |
hutvā manmathapāvake rasakathā- samjālpamantrūksarais
tanvī ¹³⁾ saṅgamayāṇcakāra lalitā pāṇigrahe kautukāt ||

1) cānya 2) l. mṛgāṇāṇ? 3) mātṛi° 4) vannātare 5) tanvagi 6) cañcattovatarāṅka°
7) Wat is voor cchoda° te lezen? 8) bhruvāllim 9) °dagdhena 10) l. waarsch. tatva
daivayū 11) gītaiḥ 12) ex conj.; samunnāditam hś. 13) l. misschien tanvīṇ

- vivāham krtvā pallavatalpe saṁviṣṭayor vadhūvarayor nīrājanāya
 samāgatāḥ pañca sumanḡalyo nīrājayāmāsulḥ | saṁphullamālatiku-
 sumākṣataiḥ samabhivarsya pañkajamakarandabindubhyām ¹⁾ pīta-
 nīlābhyām bhālayos tilakaṁ dattvā maṇimudrikākiraṇadīpadīptyā
 5 nīrājayantya āśīrbhir yojayāmāsulḥ | tathā hi |
 pāyād ambhodhikanyā kṛtakamalakarū kāpi dāmpatyam ²⁾ ambā ²⁾
 • līlāvicchedahāniṁ janayatu girijā patyur ardhāṅgasanḡā ³⁾ |
 ānandodrekavallīṁ • prathayatu nitarāṁ bhārati vām ⁴⁾ analpaṁ ⁴⁾
 kāmāṁ kalpāntam ⁵⁾ āyulḥ ⁵⁾ kalayatu bhavator ādidevo ⁶⁾ murārīḥ |
 10 kṛṣṇaḥ samavāptamanorathaḥ svagatam |
 mayā madhumaṅgalo ⁷⁾ vayasīyākāraṇāya ⁷⁾ niyukta āyāsyati tāvad
 ahaṁ priyaṁ prasthāpayāmi |
 prakāśam |
 lalite | saṁprati madhumaṅgalādayaḥ samāyāsyanti | ata ito 'pa-
 15 saraṇam eva śrevo bhavatinām |
 lalitā |
 ramaṇa | tvayāṅkurīkṛto ⁸⁾ 'nayānurūḡaḥ sa ca viyogāḡṇinā yathā
 suṣko na bhavet tathā vidheyam iti |
 vāraṁ vāraṁ vāksudhāścakayogūd ⁹⁾
 20 ānīlāntar ¹⁰⁾ lolate cālavālīḥ ¹¹⁾ |
 kiṁ vaktavyam ko na jānāti ¹²⁾ sarvaṁ
 evaṁ vyuptā 'vardhate premavallī ||
 sandhyāyām yathā punaḥ priyāsaṅgamo bhavet tathā kartavyam iti |
 niṣkrāntā salalitā rādhā |
 25 kṛṣṇo 'pi saṁprāptair madhumaṅgalādibhir vihr̥tya pratinivṛtto ¹³⁾
 nivesāya |
 iti niṣkrāntāḥ ||
 || i t i c a t u r t h o ' ṇ k a ḥ ¹⁴⁾ ||

praveśakaḥ ||

- 30 tataḥ praviśati lalitā socchvāsam |
 aho mayā pratibodhito bahuśo mādhabaḥ | iyaṁ atimaṅjulalanā
 ciraviraheṇa na khedanīyā | saṁprati sā tu |
 dattvā mātṛe mudrikāṁ atyudārāṁ
 līlāsthānaṁ saṅgatā sāśrunetrā |
 35 vrī(dā)krāntā nādhimūlaṁ gurubhyo
 brūte sūte saṁśayānām prarohān ||

1) Dualis! 2) dāmpatyabhumā 3) urddhaṅga° 4) rāmanalyān 5) kalyāntamāpus
 6) Gissenderwijze zoo door mij aangevuld; het hs. heeft slechts ādīro 7) °galepi(?)yasyākā°
 8) 'yākurīkṛto 9) °sudhu° 10) Wat is ānīlā°? I. misschien ānīlā° (begoten). 11) d. i.
 ca ālavālīḥ. 12) kṛ na jānāsi 13) °vurto 14) Deze drie ww. door mij ingevoegd.

kuṭrāham adya pitṛśadmanī saṁniviṣṭam āptavargair grhītapārśvam
kṛṣṇam paśyāmi |

parikramya |

5 goṣṭhadvāri vinidramallimalaye   śītāmśusuddhāntare,
mandam mugdhamilindakūjitakale   sāpaśyad ārād dharim |
cittottambhitānetrayugyam atula-   śvāsoṣmanā 1) bhūyasā
svacchādarśakapolamaṇḍalam alam   pramlānayanānam mubuh ||
nivedayāmi priyāvṛttāntam |

ity upasasūra |

10 viphalikaroṣi rātriṁ   kiṁ 2) tāvan 2) mallikājāle |
māleṭhamallikāyās 3)   tāmyati rādhā nivāse sve ||

kṛṣṇaḥ sasambhramam | kveyam akasmāt saṁviśati rādheti varṇā-
valikarṇayor 4) iti | aho |

15 manmathasāyakabhīmanam 5)   ko mā 6) saṁjīvinīprāyam 6) |
hanumān iva dāsarathīṁ   rādhāsiddhauśadham datte ||

lālītā nirgatyā |

kiṁ vismṛto 'si |

tava kelikañjalubdhā   rādhāhamsi katham kanta |
jīved ihairakābhīḥ   śaṅkhakulair akule sarasi ||

20 kṛṣṇaḥ |

lālīte | tādṛṣe sarasi katham mama kelikañjollāsaḥ |

lālītā |

deva | kām api yuktim kṛtvāgatāsmi yenājñāta eva bhavām 7)
sthāsyati | mayoktam kṛtyādigurujanapurataḥ | mātāḥ |

25 kāpi kiśorī mūlītā   puspārtham tv āgūtārānye |
nandagrāmād ekā   gopakumārī vimugdhāṅgī ||

api ca |

nīlotpaladalarucirā   līlālekaśaṇḍā tanvī |

citrālekhyavidagdā   vīṇāsaṁlāpinī kāntā ||

30 vṛpśivādānucaturā   gītakalākovidā nūnam |

sāyam iheṣyati mugdhā   rādhāpremanā niyantritā 8) nitarām ||

tadā devyoktam | lālīte | pradarśanīyā sā naḥ samāgatā | evaṁ
samayam kṛtvāgatāsmi tāvad aham | priya | vanitāveṣam vidhāya
yatra tava vihārāṇīlāhṛdayā 9) rādhāsti tatra gamiyatām iti |

1) Zoo geëmendeerd. De tekst heeft *svāsismanā* 2) *kitāvan* 3) De syll. *ṭha* is onzeker. Lezing? 4) Hoe zijn deze ww. op te vatten? 5) *°sāyika* 6) De traditie is waarsch. niet ongerept. 7) *bhavarāṇis* 8) *niyantrita* 9) Onzeker de twee syllaben *līlā* (*lālā*?)

śrīkṛṣṇaḥ |

yathā nirdiśati bhavati |

paṭāntaritaḥ kṣaṇāntare viracitavunitāveśo vinirgataḥ kṛṣṇaḥ |

tathā hi |

5 bhrāmyadbhrūṅgakulāntasārakavarī-¹⁾ bhāreṇa pādasprśā
 kālindījalarudhasatkuvalaya- śreṇītiraskāriṇi |
 nūsāgrollasadacchamauktikagalad-²⁾ dīptyādharālambayā
 śobhāsindhusudhāktavidḍamadalā-³⁾ droṇīm iva spardhate ||
 api ca |

10 keyam śyāmā pītaśūtīm vasānā⁴⁾
 saṃtanvānā kāmāpurvāṅgaśobhām |
 meror haim- vounatā kāpi bhumiḥ
 kāntiśreṇīm gāruḍānām maṇīmām ||

kṛṣṇamāyāvīmohitā lalitā ārād āgatām⁵⁾ prechati |

15 aī sundari | godohārtham ākārayitum āgatām⁶⁾ aram⁶⁾ ila sthā-
 pyāntargato gopālas tvayā dr̥ṣṭaḥ |

kṛṣṇaḥ |

ayī mātaḥ | kathaṃ pratyēṣi kitavaśiromaṇīm enaṃ | eśa⁷⁾ caikato
 viyojayati saṃgamayaty⁸⁾ anyatra cātmanam⁹⁾ | aham api tasyai-

20 vānveṣaṇāya pravṛttāsmi¹⁰⁾ |

lalitā |

sakhi | tvam kāsī kadā vañcitāsi tvam api kathaṃ ca |

kṛṣṇaḥ |

aham tatraiva nivasāmi | tadrūpākṛṣṭacintayā saṃprārthito mām
 25 uktavān rādhāpreṣitūṃ sahacurīm nivartyāgamīṣyāmīti nirgataḥ |
 tvam kāsī |

lalitā |

saivāham sakhi | āvābhyām samavedanābhyām anveṣaṇīyaḥ¹¹⁾ |

ubhe anveṣaṇāya¹²⁾ pravṛtte¹³⁾ | padāntare sthitvā |

30 re re nandakīśora kām api diśam saṃbhāvyā saṃtiṣṭhase¹⁴⁾
 rūpaṃ yauvanavāibhavaṃ vidhikṛtaṃ tvayy eva lokottaram |
 kiṃ nau saṃgatayoḥ pralobhya vacasā pādāravindāntike
 tyaktuṃ nārhasi piechapiçchalamukha- chāyām puro darśaya ||
 evaṃ saṃbaddhabāhulatike mallīmālatīsevantinīcampakabakulaka-
 35 dambāmrāpārījātavandanādīśākhino¹⁵⁾ vilokayantya¹⁶⁾ jagmatuḥ |

1) °bhrāṅga°; en lees missch. °ālla° voor °ānta° 2) °gala 3) sic; corrupt?

4) °vasanā 5) °āgatām 6) ? āgatāmaram hs. 7) sic. 8) °sagamā° 9) °cātmanam

10) °pravṛttāsmi 11) °śaṇīyaḥ 12) °nveṣaṇāya 13) °pravṛtte 14) °saṃtiṣṭhase

kṛṣṇaḥ |

sakhi | tvayā kutrānītāsmi | apūrveyaṁ me bhūmiḥ pratibhāti | na
milito 'trāpi vanamālī | tvam ¹⁾ tyaktum asamartham api mām
ājñāpaya ²⁾ grhāya | sa tu prāyaśaḥ kayāpy anyayā pralobhito
5 mādhlukarṇiḥ kartuṁ gato bhaviṣyati punaś cāvayoh saṅgo bhavatu |

lalitā |

itthaṁ tena kathaṁ bhaven matir iyaṁ tadgrāmavāsā ³⁾ yataḥ
santyaktāsamaye dayāvirahinā tenānyasuncūriṇā ⁴⁾ |
gantūṁ cecchasi mām viḥaya capale yat prāhur agresarā
10 maitrīm saptapadīm hitāṁ nayavidah prānaiḥ priyaiḥ nātyaguḥ |

kṛṣṇaḥ |

priye | sā te gauḥ kutra yasyā dohanāya kṛṣṇam ākāṅkṣasi | idam
eva te kāryaṁ mayaiva vidheyam |

lalitā svagatam |

15 sa eva tu | na mām prutārayati svamāyayā | paśyami tāvad enaṁ |
vaktraṁ cāru nirīkṣya candrakiraṇair ⁵⁾ āsvāditam nādhvagān
mṛdvīm bahulatām vilokya hrdayaṁ naisargikaṁ cānanam ⁶⁾ |
paścād vīkṣya puṭāntarikṛtam atho veṇuṁ jabāsūruṇā-
pāṅgair lolavilocanair hi vidito dhurto 'dhunā sthīyatām

20 kṛṣṇaḥ |

lalite | kenāpi yathāhaṁ vidito na syām tathā kartavyam iti |

lalitā |

tvam evātmānaṁ mā pratyakṣikuru | mayā kadā vijnāto 'si veśo ⁷⁾
'nubhuto ⁷⁾ 'pi |

25 padāntare ⁸⁾

samprāpto 'yaṁ vṛṣabhānvavanīḥ |

paṭam apasārya ⁹⁾ |

atyuttuṅganagendraśekharagataṁ ¹⁰⁾ sphuryatpatākūnculaṁ
kujatkaṅkaṇakiṅkiṇīkalarava-
30 bhānoḥ saptagavākṣanirmitalasad- ¹¹⁾ vyāghraśamadhyaṁ mahat |
śrīrādhā sakhikeligītaḥ hrdayā-
dīpavaliśobhitaṁ ¹²⁾ nandākarod ¹³⁾ bhāvanam ||

tataḥ praviṣṭā sakhībhiḥ saha śrīrādhā |

lalite | kva vilambitāsi |

¹⁾ tvam ²⁾ I. misschien āsthāpaya. ³⁾ 'vāso ⁴⁾ ex conj., yena° hs. ⁵⁾ canda°

⁶⁾ Onzeker, (cānantam schijnt er te staan). ⁷⁾ sic. ⁸⁾ Of staat er paṭāntare?

⁹⁾ asāryya ¹⁰⁾ °śeṣara° ¹¹⁾ sapra° ¹²⁾ dipavali° ¹³⁾ Onzeker! nandānkurod hs.

lalitā |

priye | tava kelipūrtaye ¹⁾ puspāharaṇārthanī vaṭikāyām gatā | ta
trāikā kāpi gopakanyā militā tava līlārasānubhavāyehopasthitā

rādhā |

5 kvāsti 'samānaya

lalitā |

tathā |

iti praveśayāmāsa

10 dhammilodgatamālatibhir avanīṇ sampujayantiva sū
kāñcīmañjumarālasīñjanasukhair ²⁾ āpurayanti diśaḥ |
mandasmerasudhābhisārasalilaiḥ prollāsayanti ³⁾ dṛśo ⁴⁾
naivāntaḥpuracāriṇī ⁵⁾ samabhavat kin tu praviṣṭā manah ||

(rādhā) dūrād evotthāya |

svāgatam |

15 iti bruvāṇā svāsane niveśayāmāsa |

priye |

20 purvaṇ naiva vilokitākṣamaadhupair ⁶⁾ naivopabhuktā punaḥ
śrotraiḥ sundari te 'ṅgukalpalatika- kīrtir janair bodhitā |
sadyas tvaṇ tu tathāpi me tvarayasi prollamyahaddostaṭam ⁷⁾
25 āśliṣṭajjaladher ⁸⁾ ivāmbulahaṇī jyotsnā śāsāṅkasya hi ||
bāhubbhāyāṇ paraspāraṇ samāśliṣyopavivīṣatuh |

śrīrādhā |

25 kām āsāṇ ⁹⁾ avalambya tiṣṭhati pitur grāmas tavānandite ¹⁰⁾
kasyaḥ kuṅkṣisudhāvinirgatam ¹¹⁾ idaṇ saubhāgyaratnaṇ vapuḥ |
nāmnā kena nirasate pravadatāṇ pāpauḡha ādraḥ ¹²⁾ priye
nūnaṇ naḥ sukrtaṇ kin apy atisuraṇ ¹³⁾ gatyeha saṇisucyate ||

śrīsakhi |

30 śyāmeti pravadanti māṇ priyatame nandīśvaro me jani-
grāmaḥ premalateti nāma janānī tāto 'bhilāṣābhidhaḥ |
samprāptā navarūpavāibhavaguṇa- grāmāṇ samākāṇya te
saṅkṛitāsmi kayāpi bhāmini bhavat- sausilyapaṇyaśrīyā ¹⁴⁾ ||

śrīrādhā |

sakhi | pratyaham ihaivāgatya yathāsukham apūrvābhil kṛidābhis
cikṛidāsva |

1) kole° 2) °siñjina° 3) polla° 4) daśo 5) °puraścāriṇī 6) l. °ākṣina°? 7) Zoo
schijnt er te staan. 8) Staat er āśliṣa° of āśliṣṭa°? 9) āsāṇ 10) l. tavānandite?
11) ? °sudhādhvinirgatam hs. 12) ādraḥ 13) In marg. (bij wijze van paraphrase):
devūtiḡam 14) °paṇya°

etan me sukhi sudmasīṇi vilasat-
 paśyendīvaralocane hi purataḥ
 kāsmīrīrasarañjitāmbukiraṇair ¹⁾
 vardhaproṣitabhartṛkaṇi ³⁾ puram iva ⁴⁾
 5 eṣā candramayukharañjitalatā
 yacchantīva vibhāti bhāsvaramañi-
 etat puṣkarīṇitatopavilasat-
 līlāyai nanu karṣati pratidiṣaṇ
 kāsāraṇ atyuñjvalaṇ
 suptāravindānanam |
 unmidrasatkairavam ²⁾
 preṣṭoditam ⁵⁾ tv ekataḥ ||
 satpallavālī priye
 vrātān anekaprabhān |
 karpūrapāṇisūcchrayaṇ ⁶⁾
 cetis tvayotkanṭhitam ||

śyā māsa k h ī |

10 mayā tu vicintyaitad ihāgatam | tathā hi |
 eṣā rādhā rādhayaty arthajūtam
 arthai rāddhā tv āśritānāṇ mayetā |
 ko 'smiṇloke sarvakāmo 'lpaśaraṇ
 hitvā ⁷⁾ kalpaṇ ⁷⁾ kalpavallīm upaiti ||

15 śrīrādhā |

lalite | aticaturā śyāmā bhāmā ⁸⁾ |

lalitā |

priye |

20 kāvyālāpasudbhāsarīn nirupamā līlāmbhasāṇ vāpikā
 saujanyādiguṇaikaśevadhīr ⁹⁾ alaṇ saṇḡitasānāvānīḥ |
 premāmbhodhivihāruranyamakarī trulokyasañjīvinī
 vidyā vārījalocane nipuṇatā ratnaughamañjuṣikā ||

śrīrādhā |

priye me prahelikāṇ vinīṣa | tathā hi |

25 hīnasāro 'pi sārāṅga(h) śrīṅgahino 'ñjanaprabhaḥ |
 jūnāsi tṛṣitaḥ kasmāt payo naiti śikhādharam ¹⁰⁾ ||

śyā māsa k h ī |

nakṣatram anunā muktam akhecaram anuttamam |
 kasmān nopaiti vāmoru candrakānanam āgatam ||

30 rādhā sanīpe parito vilokayāmāsā |

āvāṇ ¹¹⁾ ○ — ○ ○ ○ — ○ ○ taṇ kṛṣāṅgi
 paśyāmi candrakadharāṇ puruṣaṇ striyaṇ vā ||

1) kāsmīrīrasarañcitāmbukī° 2) °kairavaṇ 3) l. missechen vārdhi i. p. v. vardha°
 4) eva 5) sic. 6) kapurapāṇisūcchayam 7) hitrokalpāṇ 8) l. bhūti? 9) °sevadhir
 10) Marginaalnoot bij hīnasāro: kṛṣṇasārah sāreṇa hīnaḥ sārasābdenu rahitaḥ san kṛṣṇa
 ity avāśisyate; bij śikhādharam: śikhāyām agrabhāge adharasābdo yasya tat payaḥ
 payodharābharahi(?)tam. 11) Van hier tot en met api eva (137, 11) in den tekst over-
 geslagen en, slecht leesbaar, in margine aangevuld.

śyāmā |

yāvan na paśyasi katham vada tīvad eṣa
trḍbādhito 'pi punar eti payah puroktam ||

śrīrādhā |

5 . . . hamesamastim ¹⁾ gutam candrakadharam jānāsi |

śyāmā samālīngya ↓

ekagrāmanivāsini punar iyaṁ nandājirāndolini
jānīyaṁ na katham vimugdhava — — hr̥ — saṁcāriṇim |
tenaivāham (a)pūrvārūparavanā ¹⁾ saṁbodhito te 'ntikaṁ
10 saṁprāptāsmi varoru muñca kapaṭā- kuṭam sakhīmāṁ purāḥ ||

api ca |

sakhi tava bāhulatabhīḥ śīśirīkṛtam āturam gūtram |
dyudhūmītaralatarāṅgair usnair iva tāpitam ²⁾ ||
sakhi | mām ājñāpaya kim api te hitam |

15 śrīrādhā |

kim apy ālekhyam vicaya ³⁾ |

rātrir gamiṣyati bhavadvacanopacārīḥ
saṁvikṣitena tava rūpanidheḥ priyāyāḥ |
prātaḥ katham virahitena hr̥dā subhāvyam
20 bāle samālikha nījānukṛtiṁ sukhāya ||

śyāmā sakhyā samānitalekhasaṁbhārais tāvad ātmavallabhām śrīrā-
dhām vyalikhat |

śrīrādhā |

sakhi | kim likhasy ātmānukṛtiṁ vihāya |

25 śyāmā |

tvayā pratibodhitayā mayā cintitam | mamāpi priyāviyoge divā
kālanirgamo bhaviṣyati | ato mayā |

tvatsaundaryapayonidheḥ sakhi mayā netrotsavāyoddhṛtam
patrāmatramūkhe niveśya sudaye ⁴⁾ yāvat punar darśanam |
30 matyedaṁ guṇabhūtayā ⁵⁾ surasudhā- saṁspardhi rūpāmṛtam
nirvyūjaṁ kila gokuleśvarasuto yatprāptaye ⁶⁾ mulhyati ||

ity uktvā punar ātmānam alikhat | tathā hi |

maulau mañjuśikhaṇḍipicchanicayam vyālolanetrāmbujam
snigdhasmeravibhūṣitāḍharapuṭam śācīkṛtāṅgatrayam |
35 oṣṭhāveśitaveṇum ⁷⁾ utpaladala- ⁷⁾ śreṇīm ⁷⁾ urasy udgalad-
gātraśrījitamanmatham ca phalake svātmānam āropayat ||

1) Onzeker. 2) Er ontbreken 4 morae. 3) I. vicaya? 4) sudaye 5) In margine hierbij: rajjuraṇa 6) In margine: yasya rūpāmṛtasya 7) °veṇumatyaladalaśreṇīm

śrīrādhā citraphalakam ¹⁾ avalokya svagatam |
 aho kṛṣṇa eva vanitāveśeṇa tu nāgataḥ prāyaḥ sa eva |
 lalitāntike prakāśam |

5 paśya paśya sakhi nandanandano
 bhāti me yuvativeṣam udvahan |
 nāparo vigatakarmasamśrayam
 gātram arhati guṇatrayottaram ²⁾ ||
 api ca |

10 sudhādher ³⁾ niryāto yadi bhavati koṭīndunivahaḥ
 kalaṅkān nirmukto 'py apagatakuhukroḍanilayaḥ |
 sadā ⁴⁾ rākākrānto yugapad udito 'nantakalabhaḥ ⁵⁾
 , kim asyaḥ samprāpto jagati jagadāhlādakavidhim ||

lalitā |

15 priye | bhāti tu tathaiva yathā nirdiśati bhavati | kṣaṇāntare
 svayam eva sarvaṃ paktibhaviṣyati | alaṃ saṁdechena |

tāvad gṛhākṛtyān nivr̥ttān svāṅgaṇagatā ⁶⁾ vrajeśvarī kīrtir devī-
 putrikāpremanibaddhahṛdayā rādhām ākarayati |

20 rādhe bālanṛṇālakomalabhujē ⁷⁾ susnigdhalolālake
 mugdhe ketakapatragātralatike lāvanyapāthonidhe ⁸⁾
 vatse khelasi kutra candracaraṇair āsvāditāntargrhe
 mātṛā sākaṃ upetya śeṣarajanī- bhāgaḥ sukhaṃ niyatam ||

śrīrādhā |

sakhi | ambā samāgatā | citraphalakam ācchādyatām |

śyāmāsakhī tathaiva karoti |

25 tutaḥ praviśati yathānirdiśtā kīrtiḥ | tathā hi |
 tātaṅkatāṇḍavitagaṇḍatati tadidvad- ⁹⁾
 rañcatpaṭīkaṭitātīkṛtamekhalābhā ⁹⁾ |
 premāśrulocanapuṭisupaṭīrapaṅka- ¹⁰⁾
 līptāpayodharaghaṭī prakāṭibabhūva ¹¹⁾ ||

30 śrīkīrtiḥ |

vatse | śrutam mayā kāpi gopakanyā nandanagarād upasthitū |
 māṇi pradarsaya |

śyāmāsakhī lajjayā vadanāravindam āvṛṇvānāvatasthe |

lalitā tu candrakavartīśalākayā darśayati |

¹⁾ citraṇi pha° ²⁾ guṇa° ³⁾ sudhādher ⁴⁾ ? madā hs. ⁵⁾ In margine: anantabhi(h)
 kalābhir bhātīti tathā ⁶⁾ svāṅgaṇa° ⁷⁾ °mṛnāla° ⁸⁾ lāvanya° ⁹⁾ Niet geheel zeker;
 tadidvadvajvatpaṭī° pr. m., tadidvaddhavarṇcatpaṭī° sec. m. ¹⁰⁾ premāśu° ¹¹⁾ pragaṭi°

kīrtir vilokya mukhapatam apasūrya citrakaphalakam gr̥hitvā |
 eṣā rūpasaridvarā sakhi kutaḥ prāptā manovāraṇo
 dhāvam¹⁾ dhāvam¹⁾ anekakarinasu muhuḥ khinno 'tra śāntim gataḥ |
 netrāmbhojavabhām sulolakavarī- śaivālamālodayāṃ
 5 sanvīkṣyaśu mamekṣaṇorumakārī pātunī samutsarpati ||
 rādhe putri | viśrāmaya tāvad atithisatkārāḥ |

lalitā |

mātaḥ | iyaṃ yaśodāyālī sakhītanayā puṣpārtham āgatā samprati
 śrīrādhānaitrisampādanāyopasthitā | yadi te rocate pañcālikālilāṃ²⁾
 10 kartum ākāṅkṣati |

kīrtir netrayor vārileṣaṃ babhāra |

sakhi lalite | kim atisaṃkucatī gātrapuṭake praviṣṭā |
 niḥśuṅkaṃ nanu mānasotpalatatau haṃsīva vallīśv iva
 śetphullāsu³⁾ caṣarghedī⁴⁾ tu hariṇī rodhaḥsv ivādrāṅkurāḥ⁵⁾
 15 śīncantiva sudhābhir antaragrhaṃ candraprabheva⁶⁾ smitair
 līlābhir navapallavair iva latā khelatv iyaṃ rādhayā ||

lalitā |

mātaḥ | netrayor jalaṃ kinīty āvilīkaroṣi |

kīrtiḥ |

20 bālye gauri yaśodāyāham anīṣaṃ⁷⁾ cikrīḍa mātur⁸⁾ gr̥he⁸⁾
 kṛidābhir bhavatīva bhānusutayā sampāditaṃ yat sukham
 tan me vāri vilocanān niragamāt sanvīkṣaṇād vaḥ priye
 vārdheḥ kulam atītya candrakirāṇāḥ protsāhitasyeva hi ||
 tava darśanena mayādyā priyasakhī yaśodaivānubhūtā | māṃ sam-
 25 āśliṣa |

bāhubhyāṃ śyāmāṃ tāvad āśleṣāya cukarṣa | ākarṣitāyā⁹⁾ abhyu-
 pāyāṅke¹⁰⁾ gopitaṃ citraphalakam papāta | āśleṣān nivṛtta¹¹⁾ kīrtir
 bhuvi patitam ālokyādāya vilokayati |

aho kasyeyam pratikṛtiḥ |

30 vahantī nīlābja-¹²⁾ dyutimadhurimāṇaṃ śubhatanau
 vitanvatī keki- cchadapatalapātīm śirasi ca |
 vivṛṇvānā hy antar- madanamadabādhāṃ yuvatiṣu
 smitodrekaḥ sācī- kṛtavapuṣi vaṇṣīm vidadhatī ||
 lalite | kim anayā nirmitam uta naisargikam |

35 lalitā |

mātaḥ | asyū eva cāturyam aṅgulīpallavānām iti |

1) *dhāvaṇi dhāvaṇi dhāvaṇi* 2) *līlā* 3) Lees mischien: *slit* 4) Zó staat er duidelijk.
 Hoe te emendeeren? (za zou, zooals elders, voor *kha* kunnen staan). 5) *ivādrā* 6) Niet
 geheel zeker. 7) *anīṣaṃ* 8) *mātugrahe* 9) *ākārṣatāyā* 10) *āṅge* 11) *nivartā* 12) *nīlābja*

kīrtiḥ śyāmāpāṇipallavam ādāya cucumba | svabastān navaratnāgha-
tītāṃ ¹⁾ mudrikām uttāryāṅgulidale yojayitum pravṛttā ²⁾ | tām ana-
nukulām āloca śuśoca |

śrīrādhā |

5 mātaḥ | kiṃ śocasi |

kīrtiḥ |

putri |

saṃprītā tanutarapāṇipadmam asyā
vāñchāmi svajanahite vibhūṣaṇena |
10 saṃyoktum katham atipīvarāṅgulīyaṃ
tanvaṅgyāḥ ³⁾ sapadi vibhūṣayen madīyam ||

śrīrādhā |

adya madīyam aṅgulīyam asyā aṅgulyā anukulaṃ bhāti | pra-
dīyatām |

15 iti svāṅguliyakam prayacchati |

tadā śyāmā tu |

yat kīrtyā prapayabhareṇa bhūṣaṇaṃ hi
rādhāyāḥ priyasakhipāṇipallave prayuktam |
tan mene manasi mude ⁴⁾ varapriyāyāḥ ⁵⁾
20 prasthāno- citam iva vastu ⁶⁾ bhāvisuṅgamasya ||

kīrtiḥ bhuyo bhūyo 'valokayati citraphalakam |

ayi lalite |

asminn adya vibhāti citraphalake kāpi cchavir gopater
nandasya pramadāmukhenduracitā hāsyē ca saṃvīkṣaṇe |
25 kiṃ naivā ⁷⁾ hi bhavet ⁸⁾ tadīyatanayo ⁸⁾ vaṃśīdharo 'tīsruto
nūnaṃ kāryaguṇā bhavanti nitarāṃ hetor guṇair nirīṇitā ||

kīrtiḥ svagatam |

ayam atiramaṇīyagātrayaṣṭir

yadi hi bhaven nanu ⁹⁾ gopavaṇśajamā ¹⁰⁾ |

30 tam aham ananuprīṣṭanāmagotraṃ
vidhuvadanīm tanayāṃ niyojayāmi ||

prakāśam |

śyāme | yaśodāyāḥ kuśalam asti |

nandāvāso gokulān nandikeśe
35 bhānor vāso rāvaler atra yāvat |
tāvad vatse saṅgamo nau na cābhūn
nūnaṃ jantur neśvaraḥ svābhilāṣe ||

1) Zoo mijne gissing: °khaṣitāṃ of ravaṣitāṃ ha. 2) pravṛttā 3) elattanraṅgyāḥ
4) l. muda? 5) varu is sec. m. ingevoegd. 6) id. 7) sic. 8) bhavetadīya° 9) Of
staat er (en moet men lezen?) nu tu? 10) gopavaṇśajajamā

ś y ā ṇ ā |

mātāḥ | yaśodāpi pratikṣaṇaṁ bhavatīm smarati |
yā yāḥ krīdās tvaṁ cakarthāmba hālye

mātā goṣṭhe gopikānām purastāt |

premāviṣṭā saṁsinaranti yaśodā

netrāmbhojād vāridhārām sṛjanti ¹⁾ ||

ekadā dadhimanthānam ²⁾ kurvaty ³⁾ aticapalena putreṇa prakṣo-
bhitāha ⁴⁾ |

kīrtiḥ |

10 kim āha |

ś y ā m ā |

re re cañcala cāpalaṁ tyaja purā kīrtiyā paṇo nirnitaḥ

pāñcālitanayāvivāhasunaye jātasya me putrikām |

svīyāṁ dātum aye na te ⁵⁾ punar iyaṁ dṛṣṭvā vigītāṁ gatim ⁶⁾

15 nūnam dāsyati goparājadayitā vācā praanūṅkṛtam ⁷⁾ ||

kīrtiḥ sahāsam |

aho yaśodā sarvaṁ smarati | samyak snāritāsini tvayānayā pra-
stāvanayā | ito gatvā devi yaśodā sapraṇāmanā saṁdeśanīyā ma-
yoktyā | tathā hi |

20 kanyā te kamalekṣaṇā priyasakhi prāyo gatā vismṛtiṁ

naivāhaṁ yamunopakāṇṭhavalaye ⁸⁾ vānīrasaṁveṣṭite |

līlāveśarasena te karatale dattaḥ karo yo mayā

so 'yaṁ saṁplalito hiraṇyanikaṣā ⁹⁾ yogo hi no sadmani ⁹⁾ ||

śyāme | yathāhaṁ yaśodātanayaṁ locanābhyāṁ vilokayāmi tathā

25 katham bhavet |

ś y ā m ā |

mātāḥ | pralobhyāham ānayaṣye yadi te śraddhā | atha ca yo 'yaṁ

citrāphalake ¹⁰⁾ mayā līlayā racitaḥ sa tata īṣannyūnaḥ ¹¹⁾ survo

'pi sa eva samyag vilokyatām |

30 kīrtis tathaiva punar vilokayati |

ś y ā m ā |

kīrte ¹²⁾ paśya nirīkṣaṇe madhupates tv evāṁvidhe visphurat-

karṇāmbitakuṇḍale ca madana- vyāmohake gaṇḍayoh |

bāhū rūpataraṅginīsamuditau vīcīvanānyādr̥ṣau ¹³⁾

35 cintodrekavidhāyinī bhagavato vāṇī tu tattraiva hi ||

1) Zoo mijn gissing, de eerste syllabe van dit woord is onleesbaar, de twee anderen: manā 2) Zoo! 1. °manthanam? 3) kurvati 4) prakṣo 5) pr. m. dātumanayuta; de sec. m. geeft waarsch. het door mij opgenomene. 6) gatiṁ 7) Lees missch. °kṛtām (als appos. bij gatiṁ) 8) °kaṇṭha 9) Woordscheiding en beteekenis onzeker. 10) °ko 11) ? staat er īṣamanyūnaḥ? 12) kīrte 13) Woordscheiding onzeker.

nepathye |

sāvadhānā bhavantu sāvadhānā bhavantu |

rājadvāre

sārdhayāmasya nādo

nihsūṇasya

prūdur āsīd anūnaḥ |

5

netalḥ prāyaḥ

ko 'pi bāhyaṃ prayātu

daṇḍyaḥ so 'yaṃ

goparājasya bhānoḥ ||

śyāmā |

koṣṭhapālāḥ prāya ākrosati | mayā katham gantavyam iti |

kīrtiḥ |

10

adya rādhan̄tikam sthitvā prūtar mayā saṃsmāritā gaccha nandī-
śvaram | āgaccha sadmanīti |

kalpitavidhabhogopahāre praviṣṭāḥ sarvāḥ kīrtyavalambitapāṇir
ekato rādhaikataḥ śyāmeti |

15

bhuktvānnaṃ ruciraṃ sitāvimalitāṃ

pītvā payas talpage

rādhaśvāmalike nivṛttavanite ¹⁾

saudhe sudhāśobhite |

mugdhālāpabhujopaguhānarasa-

kṛīḍākalāpāir alaṃ

rātriṃ nirgamayāmbabhūvatur ²⁾ amū

vidyāprabodhāḥ iva ||

iti niṣkrāntāḥ |

|| i t i p a ṇ c a m o ' n k a ḥ ³⁾ ||

20

praveśakalḥ |

tataḥ praviṣataḥ pūrṇamāsī śārādī ca |

pūrṇamāsī |

priye śārādī | āvayoh samāgamo jātaḥ paraṃ tu vrajavanitānūṃ
virahavedanūṃ na sahāmi | tathā hi |

25

mayi samuditacandracandrikāvitānair

alaghuvinoditadiktateṣu bāle |

sarasī natati kairavāṅganāpraṇālī

pavanavidhūnitapallavāligītā ||

tvayi samuditaśālīpākagandhaiḥ

30

praśamitareṇuvīyadvinoditodupaṅktyā |

vyathitahrdayagopakanyakāśamūho ⁴⁾

janayati me paritāpaśaśim ⁵⁾ antaḥ ||

śārādī |

sukhi | kiṃ vidheyam ⁶⁾ tāsāṃ tāpaśāntyai |

¹⁾ nirvarta° ²⁾ nirgayāmba° ³⁾ Deze drie woorden door mij ingevoegd. ⁴⁾ °kanyakā°

⁵⁾ sic (metrum!) ⁶⁾ vidhayan

paurnamā sī¹⁾ |

rādham²⁾ āsūdyā²⁾ lilā- vidhanijadaḥvitām³⁾ kāntakuñje⁴⁾ nivīṣṭaḥ
svātmā rāmo 'pi rāmā- caritaguruntayā yāmuniye 'mbusaṅghe |
sāṁdhatte naiva nunaṁ navanijavacanair⁵⁾ bodhitāṁ yāminīṁ yā
5 saṁprāptā vatsarānte tvam iha sukhaguṇā śārādī matpurogā ||
ato 'yam āvābhyāṁ pratibodhanīyaḥ |

° śārādī |

bhavatu tathaiṣa |

ubhe parikramya |

10 sāyaṁ gopāśadāmā- ōkitakarakamalaṁ dhūlidhūmrākāntaṁ
kāntaṁ gauvardhanīyair⁶⁾ nirupa(ma)vibhavaḥ nīlajīmu(ta)gātram |
vanyāṇāṁkārakharvi-⁷⁾ kṛtasuracanaṁ gopitaṁ gopavargair
dūrād āyāntam āsū- gajam⁸⁾ ivā⁸⁾ sasukhī śārādī taṁ dadarśa ||
sakhī pūrṇine | gopava(r)gaḥ parīto 'yaṁ katham bodhyo
15 'lakṣyaṁ⁹⁾ tvayā⁹⁾ sthīyatām |
tataḥ pravīṣaty uktaveśo gopālaḥ |

gopālaḥ |

bho bho vayasīḥ | gū(va)ḥ svasvagoṣṭhaṁ nīyāntām | yāvad
gēdohasamayo bhavet tāvaḥ jayasaṁ¹⁰⁾ dīyāntām |

20 sarve |

yathājñāpayati devaḥ |

saprañāmaṁ nirgatāḥ |

pravīṣte tāvad¹¹⁾ ubhe¹¹⁾ |

bhagavaṁ | praṇavāvah |

25 kṛṣṇaḥ |

ke bhavatyaṁ |

śārādī |

svāmin | āgāminīyāṁ śārādī rāsakṛdārthaṁ pratijñātaṁ gopīnāṁ
puraḥ | sāham adya sapūrṇīmā bhavantaṁ smāraṇīya saṁprāptāsmi |

30 kṛṣṇaḥ |

sumyak smārīto 'smi |

dhyānamudrāṁ nāṭayati |

tāvat purastād āvirbhūtā yogamūyākhyā sakhī |

jayatu jayatu devaḥ | ko niyogaḥ |

1) purnā° 2) rādhabhasadya 3) ? vidhā° hs. 4) ex conj.; kali° hs. 5) naca°

6) °nīyai 7) °swardha of °swareva 8) jagāmirā 9) lakṣyatvaṁya 10) sic. 11) tāvaḥubhe

kṛṣṇaḥ |

yogamāye |

madājñayā pūrvam ivādhunāpi

vimohayaitad ¹⁾ vrajamaṇḍalaṁ hi |

5

apūrvam aprākṛtavastujātaṁ

rasāya ²⁾ tāvat tanu tanvi turṇam ||

yogamāyā |

yathājñāpayati devaḥ |

iti niṣkrāntā yogamāyā |

10 kṛṣṇo 'pi tvarayā goṣṭhaṁ praviśya godohaṁ nivartya ³⁾ yaśodādīn
pūrvavat pratośya māyayā vrajajanān vimohayāmāsa | svayaṁ tu
tadā |

vaṁśīm ūdāya baddhvā śirasi suradhanur- ⁴⁾ dīptabarhāvataṁsaṁ ⁴⁾

siñjanmañjirabhūṣā- vṛtacaraṇayugo lolahārābhīrāmāḥ |

15

kāñcīmgdhāvalagno nasi lūlitamahā- sūktisūnuprakāśo

goṣṭhād ⁵⁾ oṣṭhāruṇaśrīr ⁵⁾ naṭavaravapuṣā raṅgam abhyājagūma ||

parito vilokyā |

aho atiramaṇīyam idaṁ kālindikūlam |

karpūracchoṭadhulī- ⁶⁾ lavam amaralatā- reṇusaṁprkṛtamādyad-

20

bhṛṅgālīgītā ⁷⁾ udyad- vidhuvīśadakalā- ⁸⁾ cchādītāśeṣatāpam ⁹⁾ |

kūlaṁ ¹⁰⁾ vātāvadhūta- sphuṭakumudalasat- keśaraiś cāmarābhair ¹¹⁾

āvītaṁ sarvato me prathayati nitauṇ rāsālāsyāya cittam ||

bhavadu tāvad enāṁ mallikāmodamantharāṇ ¹²⁾ rākeśakararāñji-

tāṇ ¹²⁾ rākārātrīṇ ¹³⁾ veṇuṇādenāhūtaballavo ¹⁴⁾ vallivellito 'haṁ

25

suṁmānāyāmi | tathā ca karoti |

vinidhāya manoharaveṇuṁ alaṁ ¹⁵⁾ madhuraṁ ¹⁵⁾ madhure ¹⁶⁾

vadane ¹⁷⁾ vana mālī |

gāyati mañjulabhāsavinoditadevavadhuramitadyutiśālī ||

cañcalacandrakabhūṣaṇabhūṣitakuñcitakeśakalāpavikāśī |

30

rādhikayā nijayā ¹⁸⁾ kalayā kalito lalito vitatāmbara pāśī ¹⁹⁾ ||

muralīravākaraṇena praviṣṭāḥ ²⁰⁾ svagrīhakāryam ²¹⁾ ujjhīya ²²⁾

gopyaḥ |

kṛṣṇaḥ |

saṁbhinnavadanasetur ²³⁾ gopavadhūpaddhatiś caisā |

35

āśu vidūritakulā kariṇīvānaukūṣyāmā ²⁴⁾ ||

1) °getad 2) rāsāya 3) nikartīya 4) Ex conj.; °dhanuddipto° hs. 5) goṣṭhādoṣṭhāru°

6) karpūracchoda° 7) °śītaṁ 8) °vīśarīta° 9) cchalitā° (of is skhalitā bedoeld?)

10) kūlāni 11) cāmarābhair 12) °mantharāpārākeśa° 13) rākāṇi rātrīṇi 14) °valluci

15) alaṁmadhuraṁ 16) madhuraṁ 17) vanadvane 18) ucjaya 19) vitatamvara° 20) °ṭa

21) svagrīhāṇikā° 22) ujjhīya 23) °vadanasetur 24) kariṇī° (woordscheiding?)

ākāśē |

bho bho ballavavyā¹⁾ vraje parito 'niṣṭam²⁾ avalokyatām iti |
tathā hi |

tā³⁾ nīṭāntaḥpradīpā⁴⁾ vrajavipinavadhūr⁴⁾ muktaparyāṅkabālā

5 hā kaṣṭam tyaktadehā- dyauparataviṣayā dhvastalajjā gurūṇām |

tūrṇaṃ vyatyastavastrā- bharaṇatanurūco bhinnakeśorubandhā
dūrād ākarṣayanti niṣi nijaninadaili kāpi dūtīva vaṁśi ||

api ca |

iyam adya samuddhatorldhyakarnā⁵⁾

10 taruṇi⁶⁾ tūrṇam abhaṅkta⁷⁾ bhaktavṛddhya⁸⁾ |

upaviṣṭasuhrijaneśu⁹⁾ bhoktum

taralātūṇitatūlam¹⁰⁾ utpalākṣi ||

api ca |

aho gopo 'py ayam vibhṛāntaḥ | tathā hi |

15 vibhṛānto muralīraṇa capalo godohapātraṇ kare

kṛtvā kaṅjavilocano 'pi vṛṣabhaṇ baddhivā¹¹⁾ pade prsthataḥ |

dhumre¹²⁾ tiṣṭha tavūpi veṇuviṣamo¹³⁾ varvarti kiṃ cetasi-

ty uktvā¹⁴⁾ kambalakandharo hi vṛṣaṇaṇ nirvyājam ākarṣati ||

kṛṣṇaḥ |

20 priye yogamāye | kasyākāśe¹⁵⁾ kalakalaḥ |

yogamāyā |

svāmin | kim aviditaṇ bhavatām | tava veṇuvivaravartinyā mayā-
karṣitagopījanānām¹⁶⁾ ayam ākrośaḥ | bhavantaṇ¹⁷⁾ tu¹⁷⁾ no¹⁷⁾

jānanti |

25 sūksād viśvasamṛddhaye nijapadād āviṣṭam atyadbhutaṇ

gopālaṇ vapur udvahantaṇ adhunā vṛndāvane pāvane |

gopīnāṇ ciraśādhanaoditaphalā- svādāya divyānane

veṇuṇ saṁdadhataṇ¹⁸⁾ tam¹⁸⁾ utpaladalaṇ¹⁸⁾ brahmeti naite viduḥ ||

kṛṣṇaḥ |

30 tadā bhavadviṣayā etc nātrādhikāriṇaḥ | prasvāpaya tāvad enān
nijaśyāyām |

yogamāyā sapraṇāmam |

deva | tvadvimukhānām āvaraṇam evocitam | apasāritā mayaito

yathāsthānam |

1) vallava° 2) 'niṣṭham 3) Onzekeer; nāṇnīṭāntaḥ° 4) °pipina° 5) ? samurdhha-
torldhakarnā 6) taruṇi 7) abhaṅkta 8) °vudhya 9) suhūjjeneṣu 10) sic 11) vadhvā
12) dhumre 13) l. missch. °viṣayo 14) tyukta 15) ex conj.; het hs. heeft slechts:
priyeyogamokāśe. 16) °jananānām 17) ? bhavantaṭvanno 18) saṁdadhataṭvanno

jñānaikadivyaṃūrter   bhavataḥ svānandatuṣṭasya |
 mayā ¹⁾ puṭite dṛśāṃ vai vṛttiḥ kvāventaṇe ²⁾ puṃsāṃ ||
 punar ākāṣe sahasaivānakāvaghātaka)lukalāḥ |

kṛṣṇaḥ |

5   yogamāye |

vyomāṅgane madbhurakaṇkaṇakiṇkiṇīnām ³⁾
 nādo mṛdaṅgamurajānakavallakīnām |
 mugdhapralāpanivalaḥ surasundarīnām
 kasmād udeti kusumotkaravarṣatīnām ||

10   yogamāyā |

deva | etc devaṅgālḥ sāksāt parapadanāyakam sarvātmānam sar-
 veśvaram nityaniravadyānantagūṇaṇilayam ⁴⁾ iha bhaktāvanāyāvīr-
 bhūtam | brahmādidēvapṛārthanāyāvīrbhūtadevavadbhūnam ane-
 kāsādhanaśiddhānām vinodāyopāttanataṇavaraveśam ālokyā saṃjñātā-
 15   nandasamudohāḥ | bhavanmṛtyānukūlavādyaśaṃbhāram ādāya devālḥ
 samupasthītāḥ |

kṛṣṇaḥ |

bhavatu tadā |

20   eṣā brahmanamayī sāksāt   kelir advaitarūpiṇī |
 dhyāyatām anurāgeṇa   matsūṇmidhyavidhāyini ||

santo 'nayā mamā vilāśasudhātāṇīyā
 saṃsārāḡahvaravigūhanasvedakhinnālḥ |
 yāsyanti śāntim atulāṃ (na) tathā kriyābhī(r)
 yogair na candriyajanaair ⁵⁾ na tapobhīr ugrālḥ ||

25   rūjastamaḥprakṛtibhīr   durvijñeyā ⁶⁾ durāgrahālḥ |
 sātṭvikālḥ sādhabālḥ śāntālḥ ⁷⁾ śraddhāyā dhārayanti tām ||

ākāṣe |

katham iyaṃ ⁸⁾ advaitarūpiṇī |

30   candro muṇcati keśarārūṇakarān   vṛkṣeṣu nānyādṛśān ⁹⁾
 kālindīpulinaṃ sugandhamarutā   gṛhṇāti cetas tathā |
 gopānāṃ vanitālḥ prayānti śataśo   hitvāryamārgaṃ ¹⁰⁾ mudā
 kāmārtālḥ punar eti karṇapuṭake   neṣat ¹¹⁾ praśānteh kathā ||

kṛṣṇaḥ |

yogamāye | ko 'yaṃ vitarkayati mallilām | pratibodhaya tāvad

35   enam |

¹⁾ ? māya hs.   ²⁾ Corrupt, *kvā 've 'ntu* (of *ta*) *ne* hs.   ³⁾ *kaṇkaṇakiṇkiṇīnām*
⁴⁾ *nityanikkhaḡānantagūṇa*   ⁵⁾ sic   ⁶⁾ *durvī*   ⁷⁾ *śāntārūṇ*   ⁸⁾ *eyam*   ⁹⁾ sic
¹⁰⁾ *hitvā*   ¹¹⁾ ? *neṣat* hs.

y o g a m ā y ā |

naiṣā rātriḥ ¹⁾

prakṛtā vyomacārin

nāyaṁ candraḥ

sūnpratāṁ sindhujanmā ²⁾ |

divyaṁ sarvaṁ

śuddhatattvātmakaṁ vai

5

yatra śrīmān

krīdate ³⁾ pūrnabodhaḥ ||

prakṛteḥ pariṇāmena

vyomādi racitaṁ ca yat |

prakṛtaṁ tad anityaṁ hi

karṇajanyaṁ amaṅgalam ||

muktaguṇyaṁ idaṁ sarvaṁ

avāṇmanam ⁴⁾ agocaram ⁴⁾ |

pañcopaniṣadā ⁵⁾ vedyaṁ

nirguṇaṁ nityaṁ advayaṁ ||

10

aprākṛtākhyāṁ dravyaṁ hi

saccidānandalakṣyaṁ ⁶⁾ |

karṇakālakriyātitaṁ

avehi ⁷⁾ brahmaṁmadalam ||

idaṁ aprākṛtaṁ brahma-

śuraṁ prakṛtāv api |

mokṣaṁ sūkṣmadīṣṇi yaccha-

ty anubhāvaya tāṁ hr̥di ||

punar ā k ā ś c |

15

svāmin | alaiṁ atiprasaṅgena | ānītā prāyaśo bhagavatā satyasam-
kalpena golokād iyaṁ līlā |

siddhānto 'yaṁ sātṭvatānāṁ vimuktyai

nirdiṣṭo vai mūlabhutāgameṣu |

nityaiśvāryo jñānaśaktyādiyukto

20

devo divyo dīvyate dīvyarūpāḥ ||

ity upararūma |

y o g a m ā y ā |

deva | paśya paśya |

bhūṣābhūṣitakuṁkumārṇavarūco

gopyo nikuṇjāntare

25

tūrṇaṁ candramarīcīkā iva harid-

ratnāgrasaudhāntare |

bhūnor bhāsa ivāsītāmbujavane

bhṛṅgākule ⁸⁾ vārīda-

śreṇiṣv antaritūjvaladyutikalā ⁹⁾

dhūmeṣv ivāgneṣv chaṭāḥ ||

k ṛ ṣ ṇ a ḥ |

svāgataṁ vo malābhāgaḥ

priyaṁ kiṁ karavāṇi vaḥ |

30

vrajasyānūmayāṁ kaccid ¹⁰⁾

brūtāgamaṇakāraṇam ||

rajany eṣā ghorarūpā

ghoraśattvaṇiṣevitā |

pratiyāta vrajaṁ neha

stheyaṁ stribhiḥ sumadhyamāḥ ¹¹⁾ |

g o p y a ḥ |

muralīm abhiyojya mukhe bhavatā bhavatāpahareṇa hare 'bhīhātāḥ |

35

kva vayaṁ pratiyāma ito bhavato vacanāmṛtanīśayapāṇīkṛtāḥ ||

yadi no tava saṅgama eva tadā rajanī bhayadā śuśinūpi dhṛtā |

kāmaṇīya madhusmita ¹²⁾ kā hi vayanjaladhes tanayā carṇa prasatā ¹³⁾ ||

¹⁾ rātri ²⁾ sidhu° ³⁾ krīdata ⁴⁾ avāṇmanasagocaram ⁵⁾ niṣeda° ⁶⁾ saccidānanda°

⁷⁾ avehi ⁸⁾ bhṛṅga° ⁹⁾ tāśvala° ¹⁰⁾ kiṁcid ¹¹⁾ Deze beide śloka's in Bhāg. pur.

X. 29. 18, 19. ¹²⁾ smita ¹³⁾ sic; woordscheiding onzeker (vayaṁ jaladhes?)

kṛṣṇaḥ |

mātarah pitarah putrā bhrātarah patayaś ca vaḥ |
vicinvanti hy apaśyanto mū kṛdhvaṃ bandhusādhvasam ¹⁾ ||

gopyaḥ |

5 pitarah patayo hi sukhaikanidhe svahitaṃ spṛhayanti paraṃ na
param |
tad iha kṣaṇabhaṅguram ekaśaṃ na ha dānavaram na
varam ²⁾ ||
kva tavānanacandrasudhāhasitaṃ kasitaṃ hṛdi ³⁾ tāpa haraṃ hi
haram |
10 vidito 'si suhṛt ⁴⁾ tvam ⁴⁾ ihaiva hare kam ito ⁵⁾ 'nusrāmi ⁵⁾
naraṃ kanaram ||

kṛṣṇaḥ |

15 dṛṣṭaṃ vanaṃ kusumitaṃ rākeśakararañjitaṃ |
yamunānilalīlajāt- tarupallavaśobhitaṃ ||
tad yāta māciraṃ goṣṭhaṃ śuśrūṣadhvaṃ patīm satih |
krandanti vatsū bālās ca tām pāyayata ⁶⁾ duhyata ⁶⁾ ||

gopyaḥ |

na vayaṃ vanaḥkṣa vanaikarasā na gṛhaikarasā prapātiṃ cara-
vāmaḥ ⁷⁾ |
20 kim ⁸⁾ u ⁸⁾ vānanacandram apohya sukhāya puruṣa ⁹⁾ harer
vimṛśāmaḥ ||
parihṛtya kathaṃ patiputranāṃ bhagavantam upetya vrajaṃ
pratiyāmaḥ |
25 ○ ○ mānasakūlam ṛte varadā ¹⁰⁾ hṛdaye ¹⁰⁾ kim u gartarayo hy
abhirāmaḥ ¹¹⁾ ||

kṛṣṇaḥ |

athavā madabhisnebād bhavantyo yantritāśayāḥ |
āgatā hy upapannaṃ ¹²⁾ vaḥ ¹²⁾ prīyante mayi jantavaḥ ||
30 tathāpi |
bhartuḥ śuśrūṣaṃ strīṇāṃ paro dharmo hy amāyayā |
tad bandhūnāṃ ca kalyāṇyaḥ prajānāṃ cānuṣṭhaṇam ||
duḥśīlo durbhago vṛddho jaḍo rogy adhano 'pivā |
patih strībhir na hātavyo lokepsubhir apātakī ||
35 asvargyam ayaśaśyaṃ ca phalgu kṛcchraṃ bhayāvaham |
jugupsitaṃ ca sarvatra aupapatyaṃ kulastriyāḥ ¹³⁾ ||

1) Bhāg. pur. l. c. 21. 2) Er ontbreekt iets (metrum!) 3) hadi 4) suhṛtvaṃ
5) itānusrāmi 6) tānapāyatadughata, doch vgl. Bhāg. pur. l. c. 22. 7) l. missch.
varayāmaḥ; voor prapātiṃ heeft het hs. prapāntim 8) Ex. conj.; kim tu hs.
9) Ergens ontbreekt iets. 10) ? varajahadye hs. 11) Daarachter, in den tekst:
bhavatīti śeṣaḥ 12) upapannantat 13) Deze vier sl. v. a's in Bhāg. pur l. c. 23—26.

g o p y a ḥ |

na vayan kamanīya bhavantam ṛte puruṣaṃ kam apīha param
vimṛśāmaḥ ¹⁾ |

yo hi mano ²⁾ susaṇṭram idaṃ sakalaṃ suniviśya bibharti

5 ucitaṃ na viḥāya tavāṅghriyugaṃ ³⁾ vrajanātha param katamaṃ
nikāmaḥ ||

pravrajāmaḥ |

kiṃ hi jugupsitaṃ etad alaṃ nirannu vṛthā pralagāmaḥ ⁴⁾ ||

k ṛ ṣ ṇ a ḥ |

10 śravaṇād darśanād dhyānān mayi bhāvo 'nukīrtanāt |
na tathā saṃnikarṣeṇa pratiyāta tato gṛhān ⁵⁾ ||

g o p y a ḥ |

tathyaṃ idaṃ bhavato vacanaṃ bhagavan na kadāpi vṛthā
lapitaṃ te |

15 'sādhanaṃ etad alaṃ hi rater nanu sā tu yadā kṛpayā
'py uditā te ||

tvaṃ ⁶⁾ tu ⁶⁾ tayā vidhṛto na manāg ⁷⁾ api gantum alaṃ prabhava-
sy uditam te |

kiṃ na karoṣi mudā hṛdaye hṛdayeṣa vrataṃ na param

20 śapathaṃ te ⁸⁾ ||

api ca |

maivaṃ vibho 'rhati bhavān gaditum nṛṣaṃsaṃ

saṃtyajya sarvaviśayāṃs tava pādaniṣṭe |

bhaktā bhajasva duravagraha mā tyajāsmān

25 devo yathādipuruṣo bhajate mumukṣuṃ ⁹⁾ ||

k ṛ ṣ ṇ a ḥ |

yadi mayā kadacid adharmavacanam uktam syāt tadā bhavatibhir
evam uktam syād iti |

g o p y a ḥ |

30 katham viśṛṇuṃ prāg bhāṣitaṃ likhitvā sthāpitam asmābhiḥ |
paśyatu bhavān |

k ṛ ṣ ṇ o vācayati |

na mayy āveśitadhiyān kāmāḥ kāmāya kalpate ¹⁰⁾ |

bharjitāḥ kvathitā dhānāḥ prāyo bījāya neśate ¹¹⁾ ||

35 iti svanigaditum avekṣya |

aho yūyaṃ siddhāḥ | parikṣūṛtham eva mayoktam | ato mām

ājñāpayantu bhavantiyāḥ

1) °śāma 2) sic 3) tavāṅghri 4) Deze regel niet in orde. 5) Bhāg. pur. I. c. 27.

6) tvattu 7) mayānag 8) śapathanne 9) Dit vers Bhāg. pur. I. c. 31. 10) kalpyate

11) Bhāg. pur. X. 22 26.

gopyaḥ |

tan naḥ prasīda vṛjinārdana te 'nḡhrimūlaṃ
prāptā visṛjya vasaṭis tvadūpāsanaśāḥ |
tvatsundarasmitanirikṣaṇatīvrakāma- ¹⁾
5 taptātmanāṃ ¹⁾ puruṣabhūṣana dehi dāsyam ||
vikṣyālakāvṛtamukhaṃ tava kuṇḍalaśrī-
guṇḍasthalādharaśudhaṃ hasitāvalokam |
dattābhayaṃ ca bhujadaṇḍayugaṃ vilōkya
vakṣaḥ śrīyāikaramaṇaṃ ca bhavāma dāsyah ²⁾ ||

10 kṛṣṇas tu tadā svānurāgātisaṃyam ālakṣya |

tāsūṃ madhye kanakaparidhir ³⁾ nīlajmūtagātro
mandasūpero- lāsitanukhavidhaṃ mugdhavenūṃ dadhānaḥ ||
amṣavyāsaktamādyam- ⁴⁾ madbhukarakuṣita- sphītamālābhirāmaḥ
sāndrānandaikamūrtir ⁵⁾ naṭavaravapuṣā kelim āviś cakāra ||

15 sūtradhāraḥ |

alam ativistareṇa | na vayanṃ prabhavāmo 'sya vicitrānantaśakter
bhagavato lilām ito darśayitum | yataḥ |

śūmāsikīṃ rātrim asurvarūpāṃ ⁶⁾
tatāna ⁷⁾ svātmānam ⁷⁾ anekadhā yaḥ |

20 dvandveṣu koṭitrayaballavīnām
ataḥ paraṃ ko 'numayce caritram ||

iti niṣkrāntāḥ sarve ||

eṣā gopālāhla kalayatu bhavatāṃ premavallīpraroḥaṃ
sadbuddhī ⁸⁾ rāddhapāle vitaratu satatāṃ dharmabuddhiṃ janeṣu |
25 jñānaṃ ⁹⁾ vairāgyam antar ⁹⁾ janayatu sudhiyāṃ durjanānāṃ vināśaṃ
saukhyaṃ no bhāvabhājāṃ vipulayatu yaśaḥ paśyatāṃ sajjanānāṃ ||
antaryāmiprayukto ¹⁰⁾ 'yam rāmakṛṣṇo hareḥ tanuḥ |
vaiṣṇavānāṃ vinodāya nāṭakaṃ vyatanod idam ||

|| i t i ś r ī g o p ā l a k e l i c a n d r i k ā b h i d h a ṃ

30 n ā ṭ a k a ṃ s a m ā p t a ṃ ||

¹⁾ °kamāslaptātmanā ²⁾ Bhāg. pur. X. 29 38—39. ³⁾ °paridhi ⁴⁾ °vyāmaktamāghaṇ
⁵⁾ °mūrti ⁶⁾ ? asarva° hs. ⁷⁾ tatānamātmanam ⁸⁾ sadbuddhi ⁹⁾ jñānamvairā-
gyarmanar ¹⁰⁾ sic.

Lijst van opmerkelijke woorden en uitdrukkingen.

- agresarikṛta 60. 29 (voorāngegaan).
 aṅkurikṛta 131. 17.
 ativayas 67. 31 (hooge leeftijd).
 ākarṇanta 95. 28; 117. 33 (tot aan
 't ooreinde reikend, vgl. Bhartṛhari,
 śṛṅgāra 26: śravaṇapathaga).
 aḍḍambara 60. 5 (bet.?).
 ārdrikṛta 127. 25.
 ārdribhūta 99. 21.
 āsanāṅkṛta 56. 14.
 āśvavasya 71. 8, 10, vgl. 71. 17.
 indirāpati 124. 25 (Viṣṇu-Kṛṣṇa).
 tribha 78. 4 (nom. pr.?).
 nūch-sam, pra 93. 1.
 uttarayati-sam 79. 21.
 udarikkhroti 120. 17 (bet.?).
 udgrivika 118. 25 (subst. f.?).
 uru voor partie: uruviddha 117. 34;
 uruphalita 45. 20.
 ullalāyana 16. 18 (voor ullalāyanana?).
 karṇākarṇakṛtya 83. 21.
 kalindaja 65. 31 (yamuna).
 kālināga 66. 20 (kalīyanaga).
 kāśmīrīrasa 136. 3 (safran).
 kāṣṭhāyate 53. 9 (stokstijf worden).
 kīrti 115. 19 en elders (naam van Rādhā's
 moeder).
 kuntalita 123. 29.
 kṛṣṇā 83. 30; 124. 21 (yamuna).
 khañjibhūta 53. 35.
 khaṇḍopala 56. 20 (khaṇḍaśarkara).
 kharjūrikṛta 69. 3.
 khala 45. 24 (zon?).
 garuḍamanī 58. 14 (smaragd).
 garatapūrti 68. 25 (buik-, maagvulling).
 gomāyuka 128. 35 (bet.?).
 gauravatā 111. 29.
 gauvardhanīya 143. 11.
 ghaṭṭa 77. 30, 31; 79. 8; 85. 22 (veer).
 cakorikṛta 102. 39; 118. 15.
 carv-sam 85. 23.
 cikrīdasva 135. 34 (corrupt?).
 eed, opmerkelijke plaatsing 67. 11; met
 yadi: 81. 11; 94. 7 (SPEYER, S. S.
 § 484, 3).
 javasa 143. 19 (yavasa).
 janubhaṅga 52. 33 (knieval).
 jhapatkara 47. 28.
 dīḍḍha 112. 34.
 taṅkita (of atāṅkita) 76. 28.
 tanurūha (met u) 96. 7.
 tapanaḍuhitṛ 65. 16 (yamuna).
 tu(n)ph 85. 37.
 trayyanta 44. 13; 82. 11 (vedānta).
 tribhaṅga 46. 1 en tribhaṅgin 124. 32
 (drie buigingen hebbend; doelt blijkbare
 op de bevallig gekromde houding
 van hals, middel en knieën, vgl. ook
 118. 29; 137. 34).
 dandayitṛ 53. 28.
 damin 111. 19.
 dvarāyate 46. 9 (tot een (open) deur
 worden: toegankelijk worden).
 nandikeśa 140. 34 (waarsch. plaatsnaam).
 nidrāyita 53. 10.
 ni-apa 118. 3; 119. 32 (met obj.
 kalam enz.).
 nīrajana 48. 35; 131. 1 (met de in den
 Śubdukulpadr. aangevoerde bet. van
 ārātrika); denominat. daarv. 131. 2.

1) Deze lijst bevat woorden en enkele uitdrukkingen en grammaticale vormen, die de aandacht verdienen, omdat ze of niet bekend zijn (nl. aan de samenstellers der Petersburgsche woordenboeken) of niet door bewijspplaatsen gestaafd zijn, of om andere redenen opmerkenswaard schijnen. De beteekenis der meeste woorden is duidelijk, van velen daarentegen is zij, mij althans, onbekend,

- paktibhū 138. 15.
 padāyate 46. 10 (tot het (hoogste)*oord worden).
 parpaṭa 56. 20.
 paśuyukti 119. 17 (het.?).
 pāthonidhi 138. 19.
 pilū (met ū) 87. 15.
 puṭ-sam 101. 33.
 puṇyabharat 80. 7 (ben. van de yamuna?).
 pūlkasaka 46. 22 (naam van zekere barbaren).
 pulla 99. 11 (6k. 26?) (= phulla of corrupt?).
 pūpayate 70. 27 (tot koek worden).
 puli 70. 32 (soort gebak = pūlika).
 pūlikā 56. 19.
 pratyālambha 117. 19 (het zich verzetten).
 prapūlikā 54. 9 (soort gebak).
 pramukhita 43. 7.
 pramlānāyati 132. 7 (denomin. van pramlāna, vgl. prasvinnāyati).
 prasnut 109. 26.
 prasvinnāyati 108. 5.
 premamaya 105. 31.
 prollāsa 96. 12; 112. 37.
 phenikā 56. 20 (zeker gerecht).
 bakūla (met u) 64. 11.
 bhaktiāyate 70. 25 (tot voedsel worden).
 bhānu 112. 26 en elders (vṛsabhānu, naam van Rādhā's vader).
 madhureṣu 102. 11 (= madhuripu).
 madhuśīrṣika 65. 21.
 mādhubakā 134. 5.
 mukuribhūta 61. 30.
 mudrikṛta 104. 26.
 muralikā 96. 24; 97. 20; 118. 29.
 murali 44. 25; 83. 34 en elders (fluit).
 yathopayogaṃ 126. 25 (= °joṣaṃ).
 yūmanīya 143. 3.
 rambhāṇa 48. 11 (geloei).
 rasālikā 56. 20 (zeker gerecht).
 rāmanāyaka 46. 10 (= rāmanatha).
 rāvali 140. 35 (waarsch. plaatsnaam).
 rāsulāśya 43. 13; 144. 22.
 rūṣ-pari 64. 12.
 lul-pari 84. 14; -vi: vilulat- 6^e pracs. kl. 101. 6.
 vidyaprabodha 142. 17 (zooveel als vi-dyādharma?).
 vivarikṛta 94. 19 (het.?).
 vṛndaṭavī 95. 17 (= vṛndāvana).
 vṛndadevī 67. 25.
 vyamohaka 141. 33.
 śūñc-ā 119. 17 (ophangen, bevestigen).
 śiṣ-ni (caus.) 80. 18 (= niḥśeṣayati).
 śu(m)ph-pari 85. 35.
 saṃlapin 132. 29.
 samalambana 66. 12.
 saṃuccana 80. 33.
 sahasrabhūja 88. 16 (= Arjuna Kartavyrya).
 sāṅkuribhūta 92. 29; 98. 7.
 sardhayaṃa 142. 3 (persoonsnaam?).
 siñcīta 114. 12 (part. praeet. van den praescensstem).
 siñj 45. 38; 75. 8; 144. 14 (= siñj).
 siñjana 135. 10.
 sitayate 70. 25 (tot suiker worden).
 sīdhura 120. 9 (= sīdhu).
 simantini 125. 7 (zekere struik of boom).
 sīrapaṇi 82. 34.
 sūnu 144. 15 (zon).
 sūcaka 76. 33.
 stubh-pa, caus. 117. 13; -sam, caus. 83. 37.
 suuti 110. 5.
 sphūryati 125. 27, sphūryat 134. 28 (= sphurati).
 smera 43. 8, 60. 5 en vele malen elders, subst. (glimlach).
 svajanāyate 46. 8 (tot een verwant worden).
 has-sam, caus. 69. 24.
 hastakurvanti 56. 2 (de hand leggen op).
 hrād 69. 32 (āhrād = āhlad).

M e t r a.

Pag. 43, r. 1—4 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 6—9 : id.
 „ „, r. 11—14 : combinatie van vaip-
 śasthabila en upen-
 dravajrā.
 „ „, r. 17—20 : combinatie van upa-
 jati en vaitaliya.
 „ „, r. 21—22 : upagiti.
 „ „, r. 26—29 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 44, r. 13—16 : id.
 „ „, r. 22—25 : id.
 „ „, r. 32—35 : vasantatilaka.
 „ 45, r. 3—6 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 11—14 : combinatie van vai-
 taliya en aupacchan-
 dasika.
 „ „, r. 17—20 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 23—24 : śloka.
 „ „, r. 26—27 : gīti.
 „ „, r. 31—34 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 46, r. 4—5 : upagiti.
 „ „, r. 6—10 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 15—18 : id.
 „ „, r. 27—30 : rathoddhata.
 „ „, r. 33—36 : vasantatilaka.
 „ 47, r. 6—9 : svāgatā.
 „ „, r. 11—14 : id.
 „ „, r. 16—19 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 21—22 : śloka.
 „ „, r. 25—28 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 35—36 : gīti.
 „ 48, r. 10—13 : sragdharā.
 „ „, r. 16—19 : svāgatā.
 „ „, r. 21—24 : id.
 „ „, r. 25—28 : rathoddhatā.
 „ „, r. 29—32 : svāgatā.
 „ 49, r. 2—3 : śloka.
 „ „, r. 11—12 : gīti.
 „ „, r. 25—28 en 30—33 : vasanta-
 tilaka.
 „ 50, r. 5—6 : upagiti.

Pag. 50, r. 8—11 en 13—16 : śārdūla-
 vikrīḍita.
 „ „, r. 18—21 : triṣṭubh.
 „ „, r. 24—27 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 28—29 : śloka.
 „ „, r. 35—38 : śālinī.
 „ 51, r. 2—9 : drie śloka's.
 „ „, r. 22—23 : arya.
 „ „, r. 26—27 : upagiti.
 „ „, r. 34—p. 52, r. 3 : drie upagiti's.
 „ 52, r. 8—11 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 13—16 : sragdharā.
 „ „, r. 19—20 : śloka.
 „ „, r. 24—25 : gīti.
 „ „, r. 30—33 : twee śloka's.
 „ 53, r. 4—11 : twee śārdūlavikri-
 ḍita's.
 „ „, r. 12—13 : upagiti.
 „ „, r. 14—15 : śloka.
 „ „, r. 28—29 : arya.
 „ „, r. 32—33 : udgiti.
 „ 54, r. 1—4 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 9—10 : gīti (?).
 „ „, r. 11—14 : sragdharā.
 „ 55, r. 1—4 : id.
 „ „, r. 7—10 : praharṣiṇī.
 „ „, r. 12—15 : twee śloka's.
 „ „, r. 18—19 : upagiti.
 „ „, r. 24—25 : arya.
 „ „, r. 29—30 : śloka.
 „ 56, r. 6—7 : upagiti.
 „ 57, r. 18—19 : śloka.
 „ „, r. 22—25 : twee śloka's.
 „ „, r. 34—35 : upagiti.
 „ 58, r. 2—3 : id.
 „ „, r. 4—7 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 10—11 : upagiti.
 „ „, r. 14—15 : id.
 „ „, r. 20—21 : id. (?)
 „ „, r. 24—27 : vasantatilaka.
 „ „, r. 29—30 : gīti.

Pag. 59, r. 2—5 : sragdharā.
 „ „, r. 8—9 : śloka.
 „ „, r. 12—15 : mālinī.
 „ „, r. 23—24 : upagīti.
 „ „, r. 32—35 : sragdharā.
 „ 60, r. 3—6 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 9—12 : vasantatilaka.
 „ „, r. 14—17 : id.
 „ „, r. 34—35 : upagīti.
 „ 61, r. 6—9 : rathoddhata.
 „ „, r. 18—21 : sragdharā.
 „ „, r. 24—27 : śikhariṇī.
 „ „, r. 30—31 : upagīti.
 „ „, r. 33—34 : āryā.
 „ 62, r. 4—5 : upagīti.
 „ „, r. 9—12 : sragdharā.
 „ „, r. 17—18 : āryā.
 „ „, r. 22—25 : śikhariṇī.
 „ 63, r. 1—4 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 10—11 : śloka.
 „ „, r. 22—23 : āryā.
 „ „, r. 26—29 : sragdharā.
 „ „, r. 34—p. 64, r. 4 : twee śārdūlavikrīḍita's.
 „ 64, r. 7—14 : metrisch?
 „ „, r. 20—23 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 26—33 : twee idem.
 „ 65, r. 5—8 : id.
 „ „, r. 12—13 : udgīti.
 „ „, r. 15—18 : sragdharā.
 „ „, r. 21—22 : śloka.
 „ „, r. 31—34 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 66, r. 9—12 : id.
 „ „, r. 18—29 : drie śalinī's.
 „ „, r. 34—35 : śloka.
 „ 67, r. 5—8 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 31—38 : twee idem.
 „ 68, r. 10—13 : id.
 „ „, r. 20—23 : triṣṭubh.
 „ 69, r. 2—5 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 11—14 : id.
 „ „, r. 18—21 : id.
 „ „, r. 24—25 : udgīti.
 „ „, r. 30—33 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 35—p. 70, r. 2 : śikhariṇī.
 „ 70, r. 17—20 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 25—28 : vasantatilaka.
 „ „, r. 31—32 : upagīti.
 „ 71, r. 5—8 : vasantatilaka.

Pag. 71, r. 13—20 : twee śārdūlavikrīḍita's.
 „ „, r. 26—29 : sragdharā.
 „ „, r. 31—34 : id.
 „ 72, r. 4—7 : vasantatilaka.
 „ „, r. 9—16 : sragdharā en mandākrānta gecombineerd.
 „ „, r. 24—27 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 31—32 : gīti.
 „ 73, r. 2—5 : śalinī.
 „ „, r. 9—10 : udgīti.
 „ „, r. 14—15 : upagīti.
 „ „, r. 16—19 : praharsiṇī.
 „ „, r. 20—23 : śalinī.
 „ „, r. 32—35 : svagata.
 „ 74, r. 4—5 : udgīti.
 „ „, r. 9—10 : id.
 „ „, r. 16—17 : upagīti.
 „ „, r. 18—19 : āryā.
 „ „, r. 20—21 : upagīti.
 „ „, r. 22—23 : id.
 „ „, r. 29—30 : āryā.
 „ 75, r. 2—3 : upagīti.
 „ „, r. 7—10 : śalinī.
 „ „, r. 13—14 : upagīti.
 „ „, r. 15—16 : id.
 „ „, r. 17—18 : udgīti.
 „ „, r. 26—29 : śalinī.
 „ „, r. 31—32 : udgīti.
 „ „, r. 35—38 : twee upagīti's.
 „ 76, r. 3—4 : id.
 „ „, r. 7—10 : śalinī.
 „ „, r. 12—15 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 17—20 : śikhariṇī.
 „ „, r. 22—23 : āryā.
 „ „, r. 27—30 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 34—37 : śalinī.
 „ 77, r. 7—10 : rathoddhata.
 „ „, r. 12—13 : metrisch?
 „ „, r. 15—18 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 20—23 : id.
 „ 78, r. 3—6 : rathoddhata.
 „ „, r. 8—9 : upagīti (defect!).
 „ „, r. 11—14 : śikhariṇī.
 „ „, r. 17—20 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 23—26 : sragdharā.
 „ „, r. 30—33 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 79, r. 2—5 : sragdharā.

Pag. 79, r. 7—8 : ārya.
 „ „, r. 10—13 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 16—19 : id.
 „ „, r. 24—27 : mayūragati.
 „ „, r. 30—33 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 80, r. 1—4 : sragdhara.
 „ „, r. 6—9 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 11—14 : vasantatilaka.
 „ „, r. 15—18 : mayūragati.
 „ „, r. 20—23 : id.
 „ „, r. 26—29 : vasantatilaka.
 „ „, r. 31—34 : id.
 „ 81, r. 2—3 : upagiti.
 „ „, r. 4—5 : āryā.
 „ „, r. 7—10 : mayūragati.
 „ „, r. 20—21 : upagiti.
 „ „, r. 26—27 : id.
 „ „, r. 29—30 : id.
 „ „, r. 32—35 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 82, r. 11—22 : drie id.
 „ „, r. 31—35 : śālini (ontbr. iets?)
 „ 83, r. 2—3 : metrum?
 „ „, r. 7—8 : upagiti.
 „ „, r. 10—11 : āryā.
 „ „, r. 13—14 : śloka.
 „ „, r. 23—26 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 30—31 : upagiti.
 „ „, r. 33—34 : giti.
 „ „, r. 36—37 : āryā.
 „ 84, r. 2—3 : upagiti.
 „ „, r. 5—8 : vasantatilaka.
 „ „, r. 10—11 : upagiti.
 „ „, r. 12—15 : mayūragati.
 „ „, r. 16—20 : id.
 „ „, r. 22—25 : śālini.
 „ „, r. 27—30 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 32—35 : svagata.
 „ 85, r. 2—3 : upagiti.
 „ „, r. 5—6 : śloka.
 „ „, r. 9—12 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 16—19 : id.
 „ „, r. 22—25 : id.
 „ „, r. 27—30 : śālini.
 „ „, r. 32—39 : acht dactyli.
 „ 86, r. 2—5 : malini.
 „ „, r. 7—10 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 12—15 : rathoddhata.
 „ „, r. 19—22 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 25—28 : id.

Pag. 86, r. 32—35 : śālini.
 „ 87, r. 2—3 : upagiti.
 „ „, r. 8—11 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 13—16 : id.
 „ „, r. 18—21 : aupacchandāsika(?).
 „ „, r. 26—27 : upagiti.
 „ „, r. 31—34 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 88, r. 1—4 : śikhariṇi.
 „ „, r. 6—7 : śloka.
 „ „, r. 9—12 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 14—17 : pṛthvī.
 „ „, r. 22—25 : śālini.
 „ „, r. 26—29 : rathoddhata.
 „ 89, r. 2—5 : aupacchandāsika.
 „ „, r. 7—8 : id. (b).
 „ „, r. 16—19 : śālini.
 „ „, r. 23—26 : śikhariṇi.
 „ 90, r. 2—5 : sragdharā.
 „ „, r. 12—13 : metrum?
 „ „, r. 15—18 : aupacchandāsika(?).
 „ „, r. 21—22 : udgiti.
 „ „, r. 29—32 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 91, r. 9—10 : śloka.
 „ „, r. 12—13 : id.
 „ „, r. 17—20 : sragdharā.
 „ „, r. 26—27 : upagiti.
 „ „, r. 29—30 : metrum? id?
 „ 92, r. 2—5 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 7—10 : sragdhara.
 „ „, r. 17—20 : puṣpitaḡrā.
 „ „, r. 22—25 : soort van id.
 „ „, r. 27—30 : śālini.
 „ „, r. 31—34 : śikhariṇi.
 „ 93, r. 2—5 : praharṣiṇi.
 „ „, r. 8—9 : āryā.
 „ „, r. 12—15 : śālini.
 „ „, r. 21—22 : upagiti.
 „ „, r. 29—32 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 34—35 : upagiti.
 „ 94, r. 2—5 : sragdharā.
 „ „, r. 9—12 : praharṣiṇi.
 „ „, r. 18—21 : twee upagiti's.
 „ „, r. 23—26 : śālini.
 „ „, r. 28—29 : upagiti.
 „ „, r. 31—34 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 95, r. 2—5 : praharṣiṇi.
 „ „, r. 7—10 : puṣpitaḡrā.
 „ „, r. 12—15 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 17—20 : śikhariṇi.

Pag. 95, r. 21—25 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 28—31 :	śālinī.
„ „, r. 33—36 :	id.
„ 96, r. 1—2 :	upagīti.
„ „, r. 4—5 :	id.
„ „, r. 7—8 :	āryā.
„ „, r. 11—14 :	śikhariṇī.
„ „, r. 19—22 :	śālinī.
„ „, r. 24—25 }	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 28—29 }	
„ „, r. 32—35 :	praharṣiṇī.
„ 97, r. 4—7 :	rathoddhata.
„ „, r. 10—17 :	twee śālinī's.
„ „, r. 20—23 :	vasantatilaka.
„ „, r. 26—29 :	id.
„ „, r. 32—35 :	aupacchandāsika.
„ 98, r. 6—9 :	sragdharā.
„ „, r. 14—17 :	soort van aupacchandāsika.
„ „, r. 22—23 :	śloka.
„ „, r. 26—29 :	sragdharā.
„ „, r. 31—34 :	id.
„ 99, r. 5—8 :	praharṣiṇī.
„ „, r. 12—15 :	sragdharā.
„ „, r. 16—19 :	id.
„ „, r. 25—28 :	id.
„ „, r. 30—33 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 35—38 :	id.
„ 100, r. 2—5 :	śālinī.
„ „, r. 7—10 :	puṣpitaḡra.
„ „, r. 18—21 :	mālinī.
„ „, r. 23—26 :	id.
„ „, r. 32—35 :	id.
„ 101, r. 3—6 :	sragdharā.
„ „, r. 18—21 :	svagatā.
„ „, r. 25—33 :	aupacchandāsika's.
„ 102, r. 2—13 :	drie idem.
„ „, r. 15—26 :	drie puṣpitaḡra's.
„ „, r. 29—35 :	twee viyoginī's.
„ „, r. 36—39 :	śārdūlavikrīḍita.
„ 103, r. 1—4 :	vīyoginī.
„ „, r. 6—9 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 11—12 :	udgīti.
„ „, r. 19—20 :	upagīti.
„ „, r. 26—29 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 31—34 :	śālinī.
„ 104, r. 5—8 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 14—17 :	id.
„ „, r. 22—27 :	id.

Pag. 104, r. 32—35 :	śikhariṇī.
„ 105, r. 4—p. 107, r. 23 :	śloka's.
„ 107, r. 24—27 :	puṣpitaḡrā.
„ „, r. 28—31 :	mālinī.
„ 108, r. 3—6 :	sragdharā.
„ „, r. 9—10 :	gīti.
„ „, r. 12—13 :	upagīti.
„ „, r. 14—15 :	gīti.
„ „, r. 24—25 :	āryā.
„ „, r. 25—28 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 31—34 :	id.
„ 109, r. 2—5 :	id.
„ „, r. 9—12 :	rathoddhata.
„ „, r. 13—16 :	vīyoginī.
„ „, r. 19—22 :	śālinī.
„ „, r. 24—27 :	id.
„ „, r. 33—36 :	id.
„ 110, r. 4—7 :	sragdharā.
„ „, r. 11—14 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 17—18 :	āryā.
„ „, r. 25—28 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 31—32 :	gīti.
„ 111, r. 10—13 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 19—22 :	id.
„ „, r. 27—30 :	id.
„ „, r. 33—36 :	śikhariṇī.
„ 112, r. 2—5 :	rathoddhata.
„ „, r. 19—26 :	twee śārdūlavikrīḍita's.
„ „, r. 34—37 :	id.
„ 113, r. 3—6 :	id.
„ „, r. 19—20 :	upagīti.
„ „, r. 25—28 :	mandakranta en sragdharā.
„ „, r. 30—33 :	sragdharā.
„ 114, r. 3—6 :	rathoddhata en svagatā.
„ „, r. 12—15 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 27—36 :	twee śloka's.
„ „, r. 32—33 :	metrisch?
„ 115, r. 4—7 :	śālinī.
„ 116, r. 2—5 :	śārdūlavikrīḍita.
„ „, r. 10—13 :	id.
„ „, r. 25—28 :	id.
„ „, r. 31—34 :	vasantatilaka.
„ 117, r. 2—5 :	sragdharā.
„ „, r. 18—21 :	śālinī.
„ „, r. 27—30 :	id.
„ „, r. 33—36 :	id.

Pag. 116, r. 2—5 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 7—8 : upagīti.
 „ „, r. 12—15 : sragdharā.
 „ „, r. 17—20 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 23—26 : sragdhara.
 „ „, r. 29—32 : id.
 „ 119, r. 1—4 : id.
 „ „, r. 16—19 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 30—33 : id.
 „ 120, r. 7—14 : twee rathoddhata's.
 „ „, r. 16—19 : svagatā.
 „ „, r. 23—30 : twee viyogini's.
 „ „, r. 32—35 : id.
 „ 121, r. 14—17 : śālinī.
 „ 122, r. 3—6 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 9—12 : vasantatilaka.
 „ „, r. 17—20 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 23—26 : svagatā.
 „ „, r. 28—31 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 123, r. 6—9 : vasantatilaka.
 „ „, r. 23—26 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 28—31 : svagatā.
 „ 124, r. 1—4 : twee śloka's.
 „ „, r. 7—10 : vasantatilaka.
 „ „, r. 20—33 : 3 maal combinatie
 van vanṣastha en
 upendravajra (*).
 „ „, r. 35—36 : śloka.
 „ 125, r. 6—9 : vasantatilaka.
 „ „, r. 12—15 : praharṣiṇī.
 „ „, r. 18—21 : puṣpitaḡra.
 „ „, r. 24—27 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 30—33 : vasantatilaka.
 „ 126, r. 2—5 : pṛthivī.
 „ „, r. 7—10 : bhujāṅgaprayāta.
 „ „, r. 30—33 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 127, r. 15—18 : id.
 „ „, r. 25—28 : id.
 „ „, r. 31—34 : id.
 „ 128, r. 5—8 : rathoddhata.
 „ „, r. 15—18 : śālinī.
 „ „, r. 27—30 : id.
 „ „, r. 33—36 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 130, r. 2—5 : aupacchandāsika.
 „ „, r. 13—16 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 18—21 : id.
 „ „, r. 24—27 : vasantatilaka.
 „ „, r. 30—33 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 131, r. 6—9 : sragdharā.

Pag. 131, r. 19—22 : śālinī.
 „ „, r. 33—36 : id.
 „ 132, r. 4—7 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 10—11 : upagīti.
 „ „, r. 14—15 : id.
 „ „, r. 18—19 : id.
 „ „, r. 25—26 : id.
 „ „, r. 28—29 : id.
 „ „, r. 30—31 : udgīti.
 „ 133, r. 5—8 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 10—13 : śālinī.
 „ „, r. 30—33 : śārdūlavikrīḍita.
 „ 134, r. 7—10 : id.
 „ „, r. 16—19 : id.
 „ „, r. 28—31 : id.
 „ 135, r. 9—12 : id.
 „ „, r. 17—20 : id.
 „ „, r. 23—26 : id.
 „ „, r. 28—31 : id.
 „ 136, r. 1—8 : twee idem.
 „ „, r. 11—14 : śālinī.
 „ „, r. 19—22 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 25—26 : śloka.
 „ „, r. 28—29 : id.
 „ „, r. 31—p. 137, r. 5 : vasantatilaka.
 „ 137, r. 7—10 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 12—13 : upagīti (?).
 „ „, r. 17—20 : vasantatilaka.
 „ „, r. 27—30 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 33—36 : id.
 „ 138, r. 4—7 : rathoddhata.
 „ „, r. 9—12 : śikharīṇī.
 „ „, r. 18—21 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 26—29 : vasantatilaka.
 „ 139, r. 2—5 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 13—16 : id.
 „ „, r. 20—23 : id.
 „ „, r. 30—33 : śikharīṇī.
 „ 140, r. 8—11 : praharṣiṇī.
 „ „, r. 17—20 : id. afgewiss. met ?
 „ „, r. 23—26 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 28—31 : puṣpitaḡra.
 „ „, r. 34—37 : śālinī.
 „ 141, r. 3—6 : id.
 „ „, r. 12—15 : śārdūlavikrīḍita.
 „ „, r. 20—23 : id.
 „ „, r. 32—35 : id.
 „ 142, r. 3—6 : śālinī.
 „ „, r. 14—17 : śārdūlavikrīḍita.

Pag. 142, r. 25—32: aupacchandāsika.
 „ 143, r. 2—5 : sragdhara.
 „ „ , r. 10—13: id.
 „ 144, r. 3—6 : upendravajrā.
 „ „ , r. 13—16: sragdhara.
 „ „ , r. 19—22: id.
 „ „ , r. 26—30: anapaestisch en
 dactylisch.
 „ „ , r. 34—35: upagiti.
 „ 145, r. 4—7 : sragdhara.
 „ „ , r. 9—12: upajati.
 „ „ , r. 15—18: śārdulavikrīḍita.
 „ „ , r. 25—28: id.
 „ 146, r. 1—2 : upagiti.
 „ „ , r. 6—9 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 19—20: śloka.
 „ „ , r. 21—24: vasantatilaka.
 „ „ , r. 25—26: śloka.
 „ „ , r. 29—32: śārdulavikrīḍita.
 „ 147, r. 2—5 : śalinī.
 „ „ , r. 6—13: vier śloka's.
 „ „ , r. 17—20: triṣṭubh.
 „ „ , r. 24—27: śārdulavikrīḍita.
 „ „ , r. 29—32: twee śloka's.

Pag. 147, r. 34—37: verzen van acht
 anapaesten (toṭaka)
 „ 148, r. 2—3 : śloka.
 „ „ , r. 5—12: verzen van acht
 anapaesten.
 „ „ , r. 14—17: twee śloka's.
 „ „ , r. 19—26: anapaestisch.
 „ „ , r. 28—36: vier śloka's.
 „ 149, r. 2—8 : anapaestisch en
 dactylisch.
 „ „ , r. 10—11: śloka.
 „ „ , r. 13—20: dactylisch.
 „ „ , r. 22—25: vasantatilaka.
 „ „ , r. 33—34: śloka.
 „ 150, r. 2—9 : twee vasantatila-
 ka's.
 „ „ , r. 11—12: combinatie van
 mandakranta en
 citralekhā.
 „ „ , r. 13—14: sragdhara.
 „ „ , r. 18—21: indravajra en u-
 pendravajra.
 „ „ , r. 23—26: sragdhara.
 „ „ , r. 27—28: śloka.

Addendum en Corrigendum.

Op pag. 19, noot 2. Het is mij intusschen gebleken, dat deze wijze van versiering geen gegeven is ter tijdsbepaling van ons tooneelstuk, daar ze reeds door Bhartṛhari vermeld wordt: śṛṅgāraśataka 47: nāsagrumuktaphalacchalana.

Pag. 99, r. 9 l. bhavatibhis i. p. v. bhayatibhis.

